

ประมวลพระราชกรณียกิจ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

เล่ม ๖

ปีพุทธศักราช ๒๕๑๙ - ๒๕๒๐

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสที่
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ
วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕

ชื่อหนังสือ

ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

รวบรวมพิมพ์ครั้งแรก

ปีพุทธศักราช ๒๕๓๙

จำนวนพิมพ์

๕,๐๐๐ ชุด ชุดละ ๑๐ เล่ม (เล่ม ๑ - เล่ม ๑๐)

ISBN 974-8363-92-9

หน่วยงานที่จัดพิมพ์

สำนักพระราชเลขานุการ

พิมพ์ที่

บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

โทร. ๘๘๒-๑๐๑๐ โทรสาร (๖๖๒) ๔๓๓-๒๗๔๒

รัฐบาลและประชาชนชาวไทยมีความปลื้มปิติยินดีและชื่นชมโสมนัสเป็นอย่างยิ่ง ในวโรกาสมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕

นับตั้งแต่เสด็จดำรงในตำแหน่ง สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงงานบัดนี้ เป็นเวลา ๔๒ ปี ได้ทรงประกอบพระราชภารกิจเป็นคู่พระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นำความร่มเย็นสุขสวัสดิ์มาสู่ประเทศชาติและพสกนิกรไทย ทรงขจัดปัดเป่าพิบัติภัยทั้งปวงให้ลุล่วงประลาต ทรงประสิทธิประสาทความสงบสุขสันติและความมั่นคงแห่งพระราชอาณาจักรทุกวิถีทาง พระปรีชาสามารถปราดเปรื่องถึงพร้อมด้วยพระเมตตาคุณและพระปัญญาคุณ ซึ่งเป็นปัจจัยส่งพระบารมีและพระเกียรติคุณให้ซจรขยายเป็นที่ประจักษ์ทั่วไป ไม่เฉพาะแต่ในหมู่ประชาชนชาวไทยเท่านั้น แม้ต่างประเทศ เช่น องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ก็ได้ประจักษ์และเทิดทูนสดุดีแซ่ซ้องสรรเสริญเฉลิมพระเกียรติคุณอัญเชิญพระบรมสาทิสลักษณ์ไว้ในเหรียญซีเรสด้านหน้าด้านหลังเป็นรูปสตรีชวานาไทยถือรวงข้าว จารึกข้อความซึ่งถือว่าเป็นพระราชปณิธานอันล้ำเลิศของพระองค์ คือ “TO GIVE WITHOUT DISCRIMINATION” หมายความว่า “ให้โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง” ทรงชักชวนให้ชาวโลกหยั่งถึงมนุษยธรรม แผ่ความเมตตาปรานีไปสู่ผู้ยากไร้ลำเค็ญ โดยมีคำมั่นถึงเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ เกียรติคุณสตรีไทยจึงแพร่ไปในนานาประเทศ

เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ รัฐบาลและประชาชนทุกหมู่เหล่า ได้พร้อมใจกันจัดงานเฉลิมพระเกียรติถวายเป็นราชสักการะ โดยการนี้ คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้พิจารณาเห็นชอบอนุมัติให้หน่วยราชการ จัดพิมพ์หนังสือเฉลิมพระเกียรติคุณในด้านต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่พระมหากรุณาธิคุณและพระปรีชาสามารถให้ปรากฏแผ่ไพศาล และยั่งยืนอยู่ตราบกาลนาน

ในนามของรัฐบาลและประธานคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ขออนุโมทนาในความอุตสาหะวิริยะของทุกหน่วยราชการ และคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ตลอดจนคณะทำงานเฉพาะกิจทุกคณะ ที่ได้ริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ อันจะอำนวยคุณประโยชน์อย่างยิ่งแก่มหาชน น้อมเกล้า น้อมกระหม่อมถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระแม่หลวงของปวงชนตลอดกาลนิรันดร์

(นายอานันท์ ปันยารชุน)

นายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

คำชี้แจง

หนังสือประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในโอกาสมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ นี้ สำนักพระราชเลขานุการ ได้ดำเนินการรวบรวมพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ เท่าที่จะรวบรวมได้ นำมาประมวลเข้าด้วยกัน และจัดพิมพ์เผยแพร่โดยเรียงลำดับตามเหตุการณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อมูลขั้นต้นสำหรับใช้เป็นหลักฐานในการค้นคว้าอ้างอิงต่อไป

การจัดพิมพ์หนังสือประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในครั้งนี้ ได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นหนังสือชุด ชุดละ ๑๐ เล่ม แบ่งตามลำดับเหตุการณ์ ดังนี้

- เล่มที่ ๑ ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ - ๒๕๐๒
- เล่มที่ ๒ ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ปีพุทธศักราช ๒๕๐๓ - ๒๕๐๗
- เล่มที่ ๓ ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ปีพุทธศักราช ๒๕๐๘ - ๒๕๑๒
- เล่มที่ ๔ ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ปีพุทธศักราช ๒๕๑๓ - ๒๕๑๕
- เล่มที่ ๕ ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ปีพุทธศักราช ๒๕๑๖ - ๒๕๑๘
- เล่มที่ ๖ ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ปีพุทธศักราช ๒๕๑๙ - ๒๕๒๐
- เล่มที่ ๗ ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ - ๒๕๒๓
- เล่มที่ ๘ ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ - ๒๕๒๖

เล่มที่ ๙ ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ปีพุทธศักราช ๒๕๒๗ - ๒๕๓๑

เล่มที่ ๑๐ ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ปีพุทธศักราช ๒๕๓๒ - ๒๕๓๕

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือชุดประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ ที่จัดพิมพ์ขึ้นครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์และเป็นหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์
ต่อไป

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ
ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

สารบัญ

พระราชกรณียกิจ	เดือน มกราคม	๒๕๑๙	๑
พระราชกรณียกิจ	เดือน กุมภาพันธ์	๒๕๑๙	๑๘
พระราชกรณียกิจ	เดือน มีนาคม	๒๕๑๙	๔๓
พระราชกรณียกิจ	เดือน เมษายน	๒๕๑๙	๖๗
พระราชกรณียกิจ	เดือน พฤษภาคม	๒๕๑๙	๗๖
พระราชกรณียกิจ	เดือน มิถุนายน	๒๕๑๙	๘๘
พระราชกรณียกิจ	เดือน กรกฎาคม	๒๕๑๙	๑๐๒
พระราชกรณียกิจ	เดือน สิงหาคม	๒๕๑๙	๑๑๔
พระราชกรณียกิจ	เดือน กันยายน	๒๕๑๙	๑๒๖
พระราชกรณียกิจ	เดือน ตุลาคม	๒๕๑๙	๑๕๒
พระราชกรณียกิจ	เดือน พฤศจิกายน	๒๕๑๙	๑๕๗
พระราชกรณียกิจ	เดือน ธันวาคม	๒๕๑๙	๑๖๔
พระราชกรณียกิจ	เดือน มกราคม	๒๕๒๐	๑๗๕
พระราชกรณียกิจ	เดือน กุมภาพันธ์	๒๕๒๐	๑๘๒
พระราชกรณียกิจ	เดือน มีนาคม	๒๕๒๐	๒๑๓
พระราชกรณียกิจ	เดือน เมษายน	๒๕๒๐	๒๒๓
พระราชกรณียกิจ	เดือน พฤษภาคม	๒๕๒๐	๒๓๘
พระราชกรณียกิจ	เดือน มิถุนายน	๒๕๒๐	๒๔๘
พระราชกรณียกิจ	เดือน กรกฎาคม	๒๕๒๐	๒๖๑
พระราชกรณียกิจ	เดือน สิงหาคม	๒๕๒๐	๒๗๒
พระราชกรณียกิจ	เดือน กันยายน	๒๕๒๐	๒๘๕
พระราชกรณียกิจ	เดือน ตุลาคม	๒๕๒๐	๓๑๔
พระราชกรณียกิจ	เดือน พฤศจิกายน	๒๕๒๐	๓๒๐
พระราชกรณียกิจ	เดือน ธันวาคม	๒๕๒๐	๓๓๖

๒๕๑๙

มกราคม

วันศุกร์ที่ ๒ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๒๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ บริเวณสนามหน้าพระที่นั่งวโรภาสพิमान พระราชวังบางปะอิน พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ลูกเสือชาวบ้านจาก อำเภอบางปะอิน อำเภอบางไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๔ รุ่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่ลูกเสือชาวบ้านด้วย

วันจันทร์ที่ ๕ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระที่นั่งวโรภาสพิमान พระราชวังบางปะอิน ไปยังวัดวิเศษชัยชาญและวัดสี่ร้อย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดอ่างทอง

เวลา ๑๕.๕๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดวิเศษชัยชาญ ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ นายสงวน สาริตานนท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วทรงพระดำเนินไปยังอนุสาวรีย์นายดอกและนายทองแก้ว วีรบุรุษอำเภอวิเศษชัยชาญ ทรงวางพวงมาลา ณ อนุสาวรีย์ แล้ว เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงนมัสการ

พระพุทธรูปปฏิมาประธาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับพระครูรัตนากวีวัฒน์ เจ้าอาวาส และทรงถวายปัจจัยสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด ทรงถวายเวชภัณฑ์สำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และทรงถวายผ้าห่มแก่พระภิกษุ ต่อจากนั้น เสด็จออกจากอุโบสถ ทรงพระดำเนิน ทรงเยี่ยมราษฎรที่มารอเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารถึงปัญหาในการทำมาหากินและทุกข์สุขของราษฎรเหล่านั้น จากนั้นประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินจากท่าเรือวัดวิเศษชัยชาญ เมื่อเวลา ๑๗.๐๐ น.

เวลา ๑๗.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดสี่ร้อย ตำบลสี่ร้อย อำเภอวิเศษชัยชาญ ทรงพระดำเนินไปทรงนมัสการหลวงพ่อบาเลไลยก์ ต่อจากนั้น นายไสว เพิ่มผล กำนันตำบลสี่ร้อย และนายเฉลิม บุญแสง กำนันตำบลบางจัก ได้กราบบังคมทูลว่า นาข้าวบางส่วนในท้องที่ตำบลสี่ร้อย ตำบลบางจัก และตำบลใกล้เคียง ประสบความเสียหายเนื่องจากข้าวในรวงไม่มีเมล็ด ซึ่งมีสาเหตุมาจากพื้นที่นาซึ่งแห้งแล้งมานาน และถูกน้ำท่วมอย่างกะทันหัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า เหตุที่ต้นข้าวไม่สมบูรณ์ก็เพราะพื้นดินขาดปุ๋ย จึงควรริบอนุรักษดินโดยปลูกพืชตระกูลถั่วสลับกับข้าว เพื่อเป็นการเพิ่มปุ๋ยให้ดิน นอกจากนี้ควรใช้ปุ๋ยคอก และปุ๋ยหมัก ซึ่งสามารถทำได้เองและมีราคาถูกกว่าปุ๋ยวิทยาศาสตร์มาก เหตุผลอีกประการหนึ่ง ที่ต้นข้าวไม่สมบูรณ์ก็คือได้น้ำไม่เพียงพอ ซึ่งอาจแก้ไขโดยการวางท่อรับน้ำจากแหล่งน้ำใกล้เคียง ส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่นาโดยใช้กังหันลมชักน้ำขึ้นมาแทนการใช้เครื่องสูบน้ำ เพราะประหยัดกว่ามาก ในการนี้ราษฎรควรร่วมทุนกันทำ เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และทำให้งานดำเนินรวดเร็วทันแก่โชสถานการณ์ อนึ่ง ควรกระจายความคิดให้ราษฎรสร้างฝายสำหรับเก็บน้ำไว้บริโภคได้ตลอดปี และสำรองไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน เมื่อเพื่อนบ้านประสบความเดือดร้อนจะได้ให้ยืมข้าวไปใช้ก่อน เมื่อสามารถเก็บเกี่ยวได้ก็นำมาคืน อันเป็นการดำเนินงานในรูปธนาคารข้าวซึ่งเคยทำได้ผลมาแล้วในภาคอื่น อีกประการหนึ่งควรแนะนำให้ราษฎรพยายามใช้วัวควายในการไถนาแทนการเช่าหรือซื้อรถแทรกเตอร์มาใช้งาน เพราะทุนค่าใช้จ่ายกว่ามาก นอกจากนั้นในยามจำเป็นยังอาจใช้เป็นอาหารได้ด้วย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเงินแก่กำนันตำบลบางจัก และตำบลสี่ร้อย เพื่อสมทบทุนค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหานั้นที่ทำความเดือดร้อนแก่ราษฎรในบริเวณนั้น เสร็จแล้ว เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงนมัสการพระพุทธรูปปฏิมาประธาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับพระครูประกาศธรรมคุณ เจ้าอาวาส และทรงถวายปัจจัยสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด ทรงถวายเวชภัณฑ์สำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และทรงถวายผ้าห่มแก่พระภิกษุ ต่อจากนั้น เสด็จออกจากอุโบสถ ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนิน เมื่อเวลา ๑๙.๐๕ น. ถึงวัดวิเศษชัยชาญ เมื่อเวลา ๑๙.๒๕ น. แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับ ถึงพระราชวังบางปะอิน เมื่อเวลา ๒๐.๔๐ น.

วันอังคารที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๙.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แปรพระราชฐานกลับกรุงเทพมหานคร หลังจากการทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง รวม ๘ วัน

วันศุกร์ที่ ๙ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ นายเพิ่มพูน ไกรฤกษ์ กับ นางสาวจุฑาทิพย์ โพธิ์รัตน์กุล ต่อจากนั้น

เวลา ๑๖.๑๐ น. พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายมาชาโตะ ฟุจิซากิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย และภริยา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบถวายบังคมลาในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่งหน้าที่

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประถมาภรณ์ช้างเผือกแก่เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นด้วย

วันเสาร์ที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทอดพระเนตรระบบการชลประทานในเขตโครงการชลประทานมหाराช ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และพระนครศรีอยุธยา

เวลา ๑๒.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงประตูระบายน้ำปากคลองชัยนาท-อยุธยา ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ณ ที่นั้น นายมนัส ปิติวงษ์ อธิบดีกรมชลประทาน นายชอบ ชลเกตุ ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๘ และนายเล็ก จินดาสงวน หัวหน้างานจัดสรรน้ำ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลรายงานถึงโครงการปรับปรุงคลองส่งน้ำตามพระราชดำริ ให้มีความจุเพิ่มขึ้น โดยทำการเสริมคันคลองในบริเวณที่ต่ำให้สามารถรับปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น อันจะทำให้พื้นที่เกษตรกรรมบริเวณปลายคลองได้รับน้ำมากขึ้น ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสให้รับดำเนินการโครงการดังกล่าว ให้เสร็จทันจ่ายน้ำแก่ราษฎรที่อยู่บริเวณปลายคลอง ให้เพียงพอกับความต้องการในต้นฤดูเพาะปลูก ซึ่งเป็นการชดเชยความเสียหายที่ราษฎรเหล่านั้นได้รับจากอุทกภัยครั้งที่แล้ว ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังบ้านรับรองเขื่อนเจ้าพระยา ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับอธิบดีกรมชลประทาน ให้พยายามหาวิธีนำปลาชนิดต่างๆ ที่มีชุกชุมบริเวณใต้ตัวเขื่อนขึ้นมาปล่อยหลังเขื่อน โดยออกแบบเครื่องมือที่จะสามารถนำปลาขึ้นมา ซึ่งอาจใช้รอกดึงขึ้นมาโดยอาศัยพลังงานจากน้ำ ทั้งนี้ เพื่อให้ปลาได้มีโอกาสแพร่ขยายพันธุ์บริเวณเหนือเขื่อน ซึ่งจะทำให้ปริมาณปลาเพิ่มขึ้นตามลำดับ ต่อจากนั้นประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ บ้านรับรองเขื่อนเจ้าพระยา ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๔.๑๐ น.

เวลา ๑๔.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการชลประทานมหาสารคาม ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรตามคันคลองส่งน้ำ ในการนี้มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน ให้ทดลองวางท่อรับน้ำจากคลองส่งน้ำ แล้วส่งน้ำเข้าสู่คูโดยใช้ระหัดชักน้ำขึ้นมา เนื่องจากพื้นดินบริเวณสองฝั่งคลองเป็นดินปนทราย หากชุดคลองข่อยเพื่อรับน้ำจะทำให้น้ำซึมลงดิน จึงจำเป็นต้องใช้ท่อ ทั้งนี้ให้เจ้าหน้าที่ไปศึกษาวิธีการจากตำบลสีร้อย และตำบลบางจัก อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริเรื่องการวางท่อรับน้ำไว้เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมวัดสีร้อย เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ที่ผ่านมา เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่จะก่อสร้างอาคารบังคับน้ำที่ปากแม่น้ำลพบุรี เพื่อเตรียมป้องกันอุทกภัย จากนั้นเสด็จขึ้นอาคารที่ทำการโครงการชลประทานมหาสารคาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณพื้นที่รับผิดชอบของโครงการ โดยมีนายประศาสตร์ จันทรนิยม นายช่างโครงการ กราบบังคมทูลถึงการปฏิบัติงานของโครงการ ในการจ่ายน้ำเพื่อชลประทานในเขตพื้นที่ของโครงการ และมาตรการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยโดยฉุกเฉินที่ได้ดำเนินการอย่างได้ผล โดยการใช้กระสอบทรายวางกันตลอดแนวที่น้ำจะท่วม ซึ่งสามารถป้องกันพื้นที่ไร่นาส่วนใหญ่ของราษฎรจากความเสียหายได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสให้เตรียมสำรองกระสอบทรายไว้ให้เพียงพอ เมื่อยามเกิดอุทกภัยอย่างกะทันหันจะได้สามารถใช้ได้ทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้น ควรรับดำเนินการซ่อมแซมและเสริมคันคลองให้มีระดับสูงขึ้นและมีขนาดกว้างขึ้น เพื่อให้สามารถรับปริมาณน้ำได้มากขึ้น และควรปรับคันคลองให้เป็นลานกว้างเป็นระยะๆ อย่างน้อยหมู่บ้านละแห่ง เพื่อให้สัตว์เลี้ยงได้มีที่อาศัยในระหว่างน้ำท่วม จะได้ไม่ต้องขึ้นไปอาศัยบนถนนอันเป็นการกีดขวางทางจราจรและอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ทั้งนี้อาจขอความร่วมมือจากราษฎรในการสร้าง โดยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ให้ทราบเสียก่อน อีกประการหนึ่ง ควรหาวิธีนำเอาปุ๋ยธรรมชาติซึ่งตกตะกอนอยู่บริเวณประตูน้ำแต่ละแห่งขึ้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยหาวิธีกวานปุ๋ยให้ลอยขึ้นมา

และไหลตามน้ำต่อไปเมื่อปล่อยน้ำออกจากประตูน้ำ หรือทำการดูคูปยบริเวณที่ตกตะกอนขึ้นมา เก็บไว้ใช้ต่อไป เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๕.๔๕ น.

เวลา ๑๖.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงตำบลบ้านนา อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ทอดพระเนตรการปฏิบัติงานซ่อมคันคลองส่งน้ำที่ชำรุดเสียหาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับอธิบดีกรมชลประทาน ให้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจตราการปฏิบัติงาน และรับฟังความต้องการของราษฎรในแต่ละท้องที่ เพื่อประมวลข้อเท็จจริง ทั้งนี้จะได้ดำเนินการช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการและรวดเร็วขึ้น จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๖.๕๐ น.

เวลา ๑๗.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดไก่อีฟ้า ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับอาจารย์สำเนียง กิตติสาโร เจ้าอาวาส และทรงถวายเวชภัณฑ์แก่เจ้าอาวาสสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร ต่อจากนั้นเสด็จเข้าอุโบสถ ทรงนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด แล้วเสด็จพระราชดำเนินออกจากอุโบสถ ทรงเยี่ยมราษฎรที่มารอเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จอยู่ภายในบริเวณวัด ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บด้วย เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินต่อไป เมื่อเวลา ๑๗.๕๕ น.

เวลา ๑๘.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรคันคลองส่งน้ำ และมีพระราชดำรัสกับนายเรียง พ่วงลาภ นายอำเภอบางบาล และนายจรัส นิรันดร์ทวี กำนันตำบลบ้านกุ่ม ให้กระจายความคิดให้ราษฎรพยายามรวมกลุ่มประชุมและตกลงกันในกรณีที่เกิดปัญหาเดือดร้อน และต้องการขอความช่วยเหลือจากทางราชการ ทั้งนี้จะช่วยให้การดำเนินการช่วยเหลือสะดวกและรวดเร็วขึ้น สำหรับปัญหาเรื่องน้ำไม่พอนั้น ทางกรมชลประทานก็กำลังดำเนินการแก้ไขอยู่อย่างเร่งด่วนแล้ว และสำหรับต้นฤดูเพาะปลูกครวหนาก็จะมีน้ำเพียงพอ ซึ่งในการนี้ราษฎรควรรับทำการอนุรักษ์ดินโดยการใช้นุ้ยหมักและปุ๋ยพืชซึ่งมีราคาถูกกว่าปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และสามารถผลิตได้เองด้วย เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรหมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านกุ่ม ที่รายทางเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่สองข้างถนน ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนิน เมื่อเวลา ๑๙.๑๕ น. กลับถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อเวลา ๒๐.๓๐ น.

วันศุกร์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๒.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ

วันศุกร์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๑๙
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร
ไปทรงประกอบพิธีสมโภชหลักเมือง
จังหวัดอุบลราชธานี

สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการ กองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอร์ฟอร์ซที่หนึ่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรง ประกอบพิธีสมโภชหลักเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดอุบลราชธานี และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี

เวลา ๑๔.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดอุบลราชธานี ณ ที่นั้น พลโท เปรม ตินสุลานนท์ แม่ทัพภาค ๒ และนาวาอากาศโท พนม ถิรส์วาทิ ผู้บังคับฐานบิน จังหวัดอุบลราชธานี กราบบังคมทูลรายงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรวจแถวทหาร กองเกียรติยศ แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๔.๓๕ น.

เวลา ๑๔.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงพิธีมณฑลสมโภชหลักเมือง ท่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ณ ที่นั้น นายเคชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีกราบบังคมทูลรายงาน และกราบบังคมทูลเบิกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จากนั้น เสด็จเข้าปะรำพระสงฆ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธนวราชบพิตร แล้วเสด็จขึ้นศาลหลักเมือง ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ทรงปิดทอง ทรงผูกผ้าสีชมพู และทรงผูกพวงมาลัยหลักเมือง พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปิดทอง และทรงผูกพวงมาลัยหลักเมือง เสร็จแล้วเสด็จลง ทรงปลุกคันราชพฤกษ์ที่มุมศาล ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินไปยังพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน และในเวลาเดียวกันนั้น ข้าราชการจังหวัดอุบลราชธานี เวียนเทียนสมโภชหลักเมือง ครั้นเสด็จเข้าพลับพลาแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานกิจการลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดอุบลราชธานี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอเมืองอุบลราชธานีและอำเภออำนาจเจริญรวม ๓ รุ่นและพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย เมื่อลูกเสือชาวบ้านแสดงรหัสแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า พิธีมอบธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านนับเป็นโอกาสที่มีความหมายมาก เพราะเป็นเครื่องหมายสำคัญของการร่วมแรงร่วมใจกันของเหล่าสมาชิกลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ชอบ และจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนทั่วไป อย่างไรก็ตาม คนไทยทุกคนไม่ว่าจะมีอาชีพอะไรต่างก็มีหน้าที่ที่จะร่วมมือกัน และมีความสามัคคี ซึ่งหมายถึงว่า การจะทำอะไรก็ปรึกษาหารือกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และปฏิบัติงานทุกอย่าง เพื่อให้ส่วนรวมอยู่เย็นเป็นสุข ที่ต้องปฏิบัติเช่นนี้ก็เพราะเรามีประเทศชาติ มีที่ทำมาหากิน มีเสรีภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับมนุษย์ทุกคน

สำหรับผู้ที่ได้รับมอบธงไปแล้ว และมาร่วมชุมนุมอยู่ ณ ที่นี้ ก็เป็นโอกาสที่จะได้ทบทวนสิ่งที่ฝึกฝนมาแล้ว ทบทวนความดีที่มีอยู่ในตัว และพยายามรักษาความดีนั้นไว้ให้ตลอด พยายามทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ในอันที่จะทำให้ส่วนรวมอยู่ได้ด้วยความสามัคคี มีเมตตาซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้เราภูมิใจว่า มีแผ่นดินอยู่อาศัยได้โดยเสรี จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านและวิทยากร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับลูกเสือชาวบ้าน ความว่า มีบางคนไม่เข้าใจว่าเหตุใดการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านซึ่งใช้เวลาสั้นจึงได้ผลดี ซึ่งเหตุผลก็คือ การฝึกนั้นเป็นเพียงการทบทวนความเข้มแข็งและความสามัคคีในตัวลูกเสือชาวบ้านทุกคน ตลอดจนเป็นโอกาสที่ทุกคนได้พบปะทำความรู้จักและแลกเปลี่ยนความรู้กัน เพราะแต่ละคนต่างก็มีความชำนาญในแต่ละเรื่องอยู่แล้ว สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ ให้มีความสามัคคีกันในหมู่คณะ ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยม

ราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณทุ่งศรีเมือง ได้มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างใกล้ชิดและโดยทั่วถึง จนถึงเวลา ๑๗.๓๐ น. จึงได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปประทับเครื่องบินแอร์พอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับสู่กรุงเทพมหานคร ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อเวลา ๒๐.๐๕ น.

วันเสาร์ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปประทับเครื่องบินแอร์พอร์พระที่นั่ง ณ กองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ในการทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง

อนึ่ง ก่อนเสด็จพระราชดำเนินออกจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะกรรมการผู้ร่วมงานและผู้แสดงละครการกุศล เรื่อง “เจ้าหญิงแสนหวี” เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้โดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๑.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านแม่ขุนกลาง และบ้านยางผาหมอน อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๓.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านแม่ขุนกลาง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง ณ ที่นั้น นายชโล ธรรมศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และนายเสถียร ประเสริฐ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ กราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จเข้าที่ประทับ ราษฎรเฝ้าแม่บ้านขุนกลางทำพิธีสู่พระขวัญ และถวายพระพร ต่อจากนั้น ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวันที่ราษฎรเฝ้าแม่จัดถวาย ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินไปยังโครงการทดลองเลี้ยงปลาของโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ณ ที่นั้น นายปรีดา กรรณสูต ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนายเชิดชาย อมาตยกุล รองอธิบดี

กรมประมง กราบบังคมทูลรายงาน ว่า ทางโครงการได้ทดลองเลี้ยงปลาเรนโบว์เทราท์พันธุ์ต่างๆ เพื่อหาพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริว่า ควรพยายามทำการทดลองต่อไป เมื่อได้ผลแล้วจะได้ปล่อยปลาไปตามแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อให้แพร่พันธุ์ต่อไป เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินต่อไป เมื่อเวลา ๑๕.๕๐ น.

เวลา ๑๕.๕๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงทางแยกเข้าหมู่บ้านยางผาหมอน ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง และทรงพระดำเนินไปยังหมู่บ้านยางผาหมอน เป็นระยะทาง ๒ กิโลเมตรเศษ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง นายอนันต์ อิศระเสนีย์ หัวหน้าสถานีบ้านขุนกลาง โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา และนายโกศล สิงหนุต หัวหน้าสถานีหมู่บ้านบริวารบ้านยางผาหมอน กราบบังคมทูลรายงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานผ้าห่มแก่ผู้แทนหมู่บ้านต่างๆ ผู้แทนครูและผู้แทนเจ้าหน้าที่โครงการ แล้วทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรเรือนเพาะชำเมล็ดกาแฟ และบ่อทดลองเลี้ยงปลาชนิดที่ได้พระราชทานให้มาทดลองเลี้ยงตามสถานีทดลองหมู่บ้านต่างๆ ของโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา จากนั้น ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงปลูกกาแฟ ซึ่งทางโครงการได้แนะนำให้ราษฎรชาวเขาปลูกแทนการปลูกฝิ่น หัวหน้าสถานีหมู่บ้านยางผาหมอน กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ขณะนี้ต้นกาแฟมีโรคราน้ำค้างและโรคคลัส แต่ก็ได้ทำการพ่นยาป้องกันแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริว่า ควรระวังป้องกันไม่ให้โรคดังกล่าวลามไปยังต้นกาแฟอื่นๆ ในแปลง และควรแจ้งให้ราษฎรในทุกหมู่บ้านช่วยกันดูแล เมื่อพบว่าเริ่มมีโรคพืชเกิดขึ้นต้องรีบแจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อจะได้หาทางป้องกันเสียก่อน สำหรับต้นกาแฟซึ่งยังเล็กอยู่นั้น ไม่ควรใส่ปุ๋ยให้มากเกินไป เพราะจะทำให้ต้นกาแฟเจริญเร็วผิดธรรมชาติ และมีอายุสั้นลง และเมื่อเริ่มมีดอกก็ควรเด็ดทิ้งบ้าง เมื่อต้นกาแฟเติบโตขึ้นจะได้มีความสมบูรณ์เต็มที่ ทั้งนี้ ควรกระจายความรู้ให้ราษฎรในหมู่บ้านอื่นๆ ที่ปลูกกาแฟทราบด้วย เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปสมทบ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ณ ที่ประทับ พระราชทานขนมแก่เด็กในหมู่บ้าน ก่อนทรงพระดำเนินกลับ เมื่อเวลา ๑๗.๓๕ น. ในกรณี สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงถวายยาแก่พระภิกษุ ณ สำนักสงฆ์นิยมไพร ดอยอินทนนท์ด้วย ครั้นทรงพระดำเนินถึงปากทางเข้าหมู่บ้านแล้ว ได้ทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถ ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๓๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๑๕ น.

วันจันทร์ที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๑.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ณ

ลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานีโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา หมู่บ้านหลัก บ้านพุย อำเภอแม่แจ่ม และบ้านแม่โถ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๑.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีหลวงพัฒนาชาวเขา หมู่บ้านหลัก บ้านพุย ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรไร่กาแฟของนายเตา แซ่ย่าง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ต้นกาแฟซึ่ง ยังเล็กและเพิ่งมีดอกนั้น ควรเด็ดดอกทิ้งเสียส่วนหนึ่ง เพื่อให้ต้นมีโอกาสเจริญเติบโตได้ เต็มที่ และเมื่อต้นกาแฟโตพอสมควรแล้วก็必将มีความสมบูรณ์ ทั้งนี้จะต้องคอยดูแลใส่ปุ๋ยด้วย พอสมควร จากนั้นทรงพระดำเนินไปยังที่ทำการชั่วคราวของสถานี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานผ้าห่มและเสื้อกันหนาวแก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่สถานี ผู้แทนครูโรงเรียนหลวงพัฒนา ชาวเขاب้านพุย พระราชทานยาแก่เจ้าหน้าที่อนามัย และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานสมุดดินสอและขนมแก่เด็กนักเรียน เสร็จแล้ว ได้ทอดพระเนตรบ่อหมักแก๊ส และปุ๋ย ซึ่งใช้มูลคนและมูลสัตว์หมักให้เกิดแก๊สเพื่อนำไปเป็นพลังงานใช้ประโยชน์ได้หลาย ประการ ส่วนกากที่เหลือก็สามารถใช้เป็นปุ๋ยได้ต่อไป ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตร แปลงสาธิตพืชไร่ พืชผัก พืชยา พืชยืนต้น และไม้ดอกต่างๆ ตลอดจนงานปรับปรุงสถานี และ แปลงทดลอง เช่น การขุดคูรอบแนวแปลงทดลองเพื่อกันสัตว์เลื้อยเข้ามาทำลายพืช เสร็จแล้วทรง พระดำเนินไปทอดพระเนตรบ่อเลี้ยงปลานิลที่ได้พระราชทานมาให้ทดลองเลี้ยงตามสถานีโครงการ ทุกแห่ง ในการนี้ ได้ทอดพระเนตรบริเวณที่ซึ่งกำหนดทำเป็นสวนกาแฟขนาดใหญ่ซึ่งจะเป็นพืช ทดแทนที่จะทำรายได้ดี แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๓.๐๕ น.

เวลา ๑๓.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีโครงการหลวงพัฒนาชาวเขาหมู่บ้าน แม่โถ ตำบลบ่อสลี อำเภอฮอด ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงสาธิตพืชไร่ พืชผัก พืชยา พืชสวน นายสมบัติ ศรีชูวงศ์ หัวหน้าสถานี กราบบังคมทูลว่า แปลงถั่วปากอ้าเป็น โรคเพลี้ย แต่ก็ได้ทำการพ่นยากำจัดแล้ว ปัญหาอื่นๆ ก็คือ ขาดแคลนปุ๋ยชนิดต่างๆ สำหรับ พืชแต่ละชนิด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ต้องรีบควบคุมโรคดังกล่าวไม่ให้ แพร่ขยายออกไปยังต้นอื่นๆ อันจะทำความเสียหายแก่แปลงทดลอง นอกจากนี้ ถ้าไม่รีบป้องกัน อย่างจริงจัง โรคพืชอาจจะติดต่อไปยังสถานีอื่นๆ ได้ สำหรับปุ๋ยนั้นควรทำการวิจัยว่าพืชหรือวัสดุ ใดมีแร่ธาตุที่พืชแต่ละชนิดต้องการ ซึ่งการใช้ปุ๋ยธรรมชาตินั้นทุนค่าใช้จ่ายกว่าปุ๋ยวิทยาศาสตร์มาก

จากนั้น ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกดอกดาวเรือง ซึ่งคาดว่า ในอนาคตจะเป็นไม้ดอกที่ทำรายได้ดีอีกชนิดหนึ่ง ก่อนพระราชทานผ้าห่มแก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่ประจำ สถานี และพระราชทานยาแก่ผู้แทนโรงเรียนช่างหม้อ ณ หมู่บ้าน ในการนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานสมุดดินสอและขนมแก่เด็ก และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานผ้าห่มและเสื้อกันหนาวแก่ผู้แทนครู จากนั้น เสด็จพระราชดำเนิน โดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๕.๑๕ น.

เวลา ๑๕.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการหลวงพัฒนาป่าไม้หน่วยที่ ๖ แม่โถ ตำบลบ่อสลี อำเภอฮอด ณ ที่นั้น นายถนอม เปรมรัศมี รองอธิบดีกรมป่าไม้ และนายอุทัย จันทรืฬกา หัวหน้ากองอนุรักษ์ต้นน้ำ กราบบังคมทูลรายงาน แล้วประทับเสวยพระกระยาหาร กลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว ทรงพระดำเนินไป ทอดพระเนตรบริเวณที่จะทำการปลูกป่าทดแทน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับ หัวหน้ากองอนุรักษ์ต้นน้ำว่า การปลูกป่าทดแทนนั้นควรพิจารณาใช้ไม้ยืนต้นหลายๆ ชนิด เพื่อประโยชน์ต่างๆ กัน คือไม้ยืนต้นที่สามารถใช้เนื้อไม้ได้ ใช้เป็นฟืนได้ ตลอดจนไม้ผล และ ไม้ที่ช่วยอนุรักษ์ดิน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปประทับเฮลิคอปเตอร์ พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๗.๐๕ น. เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๒๕ น. ถึงภูฝิงคราชนิเวศน์ เมื่อเวลา ๑๘.๐๕ น.

วันอังคารที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๙.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักภูฝิงคราชนิเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี นำ ฯพณฯ นายลี กวน ยิว นายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสที่เดินทางมาเยือนประเทศไทย

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่คณะผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย

วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๒.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยพระราชชนนีอินทรีแห่งเดนมาร์ก และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา จากพระตำหนักภูฝิงคราชนิเวศน์ ไปยังสันกู่อุทยานดอยสุเทพ-ดอยปุย อำเภอเมืองเชียงใหม่ และสถานีทดลองเกษตรที่สูงขุนห้วยแม่ในโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา อำเภอแม่วิม จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๒.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสันกู่ อุทยานดอยสุเทพ-ดอยปุย ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๕.๒๐ น.

เวลา ๑๕.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีทดลองเกษตรที่สูงขุนห้วยแม่ในโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกแครอท ผักคะน้า และซิมบีเดียม ในกรณีนี้ เจ้าหน้าที่โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา และโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชาวไทยภูเขา องค์การสหประชาชาติ ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายกล้วยไม้และสิ่งของแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานต้นซิมบีเดียมจากสาธารณรัฐจีนแก่เจ้าหน้าที่โครงการสำหรับทดลองปลูกที่สถานี จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกมันต์พันธุ์ต่างๆ ตลอดจนพืชสวนครัว พืชยาและไม้ดอกต่างๆ เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรโรงกลั่นน้ำมันมันต์ของสถานี ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เมื่อเวลา ๑๗.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เมื่อเวลา ๑๘.๓๐ น.

วันศุกร์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่นายบัณฑิต ณ ลำพูน กับ นางสาวอรอนงค์ ปัญโญ

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงพระราชอุทิศถวายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

วันอังคารที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๙.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้หม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ ปราโมช นายกรัฐมนตรี นำ นางสิริมาโว อาร์ ดี บันดาราไนยเก นายกรัฐมนตรีศรีลังกาและคณะเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสที่เดินทางมาเยือนประเทศไทยในฐานะแขกของรัฐบาล

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่ผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย

วันพุธที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมศูนย์โครงการสารภีและวัดขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๖.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงศูนย์โครงการสารภี ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกสตอเบอรี่ บ่อน้ำสำหรับเก็บน้ำไว้ใช้ในแปลงทดลอง ศูนย์ขยายพันธุ์สุกร และโครงการเลี้ยงไก่สาธิต โดยมี นายนวล ชื่นดวง พัฒนาการจังหวัดเชียงใหม่กราบบังคมทูลรายงานรายละเอียด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสให้เจ้าหน้าที่ศูนย์รับดำเนินการออกแบบและสร้างถังกักเก็บน้ำจากมูลสัตว์และมูลคนเพื่อต่อท่อเก็บไปใช้ในการหุงต้ม ซึ่งเป็นการประหยัดพลังงานและเชื้อเพลิง นอกจากนั้นยังได้ผลพลอยได้คือปุ๋ยหมักอีกด้วย จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยัง หน้าหอประชุมศูนย์ ซึ่งในขณะนั้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กำลังทอดพระเนตร ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของกลุ่มสตรีศูนย์โครงการสารภี ด้วยความสนพระราชหฤทัย แล้วเสด็จเข้าหอประชุม นายมนัส เศรษฐเสถียร ประธานสภาตำบลขัวมุง กราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ผลการดำเนินงาน และโครงการที่จะดำเนินการต่อไป จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้สมาชิกศูนย์ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท สมาชิกศูนย์กราบบังคมทูลว่า ปัญหาในขณะนี้คือ ศัตรูพืชรบกวน และปุ๋ยที่ซื้อมาใช้มีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสว่า เรื่องศัตรูพืชนั้นต้องรีบทำการปราบทันที โดยต้องช่วยกันพยายามสังเกตชนิดของศัตรูพืช และควรเก็บตัวอย่างของศัตรูพืชแต่ละชนิดไว้ให้เจ้าหน้าที่ดู เพื่อเป็นการง่ายต่อการแนะนำช่วยเหลือและการเตรียมป้องกันต่อไป สำหรับปัญหาเรื่องปุ๋ย ทางศูนย์ควรเริ่มตั้งกองทุนออมทรัพย์ โดยจะพระราชทานเงินให้ยืมมาสมทบกับกองทุนเดิมของศูนย์ ซึ่งกองทุนจะเป็นผู้จัดซื้อปุ๋ยตลอดจนเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น และจัดตั้งร้านสหกรณ์เพื่อเก็บรักษาสินของดังกล่าวและบริการสมาชิก เมื่อสมาชิกต้องการสิ่งใด ก็ทำบัญชีเบิกไปใช้ก่อน ครั้นมีรายได้แล้วจึงนำมาใช้คืนกองทุน ส่วนค่าดอกเบี้ยยซึ่งจะใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการสหกรณ์นั้น เป็นหน้าที่ของสมาชิกที่จะพิจารณากำหนดให้เหมาะสมอย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ก็จะตกอยู่กับกองทุน ซึ่งเป็นของสมาชิกทุกคน และสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ จะต้องรักษาจำนวนเงินและสิ่งของของกองทุนมิให้ลดลงจากทุนจัดตั้ง มิฉะนั้นจะเป็นการแสดงว่าการดำเนินงานล้มเหลว แต่เมื่อกองทุนมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นก็สามารถจัดตั้งเป็นกองทุนฉุกเฉิน ซึ่งอาจเป็นเงินหรือสิ่งของสำหรับใช้ในยามจำเป็น เช่น เมื่อผลิตผลเสียหายเพราะภัยธรรมชาติ ซึ่งเป็นการรู้จักพึ่งตัวเองให้มากที่สุด เสร็จแล้ว เสด็จออกจากหอประชุม และประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงปลูกกระเทียมของกลุ่มปลูกกระเทียมหมู่ที่ ๙ และ ๑๐ ตำบลขัวมุง ณ ที่นั้น นายกรีธา สุทธิสุนทร พัฒนาการอำเภอสารภี

เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน ว่า ปัญหาในขณะนี้คือ ป้ายที่สมาชิกของกลุ่มซื้อมาใช้กัน ส่วนใหญ่เป็นป้ายปลอม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า วิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น สมาชิกของกลุ่มต้องร่วมกันแต่งตั้งตัวแทนไปซื้อป้ายจากบริษัทที่เชื่อถือได้ เป็นจำนวนคราวละหลายๆ ซึ่งจะทำให้ได้ป้ายที่มีคุณภาพดีเท่ากัน และสามารถซื้อได้ในราคาถูกกว่าซื้อปลีก แล้วจัดตั้งธนาคารป้ายสำหรับบริการสมาชิกในรูปของสหกรณ์ นอกจากนี้ สมาชิกควรร่วมทุนกันตั้งทุนฉุกเฉินสำหรับใช้ในยามจำเป็น ทั้งนี้ควรไปศึกษาและประสานงานกับศูนย์โครงการสารภี หากมีปัญหาเรื่องใดก็ควรประชุมตกลงกันก่อน เพื่อติดต่อขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ต่อไป

จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดซำม่วง ตำบลซำม่วง อำเภอสารภี เสด็จเข้าอุโบสถทรงนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับพระครูปริชา กตตปญโญ เจ้าอาวาส ในการนี้ ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสวัดซำม่วง และเจ้าอาวาสวัดอื่นๆ ในเขตตำบลซำม่วง เพื่อใช้บำรุงบูรณะวัด และทรงถวายเวชภัณฑ์แก่เจ้าอาวาสวัดซำม่วงสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร เจ้าอาวาสวัดซำม่วงถวายพระพุทธรูปบูชาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสร็จแล้ว เสด็จออกจากอุโบสถ ทรงพระดำเนินไปยังโรงเรียนซำม่วง ซึ่งมีราษฎรรายทางเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนซำม่วง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเสื้อกันหนาวแก่ครูใหญ่โรงเรียนซำม่วง โรงเรียนปากเหมือง โรงเรียนซำดง และโรงเรียนอุทุมพราราม เพื่อนำไปแจกจ่ายแก่เด็กนักเรียน เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณโรงเรียน ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๕๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๕๕ น.

วันศุกร์ที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินจากลานเฮลิคอปเตอร์ไปยังบ้านเมืองงาม บ้านใหม่หมอกจ้าม และบ้านวังดิน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๑.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านเมืองงาม ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ ได้พระราชทานเสื้อกันหนาวแก่ครูโรงเรียนโชติคุณะเกษม พระราชทานสมุด ดินสอ ขนมหักเด็กนักเรียน และพระราชทานยาแก่หน่วยพยาบาล หมวดตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๕๐๒ จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรการทดลองส่งเสริมการทำนาปรังของราษฎรกะเหรี่ยงชาวพุทธ และนาถั่วเหลืองของราษฎรกะเหรี่ยงชาวคริสต์ ในการนี้ มีพระราชดำรัสกับผู้ใหญ่บ้านว่า ควรเริ่มเลี้ยงเป็ดและไก่ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ และยังสามรถใช้มูล

เป็นบู่ได้อีกด้วย และสำหรับราษฎรกระเหรี่ยงในหมู่บ้านซึ่งยังไม่มีสัญชาตินั้น ก็ต้องรวมกันเป็นกลุ่มในลักษณะหมู่บ้านสหกรณ์ อยู่เป็นหลักแหล่งถาวร พยายามพัฒนาอาชีพและทำความเจริญให้ท้องถิ่น ตลอดจนทำบัญชีสำมะโนครัวของสมาชิกในหมู่บ้าน และทำการสำรวจเขตพื้นที่ถือครองให้ละเอียด เมื่อมีหลักฐานครบสมบูรณ์แล้ว ก็จะได้รับพิจารณาในเรื่องสัญชาติจากทางราชการต่อไป เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินกลับมาในหมู่บ้าน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสกับพระเนาวราช หัวหน้าคณะธรรมจาริก วัดเมืองงาม และทรงถวายปัจจัยและยาแก้วัดเมืองงามสำหรับใช้ในยามจำเป็น ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มาตั้งหน่วยทำการรักษาราษฎรผู้ป่วยเจ็บอยู่ ณ หน่วยพยาบาลหมวดตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๕๐๒ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๒.๔๐ น.

เวลา ๑๒.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านใหม่หมอกจ๋าม ตำบลแม่ฮ้อย อำเภอแม่ฮ้อย พระราชทานเสื้อกันหนาวแก่ครูโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๙ พระราชทานหนังสือแบบเรียน สมุด ดินสอและขนมแก่เด็กนักเรียน ตลอดจนพระราชทานต้นลิ้นจี่จำนวน ๑,๐๐๐ ต้นแก่หมู่บ้าน สำหรับจำหน่ายให้สมาชิก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับผู้ใหญ่บ้านว่า ไม่ควรถางป่าตามไหล่เขาเพราะจะทำให้หน้าดินเสียหาย การทำไร่ควรทำเป็นขั้นบันได แล้วปลูกพืชเพื่อเป็นการรักษาหน้าดินไม่ให้พังทลาย แล้วทรงพระดำเนินไปยังวัดบ้านใหม่หมอกจ๋าม ครั้นเสด็จเข้าอุโบสถแล้ว ทรงจตุรปูเทียมนมัสการพระพุทธปฏิมาประธานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับพระอุตะมะ เจ้าอาวาส ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด และทรงถวายยาสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร เจ้าอาวาสถวายพระพุทธรูปและเหรียญพระครูบาศรีวิชัยแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสร็จแล้ว เสด็จออกจากอุโบสถ ไปทอดพระเนตรบ่อเลี้ยงปลา ในกรณี ทรงปล่อยปลานิลลงในบ่อด้วย จากนั้นทอดพระเนตรกรรมวิธีการผลิตกระดาษสา ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวของหมู่บ้าน และทอดพระเนตรธนาคารข้าวของหมู่บ้าน ณ ที่นั้น ราษฎรไทยใหญ่ชายที่ได้รับการผ่าตัดทำหมันจากการแนะนำของเจ้าหน้าที่วางแผนครอบครัวของโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ฝัาทุลละองธูลีพระบาทอยู่ด้วย จากนั้น ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรไร่ข้าวโพดและยาสูบ ก่อนประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ซึ่งในการนี้ ได้ทอดพระเนตรการแสดงต่างๆ ของราษฎรไทยใหญ่ในหมู่บ้าน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป เมื่อเวลา ๑๕.๑๐ น.

เวลา ๑๕.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านวังดิน ตำบลแม่नावง อำเภอแม่ฮ้อย พระราชทานเสื้อกันหนาวและเครื่องกีฬาแก่ครูโรงเรียนทหารม้าอนุสรณ์ หนังสือแบบเรียน สมุด ดินสอ และขนมแก่เด็กนักเรียน ในกรณี ทรงปลูกต้นลิ้นจี่ไว้เป็นที่ระลึก จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินทอดพระเนตรการทอผ้า และการตีเหล็กของราษฎร

เผ่ามูเซอซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวของหมู่บ้าน แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงปลูกถั่วแดงหลวง ซึ่งนายสนิท วาฤทธิ ที่ปรึกษาด้านวิชาการของโครงการหลวงพัฒนาชาวเขากราบบังคมทูลว่า ปัญหาในขณะนี้ก็คือ การเตรียมดิน และการปราบวัชพืชโดยใช้รถแทรกเตอร์ ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก และพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูกพืชไร่ ราษฎรต้องซื้อข้าวสารมาบริโภค ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ควรพยายามใช้แรงงานแทนเครื่องจักรกลให้มากที่สุด เพราะประหยัดค่าไถหุ้ยกว่ากันมาก ถึงแม้จะใช้เวลามากกว่า และได้ปริมาณงานน้อยกว่าก็ตาม สำหรับพื้นที่เพาะปลูกนั้น ควรจัดสรรพื้นที่สำหรับปลูกข้าวไว้สำหรับบริโภคบ้าง นอกจากนั้น ควรเตรียมสำรองที่ไว้สำหรับจัดเป็นหมู่บ้านป่าไม้เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของราษฎรในอนาคต สำหรับการชลประทาน ฝ่ายเจ้าหน้าที่โครงการควรหาวิธีชักน้ำขึ้นมาใช้ในพื้นที่เพาะปลูกโดยใช้พลังงานธรรมชาติจากกระแสน้ำในแม่น้ำกก เสร็จแล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับมายังบ้านใหม่หมอกจ้าม เพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๑๐ น. ถึงภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๑๕ น.

วันเสาร์ที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ไปยังสหกรณ์การเกษตรป่าแป๋ จำกัด และโครงการหลวงพัฒนาป่าไม้ หน่วยที่ ๑ ห้วยทุ่งจ้อ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๒.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสหกรณ์การเกษตรป่าแป๋ จำกัด ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง ณ ที่นั้น พันเอก สุรินทร์ ชลประเสริฐ อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จพระราชดำเนินเข้าที่ทำการสหกรณ์ทอดพระเนตรกรรมวิธีการคั่วใบชา การโม่ใบชา และขั้นตอนการย่าง อบ และคัดเลือกใบชา ก่อนบรรจุกล่องส่งไปจำหน่าย โดยมีนายม่วง ทำกิน ประธานกรรมการสหกรณ์ และนายหมื่น นนทรีย์ ผู้จัดการสหกรณ์ เป็นผู้กราบบังคมทูลรายละเอียด ในการนี้ ประธานสหกรณ์ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายใบชาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากนั้น เสด็จออกจากที่ทำการสหกรณ์ ทรงเยี่ยมสมาชิกสหกรณ์ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่หน้าที่ทำการสหกรณ์ ในการนี้ได้มีสมาชิกทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายผลผลิตเป็นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับประธานกรรมการสหกรณ์ และผู้จัดการสหกรณ์ว่า สหกรณ์นี้จะต้องเป็นสหกรณ์อ่อนแอกประสงค์ จึงต้องพยายามรับฟังความต้องการของสมาชิก และพิจารณาให้ความช่วยเหลือ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ เจ้าหน้าที่จะต้องอธิบายให้สมาชิกเข้าใจในหลักการสหกรณ์

กล่าวคือ สิ่งที่แสดงว่าสหกรณ์เจริญนั้น วัดได้จากการที่บรรดาสมาชิกทุกคนมีพอกินพอใช้ สามารถพึ่งตัวเองได้ มิใช่วัดจากจำนวนจำหน่ายผลผลิตเพียงบางอย่าง แต่ยังต้องซื้อข้าวมาบริโภค นอกจากนั้น ควรส่งเสริมการปลูกข้าวไร่ และจัดตั้งโรงสีของสหกรณ์ เพื่อจะได้มีข้าวไว้บริโภคใน หมู่สมาชิก เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป เมื่อเวลา ๑๓.๒๕ น.

เวลา ๑๓.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการหลวงพัฒนาป่าไม้ หน่วยที่ ๑ ห้วยทุ่งจ้อ ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง พระราชทานเสื่อกันหนาวแก่เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ พระราชทานผ้าห่มและเมล็ดพันธุ์ผักสำหรับนำไปแจกจ่ายแก่คนงานของโครงการ หน่วยต่างๆ ที่ประจำอยู่ ณ ห้วยทุ่งจ้อ หม่อนนางเกด กัวคอกหมา และห้วยน้ำดัง ในเขตตำบลป่าแป๋ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปลูกต้นอบเชย และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรง ปลูกต้นนางพญาเสือโคร่ง ณ บริเวณหน้าที่ทำการโครงการแล้ว ประทับเสวยพระกระยาหาร กลางวัน และทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้านตำบลป่าแป๋ ครั้นทรงพักผ่อนพระราช อิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกไม้ดอก แปลงผลิตเมล็ดไม้ดอก แปลงเพาะกล้าไม้อ่อนสำหรับปลูกสวนป่า และแปลงซิมบีเดียสำหรับ สกัดน้ำหอม โดยมีนายพิศิษฐ์ วรอุไร หัวหน้าฝ่ายงานไม้ดอก โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา กราบบังคมทูลว่างานไม้ดอกยังอยู่ในขั้นทำการวิจัยและทดลอง เมื่อได้ผลเป็นที่แน่นอนแล้ว จึงจะพิจารณาขยายพันธุ์ให้ราษฎรนำไปปลูกต่อไป ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัส ว่า ให้พยายามผลิตเมล็ดไม้ดอกให้ได้มาตรฐานสากล และพยายามควบคุมคุณภาพให้ดีเพื่อต่อไป จะได้สามารถส่งเป็นสินค้าออกได้ จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเรียนร่วมภรุณา ซึ่งเป็น โรงเรียนที่กลุ่มบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ร่วมกันบริจาคและจัดสร้างขึ้น พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชปฏิสันถาร กับคณะกรรมการบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ร่วมบริจาคสมทบทุนค่าก่อสร้างและครู เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปิดป้ายโรงเรียน และเสด็จขึ้นทอดพระเนตรภายใน อาคารเรียน ในกรณีนี้ มีพระราชดำรัสให้ครูพยายามกระจายความรู้ต่างๆ ไปสู่ชาวเขา ให้เลิกการทำลายป่าและหันมาเรียนรู้หลักวิชาเกษตรสมัยใหม่ เพื่อเป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๖.๔๕ น. ถึง พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๔๕ น.

กุมภาพันธ์

วันอาทิตย์ที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เวลา ๑๐.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุธา จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดสุโขทัย และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุโขทัย

เวลา ๑๑.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินเก่า ตำบลในเมือง อำเภอสวรรคโลก แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเรียนสวรรคค่อนันต์วิทยา ตำบลย่านยาว อำเภอสวรรคโลก

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง เมื่อเวลา ๑๑.๓๕ น. นายเฉลิม ถาวรเวช ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททกราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จเข้าพลับพลาพิธี ผู้ว่าราชการจังหวัดทกราบบังคมทูลรายงานกิจการลูกเสือชาวบ้านจังหวัดสุโขทัย ต่อจากนั้นได้พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านอำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอกศรีษณาลัย อำเภอศรีสำโรง อำเภอศรีมาศ อำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอกงไกรลาส ฯลฯ รวม ๒๘ รุ่นเสร็จแล้ว ลูกเสือชาวบ้านแสดงรหัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า เมืองสวรรคโลกเป็นเมืองโบราณ เป็นบ่อเกิดของชาติไทยแห่งหนึ่ง จึงนับเป็นสถานที่สำคัญที่เหมาะสมที่จะมามอบธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดสุโขทัย ซึ่งจะเป็นผู้ถ่ายทอด

ความเข้มแข็งของบรรพบุรุษมาสู่อนุชนรุ่นหลัง ธงประจำรุ่น นับเป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคี ส่วนการที่ได้ฝึกฝนร่วมกันนั้น แม้จะกระทำในระยะเวลาสั้นก็เป็นการทบทวนความเข้มแข็งในจิตใจของแต่ละคน ตลอดจนเป็นการแสดงออกซึ่งความตั้งใจจริง แน่วแน่ที่จะรักษาประเทศชาติไว้โดยไม่ท้อถอย ซึ่งการแสดงออกดังกล่าวจะทำให้ผู้อื่นรวมทั้งคนไทยด้วยกันและต่างชาติ เห็นว่าเรามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ชาติที่เป็นมิตรก็จะรู้สึกชื่นชม ส่วนชาติที่เป็นศัตรูก็จะรู้สึกเกรงขาม ไม่สามารถรุกรานเราได้ ฉะนั้น การฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง และการมีความสามัคคีในหมู่คณะจึงทำให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง และแก่ส่วนรวม คือ ประเทศชาติ จบแล้ว ผู้มีจิตศรัทธา ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินสำหรับกิจการลูกเสือชาวบ้าน แล้วทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้านจังหวัดสุโขทัย เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินออกจากพลับพลาพิธี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้าน วิทยากร และราษฎร ที่ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณโรงเรียน ได้มีพระราชปฏิสันถาร และพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับลูกเสือชาวบ้าน และราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับลูกเสือชาวบ้านว่า การฝึกอบรมนั้นทำให้ทุกคนได้มีโอกาสพบปะรู้จักกัน ซึ่งแต่ละคนก็มีความรู้ ความชำนาญแตกต่างกัน ฉะนั้นเมื่อมีปัญหาใดๆ ก็สามารถนำมาปรึกษาหารือกันเพื่อป้องกันการผิดพลาด สำหรับสถานการณ์ในปัจจุบันทำให้เราจำเป็นต้องมีความสามัคคี ยึดมั่นและสนับสนุนซึ่งกันและกัน พยายามบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมให้มากที่สุด และทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกเสือชาวบ้านรุ่นใหม่อีกต่อไป จากนั้น เสด็จขึ้นอาคารโรงเรียนเพื่อทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถ แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปประทับเฮลิคอปเตอร์ พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๕.๐๐ น.

เวลา ๑๕.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนบ้านแม่सान ตำบลแม่สำ อำเภอศรีสขนาลัย ณ ที่นั้น นายมานิต ตัสมา นายอำเภอศรีสขนาลัย ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน ต่อจากนั้น ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงทรงพระดำเนินไปยังสนามหน้าโรงเรียน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานม้าต่างจำนวน ๑๒ ตัว แก่นายดอกเขียว ค้างคิริ ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับลูกบ้านใช้ร่วมกันในการบรรพทุกสิ้นค้าไปจำหน่าย จากนั้นพระราชทานเสื่อกันหนาวแก่ครู หนังสือแบบเรียน สมุด ดินสอ แก่เด็กนักเรียน และผ้าห่ม และยาสำหรับใช้ร่วมกันในหมู่บ้าน จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรเหมืองฝายของหมู่บ้าน นายสนอง สิทธิวิจิตร เกษตรอำเภอกราบบังคมทูลว่า ราษฎรในหมู่บ้านได้ร่วมกันสร้างฝายขึ้นหลายแห่งเพื่อทดน้ำเข้าพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งทำให้สามารถทำการปลูกพืชได้ตลอดฤดูเพาะปลูก เพราะมีน้ำเพียงพอ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสว่า การสร้างฝายแบบประหยัดที่ทำอยู่ก็ดีแล้ว เพราะได้จำนวนน้ำไปใช้เพียงพอกับความต้องการ ประกอบกับพื้นที่มีความลาดชัน ก็ทำให้การส่งน้ำง่ายขึ้น ถ้าจะสร้างเป็นการถาวรก็จะสิ้นเปลือง

มากเกินไป และไม่คุ้มกับผลประโยชน์ นอกจากนั้น ในฤดูน้ำแรงก็อาจพังได้ ข้อสำคัญก็คือ ต้องพยายามปรับปรุงซ่อมแซมเหมืองฝายและคันเหมืองฝายตลอดเวลา จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมบ้านของผู้ใหญ่บ้าน ได้มีพระราชดำรัสให้นายอำเภอติดต่อทางจังหวัด ขอไต่พันธุ้ มาแจกจ่ายแก่ราษฎรในหมู่บ้าน เพื่อผสมกับไต่พันธุ้พื้นเมือง และให้พยายามแนะนำราษฎรให้ทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น แล้วทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มาทำการรักษาผู้ป่วยเจ็บในขณะนั้น สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างทั่วถึงกับข้าราชการ ลูกเสือชาวบ้าน และราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น เสร็จแล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๕๕ น. ถึงภูฝิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๔๕ น.

วันอังคารที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา จากพระตำหนักภูฝิงคราชนิเวศน์ ไปยังหน่วยสหกรณ์นิคมพร้าว จำกัด และวัดดอยแม่ปิ้ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงฝายห้วยแม่แจ้ หน่วยสหกรณ์นิคมพร้าว จำกัด แปลง ๒ ตำบลเขื่อนผาก อำเภอพร้าว เมื่อเวลา ๑๒.๓๕ น. พันเอก สุรินทร์ ชลประเสริฐ อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์กราบบังคมทูลรายงาน จากนั้นได้ทอดพระเนตรฝายห้วยแม่แจ้ และแผนที่แสดงเขตที่ดินเพื่อจัดตั้งสหกรณ์นิคมกสิกรรม โดยมีอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ กราบบังคมทูลรายละเอียดเกี่ยวกับการก่อสร้าง และแผนงานที่จะดำเนินการต่อไป ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ฝายห้วยแม่แจ้นั้น เป็นการดำเนินการตามวัตถุประสงค์แล้ว ส่วนการสร้างฝายในบริเวณอื่นนั้น ควรสร้างเป็นเขตๆ ตามลุ่มน้ำ และควรริบสร้างเป็นฝายชั่วคราวแบบประหยัดเสียก่อนในทุกแปลงและทำเหมืองขอยส่งน้ำออกไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อให้ทันความต้องการของสมาชิก ซึ่งจะเป็นการทดลองด้วยว่าที่ใดเหมาะสมที่จะสร้างเป็นฝายถาวรต่อไป ในการนี้ต้องชักชวนให้สมาชิกร่วมแรงกันสร้างโดยวางแผนร่วมกัน เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม และต้องส่งเจ้าหน้าที่ออกไปสำรวจและปรับปรุงแก้ไขโดยสม่ำเสมอ นอกจากนั้น ควรปรับปรุงการทำแผนที่แสดงที่ตั้งฝายแต่ละแห่งให้ละเอียด และฝึกสอนให้สมาชิกรู้จักการทำและการใช้แผนที่ประกอบในการสำรวจสร้างฝาย ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการชลประทานในลักษณะนี้ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังศาลาหน่วย

สหกรณ์นิคม พระราชทานเสื้อกันหนาว สมุด ดินสอ และขนม แก่ครูใหญ่โรงเรียนสหกรณ์นิคมวิทยา เพื่อนำไปแจกจ่ายแก่ครูและนักเรียน แล้วเสด็จเข้าศาลาพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้สมาชิก เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท โดยมีนายศรี โปธิมา ประธานกรรมการสหกรณ์นิคม กราบบังคมทูลรายงานถึงกิจการของสหกรณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสตอบ ความว่า ทรงพอพระราชหฤทัยที่กิจการของสหกรณ์ดำเนินไปด้วยดี สามารถพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสหกรณ์ ก็ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้สมาชิกทุกคนอยู่ดีกินดี เมื่อมีความคิดเห็นหรือปัญหาเกี่ยวกับสิ่งใดก็ควรปรึกษาหารือกันในหมู่สมาชิก และเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เช่นในการสร้างฝายนั้น ควรร่วมมือกันทำการสำรวจและช่วยกันสร้าง ซึ่งจะได้ข้อมูลจากการค้นคว้าของสมาชิก เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างฝายถาวรต่อไป อันจะทำให้การดำเนินการรวดเร็วและประหยัดยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ยังเป็นการช่วยตัวเอง ซึ่งราษฎรทางภาคเหนือรู้จักวิธีการสร้างฝายตั้งแต่โบราณแล้ว จึงควรรักษาความชำนาญด้านนี้ไว้ให้คงอยู่ต่อไป เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปยังบ้าน นายเสาร์ สุภารักษ์ สมาชิกสหกรณ์ เพื่อทอดพระเนตรบ่อเพาะพันธุ์และบ่อเลี้ยงปลาใน จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการทึบอ้อย และการเคี้ยวน้ำตาลเพื่อบรรจุนำไปจำหน่าย ณ บ้านนายแดง จนถึง สมาชิกสหกรณ์ เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านอำเภอพร้าว ในการนี้ ลูกเสือชาวบ้านได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ได้พระราชทานเงินดังกล่าวช่วยเหลือกิจการลูกเสือชาวบ้านอำเภอพร้าว ซึ่งมีราษฎรเป็นจำนวนมากแสดงความประสงค์จะสมัครเข้ารับการฝึกอบรมในรุ่นต่อไป แล้วได้มีพระราชปฏิสันถาร และพระปฏิสันถารกับราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลาม ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดสหกรณ์นิคมธรรมาราม เพื่อทรงถวายปัจจัยส่วนพระองค์ และปัจจัยที่ราษฎรทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายโดยเสด็จพระราชกุศลแก่พระครูคัมภีรธรรม เจ้าอาวาสสำหรับใช้สมทบทุนในการสร้างอุโบสถ แล้วทรงถวายยาแก่เจ้าอาวาสสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับประชาชน เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังหน่วยสหกรณ์นิคมพร้าว ตำบลแม่แวน อำเภอพร้าว เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินไปยังที่ทำการหน่วยสหกรณ์ ณ ที่นั้น นายสอน บุญเกตุ หัวหน้าหน่วยสหกรณ์นิคม เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงานกิจการแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเสื้อกันหนาว สมุด ดินสอ และขนม แก่ผู้แทนโรงเรียนบ้านแม่พวก และโรงเรียนห้วยยู ตำบลแม่แวน เพื่อนำไปแจกจ่ายแก่ครู และนักเรียน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสกับคณะครูและเจ้าหน้าที่สหกรณ์นิคม ให้พยายามสอนนักเรียน และสมาชิก ให้รู้จักการทำแผนที่โดยเริ่มจากเบื้องต้นก่อน เพื่อจักได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ในการทำแผนที่แสดงระดับพื้นที่ในเขตสหกรณ์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการใช้ประกอบการสำรวจและสร้างฝาย อันจะเป็นประโยชน์แก่สมาชิกทุกคน จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎร

ที่มาผ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ณ บริเวณหน้าที่ทำกรรมนิคม ซึ่งราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ได้รับการตรวจรักษาจากหน่วยแพทย์ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งหน่วยขึ้นปฏิบัติงาน ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๘.๑๐ น.

เวลา ๑๘.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดดอยแม่ปิ้ง ตำบลดอยแม่ปิ้ง อำเภอพร้าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน แล้วทรงถวายผ้าห่มแก่พระภิกษุวัดดอยแม่ปิ้ง และวัดอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง ในการนี้ ทรงถวายปัจจัยแก่อาจารย์หนู เจ้าอาวาส สำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด และทรงถวายยา สำหรับพระภิกษุร่วมใช้กับประชาชน แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับหลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ และเจ้าอาวาส ซึ่งเจ้าอาวาสได้ถวายพระเครื่องแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสร็จแล้ว เสด็จออกจากอุโบสถ มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎร ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๙.๓๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๑.๓๐ น.

วันพุธที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดม่วยต่อ อำเภอขุนยวม และบ้านห้วยหอม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เวลา ๑๑.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามหน้าวัดม่วยต่อ ตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม ณ ที่นั้น นายอรุณ ปุสเทพ ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดม่วยต่อ เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับพระครูอนุสรณ์ ศาสนการ เจ้าอาวาส ในการนี้ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด ทรงถวายผ้าห่มแก่พระภิกษุ และทรงถวายยาสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร จากนั้น เสด็จออกจากอุโบสถ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงถวายปัจจัยและยาแก่เจ้าอาวาสวัดอื่นในเขตอำเภอขุนยวมที่มาเฝ้าอยู่หน้าอุโบสถ เสร็จแล้ว ทรงปลุกต้นลินจี่ไว้เป็นที่ระลึกบริเวณหน้าอุโบสถ ก่อนทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างทั่วถึงกับราษฎรเหล่านั้น ต่อจากนั้น พระราชทานเสื้อกันหนาว สมุด ดินสอ และขนม แก่ผู้แทนโรงเรียนบ้านขุนยวม และโรงเรียนขุนยวม และโรงเรียนขุนยวมวิทยา เพื่อนำไปแจกจ่ายแก่ครู และนักเรียน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัส

กับศึกษาธิการอำเภอและคณะครูให้พยายามสอนนักเรียนเกี่ยวกับการชลประทาน และฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำแผนที่เบื้องต้นโดยใช้เครื่องมือง่ายๆ เมื่อมีความชำนาญขึ้นจะได้ใช้เป็นประโยชน์ในการสำรวจแหล่งน้ำและสร้างฝายใช้ในการชลประทาน ตลอดจนถ่ายทอดให้ผู้อื่นต่อไป ซึ่งควรสอนในลักษณะกิจกรรมนอกหลักสูตรโดยเน้นหนักในด้านการปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้ความชำนาญอย่างจริงจัง เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมหน่วยแพทย์ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางมาล่วงหน้า และจะพักค้างคืนเพื่อทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บซึ่งมีจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับนายแพทย์สุชาติ เทพรักษา หัวหน้าศูนย์การแพทย์และอนามัยอำเภอขุนยวมว่า ควรฝึกให้ราษฎรรู้จักการปฐมพยาบาลและวิธีรักษาโรคอย่างง่าย ๆ เพื่อจะได้สามารถช่วยเหลือกันในยามจำเป็น โดยอาจเริ่มสอนในโรงเรียนก่อนเป็นพื้นฐาน ส่วนแพทย์เองก็ต้องพยายามดัดแปลงวิชาการที่ได้ศึกษามาให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นให้มากที่สุด จึงต้องปฏิบัติงานด้วยความอดทน ทั้งนี้อาจชักชวนอาสาสมัครมาช่วยงานด้านบริการได้ จากนั้น ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๓.๒๕ น.

เวลา ๑๓.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านห้วยห้อม ตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย ณ ที่นั้น นายมนตรี อมัตริรัตน์ นายอำเภอแม่ลาน้อย เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน ทรงพระดำเนินไปยังหน้าโรงเรียนบ้านห้วยห้อม พระราชทานเสื้อกันหนาวแก่ครู และพระราชทานสมุด ดินสอ และขนมสำหรับนำไปแจกจ่ายแก่นักเรียน จากนั้น ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ราษฎรเผ่ากะเหรี่ยงร้องเพลงถวาย ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมหน่วยแพทย์ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางล่วงหน้าเพื่อทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับสาธารณสุขอำเภอแม่ลาน้อยและครูใหญ่ว่า ให้สอดส่องดูแลสุขภาพอนามัยของนักเรียนและราษฎร ตลอดจนให้ความรู้ในเรื่องนี้ เช่นการใช้สุขาให้ถูกสุขลักษณะและการรักษาแหล่งน้ำบริโภคให้สะอาด เพื่อมิให้เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคและป้องกันมิให้เชื้อโรคแพร่ขยายออกไป ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมบ้านนายจอส่วย เจริญกุล ผู้ใหญ่บ้าน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับทอดพระเนตรการทอผ้า ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนของราษฎรในหมู่บ้าน มีพระราชปฏิสันถารถึงกรรมวิธีการทอผ้าด้วยความสนพระราชหฤทัย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรฝายกันน้ำ มีพระราชดำรัสกับ นายสุนันท์ ละอองศรี ผู้รับผิดชอบการพัฒนาอาชีพชาวเขาในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน โครงการหลวงพัฒนาชาวเขาว่า การต่อท่อส่งน้ำจากต้นน้ำไปยังแปลงเพาะปลูกนั้น ควรหาวิธีใช้วัสดุที่ประหยัดมากที่สุด และทำได้ง่าย เช่นลำไม้ไผ่ สำหรับการส่งน้ำในพื้นที่ไม่ลาดชัน ส่วนที่ลาดชันมากๆ ก็จำเป็นต้องใช้ท่อที่แข็งแรงสลักกันไปเป็นช่วง สำหรับบ่อพักน้ำที่เตรียมขุดไว้ก็เป็นการดีแล้ว เพราะต่อไปก็สามารถส่งน้ำจากบ่อพักน้ำแต่ละแห่งไปยังพื้นที่

เกษตรกรรมได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ต้องไปศึกษาจากหมู่บ้านที่เคยทำมาแล้ว เพื่อนำมาทดลองใช้ ถ้าได้ผลดีจะได้เป็นตัวอย่างแก่หมู่บ้านอื่นๆ ในบริเวณนี้ต่อไป เสร็จแล้วประทับเฮลิคอปเตอร์ พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๖.๕๐ น. ถึงลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เมื่อเวลา ๑๗.๓๐ น. แล้วทรงพระดำเนินถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๗.๔๕ น.

วันเสาร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๗-๒๕๑๘ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เวลา ๑๔.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงศาลาธรรม เสด็จขึ้นทรงฉลองพระองค์ครุย แล้วทรงลงพระปรมาภิไธยและพระนามาภิไธยในสมุดเยี่ยมของมหาวิทยาลัย จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย ศาสตราจารย์บัวเรศ คำทอง ในนามของสภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กราบบังคมทูลสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ศาสตราจารย์ยงยุทธ สัจจวานิช อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กราบบังคมทูลสดุดีเกียรติคุณ จากนั้น ศาสตราจารย์ นายแพทย์บุญสม มาร์ติน เข้ารับพระราชทานปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และผู้สำเร็จการศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะพยาบาลศาสตร์ และคณะแพทยศาสตร์ กราบบังคมทูลเบิกนักศึกษาเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ตามลำดับ แล้วผู้ที่ได้รับรางวัลเรียนดีเข้ารับพระราชทานเหรียญรางวัลเรียนดี เสร็จแล้ว บัณฑิตกล่าวคำปฏิญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า บัณฑิตบัณฑิตทั้งหลายได้รับปริญญา คือได้รับการรับรองว่าได้ศึกษาฝึกฝนตามหลักสูตรวิชาการที่ถึงขนาด พร้อมทั้งจะใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการที่ได้เล่าเรียนสะสมไว้ออกไปปฏิบัติงานได้แล้ว ทุกคนจึงเป็นอันพ้นจากสภาพนิสิตนักศึกษา และจะต้องแยกย้ายกันไปประกอบกิจการงานด้วยความสามารถ และความรับผิดชอบของตัวเองต่อไป เมื่อยังเป็นนักศึกษานั้น ทุกคนโดยมากมีความรู้สึกว่าตนเองจะต้องพยายามตั้งปณิธานที่จะปฏิบัติการณ์เพื่อสร้างสรรค์ความดี ความเจริญ และความยุติธรรม ถูกต้องให้เกิดมีแก่สังคมและชาติบ้านเมือง โดยแสดงการเรียกร้องในสิ่งที่นึกกว่าเป็นที่น่าต้องการ และแสดงการตำหนิติเตียนการกระทำต่างๆ ที่นึกเอาว่าไม่เป็นที่น่าพอใจ อันการตั้งปณิธานที่จะแก้ไขสิ่งบกพร่อง และสร้างความดีความถูกต้องด้วยความรู้และเหตุผลนั้นเป็นสิ่งประเสริฐ ซึ่งจำเป็นต้องรักษาไว้ตลอดไป หากได้ตั้งใจมั่นคงที่จะใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้วยเหตุผล

ด้วยความบริสุทธิ์ใจจริง ๆ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งดีงามแล้ว จะเป็นการป้องกันกำจัดการดำเนิน
ติเตียนทั้งปวงได้อย่างดีที่สุด ทั้งชาติบ้านเมือง ตลอดจนบัณฑิตทั้งหลายก็จะบรรลุถึงความเจริญ
มั่นคง และความก้าวหน้าผาสุกได้เป็นแน่นอน จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังศาลาธรรม เพื่อประทับ
พักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัย ในกรณี นี้ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับกรรมการ
มหาวิทยาลัยและคณะอาจารย์ เป็นเวลาพอสมควรแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ
พระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๑๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๔๕ น.

วันอังคารที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง
พระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อประทับ
เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดอนุสาวรีย์วีรกรรมพลเรือน
ตำรวจ ทหาร ทรวงเยียมฐานปฏิบัติการบ้านปิน อำเภอทุ่งช้าง และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดน่าน

เวลา ๑๒.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณอนุสาวรีย์วีรกรรมพลเรือน ตำรวจ
ทหาร ตำบลและอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ณ ที่นั้น นายโชคก วรรณพูลสวัสดิ์ ผู้ว่าราชการ
จังหวัดน่าน พลโท สมศักดิ์ ปัญจมานนท์ แม่ทัพภาค ๓ และพลตรี แสง จามรจันทร์ ผู้บัญชาการ
กองพลทหารม้า กราบบังคมทูลรายงานตามลำดับ และทรงพระดำเนินขึ้นบนลานอนุสาวรีย์
เสด็จเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชา
พระรัตนตรัย พระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัด กราบบังคม
ทูลรายงานการสร้างอนุสาวรีย์และขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธี
เปิดแพรคลุมแผ่นชื่ออนุสาวรีย์ แล้วผู้ว่าราชการจังหวัดสดุดีวีรกรรมของพลเรือน ตำรวจ ทหาร
อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงวางพวงมาลาที่อนุสาวรีย์ และได้มี
พระราชปฏิสันถาร และพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับลูกเสือชาวบ้าน และราษฎรที่เฝ้าทูลละออง
ธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น ในกรณี นี้ พระครูประกาศพิทักษ์ วัดราษฎร์บำรุง เจ้าคณะอำเภอ
ทุ่งช้าง เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระเครื่อง และตะกรุด สำหรับพระราชทานแก่ทหาร
ตำรวจด้วย จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๓.๔๐ น.

เวลา ๑๔.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงฐานปฏิบัติการบ้านปิน ตำบลปอน อำเภอ
ทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ณ ที่นั้น พันโท วิชัย ศิริภาพร ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๒๑๑ กอง
พลทหารม้าส่วนหน้า กราบบังคมทูลรายงาน แล้วทรงพระดำเนินทอดพระเนตรรอบฐาน

ปฏิบัติการ โดยมี ร้อยโท ณรงค์เดช นันทโพธิเดช ผู้บังคับกองร้อยที่ ๓ กองพันทหารราบที่ ๒๑๑ กองพลทหารม้าส่วนหน้า เป็นผู้กราบบังคมทูลรายละเอียดต่างๆ จากนั้น ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๒๑๑ กราบบังคมทูลบรรยายสรุปสถานการณ์ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่ายและทรงเจิมพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แล้วพระราชทานพระบรมรูปแก่แม่ทัพภาค ๓ เพื่อเชิญไปประดิษฐานที่อำเภอทุ่งช้าง พระราชทานเหรียญพระไพรีพิณาศ และเหรียญทองปู่แหวนแก่แม่ทัพภาค ๓ เพื่อนำไปแจกจ่ายแก่ทหารที่ปฏิบัติการในพื้นที่จังหวัดน่าน และพระราชทานถุงของขวัญแก่ผู้แทนฐานปฏิบัติการบ้านปิน จากนั้นประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๗.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๕๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังศูนย์อพยพชาวเขา อำเภอปัว บ้านถ้ำเวียงแก อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน และบ้านใหม่ร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย

เวลา ๑๑.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงกองร้อยชาวเขาอาสาสมัครที่ ๒๑ แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปยังศูนย์อพยพชาวเขา ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่บริเวณหน้าโรงเรียนปากกลางมิตรภาพที่ ๑๖๖ จากนั้น พระราชทานเสื้อกันหนาวแก่ครู พระราชทานสมุด ดินสอ และขนมแก่นักเรียน ตลอดจนพระราชทานเครื่องกีฬา อุปกรณ์การสอน และยา แก่โรงเรียน เสร็จแล้ว พระราชทานผ้าห่ม มุ้ง จอบ และเกลือ แก่ผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลศิลาแลง และตำบลบ่อเกลือใต้ ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปยังห้องประชุมสำนักงานศูนย์ นายไพรวรรณ เรศานนท์ ผู้อำนวยการโครงการจัดและพัฒนาที่ดินภาคเหนือ กราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับแผนการพัฒนาที่ดิน ผลการสำรวจแหล่งน้ำ และโครงการชุดบ่อสำหรับใช้ในไร่นาในบริเวณพื้นที่ของศูนย์ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปทอดพระเนตรบริเวณที่จะทำการพัฒนาที่ดิน และบริเวณที่จะชุดบ่อเก็บน้ำ โดยมีผู้อำนวยการโครงการจัดและพัฒนาที่ดินภาคเหนือ และนายอี.ซี. แซบแมน หัวหน้าโครงการพัฒนาที่ดินไทย-ออสเตรเลีย ฝ่ายออสเตรเลียกราบบังคมทูลรายละเอียด ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสว่า ฝ่ายเจ้าหน้าที่ต้องรีบทำการสำรวจแหล่งน้ำอื่นๆ ภายนอกเขต

พื้นที่ของศูนย์ด้วย เพื่อพิจารณาวางแผนนำน้ำมาใช้ในพื้นที่ที่จะทำการพัฒนา สำหรับบ่อเก็บน้ำแต่ละแห่งนั้น ต้องพยายามให้มีปริมาณน้ำเพียงพอสำหรับราษฎรได้ใช้ทำการเพาะปลูกเล็กๆน้อยๆ รอบๆ บริเวณบ่อตลอดฤดูแล้ง เพื่อประทังความเดือดร้อนเรื่องปัญหาการขาดแคลนน้ำ นอกจากนั้น ควรทำการสำรวจแหล่งน้ำใต้ดิน เพื่อหาวิธีนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจทดลองสร้างเขื่อนสำหรับกั้นน้ำใต้ดิน เพื่อให้พื้นที่เพาะปลูกมีความชุ่มชื้นมากขึ้น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับมายังที่ทำการกองร้อยชาวเขาอาสาสมัครที่ ๒๑ เพื่อทรงสมทบกับสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเสด็จพระราชดำเนินกลับจากการทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้าน ณ บริเวณโรงเรียนป่ากลางมิตรภาพที่ ๑๖๖ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๓.๓๐ น.

เวลา ๑๓.๔๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านถ้ำเวียงแก ตำบลนาไร่หลวง อำเภอเชียงกลาง ทรงพระดำเนินไปยังบ้านนายเล่าอี แซ่เท้า หัวหน้าพัฒนาของหมู่บ้าน เพื่อทรงเยี่ยมอาการของนายเล่าอี ซึ่งประสบอุบัติเหตุขาหักและเดินไม่ได้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจอาการและให้คำแนะนำเกี่ยวกับด้านกายภาพบำบัด จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณหน้าโรงเรียนสมาคมพยาบาลไทย เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้น ในการนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้มีกระแสพระราชดำรัสกับครูให้พยายามสนับสนุนให้ราษฎรทอผ้าในยามว่างเพื่อจะได้มีรายได้พิเศษ ซึ่งจะทรงช่วยเหลือในด้านการขนส่งและการจัดจำหน่าย เสร็จแล้ว ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๔.๒๕ น.

เวลา ๑๔.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงที่ทำการชุดเฝ้าตรวจชายแดนที่ ๓๑๐ บ้านใหม่ร่มเย็น ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงทรงพระดำเนินไปยังโรงเรียนโชติคุณะเกษม ๑ ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมร้านค้าชาวเขา แล้วทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแกะและโคที่ได้พระราชทานแก่หมู่บ้าน จากนั้น พระราชทานเสื้อกันหนาวแก่ครูและเจ้าหน้าที่ชลประทาน และพระราชทานสมุด ดินสอ และขนมแก่เด็กนักเรียน ต่อจากนั้น ราษฎรเฝ้าเฝ้าทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายธงแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงสาธิตการปลูกลิ้นจี่ บ่อเลี้ยงปลาบิล แปลงทดลองปลูกยาสูบและคลองส่งน้ำ ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่นายสังเวียน โปธิศรี เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาชาวเขาให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการจัดสรรน้ำแก่ราษฎรด้วยความยุติธรรม โดยจัดเป็นคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่และตัวแทนราษฎร และพยายามอธิบายให้ราษฎรทราบถึงการปลูกพืชให้เหมาะสมกับฤดูกาล โดยเฉพาะในฤดูแล้งซึ่งมีปริมาณน้ำน้อย จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินกลับมายังพลับพลา

หน้าโรงเรียนโชติคุณะเกษม ๑ ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎร ลูกเสือชาวบ้าน และครู ตลอดจนคณะข้าราชการอย่างใกล้ชิด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับวิทยากรลูกเสือชาวบ้านและครู ให้พยายามกระจายความคิดให้ลูกเสือชาวบ้าน และราษฎรร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการสำรวจแหล่งน้ำ และช่วยเหลือในการสร้างและดูแลรักษาคลองส่งน้ำ ทั้งนี้ เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย และทรงกำชับให้ครูเริ่มฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำแผนที่แสดงระดับพื้นที่ โดยเน้นหนักทางด้านปฏิบัติ เพื่อใช้ความรู้ความชำนาญดังกล่าวในการช่วยสำรวจแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรกรรม

เสร็จแล้ว ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๒๕ น. ถึงภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๔๐ น.

วันเสาร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังโรงเรียนบ้านกาด และสวนส้มวังน้ำค่าง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๑.๔๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนบ้านกาด (เขมวงส์ราษฎร์รังสฤษดิ์) ตำบลบ้านกาด อำเภอสันป่าตอง ณ ที่นั้น นายชโล ธรรมศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และนายบุญนพ ฤปะติวงศ์ นายอำเภอสันป่าตอง เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับราษฎรให้ช่วยกระจายความคิดแก่เกษตรกรให้พยายามใช้ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยคอกในการเพาะปลูกให้มากที่สุด เพราะเป็นการทุนค่าใช้จ่ายและยังสามารถผลิตได้เองอีกด้วย ประกอบกับปุ๋ยเคมีซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีราคาสูงขึ้นทุกปี ยังทำให้ดินเสื่อมคุณภาพด้วย จากนั้น นายทองดี จันทร์แก้ว ผู้ใหญ่บ้าน บ้านกาด กราบบังคมทูลว่า ราษฎรส่วนใหญ่ซึ่งปลูกหอมใหญ่เป็นอาชีพ กำลังประสบความเดือดร้อนเนื่องจากราคาตกต่ำ เพราะผลิตผลมีจำนวนมาก และจำหน่ายในเวลาเดียวกัน หากเก็บไว้นานก็จะเน่าเสียหาย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริว่า ควรดำเนินการสร้างโรงอบขนาดเล็กคล้ายโรงบ่มไບยา เพื่อทอดลองอบหอมใหญ่ให้สามารถเก็บไว้ได้นานโดยไม่เน่า ซึ่งหากทำได้สำเร็จเมื่อราษฎรเก็บหอมใหญ่ได้ก็อาจนำออกจำหน่ายส่วนหนึ่ง และกันส่วนหนึ่งไว้อบเพื่อเก็บไว้จำหน่ายในระยะที่ได้ราคาดี ทั้งนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอเป็นผู้ติดต่อประสานงานหา นักวิชาการมาช่วยเหลือในการทอดลองดังกล่าว เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๒.๒๕ น.

เวลา ๑๒.๔๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสวนส้มวังน้ำค้าง ตำบลบ้านกาด อำเภอ
สันป่าตอง นายพันธุ์เลิศ บุรณศิลป์ เจ้าของสวนส้ม ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ
แล้วประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว
จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกแอปเปิ้ล บ๊วย และเพอร์ซิมมอนพันธุ์ต่าง ๆ
ซึ่งเป็นการศึกษาในด้านการประสานเนื้อไม้ระหว่างไม้ผลพันธุ์ต่างประเทศและพันธุ์พื้นเมือง ตลอดจน
จนการศึกษาด้านอุปนิสัยของพันธุ์ไม้ผลต่างประเทศ โดยเปรียบเทียบระหว่างการทาบกิ่งกับ
การเพาะเมล็ด นอกจากนี้ ยังทดลองการเพาะปลูกไม้ผลในพื้นที่ลักษณะเชิงคด โดยขุดหลุมแล้ว
ใช้หินปูรองพื้นกลบด้วยกรวด ทราย และดินตามลำดับ แล้วจึงปลูกต้นไม้ผล โดยมีท่อต่อจาก
พื้นหินโผล่ขึ้นเหนือระดับผิวดินสำหรับเติมน้ำ ซึ่งน้ำจะขังอยู่ในหลุมเป็นอาหารแก่ผลไม้ได้เป็น
ระยะเวลานาน อันเป็นการสะดวกในฤดูแล้ง และในพื้นที่ที่ม่น้ำไม่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งวิธีการดังกล่าว
อาจนำไปสาธิตให้ราษฎรที่ปลูกไม้ผลในลักษณะพื้นที่ดังกล่าวได้นำไปใช้ได้ ต่อจากนั้น เสด็จ
พระราชดำเนินไปทอดพระเนตรเรือนเพาะชำ ซึ่งมีแอปเปิ้ล แพร์ เพอร์ซิมมอน และส้มพันธุ์ผสม
ระหว่างพันธุ์ต่างประเทศพันธุ์ต่าง ๆ กับพันธุ์พื้นเมือง จากนั้นทอดพระเนตรสวนส้มซึ่งทดลอง
ปลูกส้มพันธุ์ต่าง ๆ ถึง ๔๐ กว่าพันธุ์ ซึ่งรวมทั้งพันธุ์ต่างประเทศจาก สหรัฐอเมริกา อิสราเอล
ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐจีน พันธุ์พื้นเมืองตลอดจนพันธุ์ผสม โดยมีนายพันธุ์เลิศ บุรณศิลป์
กราบบังคมทูลรายละเอียดเกี่ยวกับผลการวิจัย และทดลองการปลูกส้มพันธุ์ต่าง ๆ เสร็จแล้ว
เสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังเรือนรับรอง สมควรแก่เวลาแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง
เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๙.๑๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา
๒๐.๔๐ น.

วันอาทิตย์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๒.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง
พระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อประทับ
เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลมาฆบูชา และยกฉัตร
พระธาตุจอมกิตติ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตร
กิจการโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปแม่จัน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

เวลา ๑๓.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงลานเฮลิคอปเตอร์ เชียงคองพระธาตุจอมกิตติ
ตำบลท่าเว้ง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย นายชุ่ม บุญเรือง ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย และ
พลโท สมศักดิ์ ปัญจมานนท์ แม่ทัพภาค ๓ กราบบังคมทูลรายงาน แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง

เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระธาตุจอมกิติ สด็จเข้าศาลาพิธิ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชา พระพุทธรูปราชสีห์ ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับการบูรณะพระธาตุ และกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกฉัตร จากนั้น เสด็จพระราชดำเนิน ไปยังแท่นหน้าพระธาตุ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม และทรงปิดทองฉัตร สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงปิดทองฉัตร แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือสายสุทรยกฉัตรขึ้นประดิษฐานเหนือพระธาตุ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระแท่นที่บูชา ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระธาตุ และเสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าศาลาพิธิ สมเด็จพระญาณสังวร ถวายศีล และถวายพระธรรมเทศนา เสร็จแล้ว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม เครื่องบูชาภัณฑ์เทศน์ พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก จากนั้น พลอากาศโท ไสว ช่วงสุวณิย์ ประธานกรรมการบูรณะพระธาตุ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายพระเครื่องจำนวน ๒๐,๐๐๐ องค์ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระเครื่องแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย และพลตรี สี่มา ปาณิกบุตร ผู้บัญชาการกองพลที่ ๔ จังหวัดพิษณุโลก สำหรับแจกจ่ายแก่ทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครที่ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันประเทศชาติ ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินออกจาก ศาลาพิธิ ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรกับลูกเสือชาวบ้านที่ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท อยู่อย่างล้นหลามในบริเวณนั้น และทรงถวายยาแก่เจ้าอาวาสพระธาตุจอมกิติ แล้วประทับ เสด็จขึ้นรถพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๖.๐๐ น.

เวลา ๑๖.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปแม่จัน ตำบล ป่าห้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ณ ที่นั้น นายอมร ภูมิรัตน์ ผู้อำนวยการสถาบันคั้นคว่ำและ พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร กราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จเข้าโรงงาน เพื่อทอดพระเนตร กรรมวิธีการทำกระป๋อง และการบรรจุกระป๋อง ต่อจากนั้น ผู้อำนวยการสถาบันกราบบังคม ทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธา ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ทูลกระหม่อมถวายเงินและสิ่งของ ตลอดจนน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายที่ดินเพื่อพระราชทานสำหรับการพัฒนาชุมชนของ หมู่บ้านป่าห้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และหมู่บ้านยาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้น มีพระราชปฏิสันถารกับเจ้าหน้าที่ของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปถึงกิจการของโรงงาน ในการนี้ มีพระราชดำรัสว่า โรงงานแบบนี้ตั้งเป็นลักษณะกลุ่มสหกรณ์ ซึ่งมีจุดประสงค์ ที่จะโอนกิจการให้สหกรณ์คือราษฎรรับช่วงดำเนินการต่อไปเมื่อจดทะเบียนเรียบร้อยแล้ว และสามารถตั้งตัวได้แล้ว ประการสำคัญที่สุดคือ เป็นการฝึกให้ราษฎรรู้จักทำงาน รับผิดชอบร่วมกัน มีความอดทน ซื่อสัตย์ และรู้จักการพึ่งตัวเองให้มากที่สุด เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนิน จากโรงงานไปทอดพระเนตรโรงเพาะเห็ดตัวอย่าง โครงการส่งเสริมการเพาะเห็ด ก่อนประทับ เสด็จขึ้นรถพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๑๐ น. ถึงภูพิงคราชนิเวศน์ เมื่อเวลา ๑๘.๓๕ น.

วันอังคารที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านสามหมื่น บ้านน้ำรู่ อำเภอเชียงดาว และบ้านขุนวาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๐.๕๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีหมู่บ้านหลัก บ้านสามหมื่น โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ตำบลเมืองแหง อำเภอเชียงดาว ณ ที่นั้น นายวิชัย โชควิชาตกุล หัวหน้าสถานี ฝ่าฝืนทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกข้าวบาร์เลย์และข้าวสาลี แปลงปลูกไม้ผลเมืองหนาว แปลงปลูกพืชยา และแปลงปลูกกาแฟ โดยปลูกต้นละหุ่งคลุมเพื่อให้อากาศชุ่มชื้น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า การที่สถานีทดลองปลูกพืชทุกชนิดนั้นเป็นการดีแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาและหาข้อมูลสำหรับเป็นประโยชน์ต่อไป แต่การจะส่งเสริมให้ปลูกพืชชนิดใดนั้น จะต้องพิจารณาให้รอบคอบ และคำนึงถึงพืชที่บริโภคได้ ตลอดจนมีคุณค่าทางอาหารก่อน เนื่องจากปัจจุบันทั่วโลกกำลังเริ่มขาดแคลนอาหาร จึงต้องเตรียมรับสถานการณ์โดยไม่ประมาท นอกจากนั้นควรเริ่มแนะนำให้ราษฎรทดลองบริโภคพืชชนิดอื่นที่มีประโยชน์ นอกจากข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักบ้าง สำหรับผลผลิตทางการเกษตรนั้น ต้องผลิตให้ได้พอบริโภคภายในท้องที่เสียก่อน ต่อเมื่อผลิตได้จำนวนมากเพียงพอแล้ว จึงจัดจำหน่ายเป็นพืชเศรษฐกิจ หรือสำหรับให้ความช่วยเหลือในด้านมนุษยธรรมแก่ประเทศที่ขาดแคลนอาหารต่อไป เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเรียนเบญจมะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเสื้อกันหนาวแก่ครู ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่โครงการพระราชทานผ้าห่มแก่คนงานของโครงการ และพระราชทานสมุด ดินสอแก่นักเรียน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานขนมแก่เด็ก ๆ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับนายเล้าช่าง เล่าเย็บผ้า ผู้ใหญ่บ้านให้ทำการสำรวจแหล่งน้ำตามบริเวณกัวเขา เพื่อทำฝายกั้นน้ำนำมาใช้ในหมู่บ้าน และควรส่งเสริมการปลูกกาแฟ ซึ่งจะเป็นพืชที่ทำรายได้ดี ทั้งนี้ควรปลูกถั่วมะแฮะ คลุมไปด้วยเพื่อให้อากาศชุ่มชื้นแก่ต้นกาแฟและช่วยบำรุงดินด้วย จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมหน่วยแพทย์ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางมาตั้งหน่วยเพื่อทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ แล้วทรงพระดำเนินตามไหล่เขาเป็นระยะทางหนึ่งกิโลเมตรเศษ เพื่อทอดพระเนตรผลงานการปลูกป่าทดแทนของโครงการหลวงพัฒนาป่าไม้ ก่อนประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงทรงพระดำเนินต่อไปยังหน่วยโครงการหลวงพัฒนาป่าไม้ หน่วยที่ ๙ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึง นายสามารถ สมโนจิตราภรณ์ หัวหน้าหน่วย กราบบังคมทูลรายงานถึงงานของหน่วย ในการเพาะกล้าไม้ชนิดที่โตเร็ว และมีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการปลูกป่า

ทดแทน เสร็จแล้ว พระราชทานเลื่อยกันหนาว ยา และเมล็ดพันธุ์ผักแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วย พระราชทานผ้าห่มแก่คนงานของหน่วย พระราชทานเลื่อยกันหนาวแก่ครู และสมุด ดินสอ แบบเรียน เครื่องกีฬา และขนมแก่นักเรียน จากนั้น ทรงพระดำเนินต่อไปยังบ้านน้ำรุ ตำบล เมืองคอง อำเภอเชียงดาว รวมระยะทางประมาณสองกิโลเมตรเศษ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง บ้านน้ำรุ ซึ่งเป็นสถานีหมู่บ้านบริวารของโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา นายไพฑูรย์ กตัญญู หัวหน้าสถานี ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน ว่า หมู่บ้านนี้เพิ่งจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน บริวารของบ้านสามหมื่น ขณะนี้เริ่มทำการเพาะพันธุ์กาแฟ และพืชยาสำหรับย้ายลงเพาะปลูกใน แปลงซึ่งเป็นไร่ฝิ่นร้าง จากนั้น ทรงพระดำเนินกลับมายังบ้านสามหมื่นเป็นระยะทางประมาณ สามกิโลเมตรเศษ ก่อนประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มี พระราชดำรัสกับนายวิฑูรย์ ชันติกุล เจ้าหน้าที่โครงการข้าวบาร์เลย์ ข้าวสาลี โครงการ หลวงพัฒนาชาวเขาให้นำต้นผักกูดซึ่งขึ้นอยู่ทั่วไปตามไหล่เขามาทดลองฟอกเอาเฝือกมาสานเสื่อแบบ เสื่อที่สานด้วยกก ซึ่งหากได้ผลจะได้เป็นการใช้วัสดุตามธรรมชาติมาใช้ผลิตสิ่งของเพื่อเป็นรายได้ พิเศษ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไป เมื่อเวลา ๑๖.๓๕ น.

เวลา ๑๗.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีหมู่บ้านหลัก บ้านขุนวาง โครงการ หลวงพัฒนาชาวเขา ตำบลแม่วิน อำเภอสันป่าตอง ณ ที่นั้น นายอนันต์ อิศระเสนีย์ หัวหน้า สถานี ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลรายงานแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเรียน หลวงพัฒนาชาวเขаб้านขุนวาง พระราชทานเลื่อยกันหนาวแก่ครู ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่โครงการ พระราชทานผ้าห่มแก่คนงานของโครงการ และพระราชทานสมุด ดินสอ และขนม แก่นักเรียน จากนั้น ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรระบบส่งน้ำซึ่งใช้คูส่งน้ำที่ไหลลงตามระดับลาดชันของพื้นที่ โดยมีคูขอยแยกออกสองข้าง เพื่อส่งน้ำเข้าพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งคูนี้จะใช้เป็นคูระบายน้ำในฤดูฝนด้วย น้ำที่เหลือจะไหลต่อไปลงในอ่างเก็บน้ำซึ่งใช้เป็นบ่อเลี้ยงปลาด้วย น้ำอีกส่วนหนึ่งจะไหลลงไปเลี้ยง นาตาของราษฎรที่บริเวณเชิงเขา เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบ่อสำหรับทำปุ๋ย หมักและแปลงปลูกกาแฟ ในกรณีนี้ หัวหน้าสถานี กราบบังคมทูลว่า ปัญหาของหมู่บ้านใน ขณะนี้ก็คือสัตว์เลื้อย โดยเฉพาหมูบุกรุกเข้ากินและทำลายพืชในแปลงทดลองและแปลงเพาะปลูก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า สำหรับปัญหาเรื่องนี้ต้องรีบศึกษาชนิด ของพืชที่หมูชอบกินที่มีคุณค่าทางอาหาร ตลอดจนปริมาณอาหารที่หมูแต่ละตัวกินต่อวัน จากนั้น ก็กันพื้นที่ด้วยลวดหนามหรือไม้ไผ่โดยแบ่งเป็นส่วนๆ และปลูกพืชที่ทดลองแล้วไว้ในพื้นที่นั้น เสร็จแล้วจึงปล่อยหมูเข้าไปในส่วนที่แบ่งไว้ เมื่อหมูกินพืชเกือบหมดแล้วจึงย้ายไปอีกส่วนหนึ่ง เป็นระบบหมุนเวียน กว่าจะกลับมาส่วนแรกพืชก็จะงอกขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้ ควรเริ่มทดลองในทีละๆ เพื่อเป็นการสาธิตให้ราษฎรเข้าใจถึงวิธีการและนำไปทำเองบ้าง เสร็จแล้ว ประทับเฮลิคอปเตอร์ พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๒๐ น. ถึงภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๔๕ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

เวลา ๑๑.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอมไฟร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๗-๒๕๖๘ และทรงวางศิลาฤกษ์โรงพยาบาลศูนย์แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กับพระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดขอนแก่น ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดขอนแก่น เมื่อเวลา ๑๓.๔๐ น. นายสุกิจ จุลลนนท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น และพลตรี วีรพันธ์ รังครัตน์ รองแม่ทัพภาค ๒ กราบบังคมทูลรายงาน ตามลำดับ แล้วทรงตรวจแถวกองทหารเกียรติยศ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังมหาวิทยาลัยขอนแก่น

เวลา ๑๔.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงมหาวิทยาลัยขอนแก่น ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น ศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์จักรทอง ทองใหญ่ นายกสภามหาวิทยาลัยขอนแก่น และรองศาสตราจารย์ นายแพทย์กวี ทั้งสุบุตร รักษาการอธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น กราบบังคมทูลรายงาน ตามลำดับ แล้วเสด็จเข้าห้องพิธี ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย แล้วนายกสภามหาวิทยาลัยกราบบังคมทูลรายงานกิจการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในรอบปีการศึกษา ๒๕๖๗-๒๕๖๘ เสร็จแล้ว คณะบดีแต่ละคณะกราบบังคมทูลเบิกผู้ได้รับปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิตทางเกษตร วิศวกรรมศาสตร์บัณฑิต ศึกษาศาสตร์บัณฑิต และวิทยาศาสตร์บัณฑิตทางพยาบาล เข้ารับพระราชทานปริญญาตามลำดับ แล้วบัณฑิตทั้งหมดกล่าวคำปฏิญาณ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การสร้างความเจริญและมั่นคงของประเทศนั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักวิชาการชั้นสูงพร้อมทุกสาขาและบัณฑิตผู้สำเร็จจากมหาวิทยาลัยนั้นคือกำลังและผู้นำสำคัญในการใช้หลักวิชาให้บังเกิดผลบัดนี้ ทุกคนก็ได้สำเร็จหลักสูตรวิชาการอย่างสูงแล้ว น่าจะพร้อมที่จะนำวิชาการออกไปปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี แต่การทำงานใดก็ตาม แต่ละคนควรจะศึกษางานและสภาพทั่วไปให้ทั่วถึงก่อนเพื่อจะได้ทราบว่าจะร่วมงานนั้นๆ อย่างไร เพราะโดยทั่วไป สภาพการณ์และอุปสรรคต่างๆ มักไม่เหมือนที่คาดหมายไว้ จะต้องทราบว่า สภาพของผู้ทำงานในระยะศึกษา กับผู้ทำงานในระยะปฏิบัติงานจริงๆ ย่อมแตกต่างกัน จำเป็นจะต้องใช้ไหวพริบคิดแปลงตัวเองให้เข้ากับสภาพในปัจจุบัน สำคัญที่สุด ถ้าปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจ ด้วยเหตุผล และความหมั่นเพียรแท้ๆ แล้วก็จะสามารถนำวิชาการมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ โดยไม่มีสิ่งใดมาเป็นอุปสรรคขัดขวาง และจะทำให้ประเทศชาติมั่นคงได้ดังประสงค์ จบแล้ว เสด็จออกหลังสโมสรอาจารย์ พระราชทาน

พระบรมราชโอรสให้นักศึกษา ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาท ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัส ความว่า หน้าที่ของนักศึกษา คือ การหาความรู้ใส่ตน จะเป็นประโยชน์อย่างไรก็แล้วแต่ว่าจะไปใช้ วิทยาการความรู้ดังกล่าวประกอบด้วยกับปัญญา ถ้าทั้งวิทยาการ และปัญญาที่ จะรู้ว่วิทยาการนั้นใช้สำหรับก่อให้เกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง ก็จะเป็นผลดีต่อตนเองและสังคมส่วน รวม สำหรับวิชาความรู้ ก็จะต้องขยันหมั่นเพียรและพยายามทำความเข้าใจในวิทยาการในแต่ละ แขนง ส่วนการฝึกปัญญานั้นไม่มีในตำรา ต้องสอนตนเองให้รู้จักเหตุและผลซึ่งเป็นสิ่งเกี่ยวข้องกัน คือหากก่อเหตุไม่ดี ผลที่จะตามมาก็จะไม่ดี ถ้าก่อเหตุดี ผลก็จะดีตามเช่นกัน จึงขอให้เข้าไป พิจารณาให้รอบคอบด้วย ต่อจากนั้น สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้า ลูกเธอทั้งสองพระองค์ ได้มีกระแสพระราชดำรัสและพระดำรัสให้นักศึกษาพยายามใช้ความรู้ ความสามารถที่ได้ศึกษามา ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ซึ่งยังนับว่าเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อเทียบกับประเทศอื่นอีกหลายประเทศ ในการนี้ ทรงอวยพรให้นักศึกษาประสบความสำเร็จใน การศึกษาทุกประการ จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังบริเวณที่จะก่อสร้างศูนย์แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เสด็จเข้าพลับพลาพิธี ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย พระราชาคณะประธานสงฆ์ ถวายศีล จบแล้ว รองศาสตราจารย์ นายแพทย์กวี ทัตสุบุตร ผู้อำนวยการโครงการศูนย์แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น บังคมทูลรายงานการ ก่อสร้างโรงพยาบาลศูนย์แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล นิวซีแลนด์ และขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ โรงพยาบาลศูนย์แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังพิธี มณฑล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมแผ่นดวงฤกษ์ และปิดทอง นาก เงิน และพระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาพิธีลูกเสือ ชาวบ้าน ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานกิจการลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดขอนแก่น และ กราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอกระนวน อำเภอบ้านไผ่ อำเภอชนบท อำเภอน้ำพอง อำเภอมัธยาศิรี อำเภอชุมแพ อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอพล อำเภอหนองเรือ และ อำเภอภูเวียง จำนวน ๒๐ รุ่น เข้ารับพระราชทานธงประจำรุ่นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรับพระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงฉลองพระองค์ลูกเสือ จากสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสร็จแล้ว ลูกเสือชาวบ้านทั้งหมดแสดงรทส ในกรณีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การฝึกอบรม ลูกเสือชาวบ้านนั้น ทุกคนในที่นี้คงตระหนักดีว่า มีประโยชน์อย่างไรบ้าง แม้จะทำการฝึกอย่าง รวดเร็ว ภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งทำให้หลายคนไม่เข้าใจว่าจะมีผลได้อย่างไร แท้จริงนั้น ผลอยู่ที่ใจของทุกคนที่มาร่วมงานในกิจการลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งต่างก็มีความคิดที่ดีอยู่ในใจ อัน ประกอบด้วยความสามัคคี รักความสงบและเมตตาจิต ต่อเมื่อได้มาทำการฝึกร่วมกันจึงมีโอกาส แสดงความในใจดังกล่าวออกมา รวมทั้งความปรารถนาที่จะสร้างสรรค์ในหมู่คณะตลอดจนส่วนรวม

ซึ่งหมายถึงประเทศชาติมีความเจริญมั่นคง ชอบที่จะแผ่เมตตาและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่
ประสบความเดือดร้อน และสำหรับการที่ลูกเสือชาวบ้านแต่ละรุ่นได้มารับมอบธง ซึ่งเป็น
สัญลักษณ์แห่งความสามัคคี จะทำให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนทั่วไป และแสดงให้เห็น
คุณค่าของความสามัคคี ตลอดจนพยายามปฏิบัติของแต่ละคนเพื่อร่วมกันปกป้องรักษาแผ่นดิน
ของเราให้ยั่งยืนตลอดไป จบแล้ว ทรงพระดำเนินเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านและราษฎรที่มาเฝ้าทูล
ละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามภายในบริเวณนั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถาร
อย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปยังท่าอากาศยานจังหวัดขอนแก่น
เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรที่หนึ่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๕.๑๐ น. ถึง
ท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่เมื่อเวลา ๒๐.๔๕ น. แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง
ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๑.๓๐ น.

วันศุกร์ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทรงประกอบพิธีตักลูกนิมิตอุโบสถวัด
พระพุทธสันติปารังกรศรีพิงคนครมวงคล (วัดสันคอกข้าง) และทรงเจิม ทรงพระสุหร่าย
พระพุทธสันติปารังกรศรีพิงคนครมวงคล ณ วัดพระพุทธสันติปารังกรศรีพิงคนครมวงคล อำเภอ
สันป่าตอง และเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมกลุ่มเกษตรกรทำสวนสตรอเบอร์รี่และไม้ผล
ข้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๖.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดพระพุทธสันติปารังกรศรีพิงคนครมวงคล
(วัดสันคอกข้าง) ตำบลแม่ก้า อำเภอสันป่าตอง นายชลอ ธรรมศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วทรงพระดำเนินไปยังที่ประดิษฐาน
พระพุทธสันติปารังกรศรีพิงคนครมวงคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่ายสร่ง
พระพุทธรูป แล้วทรงจุดรูปเทียนเครื่องนมัสการถวายสักการะ จากนั้น เสด็จเข้าพลับพลาพิธี
ทรงจุดรูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย พระราชาคณะประธานสงฆ์ ถวายศีล แล้วผู้ว่า
ราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานการสร้างอุโบสถ และขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราช
ดำเนินไปทรงประกอบพิธีตักลูกนิมิตอุโบสถ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินออกจากอุโบสถ
กลับมายังพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์
ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่กราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาบริจาค
เงินสมทบทุนสร้างอุโบสถ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานของที่ระลึกของวัด ต่อจากนั้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชนานพระราชมหาราชส่วนพระองค์ และเงินที่ราษฎรทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายโดยเสด็จพระราชกุศลแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับพระครูอินทาสุขขุฑมโก เจ้าอาวาสเจ้าอาวาสถวายพระเครื่องแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากนั้นทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรเป็นจำนวนมากที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด เสร็จแล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๗.๑๕ น.

เวลา ๑๘.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านโพธาราม ตำบลช้างเผือก นายสิงห์ธรรมสุจริต ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ซึ่งเป็นเจ้าของสวน ฝักรูทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ แล้วทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงปลูกสตอเบอร์รี่เพื่อเก็บผล และแปลงปลูกสตอเบอร์รี่เพื่อเก็บกล้าสำหรับขยายพันธุ์ ซึ่งนายวิรัตน์ ชาวสกุล เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปลูกสตอเบอร์รี่ โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา กราบบังคมทูลว่าขณะนี้กำลังทำการทดลองใช้ไบโอดีปสำหรับคลุมดินในแปลงปลูกสตอเบอร์รี่ โดยใช้แกลบหรือเปลือกถั่วลิสงรองพื้นเพื่อให้เกิดความชื้นแทนการใช้พลาสติกซึ่งมีราคาแพงมาก และฟางซึ่งแม้จะไม่แพงแต่ก็ต้องซื้อมาใช้ สำหรับไบโอดีปที่เคยทดลองใช้นั้น ปรากฏว่ามีความทนทานน้อยกว่าไบโอดีปซึ่งสามารถเก็บได้ทั่วไป

สำหรับการทดลองดังกล่าวหากได้ผลก็จะกระจายความรู้ให้แก่เกษตรกรที่ปลูกสตอเบอร์รี่ทั่วไปได้ทราบ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า การเพาะกล้าสตอเบอร์รี่สำหรับขยายพันธุ์นั้น ควรขยายให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกสตอเบอร์รี่ทั่วไปดำเนินการด้วย เพราะหากแหล่งเพาะกล้าแห่งใดประสบความเสียหายซึ่งเคยปรากฏมาแล้ว จะได้มีแหล่งสำรองสำหรับขยายพันธุ์ต่อไป และสามารถแจกจ่ายพันธุ์ให้แก่กันได้ จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสวนสตอเบอร์รี่ของนายสม ปัญญาฟู และนายหล้า วงศ์คำฝัน เพื่อทอดพระเนตรแปลงปลูกสตอเบอร์รี่ ซึ่งได้รับการแนะนำทางวิชาการจากเจ้าหน้าที่ของโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังสำนักงานกลุ่มเกษตรกรทำสวนสตอเบอร์รี่และไม้ผลช้างเผือก เสด็จเข้าสำนักงาน นายภมร วงศ์ดารารวรรณ ประธานกรรมการกลุ่ม กราบบังคมทูลถวายรายงานเกี่ยวกับกิจการของกลุ่มเกษตรกรทำสวนสตอเบอร์รี่และไม้ผลช้างเผือก ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า กลุ่มเกษตรกรทำสวนสตอเบอร์รี่และไม้ผลช้างเผือกก็ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่โครงการหลวงพัฒนาชาวเขาอยู่แล้ว เมื่อทำการทดลองได้ผลก้าวหน้าอย่างไรก็กระจายความรู้แก่เกษตรกรทั้งในด้านวิธีการเพาะปลูก การดูแลรักษา การค้นคว้าเรื่องภาชนะบรรจุสตอเบอร์รี่เพื่อส่งจำหน่ายตลอดจนระบบการขนส่งที่รวดเร็วเพื่อนำผลผลิตผลสู่ตลาด ฉะนั้นหากผู้ใดมีความคิดเห็นในเรื่องใดก็ควรปรึกษากับเจ้าหน้าที่เพื่อร่วมกันสร้างความก้าวหน้าให้กลุ่ม ส่วนผู้ควรพยายามใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอกให้มากที่สุด อันเป็นการประหยัดและช่วยลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากสามารถทำการ

หมักได้เอง นอกจากนี้ยังช่วยบำรุงดินให้สมบูรณ์อีกด้วย สำหรับผลผลิตที่ไม่ได้มาตรฐานควรหาทางแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์อย่างอื่น เช่น แยม เพื่อไม่ให้ผลผลิตต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๒๐ น.

วันเสาร์ที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ บ้านดอยป่าคา และสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๑.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านดอยป่าคา ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง นายจรวงศ์ ประเสริฐ นายอำเภอฝาง ฝ่้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงานแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณต้นน้ำที่สำหรับดักด้วยลำรางไม้ไผ่ไปใช้ในหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านออกไปประมาณ ๕๐๐ เมตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสแก่นายมนัส บิดิวศ์ อธิบดีกรมชลประทาน ว่าควรจะทำถังสำหรับเก็บน้ำเอาไว้ใช้ที่บริเวณต้นน้ำ เพื่อจะได้เก็บน้ำเอาไว้ส่งไปตามลำรางไม้ไผ่ได้ตลอดไป และควรมีถังพักน้ำเอาไว้ที่ปลายทางด้วย หากต้นน้ำบริเวณนั้นไม่สามารถที่จะทำถังเก็บน้ำได้ ก็ควรที่จะสำรวจดูตามห้วยหรือตามต้นน้ำแหล่งอื่นๆ ที่มีถ้ำออกไป เพื่อจะได้มีน้ำส่งไปใช้ในหมู่บ้าน และเพื่อสำหรับการเพาะปลูก และใช้บริโภคภายในหมู่บ้านด้วย จากนั้นทรงพระดำเนินกลับไปยังบริเวณที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎร และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บด้วย ในกรณีนี้ได้พระราชทานสมุด ดินสอ และขนมแก่นักเรียน และพระราชทานเสื้อกันหนาวและผ้าห่มแก่ครูและราษฎร ก่อนเสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๒.๑๐ น.

เวลา ๑๒.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกผักและถั่วพันธุ์ต่างๆ ตลอดจนแปลงขยายเพาะพันธุ์ข้าวไร่ ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ และข้าวฟ่าง ในกรณีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ควรหาพื้นที่สำหรับขยายพันธุ์ถั่วแดง เพื่อกระจายพันธุ์ให้ราษฎรชาวเขานำไปเพาะปลูกเป็นรายได้ต่อไป จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงปลูกสตอเบอร์รี่พันธุ์ต่างๆ เพื่อเพาะกล้าสำหรับขยายพันธุ์ สำหรับจำหน่ายให้เกษตรกรในราคาถูกลง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า สำหรับสตอเบอร์รี่ควรทำการเพาะกล้าไว้สำหรับ

วันเสาร์ที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกพันธุ์พืช
ของสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

จำหน่ายให้เกษตรกรที่ปลูกสตรอเบอร์รี่ในพื้นที่ราบด้วย เนื่องจากพื้นที่สูงเหมาะสำหรับการเพาะกล้าเพราะปลอดโรค และหากปลูกเพื่อเก็บผลผลิตก็จะมีปัญหาเรื่องการขนส่ง นอกจากนี้ งานทดลองต่าง ๆ ของโครงการหลวงพัฒนาชาวเขานั้น ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรทั่วไป ทั้งในพื้นที่ราบด้วย มิได้จำกัดเฉพาะราษฎรชาวเขาเท่านั้น เสร็จแล้ว เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ซึ่งปฏิบัติงานในโครงการหลวงพัฒนาป่าไม้ ฝัาทุลละองอรุณีพระบาทกราบบังคมทูลรายงานถึงกิจการของโครงการหลวงพัฒนาป่าไม้หน่วยที่ ๑๐ แม่เมาะ และหน่วยที่ ๑๑ ห้วยฮุน จากนั้นเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน ฝัาทุลละองอรุณีพระบาทกราบบังคมทูลรายงานถึงงานสำรวจและก่อสร้างโครงการชลประทานของสถานี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสให้เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้และกรมชลประทานร่วมมือประสานงานกันในการสำรวจแหล่งใหม่ และงานปลูกต้นไม้ที่มีความทนทานต่อสภาพภูมิอากาศตามร่องน้ำเพื่อคลุมพื้นที่ ตลอดจนช่วยรักษาความชื้นและเป็นเขื่อนกั้นน้ำตามธรรมชาติด้วย ทั้งนี้เป็นการเตรียมหาแหล่งน้ำสำรองไว้ใช้ต่อไป เสร็จแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงร่วมในพิธีถือผีของราษฎรชาวเขาเผ่ามูเซอ แล้วประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จ

พระราชดำเนินไปพระราชทานผ้าห่มและเสื่อกันหนาวแก่ราษฎรบ้านขอบด้ง พระราชทานผ้าห่มเสื่อกันหนาว ยา และเมล็ดพันธุ์ผักแก่เจ้าหน้าที่โครงการหลวงพัฒนาป่าไม้ และเจ้าหน้าที่ของสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง จากนั้นทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงปลูกท้อ โรงเลี้ยงผึ้ง แปลงทดลองปลูกไพรีธรม ซึ่งเป็นพืชที่สามารถสกัดเอาสารสำหรับทำยาฆ่าแมลงได้ แปลงเพาะต้นแอปเปิ้ล และพืช แปลงทดลองปลูกพืชน้ำมัน ซึ่งประกอบด้วย คำฝอย ทานตะวัน เรป และละหุ่ง สวนไม้ผลสาธิตซึ่งประกอบด้วย พืช แอปเปิ้ล บัว เนคทารีน พลับ สาลี่และโลควอท แปลงทดลองผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วพันธุ์ต่างๆ บ่อหมักปุ๋ยและทุ่งเลี้ยงแกะ โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญในวิชาการเกษตรแขนงต่างๆ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งมาปฏิบัติงานในโครงการหลวงพัฒนาชาวเขากราบบังคมทูลรายละเอียดตามลำดับ ในกรณีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสว่า การเพาะปลูกพืชต่างๆ ควรพยายามใช้ระบบปลูกพืชหมุนเวียนแทนการใช้ปุ๋ยให้มากที่สุด หากจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยก็ควรใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอกแทนปุ๋ยวิทยาศาสตร์ซึ่งมีราคาแพงและทำให้ดินเสื่อมคุณภาพด้วย เสร็จแล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๐๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๐๐ น.

ในการนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะทูตจากประเทศต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือแก่โครงการหลวงพัฒนาชาวเขาทั้งในด้านพันธุ์สัตว์และพันธุ์พืชต่างๆ โดยเสด็จพระราชดำเนินด้วย

วันอาทิตย์ที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ไปยังสวนสองแสน สถานีทดลองเกษตรที่สูง ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาชาวเขาขุนช่างเคี่ยน และบ้านแม่ขุนช่างเคี่ยน อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๖.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสวนสองแสน ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ ณ ที่นั้น นายชาน เก ชิง แห่งบริษัทการบินไชน่า แอร์ไลน์ ฝัาทุลละองธูลิพระบาทน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายศาลาจีน และทุลเกล้าทุลกระหม่อมถวายพันธุ์ไม้ผลเมืองหนาว และหนังสือแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการนี้ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับ นายชาน เก ชิง เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๗.๐๐ น.

เวลา ๑๗.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีทดลองเกษตรที่สูง ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรระบบการส่งน้ำในพื้นที่เชิงคอยด้วย

ท่อไม้ไผ่ ซึ่งส่งน้ำให้แปลงทดลองปลูกกาแฟ และยังเป็นการทดลองสำหรับสาธิตให้ราษฎร ชาวเขาที่มารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาชาวเขา ตลอดจนราษฎรชาวเขาที่ มาเยี่ยมสถานีทดลอง ได้มีโอกาสศึกษาวิธีการเพื่อนำตัวอย่างไปใช้ในหมู่บ้านของตนบ้าง ในกรณี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสว่า การทดลองระบบส่งน้ำดังกล่าว ต้องพยายามใช้วัสดุที่หาได้ง่ายและมีราคาถูก ทั้งนี้เพื่อเป็นการประหยัด นอกจากนั้น ควร พยายามทดลองหลายๆ วิธี เพื่อหาวิธีที่ได้ผลที่สุด สำหรับเป็นตัวอย่างแก่เกษตรกรต่อไป

ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงปลูกต้นรองเท้านารี แปลงปลูก พืชยา นาข้าวไร่ จากนั้น ทรงพระดำเนินไปทรงเยี่ยมศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาชาวเขาขุนช่างเคี่ยน ณ ที่นั้น เจ้าหน้าที่สถานีทดลองเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยน คณะอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มาช่วยเหลือในโครงการสอนภาษาไทยแก่ราษฎรชาวเขาที่มารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ และราษฎรชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่ได้รับการคัดเลือกจากสถานีหมู่บ้านหลัก และหมู่บ้านบริวาร ของโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ให้มาทำการฝึกอบรมวิชาการเกษตรที่สูง ฝัาทุลละออนธูลี พระบาทรับเสด็จ จากนั้น เสด็จเข้าอาคารของศูนย์ ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม และ ทอดพระเนตรห้องเรียนซึ่งเป็นห้องบรรยายภาคทฤษฎีเกี่ยวกับวิชาเกษตรที่สูง แล้วเสด็จออกจาก อาคาร มีพระราชดำรัสกับราษฎรชาวเขาเหล่านั้นให้พยายามศึกษาหาความรู้ความชำนาญ เพื่อ นำไปเผยแพร่แก่ราษฎรในหมู่บ้านของแต่ละคนต่อไป เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังบ้านแม่ขุนช่างเคี่ยน ในกรณี สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนารถ ซึ่งเสด็จพระราชดำเนินล่วงหน้ามาก่อนกำลังมีพระราชปฏิสันถารกับครูโรงเรียนศรีเนห์รู ตลอดจนราษฎรอย่างใกล้ชิด และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดย เสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บด้วย เสร็จแล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ พระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๙.๑๐ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๓๕ น.

วันจันทร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

ในเวลาค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ ฯพณฯ นายโสจิ วิลเลียมส์ เอกอัครราชทูตไนจีเรียประจำ ประเทศไทย และภริยา ฝัาทุลละออนธูลีพระบาท กราบถวายบังคมลาในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่ง หน้าที่

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำด้วย

วันอังคารที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๒๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ เจ้าพงศ์อินทร์ ณ เชียงใหม่ นำเจ้านายฝ่ายเหนือเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่ผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทและเจ้านายฝ่ายเหนือด้วย

วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับมายังกรุงเทพมหานคร

เวลา ๑๘.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเยี่ยมทหารที่บาดเจ็บจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการในการป้องกันประเทศชาติ ณ อาคารศกดิเดชน์ และอาคารศัลยกรรมธนรัชต์ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับไปประทับแรม ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตรพื้นที่ที่มีพระราชดำริให้จัดเป็นหมู่บ้านป่าไม้ ณ บริเวณป่าเสื่อมโทรมในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสะเมิง ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๗.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงถนนที่เชื่อมระหว่างทางดงกับอำเภอสะเมิง ในเขตพื้นที่ ตำบลสะเมิงใต้ ทรงพระดำเนินเป็นระยะทางประมาณ ๒ กิโลเมตร เพื่อทอดพระเนตรบริเวณป่าที่มีสภาพเสื่อมโทรมในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสะเมิง ที่มีพระราชดำริให้ดำเนินการจัดเป็นหมู่บ้านป่าไม้ อันเป็นการพัฒนาที่ดินให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยจัดสรรให้เกษตรกรที่ไม่มีที่ทำกินเพียงพอเข้าอาศัยทำการเพาะปลูกและช่วยดูแลรักษาป่าไม้ ดันน้ำลำธารไม่ให้ถูกแผ้วถางต่อไป ตลอดจนช่วยเหลืองานปลูกป่าทดแทนในระยะนอกฤดูเพาะปลูกด้วย ซึ่งจะอยู่ทำกินได้ชั่วลูกชั่วหลาน แต่จะไม่ได้รับกรรมสิทธิ์ที่ดิน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับนายอุดม ทิรัญพุกฤษ์ ป่าไม้จังหวัดเชียงใหม่ว่า ในระยะแรก เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้จะต้องทำการสำรวจบริเวณป่าเสื่อมโทรมทั้งหมด เพื่อกำหนดเขตที่จะอนุญาตให้จัดสรรทำการเพาะปลูกได้ และเขตที่จะต้องทำการปลูกป่าทดแทน ซึ่งควรจะเป็นป่าไม้ที่มีพันธุ์ไม้หลายชนิดคละกันเพื่อให้ใช้เป็นประโยชน์ได้ทุกทาง นอกจากนี้ จะต้องสำรวจเขตสันปันน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน เพื่อสำรวจแหล่งน้ำธรรมชาติและจุดที่จะสามารถทำฝายกั้นน้ำและอ่างเก็บน้ำสำหรับส่งมาใช้ในพื้นที่เพาะปลูก ตลอดจนใช้ในงานปลูกป่าทดแทนด้วย สำหรับพื้นที่บริเวณที่จะจัดเป็นหมู่บ้านป่าไม้ จะต้องเตรียมสำรองสำหรับราษฎรที่ยากจนจากหมู่บ้านใกล้เคียง และราษฎรชาวเขาซึ่งอาจมีความประสงค์จะมาทำกินในหมู่บ้านป่าไม้ด้วย สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ต้องสำรวจแนวทางที่จะตัดถนนจากหมู่บ้านป่าไม้เชื่อมกับอำเภอใกล้เคียง คืออำเภอสะเมิง อำเภอทางดง และอำเภอสันป่าตอง เพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคมและขนส่งผลผลิต ส่วนพืชที่จะส่งเสริมให้ปลูกก็ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และต้องคำนึงถึงระยะทางขนส่งด้วย เสร็จแล้วทรงพระดำเนินกลับมาประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๙.๐๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๔๕ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๙

เวลา ๑๕.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ไปยังบริเวณโครงการอ่างเก็บน้ำแม่กวง อำเภอคอยสะเกิด และบริเวณที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำ โครงการหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๕.๕๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณที่จะสร้างทำนบดินปิดกั้นลำน้ำกวง ในพื้นที่ตำบลลวงเหนือ อำเภอคอยสะเกิด ณ ที่นั้น นายมนัส ปิตวงษ์ อธิบดีกรมชลประทาน และนายประกายพฤษ์ ศรีदानนท์ ผู้อำนวยการกองวางโครงการ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลรายงาน แล้วทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณที่จะสร้างทำนบดินปิดกั้นลำน้ำกวง ซึ่งจะทำให้บริเวณหลังทำนบดินเกิดเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ขึ้น และบริเวณที่จะขุดคลองส่งน้ำอันจะทำให้สามารถจัดการขาดแคลนน้ำในปลายฤดูเพาะปลูก และทำให้เกษตรกรสามารถเปิดพื้นที่เพาะปลูกได้มากขึ้น โดยรวมทั้งโครงการเดิม คือโครงการฝ้ายผาแตก เป็นพื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝน จำนวนหนึ่งแสนหกหมื่นไร่ และพืชฤดูแล้ง จำนวนแปดหมื่นไร่ นอกจากนั้นยังช่วยบรรเทาอุทกภัยที่เคยเกิดขึ้นในเขตจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน ตลอดจนใช้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาได้อีกด้วย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ระหว่างที่กำลังก่อสร้างโครงการควรทำการสำรวจห้วยและร่องน้ำในบริเวณเทือกเขารอบโครงการ เพื่อกำหนดจุดสร้างฝายเล็กๆ ราคาถูกปิดกั้น และทำเหมืองขอย ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรที่จะได้รับน้ำจากเหมืองขอยแล้ว ยังจะช่วยเฉลี่ยน้ำอันเป็นการลดความแรงของกระแสน้ำในฤดูน้ำหลาก

ซึ่งจะช่วยบรรเทาอุทกภัยได้บ้าง สำหรับพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เพาะปลูกของราษฎรบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำ ซึ่งจะถูกน้ำท่วมหลังจากโครงการเสร็จบริบูรณ์แล้ว ก็ต้องรีบสำรวจหาที่ทำกินให้ใหม่ สำหรับจัดเป็นหมู่บ้านสหกรณ์ชลประทานอุปถัมภ์แบบเดียวกับที่โครงการกีด อำเภอแม่แตง โดยเจ้าหน้าที่ต้องทำการตัดถนนเชื่อมติดต่อกับรอบขอบอ่าง เพื่ออำนวยความสะดวกให้ราษฎรในหมู่บ้านดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันราษฎรก็จะช่วยดูแลรักษาพื้นที่บริเวณรอบขอบอ่างไม่ให้ถูกบุกรุกด้วย เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินต่อไป เมื่อเวลา ๑๖.๕๕ น.

เวลา ๑๘.๐๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดหมื่นลูกบาศก์เมตรในเขตพื้นที่โครงการหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง ตำบลออนหลวย อำเภอสันกำแพง ณ ที่นั้น นายอุทัย ธีรจิตร หัวหน้าศูนย์เร่งรัดพัฒนาชนบทลำปาง และนายพงษ์ศักดิ์ เตชธวานันท์ หัวหน้าหน่วยเร่งรัดพัฒนาชนบทประจำโครงการ ฝ่าวลุลละของรัฐมนตรีบาทกราบบังคมทูลรายงานถึงผลการสำรวจแหล่งน้ำ และโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำสำหรับรับน้ำฝนเก็บไว้ใช้ในการเพาะปลูกและบริโภค ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า การสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อรับน้ำฝนเพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอกับการเพาะปลูกในฤดูแล้งเพราะปริมาณน้ำมีน้อย ตลอดจนอัตราการซึมและการระเหยสูง จึงต้องทำการสำรวจแหล่งน้ำอย่างจริงจังทั้งในบริเวณโครงการและนอกเขตพื้นที่โครงการ แม้จะเป็นร่องน้ำเล็กๆ ก็ปิดกั้นไว้เพื่อให้ปริมาณน้ำค่อยๆ เพิ่มขึ้นสำหรับร่องน้ำที่ไม่มีกระแส น้ำ แต่พอมีความขึ้นอยู่บ้าง ก็ควรเจาะสำรวจหาน้ำใต้ดิน และปลูกพืชชนิดที่โตเร็ว มีลักษณะต้นเตี้ย และมีใบมาก เพื่อคลุมร่องน้ำอันเป็นการช่วยรักษาและแผ่ขยายความชื้น ทั้งนี้ต้องปรึกษาและขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ผลพลอยได้ที่จะได้รับการปันฝายก็คือปุ๋ยธรรมชาติที่ตกตะกอนอยู่ตามสันฝาย ซึ่งสามารถนำขึ้นมาใช้ในแปลงเพาะปลูกได้ การหาแหล่งน้ำอีกวิธีหนึ่ง ก็คือการเจาะเพื่อนำน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้ ซึ่งราษฎรที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นเคยทำมาแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายและราษฎรจะต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๐๐ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๒๕ น.

วันเสาร์ที่ ๖ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดเชียงราย ณ โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม อำเภอเมืองเชียงราย พระราชทานพระบรมรูปสมเด็จพระ

พระนเรศวรมหาราชแก้กองบัญชาการหน่วยรบเฉพาะกิจกองพลที่ ๔ อำเภอเชียงคำ จังหวัด เชียงราย และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดเชียงราย

เวลา ๑๑.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดเชียงราย ณ ที่นั้น นายชุ่ม บุญเรือน ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย และพลโท สมศักดิ์ ปัญจมานนท์ แม่ทัพภาค ๓ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรวจแถวทหาร กองเกียรติยศ เสร็จแล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๑.๓๐ น.

เวลา ๑๑.๔๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนสามัคคีวิทยาคม ตำบลเวียง อำเภอ เมืองเชียงราย เสด็จเข้าพลับพลาลูกเสือชาวบ้าน ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงาน กิจการของลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดเชียงราย และกราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้าน จากอำเภอเมืองเชียงราย อำเภอพาน อำเภอแม่ใจ อำเภอพะเยา อำเภอดอกคำใต้ อำเภอ เชียงม่วน อำเภอปง อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงของ อำเภอเทิง กิ่งอำเภอเวียงชัย และอำเภอ แม่จัน จำนวน ๒๔ รุ่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงประจำรุ่นจากพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรับพระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉลองพระองค์ชุดลูกเสือ จากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา ตามลำดับ เสร็จแล้ว ลูกเสือชาวบ้านแสดงรทส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า พิธีมอบธงลูกเสือชาวบ้านถือเป็นพิธีมงคล เฉพาะธงเป็นเครื่องหมายของความสามัคคี และความเอื้อเฟื้อ ลูกเสือชาวบ้านแต่ละคนได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ ความสามารถ และโดย เฉพาะความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวมีอยู่ในใจของทุกคนอยู่แล้ว แต่การ ได้มีโอกาสสมาธิร่วมกันทำให้เกิดความกลมเกลียวและรวมกันเป็นปึกแผ่นอันจะเป็นกำลังของ หมู่คณะต่อไป ลูกเสือชาวบ้านมีผ้าผูกคอเป็นการเตือนใจให้มีความเข้มแข็ง สำหรับแต่ละรุ่นก็มี ธงประจำรุ่น แสดงถึงความสามัคคี และทุกคนมีธงชาติเป็นสัญลักษณ์แสดงว่า ทุกคนในชาติต้อง เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ผู้ใดมีความคิดอะไรก็ควรกระจายความคิดนั้นต่อไป เพื่อเป็นประโยชน์ต่อ ส่วนรวม ผู้ใดมีความเดือดร้อนก็ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อมีปัญหาอะไรก็ปรึกษาหารือกัน ด้วยเหตุผล ซึ่งจะเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้ประเทศชาติได้ในที่สุด จบแล้ว ประทับ ทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้านและวิทยากรลูกเสือชาวบ้าน ต่อจากนั้นผู้ว่าราชการ จังหวัดกราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศล ช่วยเหลือกิจการลูกเสือ ชาวบ้าน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้าน วิทยากรลูกเสือชาวบ้านและราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่าง ล้นหลามในบริเวณนั้น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับวิทยากรลูกเสือ ชาวบ้านว่า ควรพยายามถ่ายทอดวิชาความรู้ ที่จะประโยชน์ต่อไปแก่นักเรียนและลูกเสือชาวบ้าน โดยอาจจัดเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตรที่เน้นหนักไปทางด้านปฏิบัติและนำศึกษา เช่น การฝึกการ ทำแผนที่แสดงระดับพื้นที่โดยใช้เครื่องมือง่ายๆ ซึ่งเมื่อเกิดความชำนาญแล้วก็เป็นประโยชน์

ในการสำรวจหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม ทั้งนี้ขอให้เผยแพร่ความคิดเห็นต่อไปด้วย เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๓.๕๐ น. ไปยังศาลากลางจังหวัดเชียงราย เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงราย เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังท่าอากาศยานเชียงคำ

เวลา ๑๖.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานเชียงคำ ณ ที่นั้น พลโท สมศักดิ์ ปัญจมานนท์ แม่ทัพภาค ๓ และพลตรี สีมา ปาณิกบุตร ผู้บัญชาการหน่วยรบเฉพาะกิจ กองพลที่ ๔ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังกองบัญชาการหน่วยรบเฉพาะกิจ กองพลที่ ๔ ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปประทับบนเกย ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แล้วพระราชทานพระบรมรูปแก่ผู้บัญชาการหน่วยรบเฉพาะกิจ เพื่อเชิญไปประดิษฐาน ณ กองบัญชาการหน่วยรบเฉพาะกิจ ในการนี้ ได้พระราชทานเหรียญหลวงปู่แหวนแก่ผู้บัญชาการหน่วยรบเฉพาะกิจสำหรับนำไปแจกจ่ายแก่ทหารและอาสาสมัครที่ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยรบเฉพาะกิจด้วย จากนั้น เสด็จเข้ากองบัญชาการหน่วยรบเฉพาะกิจ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับแม่ทัพภาค ๓ และผู้บัญชาการหน่วยรบเฉพาะกิจ ถึงสถานการณ์ทั่วไปในเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองทัพภาค ๓ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังท่าอากาศยานเชียงคำ

เวลา ๑๗.๕๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานเชียงคำ ทรงพระดำเนิน และทรงเยี่ยมราษฎรกับลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณท่าอากาศยาน ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น จากนั้น ประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๒๐ น. ถึงท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่เมื่อเวลา ๑๙.๑๕ น. แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง กลับถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๕๕ น.

วันจันทร์ที่ ๘ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทรงประกอบพิธียกข่อยฟ้าอุโบสถวัดศรีปงชัย พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดลำปาง ณ บริเวณสนามหน้าวัดศรีปงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดลำปาง

เวลา ๑๖.๐๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดศรีปวงชัย ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง ณ ที่นั้น นายไสว ศิริมงคล ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จเข้าศาลาการเปรียญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจตุรพิธยนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย พระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานการสร้างอุโบสถ และขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังแท่นที่ประดิษฐานช่อฟ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ทรงปิดทอง ทรงผูกผ้าสีชมพูและทรงคล้องพวงมาลัยช่อฟ้า พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปิดทองและทรงคล้องพวงมาลัยช่อฟ้า เสร็จแล้ว ทรงจับสายสูตร เจ้าหน้าที่กว้านช่อฟ้าขึ้นประดิษฐานเหนืออุโบสถ จากนั้น เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงจตุรพิธยนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน ในการนี้ พระอธิการบุญธรรม สุจิณฺโณ เจ้าอาวาสถวายรูปหลวงพ่อกษेम เขมโก แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หลังจากได้มีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาสแล้ว เสด็จออกจากอุโบสถ พระครูปลัดจันทร กตปุญฺโญ เจ้าอาวาสวัดศรีทวดคกล้า ถวายพระเครื่องแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และถวายพระเครื่องสำหรับพระราชทานแก่ทหาร ตำรวจ และพลเรือนที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการในการป้องกันประเทศชาติ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังศาลาการเปรียญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก แล้วพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งได้พระราชทานเงินจำนวนดังกล่าวแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด ก่อนทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในบริเวณวัด แล้วทรงพระดำเนินต่อไปยังพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน ครั้นเสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานกิจการของลูกเสือชาวบ้านจังหวัดลำปาง และกราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอแม่ทะ อำเภอวังเหนือ อำเภอเสริมงาม และอำเภอห้างฉัตร จำนวน ๗ รุ่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงประจำรุ่นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรับพระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงฉลองพระองค์ชุดลูกเสือ และธงชาติ จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสร็จแล้ว ลูกเสือชาวบ้านแสดงรหัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านมีประโยชน์อย่างไร ทุกคนคงทราบดี เพราะเมื่อฝึกเสร็จแล้วทำให้ทุกคนมีความรู้เพิ่มเติม ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเองมากยิ่งขึ้น เหตุผลก็คือการได้ฝึกร่วมกันทำให้รู้จักและรักใคร่กันตลอดจนมีความแน่ใจว่าหากมีความเดือดร้อนก็จะได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่น กลุ่มชนใดมีความสามัคคีแผ่เมตตาต่อกัน และเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน จะมีความปลอดภัยแน่นอนเช่นเดียวกับลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งไม่ว่ารุ่นใด จังหวัดใด ต่างก็มีจิตใจเหมือนกันหมด สำหรับวิธีการของลูกเสือ

ชาวบ้าน ก็คือการฝึกตัวเองให้มีความรู้ด้านวิชาการที่จำเป็น และการตั้งใจให้บริสุทธิ์ สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความร่าเริง แต่มีประสิทธิภาพ เมื่อปฏิบัติได้ดั่งนี้ก็จะทำให้ทุกคนร่วมยินดีด้วย และจะทำให้ประเทศชาติได้รับผลประโยชน์ คือมีความสามัคคี และความมั่นคง จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินช่วยเหลือกิจการลูกเสือชาวบ้าน ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน จากนั้น ประทับทอดพระเนตรการแสดง ของลูกเสือชาวบ้าน แล้วทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านและวิทยากร ในการนี้ มีพระราชดำรัสว่า ลูกเสือชาวบ้านประกอบด้วยบุคคลทุกเพศทุกวัย จึงต้องมีความเมตตาเอื้อเฟื้อ ซ้ำกันและกัน ให้กำลังใจกันและมีความเสียสละ ผู้มีอาวุโสก็ควรถ่ายทอดประสบการณ์ที่เป็น ประโยชน์แก่อนุชนรุ่นหลัง ส่วนผู้ที่มีความรู้ก็ควรกระจายให้ผู้อื่นเป็นวิทยาทาน จากนั้น ทรงเยี่ยม ราษฎรที่ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณนั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารและ พระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น เสร็จแล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราช ดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๓๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๒๐ น.

วันอังคารที่ ๙ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราช ดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านกาด อำเภอสันป่าตอง และบ้านขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอสันป่าตอง เมื่อเวลา ๑๖.๑๕ น. ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสกับนายสุข ดวงดีบ กำนันตำบลบ้านกาด ว่า ตามที่ได้ทรง เยี่ยมราษฎรบ้านกาด เมื่อวันเสาร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ และได้มีพระราชดำริให้ทำการทดลอง อบรมไหมใหญ่ เพื่อให้เก็บไว้ได้นานเพื่อทยอยนำออกจำหน่าย ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาไหมใหญ่ เน่าเสียหายขณะเก็บไว้รอการจำหน่าย และปัญหาการที่ราคาผลผลิตในตลาดตกลงเพราะราษฎรนำ ออกจำหน่ายเป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกันนั้น ขณะนี้เจ้าหน้าที่ด้านวิชาการกำลังดำเนินการ ทดลองหาวิธีที่เหมาะสมซึ่งจะต้องใช้เวลาบ้าง เมื่อได้ผลแล้วจะได้มาแนะนำให้ราษฎรทราบต่อไป เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินไปยังวัดดอนเปา เสด็จเข้าวิหาร มีพระราช ดำรัสกับพระครูทองคำ กตปุญโญ เจ้าอาวาส ถึงความเป็นอยู่ของราษฎร แล้วประทับรถยนต์ พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังหน่วยจัดที่ดินช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ห้วยมะนาว ตำบลบ้านกาด

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง นายปราโมทย์ บุญล้วน หัวหน้าหน่วยจัดที่ดิน ฝ้าทูลละออง ธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน ว่า หน่วยจัดที่ดินช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ ดำเนินการโดยกอง จัดที่ดิน กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย เพื่อสนองความต้องการของราษฎรที่ไม่มีที่ทำกิน

วันอังคารที่ ๙ มีนาคม ๒๕๑๙
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
มีพระราชปฏิสันถารกับลูกเสือชาวบ้าน
ณ ศาลารวมใจ ตำบลบ้านกาต อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ตลอดจนจัดเตรียมที่ดินไว้สำหรับจัดสรรให้ราษฎร ตำบลแม่วิน ที่อาศัยอยู่หลังบริเวณที่กรมชลประทานมีโครงการจะสร้างเขื่อนกันลำนน้ำแม่วาง ซึ่งจะถูกน้ำท่วมเมื่อสร้างเขื่อนเสร็จแล้ว ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ในระหว่างที่โครงการสร้างเขื่อนยังไม่เสร็จก็ต้องรีบสำรวจที่ที่จะทำฝายกันน้ำ และทำเหมืองส่งน้ำมาใช้สำหรับบริโภค และใช้ในการเพาะปลูกเสียก่อน ซึ่งฝายที่จะสร้างก็สามารถทำแบบราคาถูกให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ทันทีและยังจะช่วยบรรเทาอุทกภัยได้ส่วนหนึ่งด้วย สำหรับบริเวณพื้นที่สองข้างเหมืองที่จะส่งน้ำเข้าพื้นที่โครงการ จะต้องสำรองไว้จัดสรรให้สมาชิกทุกคนครบถ้วน เป็นแปลงเพาะปลูกเล็กๆ เพื่อให้ทำการเพาะปลูกได้ตลอดปี ซึ่งเป็นการจัดสรรที่ดินอย่างยุติธรรม ต่อเมื่อโครงการสร้างเขื่อนเสร็จและได้รับปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นแล้วจึงขยายที่ทำกินให้ ในการนี้ควรดำเนินการในลักษณะหมู่บ้านสหกรณ์ ซึ่งที่ดินทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมโดยสหกรณ์เป็นเจ้าของ สมาชิกจะมีสิทธิทำกินในที่ดินที่จัดสรรให้ชั่วคราว แต่จะไม่ได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องอธิบายหลักการให้ราษฎรเข้าใจตั้งแต่ต้นเสียก่อน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับมาที่บ้านกาต ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถกำลังมีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๘.๑๕ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๑๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

ณ บ้านหนองหล่ม อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๘.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดขุนคอง ตำบลขุนคอง อำเภอหางดง เสด็จเข้าวิหาร ทรงจุดธูปเทียนนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน และมีพระราชดำรัสกับพระบุญมา กนฺตวิโร เจ้าอาวาส ถึงการทำมาหากินของราษฎร ในการนี้ได้ทรงถวายยาแก่เจ้าอาวาส สำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และทรงถวายปัจจัยแก่วัดขุนคอง วัดถวายเป็น วัดสระแก้ว วัดใหม่ธรรมประดิษฐ์ วัดเดชดำรงค์ วัดจันทราวาส วัดไชยสถาน วัดวงศ์เคชา และวัดเจริญราษฎร์ สำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด เสร็จแล้ว เสด็จออกจากวิหาร ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรกับลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารกับบุคคลเหล่านั้นอย่างทั่วถึง สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๒๐.๐๐ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๕๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ไปทรงเยี่ยมราษฎรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ณ บ้านหนองหล่ม อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๗.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงทางเข้าบ้านหนองหล่ม ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ทรงพระดำเนินไปยังห้วยแม่กลางป่าด ในเขตพื้นที่บ้านหนองหล่ม ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง นายสุนทร ศิวาลัย นายกสโมสรโลออนส์ นครพิงค์ พร้อมด้วยสมาชิกสโมสร ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวาย สิ่งของเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลพระราชทานแก่ทหารและตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการในการ ป้องกันประเทศชาติ เสร็จแล้ว นายโกศล สิงหนุต หัวหน้าสถานีโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา หมู่บ้านบริวารผาหมอน ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงานถึงกิจการธนาคาร ข้าวของหมู่บ้านราษฎรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงต่างๆ ในเขตตำบลบ้านหลวง ในการนี้ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานข้าวเปลือกยืมแก่ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองหล่ม บ้านผาหมอน บ้าน อังกาน้อย บ้านท่าฝาง บ้านแม่กลางหลวง และบ้านสบหาด เพื่อจัดตั้งธนาคารข้าวของหมู่บ้าน ซึ่ง เป็นการรักษาผลประโยชน์ของราษฎรในหมู่บ้าน และเป็นแหล่งอาหารสำรองของหมู่บ้าน เพราะ เดิมเมื่อราษฎรขาดแคลนข้าวก็ต้องยืมจากที่อื่น แต่จะต้องใช้คืนเป็นจำนวนถึง ๓ เท่าของจำนวนที่ ยืมมา ซึ่งทำให้ประสบความเดือดร้อนมาก แต่ธนาคารข้าวนั้นในระยะจัดตั้งจะพระราชทานข้าว เปลือกยืมจำนวนหนึ่งเป็นทุนริเริ่ม โดยมีคณะกรรมการควบคุมที่คัดเลือกจากราษฎรในหมู่บ้าน เป็นผู้เก็บรักษาพิจารณาจำนวนข้าวที่จะให้ยืม และรับข้าวคืน ตลอดจนจัดทำบัญชีกิจการของ ธนาคารข้าว ในการนี้ เจ้าหน้าที่โครงการหลวงพัฒนาชาวเขาจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา วัตถุประสงค์ คือ เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ต้องการข้าวไปใช้บริโภคในยามจำเป็นโดยให้ลงบัญชียืมข้าวไปใช้จำนวน หนึ่ง เมื่อสามารถเก็บเกี่ยวข้าวได้แล้วก็นำมาคืนธนาคาร พร้อมด้วยดอกเบี้ยจำนวนเล็กน้อยตาม แต่ตกลงกัน ซึ่งข้าวที่เป็นดอกเบี้ยดังกล่าวก็จะเก็บรวมไว้ในธนาคาร และถือเป็นสมบัติของส่วนรวม เพื่อเป็นการชดเชยข้าวที่เสียหายจากสัตว์มาทำลาย และสาเหตุอื่นๆ นอกจากนั้น เมื่อปริมาณข้าว เพิ่มขึ้นมากเพียงพอแล้วก็จะถวายคืนตามจำนวนที่ได้พระราชทานยืมมา เพื่อจะได้นำไป พระราชทานเป็นทุนจัดตั้งธนาคารข้าวสำหรับหมู่บ้านอื่นต่อไป สำหรับกรรมการควบคุมข้าว นั้น มีสิทธิ์ในการขอยืมข้าวเท่ากับราษฎรทุกประการ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมี พระราชดำรัสว่า เจ้าหน้าที่จำต้องอธิบายให้กรรมการ และราษฎรเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงหลักการ ของธนาคารข้าว โดยพยายามชี้แจงอย่างง่าย ๆ แต่ต้องให้แน่ใจว่า ทุกคนเข้าใจดี นอกจากนั้น จะต้องฝึกให้กรรมการรู้จักการทำบัญชีอย่างถูกต้องตามหลักวิชา ส่วนกรรมการและราษฎรก็ต้อง มีความซื่อสัตย์ต่อหลักการ เมื่อยืมข้าวจากธนาคารซึ่งเป็นของส่วนรวมไปใช้ และถึงกำหนด เวลาที่สัญญาไว้ ก็ต้องนำข้าวมาคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ย นอกจากนั้นมีเหตุผลวิสัย ซึ่งต้องชี้แจง ให้กรรมการพิจารณาข้อเท็จจริง และอาจมีการพิจารณาเลื่อนกำหนดการส่งข้าวคืนให้ตามความ เหมาะสม สำหรับกรรมการก็ต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี และราษฎรต้องร่วมมือกันสร้างยุง ที่แข็งแรง ตลอดจนช่วยกันดูแลรักษาธนาคารข้าวซึ่งทุกคนร่วมเป็นเจ้าของ หากเกิดปัญหาควร ประชุมปรึกษาหารือกัน โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ สำหรับราษฎรที่ปลูกพืชชนิดอื่น ก็สามารถยืมข้าวไปบริโภคได้เช่นกัน และเมื่อจำหน่ายผลผลิตได้ ก็นำรายได้ไปซื้อข้าวมาใช้คืนธนาคาร

ทั้งนี้ หากปฏิบัติตามหลักการที่วางไว้ จำนวนข่าวที่หมุนเวียนในธนาคารจะไม่มีวันหมด แต่จะค่อยๆ เพิ่มจำนวนขึ้น และจะมีข่าวสำหรับบริโภคตลอดไปจนถึงลูกหลาน ซึ่งกิจการธนาคารข่าวนี้เคยดำเนินการได้ผลสำเร็จมาแล้วเป็นอย่างดีในท้องถิ่นหลายแห่งด้วยกัน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปสมทบกับสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งกำลังมีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เผ่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น แล้วทรงพระดำเนินกลับไปประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๙.๐๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๔๐ น.

วันศุกร์ที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิตอุโบสถวัดวังทองวราราม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดพิษณุโลก และพระราชทานพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแก่กองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ๑๖๑๗ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

เวลา ๑๒.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดพิษณุโลก ณ ที่นั้น พลโท สมศักดิ์ ปัญจมานนท์ แม่ทัพภาค ๓ เผ่าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงานเสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๒.๒๕ น.

เวลา ๑๒.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามเฮลิคอปเตอร์โรงเรียนวังทองพิทยาคม ตำบลชัยนาม อำเภอวังทอง แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดวังทองวราราม ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง นายสิทธิเดช นรัตถรักษา ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก เผ่าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย พระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานการสร้างอุโบสถ และขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ทรงพระดำเนินออกจากพลับพลาพิธี เสด็จเข้าอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุร่าย ทรงเจิม และทรงปิดทองลูกนิมิต พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ทรงปิดทองลูกนิมิต เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตัดลูกนิมิต แล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน ในการนี้ พระปลัดทองหล่อ จิตตมโน เจ้าอาวาส ถวายพระพุทธรูปบูชา และพระเครื่อง แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากนั้น เสด็จออกจากอุโบสถกลับไปยังหน้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นประดู่เหลือง แล้วเสด็จเข้าพลับพลาพิธี ทรงพระเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล ตามพระราชอัธยาศัย เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน ซึ่งได้พระราชทานเงินจำนวนดังกล่าวแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับสมทบทุนสร้างอุโบสถ ต่อจากนั้น เสด็จออกจากพลับพลาพิธี ทรงพระดำเนินไปยังอุโบสถเก่า เสด็จเข้าทอดพระเนตรภายในอุโบสถ ในการนี้ได้ถวายปัจจัยแก่วัดสำหรับบูรณะอุโบสถ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาทางประวัติศาสตร์ จากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรกับลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามภายในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่ตามเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับไปยังโรงเรียนวังทองพิทยาคม เพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๔.๕๕ น.

เวลา ๑๕.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ๑๖๑๗ ตำบลสักหลง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ณ ที่นั้น นายวิเชียร จະวะลิต ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ และพันเอก สุกรี กัลยาณมิตร ผู้อำนวยการกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ๑๖๑๗ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน จากนั้น เสด็จขึ้นพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่าย และทรงเจิมพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แล้วพระราชทานแก่แม่ทัพภาค ๓ เพื่อเชิญไปประดิษฐาน ณ กองบัญชาการผสม ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังสโมสรนายทหาร เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พลเรือน ตลอดจนราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างทั่วถึงกับข้าราชการและราษฎรเหล่านั้น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๗.๔๐ น. กลับไปยังท่าอากาศยานจังหวัดพิษณุโลก เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๘.๕๐ น. ถึงท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่เมื่อเวลา ๑๙.๔๐ น. แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๒๕ น.

วันอาทิตย์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิตอุโบสถวัดศรีสวรรค์สังฆาราม อำเภอเมืองนครสวรรค์ พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดนครสวรรค์ และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดนครสวรรค์

เวลา ๑๒.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินกองบินที่ ๔ ตากสิ จังหวัดนครสวรรค์ แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังท่าอากาศยานจังหวัดนครสวรรค์ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงเมื่อเวลา ๑๒.๓๕ น. พลโท สมศักดิ์ ปัญจมานนท์ แม่ทัพภาค ๓ และพลตรี คาร์ณ แสงจันทร์ไทย ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๔ กราบบังคมทูลรายงาน แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังพระอนุสาวรีย์จอมพล พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช หน้ากองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๔ ค่ายจिरประวัติ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์ ทรงวางพวงมาลาและทรงจุดธูปเทียนถวายสักการะ แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดศรีสวรรค์สังฆาราม ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง เมื่อเวลา ๑๓.๐๐ น. นายศักดิ์ศิลป์ สุขชาติ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์กราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานการสร้างอุโบสถ และขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิตอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมและทรงปิดทองลูกนิมิต พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงปิดทองลูกนิมิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตัดลูกนิมิต แล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน ต่อจากนั้น ได้มีพระราชดำรัสกับพระครูใบฎีกาสมควร วิชชาวิสาโร เจ้าอาวาส ในกรณีนี้ เจ้าอาวาสถวายพระพุทธรูปูษาและพระเครื่องแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วเสด็จออกจากอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปลุกต้นพิบูล และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลุกต้นบุญนาถ ณ บริเวณหน้าอุโบสถ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินสมทบทุนสร้างอุโบสถ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานพระพุทธรูปูษาของวัด

เสร็จแล้ว เสด็จออกจากพลับพลาพิธี ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรอุโบสถเก่า ในการนี้ ได้ถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณะอุโบสถ จากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรกับลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับบุคคลเหล่านั้น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังศาสนสถาน มณฑลทหารบกที่ ๔ ค่ายจिरประวัติ เสด็จขึ้นศาสนสถาน ทรงพระสุหร่าย และทรงเจิมแผ่นดวงฤกษ์ แล้วประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน ในบริเวณกรมผสมที่ ๔ ค่ายจिरประวัติ ครั้นเสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานกิจการลูกเสือชาวบ้านจังหวัดนครสวรรค์ และกราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอหนองบัว อำเภอลาดยาว อำเภอไพศาลี อำเภอเมืองนครสวรรค์ อำเภอตากลิ อำเภอท่าตะโก อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอตากฟ้า อำเภอเก้าเสี้ยว อำเภอชุมแสง อำเภอพยุหะคีรี และอำเภอโกรกพระ จำนวน ๓๗ รุ่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงประจำรุ่นจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรับพระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฉลองพระองค์ชุดลูกเสือ และธงชาติจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา เสร็จแล้ว ลูกเสือชาวบ้านแสดงรทสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาทความว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับประเทศชาติในปัจจุบันก็คือ ความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ลูกเสือชาวบ้านแต่ละคนได้รับการฝึกให้มีความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ลูกเสือชาวบ้านแต่ละคนได้รับการฝึกให้มีความสามัคคี ให้มีความรู้ ความสามารถ รู้จักเพื่อแผ้ว มีความเห็นใจซึ่งกันและกัน และเห็นประโยชน์ของผู้อื่นเหนือประโยชน์ของตนเอง ซึ่งในที่สุดก็จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองด้วย กล่าวคือ การร่วมมือกันทำประโยชน์ จะทำให้ทุกคนในหมู่คณะมีความก้าวหน้าและปลอดภัย ประโยชน์ของการร่วมมือกันของลูกเสือชาวบ้านได้แสดงให้เห็นประจักษ์มาแล้วหลายครั้งด้วยกัน เช่น เมื่อปีที่แล้ว พื้นที่นาในอำเภอท่าวัง จังหวัดลพบุรี ประสบอุทกภัย ทำให้คันกันน้ำพังทลาย ซึ่งลูกเสือชาวบ้านได้พร้อมใจกันซ่อมแซมและเสริมทำนบกั้นน้ำ เป็นผลให้นาข้าวส่วนใหญ่ไม่เสียหาย จนชาวบ้านขนานนามข้าวในปีนั้นว่า “ข้าวลูกเสือ” เพราะฉะนั้น การที่ลูกเสือชาวบ้านบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมตามที่ได้รับภารกิจบรรณา จึงก่อให้เกิดความผาสุกขึ้นในหมู่คณะและประเทศชาติ ทุกคนจึงควรรักษาความดีในตัวเอง มีความเมตตาต่อกัน และมีความขยันหมั่นเพียร เพื่อให้ประเทศชาติมีความสามัคคี และมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงตลอดไป จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศล ช่วยเหลือกิจการลูกเสือชาวบ้าน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน แล้วประทับทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้าน ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านและราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น ได้มี

พระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับบุคคลเหล่านั้น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนิน โดยรถยนต์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๘.๓๕ น. ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อประทับ เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามบินกองบินที่ ๔ ดาคลี และประทับ เครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่เมื่อเวลา ๒๐.๕๐ น. แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อ เวลา ๒๑.๒๕ น.

วันจันทร์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน ณ สนามกีฬาคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เวลา ๑๕.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงพลับพลาลูกเสือชาวบ้าน บริเวณสนามกีฬา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นายชโล ธรรมศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และหม่อมหลวงภักศุก กำภู ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จเข้าพลับพลา ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่กราบบังคมทูลรายงานกิจการของลูกเสือชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่ และกราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นและรองประธานรุ่น จำนวน ๑๙ รุ่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงประจำรุ่นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรับพระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฉลองพระองค์ชุดลูกเสือจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ตามลำดับ ต่อจากนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน กราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นและรองประธานรุ่นจำนวน ๑๒ รุ่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงประจำรุ่นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรับพระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฉลองพระองค์ชุดลูกเสือ จากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ตามลำดับ เสร็จแล้วลูกเสือชาวบ้านแสดงรทส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านจนสำเร็จแต่ละรุ่น นับเป็นความสำเร็จของทุกคน เพราะว่า ทำให้แต่ละคนนำความรู้ความสามารถมาใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม การฝึกอบรมนั้นเป็นการทบทวนความดีซึ่งมีอยู่ในใจของทุกคนอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องใช้เวลามาก เมื่อมีโอกาสมาทำการฝึกร่วมกัน ทำให้สามารถแสดงออกได้ชัด ความสามารถของแต่ละคน มีทั้งความสามารถทางวิชาการและทางจิตใจ สำหรับความสามารถทางจิตใจนั้น คือความเมตตา เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำความเจริญ

ความสำเร็จ มาสู่ตนและหมู่คณะ และถ้าทุกคนร่วมมือปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ก็จะทำให้หมู่คณะมีความปลอดภัย มั่นคง และก้าวหน้า เพราะว่าทุกคนมีความแน่ใจว่า เมื่อมีความเดือดร้อน ก็จะมีผู้ช่วยขจัดความเดือดร้อนให้ ผลที่สุดจะทำให้ส่วนรวมคือประเทศชาติ มีความมั่นคง และทำให้เราทุกคนมีแผ่นดินอยู่อาศัย สำหรับทุกคนที่เกี่ยวข้องในกิจการลูกเสือชาวบ้าน ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเข้มแข็ง อดทน และขอให้มีการปฏิบัติหน้าที่ต่อไปและตลอดไป จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน กราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธา บริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศลช่วยเหลือกิจการลูกเสือชาวบ้าน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน จากนั้น ประทับทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้านเสร็จแล้ว เสด็จออกจากพลับพลา ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านกับวิทยาการลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับลูกเสือชาวบ้านเหล่านั้น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ลูกเสือชาวบ้านทุกคนต้องตั้งใจ และมุ่งมั่นทำงานร่วมกัน เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม โดยความสมัครใจ ตลอดจนพยายามอนุเคราะห์ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน การทำงานควรทำด้วยความร่าเริง แต่ให้มีผลงานด้วย สำหรับผู้ที่มีความสามารถทางใด ก็ควรกระจายให้ผู้อื่นเพื่อประโยชน์แก่หมู่คณะ ส่วนผู้ที่มีอาวุโสก็ต้องถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ยาววัยกว่าด้วย เสร็จแล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๗.๓๐ น.

เวลา ๑๗.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงค่ายกาวิละ ตำบลวัดเกต อำเภอเมืองเชียงใหม่ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้แทนลูกเสือชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำ และประทับทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้านด้วย ได้เวลาอันสมควร จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๒๔.๐๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๔.๔๕ น.

วันอังคารที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดน่าน ทรงเยี่ยมกองพันทหารราบที่ ๒๑๓ กองพลทหารม้าส่วนหน้า อำเภอบัว จังหวัดน่าน และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดน่าน

เวลา ๑๒.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดน่าน ณ ที่นั้น นายโชดก วีระธรรมพูลสวัสดิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน และพลโท สมศักดิ์ ปัญจมานนท์ แม่ทัพภาค ๓ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน ก่อนประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๒.๑๐ น. ถึงสนามบินอำเภอบัวเมื่อเวลา ๑๒.๓๐ น. ครั้นประทับในพลับพลาลูกเสือชาวบ้านแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานกิจการของลูกเสือชาวบ้านจังหวัดน่าน และกราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นและรองประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอนาน้อย อำเภอส่า อำเภอบัว อำเภอเมืองน่าน อำเภอเชียงกลาง อำเภอทุ่งช้าง และกิ่งอำเภอแมริม จำนวน ๘ รุ่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงประจำรุ่นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรับพระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉลองพระองค์ชุดลูกเสือ และธงชาติ จากสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสร็จแล้ว ลูกเสือชาวบ้านแสดงรทส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การฝึกลูกเสือชาวบ้านทุกรุ่น มีประโยชน์อย่างยิ่งในด้านบุคคล คือทำให้ได้ความรู้ความสามารถที่จะทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้ ซึ่งแต่ละคนก็มีความดี และความสามารถอยู่ในตัวอยู่แล้ว เมื่อได้มาฝึกร่วมกันจึงมีโอกาสนำความดีนั้นมาทำประโยชน์ต่อหมู่คณะ ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้น ยิ่งมีหลายรุ่น ก็ยิ่งสมทบกันทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และความปลอดภัยตลอดจนทำให้เข้าใจกันดียิ่งขึ้น ความจริงลูกเสือชาวบ้านทั่วประเทศต่างก็มีจิตใจเหมือนกันคือ มีความเอื้อเฟื้อและเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นคงขึ้นในประเทศชาติ เพราะฉะนั้น ทุกคนจะต้องพยายามรักษาความดีไว้ เมื่อมีปัญหาที่ปรึกษาหารือกัน เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหานั้นจะทำให้ความมั่นคงของส่วนรวมไม่สลายไป และจะสามารถมีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย และมีเกียรติในชาติ เพราะฉะนั้น ทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของตนด้วยความเข้มแข็ง จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศลช่วยเหลือกิจการลูกเสือชาวบ้าน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน แล้วประทับทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้าน และวิทยากรลูกเสือชาวบ้าน ก่อนทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้าน วิทยากรลูกเสือชาวบ้าน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ลูกเสือชาวบ้านทุกคนควรพยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน และต้องเฟื่อแผ่กันทั้งทางความรู้ตลอดจนทางกายและจิตใจ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาชีวิตของทุกคนให้ดีขึ้น หากมีข้อขัดแย้งก็หันหน้าเข้าปรึกษากัน และปรับความเข้าใจกันเสียก่อน ต่อจากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณสนามบิน ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ และรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ด้วย เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังกองพันทหารราบที่ ๒๑๓ กองพลทหารม้าส่วนหน้า ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง พันโท เทอดศักดิ์ มารมย์ ผู้บังคับกองพัน

ทหารราบที่ ๒๑๓ ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จขึ้นกองบังคับการ กองพันทหารราบที่ ๒๑๓ ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๒๑๓ กราบบังคมทูลสรุปสถานการณ์ทั่วไปในเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองพันทหารราบที่ ๒๑๓ เสร็จแล้ว ประทับเสวยพระกระยาหาร กลางวัน เมื่อเวลา ๑๖.๐๐ น. ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรยุทธโศภณที่เจ้าหน้าที่ยึดได้จากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน จากนั้น พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนหน่วยต่างๆ ของกองพันทหารราบที่ ๒๑๓ เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปยังพลับพลาเพื่อประทับทอดพระเนตรการแสดงของทหารที่สังกัดกองพันทหารราบที่ ๒๑๓ แล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๘.๐๐ น. ไปยังสนามบินอำเภอบัว เพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังท่าอากาศยานจังหวัดน่าน

เวลา ๑๘.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดน่าน เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณท่าอากาศยาน เสร็จแล้วประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๕๐ น. ถึงท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่เมื่อเวลา ๑๙.๓๕ น. แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๒๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังบริเวณที่จะสร้างโครงการเขื่อนแม่งัด อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๖.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดแม่หอพระ ตำบลแม่หอพระ อำเภอมะแตง แล้วทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นั้น และทรงพระดำเนินทอดพระเนตรภายในบริเวณวัด ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๖.๓๕ น. ถึงโรงเรียนวัดซ้อแล (ซ้อแลวิทยาคาร) ตำบลซ้อแล อำเภอมะแตง เมื่อเวลา ๑๖.๔๕ น. ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรที่ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณโรงเรียน และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถวายยาแก่พระดวงจันทร์ กิตติภทโท เจ้าอาวาสวัดซ้อแลพระงาม สำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และมีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาส แล้วมีพระราชดำรัสกับราษฎรที่มีอาชีพปลูกมันฝรั่งว่า สำหรับพันธุ์มันฝรั่งนั้น ราษฎรสามารถซื้อจากเกษตรกรซึ่งทำการปลูกเพาะพันธุ์บนคอย ตามการแนะนำของเจ้าหน้าที่โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ซึ่งมีราคาถูกกว่าพันธุ์ที่ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศมาก และเป็นพันธุ์ชนิดเดียว

กันด้วย นอกจากนั้นจะทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมาก เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๗.๒๕ น.

เวลา ๑๗.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงหมวดสำรวจอุทกวิทยาของกรมชลประทาน ตำบลช่อแล อำเภอมะแม่ง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีโครงการจะสร้างเขื่อนแม่งัด ณ ที่นั้น นายมนัส บิติวณิช อธิบดีกรมชลประทาน และนายประกายพลฤกษ์ ศรุตานนท์ ผู้อำนวยการกองวางโครงการ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน ว่า โครงการสร้างเขื่อนแม่งัด ซึ่งเป็นเขื่อนที่ ดำริจะสร้างกันลำนน้ำแม่งัด เพื่อทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำหลังเขื่อน ขนาดความจุ ๕๗ ล้านลูกบาศก์ เมตรนั้น กำหนดก่อสร้างตัวเขื่อนอยู่เหนือฝายแม่งัด ซึ่งเป็นโครงการเดิมของกรมชลประทาน สำหรับโครงการเขื่อนแม่งัดนั้น เมื่อสร้างเสร็จแล้ว จะสามารถส่งน้ำไปยังพื้นที่เกษตรกรรมในฤดู แล้งได้ถึง ๑๘,๐๐๐ ไร่ ซึ่งมากกว่าปริมาณน้ำที่เคยจ่ายจากฝายแม่งัดถึงประมาณ ๒ เท่า และ ยังสามารถจ่ายน้ำเป็นปริมาณมากไปเพิ่มให้โครงการแม่แฝก ตลอดจนช่วยบรรเทาอุทกภัยซึ่ง เกิดขึ้นเป็นประจำ เนื่องจากลำนน้ำแม่งัดมีกระแสน้ำแรงมาก และปริมาณน้ำมากในฤดูฝน นอกจากนั้นยังมีโครงการส่งเสริมการประมงในบริเวณอ่างเก็บน้ำด้วย ซึ่งในเขตที่น้ำจะท่วม บริเวณอ่างเก็บน้ำไม่มีราษฎรอาศัยอยู่ ต่อจากนั้น ทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณโครงการ เขื่อนแม่งัด และโครงการอื่นๆ ของกรมชลประทาน ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกัน โดยมีอธิบดี กรมชลประทาน และผู้อำนวยการกองวางโครงการกราบบังคมทูลรายละเอียด ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ก่อนที่จะดำเนินการสร้างโครงการเกี่ยวกับการ ชลประทาน เจ้าหน้าที่กรมชลประทานควรทำการสำรวจพื้นที่เกษตรกรรมในบริเวณลุ่มน้ำ ร่วมกับ เจ้าหน้าที่เกษตรและสหกรณ์ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่เกษตรกรต้องการ ซึ่งในการนี้จะ ต้องแนะนำราษฎรให้ปลูกพืชให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำที่ได้รับในแต่ละฤดูกาล เช่น การปลูกพืช หมุนเวียน เมื่อได้ข้อมูลเรื่องปริมาณน้ำแล้ว จึงนำมาพิจารณาประกอบการวางแผนโครงการ ต่อไป เพื่อจะได้สร้างเขื่อนหรือฝายได้ตรงตามเป้าหมาย ทั้งนี้จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ในการก่อสร้างด้วย เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๘.๔๐ น. ไปยังบริเวณฝายแม่งัด บ้านใหม่ ตำบลช่อแล อำเภอมะแม่ง ทรงพระดำเนินทอดพระเนตร ฝายแม่งัด ทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และมีพระราชดำรัสกับนายกองเงิน บุญทาวัน กำนันตำบลช่อแล ว่า ราษฎรควรให้ความร่วมมือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่เมื่อเริ่มงาน ก่อสร้างโครงการเขื่อนแม่งัดเท่าที่จะช่วยได้ ทั้งนี้เมื่อโครงการสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ราษฎรใน หลายท้องที่ก็จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง กลับเมื่อเวลา ๑๙.๐๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๔๕ น.

วันศุกร์ที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่เรืออากาศโท รวิณ หงสกุล กับ นางสาวงามพร้อม ศิริวงศ์ ร้อยเอก ดิชาวัฒน์ ภูษราอนุสรณ์ กับ นางสาวสาริณี ผู้ภักดี ร้อยตำรวจเอก นายแพทย์พิชิต อนุวัฒนาวิน กับ นางสาวอรุพันธ์ ฤทธิภักขัย เรือโท ธนา บุญนาค กับ นางสาวจิราพร นิตยวิมล และนายจिरเจตน์ อรัลยะนันท์ กับ นางสาวเกศินี มุลิกะพงษ์

วันอังคารที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตรกิจการของสถานีประมง จังหวัด เชียงใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๖.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีประมงจังหวัดเชียงใหม่ ตำบลหนองหาน อำเภอสันทราย ณ ที่นั้น นายเชิดชาย อมาตยกุล รองอธิบดีกรมประมง และ นายบุญไ้ ทองสุย หัวหน้าสถานี ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จขึ้น ที่ทำการสถานี เพื่อทอดพระเนตรแผนภูมิแสดงแผนงานและผลการปฏิบัติงานของสถานี ซึ่งประกอบด้วยงานผลิตพันธุ์ปลาน้ำจืดชนิดต่างๆ งานทดลองคันคว่ำ งานส่งเสริมการเลี้ยงปลา ซึ่งมีการแจกจ่ายและจำหน่ายพันธุ์ปลาให้ราษฎรทดลองเลี้ยง การติดตามผลการเลี้ยง การแนะนำอบรม ตลอดจนการแจกเอกสารคู่มือ และงานปรับปรุงแหล่งน้ำ โดยมีรองอธิบดีกรมประมง กราบบังคมทูลรายละเอียด ในการนี้ รองอธิบดีกรมประมงได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ปลาในพันธุ์สวยงามสำหรับทดลองเลี้ยงที่บ่อเลี้ยงปลาภูพิงคราชนิเวศน์ จากนั้น ทอดพระเนตร อุปกรณ์สำหรับฉีดฮอร์โมนเพื่อผสมเทียมปลาสวยและการสาธิตกรรมวิธีฉีด โดยมีเจ้าหน้าที่ ฝ่ายวิชาการกราบบังคมทูลรายละเอียด เสร็จแล้ว เสด็จออกจากอาคารที่ทำการ ทรงพระดำเนิน ไปทอดพระเนตรบ่อซิเมนต์เพาะพันธุ์ปลาไน และบ่อดินเพาะพันธุ์ไรแดงสำหรับใช้เลี้ยงลูกปลาอ่อน แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังห้องปฏิบัติการชีวประมงเพื่อทอดพระเนตรตัวอย่างพันธุ์ปลาน้ำจืด จากอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า การสร้าง เขื่อนเพื่อการชลประทานนั้นมีประโยชน์มาก แต่มีส่วนทำให้ปลาบางชนิดไม่สามารถขึ้นไปวางไข่ แพร่พันธุ์ทางต้นน้ำได้ เพราะฉะนั้น เจ้าหน้าที่กรมประมงควรร่วมมือประสานงานกับเจ้าหน้าที่กรม ชลประทานในการทดลองหาวิธีนำปลาชนิดดังกล่าวที่บริเวณหน้าเขื่อนในฤดูวางไข่ขึ้นไปปล่อยหลัง เขื่อน เพื่อให้มีโอกาสขยายพันธุ์ต่อไป เนื่องจากปลาเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่ง ทั้งนี้จะต้องทำการศึกษาธรรมชาติของปลาแต่ละชนิดเสียก่อน ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนิน ไปยังห้องวิชาการประมง ทอดพระเนตรตารางแสดงการศึกษาเรื่องวิวัฒนาการของไข่และลูกปลาอ่อน

ตลอดจนงานค้นคว้าวิจัยเรื่องอาหารที่มีคุณค่าสำหรับใช้เลี้ยงลูกปลาอ่อน แล้วทรงพระดำเนินไปยัง โรงเพาะฟัก ทอดพระเนตรการสาธิตขั้นตอนการฟักไข่ปลา และบ่อซีเมนต์สำหรับเลี้ยงลูกปลาอ่อน แบบประหยัด ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ของสถานีประติษฐานขึ้นเอง เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยัง บ่อเพาะปลาตะเพียน บ่อเพาะปลานิล บ่อเพาะพันธุ์ปลาสวาย สำหรับใช้ผสมเทียมเพื่อขยายพันธุ์ โดยมีเจ้าหน้าที่ของสถานี กราบบังคมทูลรายละเอียดถึงผลของการเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดดังกล่าว จากนั้นทอดพระเนตรเครื่องให้อาหารปลาแบบอัตโนมัติซึ่งติดตั้งที่ขอบบ่อปลารวม เครื่องให้อาหารปลานี้ เจ้าหน้าที่ของสถานีเป็นผู้ดัดแปลงมาจากเครื่องให้อาหารปลาแบบใช้ไฟฟ้า โดยดัดแปลงเป็นเครื่องให้อาหารที่มีก้านเหล็กจมอยู่ในน้ำ เมื่อปลาวัยชก้นเหล็กโดยบังเอิญอาหาร ป่นก็จะตกลงมา ซึ่งจะทำให้ปลารู้จากสัญชาตญาณว่า ต้องการอาหารก็ต้องว่ายชก้นเหล็ก เพราะฉะนั้นอาหารปลาจะโปรยลงน้ำเท่าที่ปลาต้องการ อันจะทำให้ไม่สิ้นเปลืองอาหารปลาเหมือนการ โปรยด้วยคนและยังทำให้น้ำในบ่อไม่เน่าอีกด้วย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัส ว่า การคิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้เช่นเครื่องให้อาหารปลานั้นเป็นการดีแล้ว และเมื่อทดลองใช้ แล้วมีข้อบกพร่องอย่างใดก็ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ต้องเผยแพร่ความรู้ทาง วิชาการเกี่ยวกับการประมงน้ำจืดแก่ราษฎรทั่วไปโดยให้ศึกษาจากการปฏิบัติจริงด้วย เพื่อให้เข้าใจ ถึงวิชาการอย่างแท้จริง ถ้ามีปัญหาที่ควรอธิบายชี้แจงให้ทราบโดยละเอียด ทั้งนี้จะช่วยกันขยาย พันธุ์ปลาน้ำจืด เพื่อเป็นการเพิ่มพูนทรัพยากรธรรมชาติและยังเป็นการอนุรักษ์พันธุ์ปลาอีกด้วย เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรกับลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท อยู่ในบริเวณหน้าที่ทำการสถานี แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๕๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๔๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังบริเวณที่จะสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำ แม่ลี่ โรงเรียนบ้านปู และวัดบ้านนากลาง อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณที่กำหนดจะสร้างทำนบกั้นลำน้ำลี่ บ้านปู ตำบลลี่ อำเภอลี่ เมื่อเวลา ๑๒.๕๐ น. นายชโล ปุระนพรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๑ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณที่จะ สร้างทำนบกั้นลำน้ำลี่ ซึ่งจะทำให้บริเวณหลังทำนบกั้นเกิดเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดความจุ ๒๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และจะสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝนได้ประมาณ ๒๕,๐๐๐ ไร่

และในฤดูแล้งประมาณ ๑๕,๐๐๐ ไร่ ซึ่งฝายเดิมของราษฎรสามารถส่งน้ำไปเลี้ยงพื้นที่เพาะปลูกได้เพียง ๑๐๐ ไร่เท่านั้น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า ควรทำการสำรวจลำห้วยรอบๆ พื้นที่รับน้ำท้ายอ่างเก็บน้ำ เพื่อหาทางทำฝายกั้นน้ำมาเพิ่มให้แก่พื้นที่รับน้ำ และยังเป็น การช่วยบรรเทาอุทกภัยในฤดูน้ำหลากอีกด้วย ต่อจากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรจากหมู่บ้านต่างๆ ในเขตโครงการ ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสกับราษฎรเหล่านั้น ว่า โครงการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรจำนวนมากในหลายท้องที่ที่ได้รับน้ำเพียงพอสำหรับการเพาะปลูกได้ตลอดปีนั้น ราษฎรที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่จะเกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ต้องแจ้งที่อยู่ถาวรให้ทางเจ้าหน้าที่ทราบ และไม่ควรโยกย้ายที่อยู่โดยพลการ ทั้งนี้เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้คำนวณพื้นที่ที่น้ำจะท่วมถึงได้อย่างถูกต้องและไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ราษฎร นอกจากนี้ ทางกรมชลประทานซึ่งได้รับความร่วมมือจากกรมประมงจะปล่อยพันธุ์ปลาน้ำจืดต่างๆ ลงในอ่างเก็บน้ำเพื่อขยายพันธุ์ และเป็นแหล่งอาหารของราษฎรในบริเวณนั้น สิ่งสำคัญที่ทุกคนจะต้องทำความเข้าใจ คือโครงการนี้ เป็นโครงการที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายมาก และต้องทำการสำรวจหาข้อมูลต่างๆ จึงต้องกินเวลาพอสมควร เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังฝายเดิมซึ่งราษฎรกำลังทำการซ่อมแซมอยู่เนื่องจากถูกระแสน้ำเซาะตลิ่งพังทลาย ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรตัวฝาย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๑ และนายตัน เมาคาลิ ผู้ใหญ่บ้านบ้านม่วงสามปี ซึ่งเป็นหัวหน้างานซ่อมแซมฝาย ว่า ต้องขยายและลดระดับความสูงของสันฝาย เพื่อให้สามารถเฉลี่ยรับกำลังน้ำได้ทั่วถึง มิฉะนั้นฝายก็จะพังอีก ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองค่าซ่อมแซมโดยไม่จำเป็น เพราะฝายปัจจุบันแคบและมีระดับสูงเกินไป ทำให้กระแสน้ำซึ่งมีความรุนแรงมากในฤดูฝนถูกบีบตัว จึงกัดเซาะแนวฝายส่วนที่ไม่แข็งแรงพังทลายลง อีกวิธีหนึ่งซึ่งจะเป็นการประหยัดและควรทดลองทำ ก็คือใช้ท่อรับน้ำจากลำน้ำหลังฝาย แล้ววางท่อขนานกับลำน้ำมาปล่อยให้เหมือนสองข้างฝาย ซึ่งจะเป็นการเพิ่มปริมาณน้ำให้เหมือนและไม่ต้องซ่อมแซมอีกด้วย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานอาหารสำเร็จรูปแก่หัวหน้างานซ่อมแซมฝายสำหรับนำไปแจกจ่ายแก่ราษฎรที่มาช่วยงานซ่อมแซมฝาย เสร็จแล้ว ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๕.๔๕ น.

เวลา ๑๕.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนบ้านปู่ ตำบลลี่ อำเภอลี่ ทรงพระดำเนินไปยังอาคารเรียน พระราชทานสมุด และดินสอ แก่ผู้แทนนักเรียน และพระราชทานยาและสิ่งของแก่ครูใหญ่ แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์หลวง ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บอยู่ ณ โรงเรียนบ้านปู่ จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณโรงเรียน ก่อนเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป

เมื่อเวลา ๑๖.๓๕ น. ถึงวัดบ้านนากลาง ตำบลลี่ อำเภอลี่ เมื่อเวลา ๑๖.๔๐ น. ทรงนมัสการ พระพุทธปฏิมาประธานในอุโบสถ และมีพระราชดำรัสกับพระอธิการอุ่น อนุจารี เจ้าอาวาส ทรง ถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณวัด ทรงถวายผ้าห่มแก่พระภิกษุ และทรงถวายยา สำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรเผ่ากะเหรี่ยงที่เผ่าทูลละอองธุลี พระบาทอยู่ในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างทั่วถึงกับราษฎรเหล่านั้น และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการ ตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ จากนั้นทรงพระดำเนินไป ทอดพระเนตรบ่อน้ำบาดาลในวัดและในหมู่บ้าน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมี พระราชดำรัสกับ นายสุทธิพงษ์ โพธิสว่าง หัวหน้าเขตพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาหมู่บ้านหลัก บ้านห้วยต้ม ว่า เนื่องจากบ้านนากลางมีปัญหาเดือดร้อนเรื่องขาดแคลนน้ำสำหรับบริโภคและ สำหรับเพาะปลูก จึงควรรีบทำการสำรวจแหล่งน้ำใต้ดิน ตลอดจนทำแผนที่แสดงแหล่งน้ำให้ ละเอียด และเก็บรักษาไว้ที่วัดสำหรับส่วนรวมใช้ร่วมกัน ต่อเมื่อโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ลี่เสร็จ เรียบร้อยแล้ว พื้นที่บริเวณนี้ก็จะได้รับน้ำสำหรับการชลประทานได้ตลอดปี เสร็จแล้ว ประทับ รถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๔๐ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เมื่อเวลา ๒๐.๔๕ น.

วันเสาร์ที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ พระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังสวนป่าแม่ทรายคำ อำเภอ เมืองลำปาง โรงเรียนแจ้ห่ม โครงการปรับปรุงเหมืองฝายในลำน้ำแม่มอน (โครงการใหม่ผ้าขาว) อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดลำปาง

เวลา ๑๒.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงหน้าที่ทำการสวนป่าแม่ทรายคำ ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง ณ ที่นั้น นายอำนวย คอวนิช ผู้อำนวยการองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เผ่าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จขึ้นที่ทำการ ผู้อำนวยการองค์การ อุตสาหกรรมป่าไม้ กราบบังคมทูลบรรยายสรุปกิจการของสวนป่าแม่ทรายคำ ซึ่งขณะนี้ในเขต ภาคเหนือมีสวนป่า ๑๐ สวน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรับราษฎรซึ่งอยู่กระจัดกระจายในป่า และ โยกย้ายที่อยู่เมื่อทำไร่เลื่อนลอย อันเป็นการทำลายป่าไม้ต้นน้ำลำธารให้เข้าเป็นสมาชิกหมู่บ้าน ป่าไม้ โดยอยู่รวมกันเป็นชุมชนที่มีระเบียบและมีสำมะโนครัวถาวร ในการนี้ มีการส่งเสริม อาชีพให้ทำการเพาะปลูกตามหลักวิชาการเกษตร ตลอดจนการบริการสาธารณสุขในด้าน ต่างๆ ซึ่งรวมถึงโรงเรียน สถานีอนามัย วัด ไฟฟ้า และประปา เป็นต้น ในการนี้ สมาชิกจะช่วย

งานปลูกสวนสัก และช่วยดูแลรักษาสวนสัก ซึ่งเมื่อครบรอบตัดฟันก็จะทำการตัดฟันนำมาแปรรูปเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ต่อไป สำหรับหมู่บ้านป่าไม้แต่ละแห่งก็พยายามจัดเป็นสหกรณ์โดยมีกรรมการที่เลือกจากสมาชิกเป็นผู้บริหารงาน และยังมีโครงการจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพสำหรับลูกหลานสมาชิกอีกด้วย จากนั้น ทอดพระเนตรสถานที่สวนป่า แปลงดีต่างๆ ของสวนป่าแม่ทรายคำ ในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสว่า การปลูกป่าใหม่นั้น น่าจะพิจารณาปลูกต้นไม้ชนิดโตเร็วหลายชนิดคละกันให้สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายทาง ทั้งนี้ราษฎรจะได้หาประโยชน์จากป่าที่ปลูกทดแทน โดยไม่ต้องบุกรุกเข้าไปตัดฟันไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจในป่าสงวนอีกต่อไป นอกจากนั้น ควรสำรวจตลอดแนวลำน้ำในเขตสวนป่า และปลูกพืชชนิดใบหนาเป็นพุ่มปกคลุมบริเวณต้นน้ำ เพื่อรักษาต้นน้ำ ตลอดจนสร้างฝายปิดกั้นน้ำ เพื่อส่งน้ำได้ทั่วบริเวณเพาะปลูก ซึ่งอาจทำเหมืองขอยหรือวางท่อส่งน้ำตามความลาดชันของภูมิประเทศ โดยสร้างบ่อพักน้ำเป็นช่วงๆ เพื่อให้จ่ายน้ำได้ทุกจุดเสร็จแล้ว เสด็จออกจากที่ทำการ ไปยังวัดศรีพุทธันดร เสด็จเข้าศาลาการเปรียญ ทรงถวายยาตำราหลวงและผ้าห่มแก่พระภิกษุ แล้วเสด็จออกจากศาลาการเปรียญ พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนครูและนักเรียนโรงเรียนองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ๔ จากนั้น ทรงเยี่ยมสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ที่ฝายทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณนั้น เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๓.๔๕ น. ไปยังน้ำตกวังเงิน ในบริเวณสวนป่าแม่ทรายคำ เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๕.๒๐ น.

เวลา ๑๖.๐๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนแจ้ห่ม ตำบลแจ้ห่ม อำเภอแจ้ห่ม ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรกับลูกเสือชาวบ้านที่ฝายทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามภายในบริเวณสนามหน้าโรงเรียน ได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๖.๕๐ น.

เวลา ๑๗.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงฝายแม่เลียบขวา ตำบลแจ้ห่ม อำเภอแจ้ห่ม ณ ที่นั้น นายยุทธ กิ่งเกตุ ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๒ จังหวัดลำปาง ฝายทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน ว่า ฝายของราษฎรประเภทชั่วคราวในลำน้ำแม่มอนมี ๓ ฝาย คือฝายแม่เลียบซ้าย ฝายแม่เลียบขวา และฝายแม่มอนเดิม นับจากต้นเหนือน้ำลงมา ซึ่งถูกกระแสน้ำพัดชำรุดและต้องซ่อมแซมเป็นประจำทุกปี ทั้งตัวฝายและเหมืองส่งน้ำเป็นเหตุให้พื้นที่เพาะปลูกประมาณ ๔,๐๐๐ ไร่ ที่รับน้ำจากฝายทั้ง ๓ ทำการเพาะปลูกไม่ได้ผลเต็มที่ ทางสำนักงานชลประทานที่ ๒ จึงจัดทำโครงการปรับปรุงเหมืองฝายในลำน้ำแม่มอน (โครงการใหม่ฝายขาว) ขึ้น จากนั้นทรงพระดำเนินเป็นระยะทางประมาณ ๑ กิโลเมตรเศษ ไปยังฝายแม่เลียบซ้าย ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการซ่อมแซม ได้ทอดพระเนตรตัวฝายและแผนที่แสดงที่ตั้งฝายต่างๆ ในลำน้ำแม่มอนและแผนที่โครงการฝายแม่มอน ซึ่งเป็นโครงการที่จะสร้างฝาย

คอนกรีตประเภทถาวรบริเวณใต้ฝายแม่เลียบซ้ายประมาณ ๒๐๐ เมตร และจะทำการปรับปรุงเหมืองส่งน้ำของฝายแม่เลียบซ้ายให้รับน้ำจากฝายนี้ เพื่อนำไปจ่ายให้กับเหมืองของฝายทางด้านท้ายน้ำได้อย่างเพียงพอ โครงการนี้ เมื่อสร้างเสร็จจะสามารถส่งน้ำให้พื้นที่รับน้ำได้ตลอดปี และจะขยายพื้นที่ทำนาในฤดูฝน จาก ๔,๐๐๐ ไร่ เป็น ๗,๐๐๐ ไร่ และในฤดูแล้งจาก ๑,๕๐๐ ไร่ เป็น ๔,๐๐๐ ไร่ นอกจากนี้ยังจะช่วยเพิ่มผลผลิตข้าวเปลือกในอัตราส่วนต่อไร่ด้วย นอกจากนี้ฝายยังมีประตูเปิดปิดน้ำได้ตามความต้องการของราษฎรอีกด้วย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสกับ นายยุক্তি สาริกะภูติ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรและผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๒ ว่า เมื่อโครงการฝายแม่อนเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เกษตรกรรมในลุ่มน้ำได้ตลอดปี เพราะฉะนั้น เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายควรส่งเสริมให้ราษฎรทำการเพาะปลูกพืชตามฤดูกาล โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้แนะนำในด้านหลักวิชาการเกษตร ตลอดจนศึกษาภาวะด้านการตลาด ทั้งนี้จะได้เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและเป็นการใช้น้ำทางด้านชลประทานอย่างคุ้มค่ากับการลงทุนสร้างฝาย นอกจากนี้ ยังเป็นการช่วยบรรเทาอุทกภัยได้อีกด้วย ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินกลับมายังฝายแม่เลียบขวา ซึ่งขณะนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา กำลังมีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้นอย่างทั่วถึง เสร็จแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๔๕ น. ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๑.๔๐ น.

เมษายน

วันศุกร์ที่ ๒ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๑๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเป็นการส่วนพระองค์ เนื่องในโอกาสคล้ายวันประสูติ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา ณ วัดบุพพาราม ตำบลช้างคลาน อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

วันเสาร์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ มายังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับจากการแปรพระราชฐานเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในภาคเหนือสู่กรุงเทพมหานคร

วันอังคารที่ ๖ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในการพระราชพิธีวันที่ระลึก มหาจักรี ณ พระปฐมบรมราชานุสรณ์ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมพระบรมรูป พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังวัด พระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง เสด็จเข้าสู่พระอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนนมัสการ พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังปราสาทพระเทพบิดร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช แล้วเสด็จ พระราชดำเนินกลับ

วันพฤหัสบดีที่ ๘ เมษายน ๒๕๑๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนัก จิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในการหล่อพระพุทธรูปสี่หังค้ำจำลอง ณ วัดบางช้างเหนือ ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดบางช้าง แล้วเสด็จขึ้นวิหารหลวงปู่จ้อย ซึ่ง ณ ที่นั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินมาประทับรออยู่ก่อนแล้ว ทรงจุดธูปเทียน นมัสการ ในการนี้ ได้มีพระราชดำรัสกับพระครูอุดมกรโศภณ เจ้าอาวาส จากนั้น เสด็จพระราช ดำเนินไปยังพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชา พระรัตนตรัย พระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล นายคล้าย จิตพิทักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัด นครปฐม กราบบังคมทูลรายงานการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาประธาน และขอพระราชทานอัญเชิญ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเททอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ เสด็จพระราชดำเนินไปยังแท่นใน พิธีมณฑล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเท แผ่นทอง นาก เงิน ลงในเบ้า แล้วทรงจับสายสูตรซึ่งเจ้าหน้าที่เกี่ยวที่ปากเบ้า เจ้าหน้าที่เททองลงใน หุ่นพระพุทธรูปปฏิมาประธาน และหุ่นพระพุทธรูปสี่หังค้ำจำลอง พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก แล้วพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธา บริจาคเงินสร้างพระพุทธรูปปฏิมาประธาน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานของที่ระลึก ของวัด ต่อจากนั้น เสด็จออกจากพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปลูกต้นโพ ที่บริเวณหน้าพลับพลาพิธี แล้วทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรกับลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูล ละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่าง

ใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชทรัพย์ ส่วนพระองค์แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๑๙.๒๐ น.

วันจันทร์ที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ พลเรือโท หลวงสุนาวินวิวัฒน์ ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพุธที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีเปิดศาลาแสดงเหรียญกษาปณ์ไทย ณ ที่ทำการสำนักงานพระคลังข้างที่ ในพระบรมมหาราชวัง

ครั้นเสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย พระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล จบแล้ว นายบุญชู โรจนเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กราบบังคมทูลรายงาน แล้วกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดศาลาแสดงเหรียญกษาปณ์ไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกดปุ่มไฟฟ้าเปิดศาลาแสดงเหรียญกษาปณ์ไทย แล้วเสด็จเข้าศาลา ทอดพระเนตรการแสดงเหรียญกษาปณ์ชั้นล่าง แล้วเสด็จขึ้นชั้นบน ทรงลงพระปรมาภิไธย พระนามาภิไธย และพระนามในสมุดเยี่ยมของกรมธนารักษ์ ต่อจากนั้นทอดพระเนตรการแสดงเหรียญกษาปณ์ ตามพระราชอัธยาศัย เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในการพระราชพิธีสงกรานต์ ณ พระมหามณเฑียร ในพระบรมมหาราชวัง

ครั้นเสด็จขึ้นทอพระสุลาลัยพิमानแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สรงน้ำพระพุทธรูปสำคัญ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทรงจุดธูปเทียนบูชาพระสยามเทวาธิราช ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังทอพระธาดมณเฑียร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ กราบถวายบังคมพระบรมอัฐิและสรงน้ำพระบรมอัฐิและพระอัฐิ เสร็จแล้ว เสด็จออก ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬรายพิमान พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชา พระรัตนตรัย พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ๗๑ รูปเจริญพระพุทธมนต์การพระราชพิธีสงกรานต์ จบแล้ว ทรงประเคนภัตตาหาร เมื่อพระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จ เจ้าพนักงานเชิญพระบรมอัฐิ และพระอัฐิ ออกประดิษฐานบนพระราชบัลลังก์ ภายใต้ฉัตรพญาลมทาศวดฉัตร และบนพระที่นั่งงายภายใต้ฉัตรชาวลายทอง ๕ ชั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมพระบรมอัฐิแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทอดผ้าคู่ พระสงฆ์สดับปกรณ์พระบรมอัฐิ และพระอัฐิ แล้วถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันศุกร์ที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าอุโบสถ วัดหนองเขื่อนข้าง อำเภอมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดสระบุรี และทรงเยี่ยมราษฎร จังหวัดสระบุรี

วันจันทร์ที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ พลโท หม่อมหลวงพงษ์เสวต วัชรวิงศ์ ป.ช., ป.ม. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันศุกร์ที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดสมุทรสาคร และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดสมุทรสาคร

เวลา ๑๔.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าเรือเทศบาลเมืองสมุทรสาคร ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดสุทธิวาตวราราม ตำบลท่าฉลอม อำเภอเมืองสมุทรสาคร

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงเมื่อเวลา ๑๕.๑๐ น. ทรงพระดำเนินไปยังอุโบสถ เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสกับพระเทพสาครมณี เจ้าอาวาส จากนั้น เสด็จออกจากอุโบสถไปยังพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเสร็จแล้ว นายประเสริฐ ชินะจิตร ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร กราบบังคมทูลรายงานการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ และกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ เสด็จพระราชดำเนินไปยังแท่นหน้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกดปุ่มไฟฟ้าเปิดแพรคลุมคำจารึกที่ฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังแท่นพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่ายพระบรมราชานุสาวรีย์ และทรงเจิมแผ่นคำจารึก เสร็จแล้ว ทรงวางพวงมาลา และทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ กราบถวายบังคมพระบรมราชานุสาวรีย์ จากนั้น เสด็จเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ผู้ว่าราชการจังหวัด กราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธา ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งได้พระราชทานเงินดังกล่าวแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรที่ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณวัด แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๖.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินกลับมายังท่าเรือเทศบาล เพื่อประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังศาลากลางจังหวัด

เวลา ๑๖.๔๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามหน้าศาลากลางจังหวัด เสด็จเข้าพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานกิจการของลูกเสือชาวบ้านจังหวัดสมุทรสาคร และกราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นและรองประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว และอำเภอเมืองสมุทรสาคร จำนวน ๑๔ รุ่น ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชธงประจำรุ่นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฉลองพระองค์ชุดลูกเสือ จากสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

ตามลำดับ เสร็จแล้วลูกเสือชาวบ้านแสดงรหัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน พระบรมราโชวาท ความว่า พิธีมอบธงประจำรุ่น นับเป็นโอกาสดีที่จะระลึกถึงประโยชน์ของการเป็นลูกเสือชาวบ้าน สำหรับตัวบุคคลก็มีโอกาสได้ฝึกซึ่งทำให้ได้ความรู้ และที่สำคัญคือได้ขีดเกล้าคุณสมบัตินในตัว ซึ่งจะสามารถนำออกมาเป็นประโยชน์แก่ตนเอง และต่อส่วนรวม สำหรับแต่ละรุ่นก็มีโอกาสได้พบปะกันอย่างใกล้ชิดและทำความรู้จักกัน ทำให้ทราบว่าลูกเสือชาวบ้านในรุ่นอื่นๆ มีจิตใจเหมือนกัน กล่าวคือ มีความสามัคคี เมตตากรุณา โอบอ้อมอารี พร้อมทั้งช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านการงาน การแก้ปัญหาสำหรับผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ตลอดจนการร่วมกันสร้างชีวิตให้ปลอดภัย และเจริญรุ่งเรือง ความจริงลูกเสือชาวบ้านในทุกจังหวัด ทุกภาคของประเทศ ต่างก็ได้รับการฝึกเหมือนกัน และต่างก็ระลึกถึงกัน แม้จะอยู่ห่างไกลกัน ก็มีความรู้สึกว่าจะต้องช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน เพื่อให้ส่วนรวมคือบ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข และมีความมั่นคง เพราะฉะนั้น หากทุกคนซึ่งมีหน้าที่ที่จะสร้างสรรค์และรักษาความสามัคคีของส่วนรวม สามารถปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้ เราก็คงมั่นใจว่าประเทศชาติจะคงอยู่ต่อไป ไม่มีวันเสื่อมสลาย และทุกคนในชาติจะสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข โดยไม่มีการเบียดเบียนกัน จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลช่วยเหลือกิจการลูกเสือชาวบ้าน จากนั้น ประทับทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้าน เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านกับวิทยากรลูกเสือชาวบ้าน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับลูกเสือชาวบ้านว่า ลูกเสือชาวบ้านจะต้องปฏิบัติตามคำสัตย์ปฏิญาณ คือ จะช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อด้วยความภูมิใจ ซึ่งการทำให้คนอื่นมีความสุขแก่ตนด้วย สำหรับลูกเสือชาวบ้านแต่ละรุ่นซึ่งมีวัยแตกต่างกัน ก็ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้มีอาวุโสควรถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เยาว์วัย ส่วนผู้เยาว์วัยก็ควรช่วยกันดูแลและให้กำลังใจผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นที่พึงและเป็นที่ยกย่องนับถือของผู้เยาว์วัยกว่าตามประเพณีของไทย ต่อจากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณนั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๓๕ น. ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๑๙.๒๕ น.

วันอังคารที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ นายสนิท สุมาวงศ์ ป.ช., ป.ม. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพุธที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๑.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังวัดป่าโมกวรวิหาร อำเภอป่าโมก ที่ทำการตอนอ่างทอง โครงการชลประทานหลวงบางมณี อำเภอเมืองอ่างทอง วัดท่าสุทธาวาส อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง วัดจุฬามณี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทอดพระเนตรงานซ่อมแซมคันคลองส่งน้ำ และงานปรับปรุงคลองส่งน้ำที่เสียหายจากอุทกภัยในปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ ในเขตรับผิดชอบโครงการชลประทานหลวงมหाराช ในพื้นที่จังหวัดอ่างทองและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เวลา ๑๓.๐๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดป่าโมกวรวิหาร ตำบลป่าโมก อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง เสด็จเข้าวิหารพระพุทธไสยาสน์ ทรงนมัสการพระพุทธไสยาสน์ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับพระราชสังวรวิสุทธิ์ เจ้าอาวาส ทรงถวายและปัจจัยสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด เสร็จแล้ว เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงนมัสการพระพุทธรูปปฏิมาประธาน จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ภายในบริเวณวัด

วันพุธที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๑๙

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทอดพระเนตรตุ๊กตาดินเผา ณ วัดท่าสุทธาวาส

ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างทั่วถึงกับราษฎรเหล่านั้น แล้วเสด็จพระราชดำเนิน โดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๔.๒๐ น.

เวลา ๑๔.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงที่ทำการตอนอ่างทอง โครงการชลประทาน หลวงยางมณี ตำบลศาลาแดง อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ณ ที่นั้น หม่อมหลวงปิ่นธิด มาลากุล รองอธิบดีกรมชลประทาน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จ ขึ้นที่ทำการ ได้ทอดพระเนตรแผนที่บริเวณโครงการชลประทานหลวงยางมณี แสดงบริเวณพื้นที่ กำลังดำเนินงานปรับปรุงและบำรุงรักษาคลองส่งน้ำ คลองซอย งานขุดคลองระบายน้ำและงาน ฝังท่อส่งน้ำเข้ามา จากนั้น ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถ ตามพระราชอัธยาศัย แล้วจึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๖.๓๕ น.

เวลา ๑๗.๐๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดท่าสุทธาวาส ตำบลบางเสด็จ อำเภอป่าโมก เสด็จขึ้นศาลาการเปรียญ ได้มีพระราชดำรัสกับพระครูสุทธสาธินันท์ถึงสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจน जनทุกข์สุขของราษฎรหลังจากเกิดอุทกภัย ในการนี้ได้ถวายยาและปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้ บำรุงบูรณะวัด และได้มีพระราชดำรัสกับ นายธวัช เศรษฐนันท์ เกษตรอำเภอป่าโมก ให้รีบ ทำการสำรวจจำนวนราษฎรที่เดือดร้อนในเรื่องขาดแคลนพันธุ์ข้าวที่จะใช้ในฤดูเพาะปลูกที่จะถึงนี้ เนื่องจากปีที่แล้วพื้นที่นาบริเวณนี้ประสบอุทกภัยเสียหายหมด นอกจากนั้นต้องทำการสำรวจ จำนวนพันธุ์ข้าวที่ราษฎรต้องการ โดยต้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนมากที่สุดก่อน และต้องอธิบายให้ราษฎรเข้าใจว่าจำนวนพันธุ์ข้าวนี้ต้องใช้เท่าที่จำเป็นก่อน เพราะมีราษฎรอีก หลายท้องที่ ที่ประสบความเสียหายเช่นเดียวกัน ซึ่งจำเป็นต้องแบ่งปันกันด้วยความยุติธรรม ทั้งนี้ ควรติดต่อประสานงานกับเกษตรอำเภอในอำเภออื่นๆ ที่มีปัญหาลักษณะเดียวกัน เพื่อหาข้อมูล รวมที่แน่นอน จะได้เป็นการสะดวกสำหรับทางราชการในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่อไป จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากบนศาลา การเปรียญและในบริเวณวัด แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๘.๓๐ น. ในการนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับอยู่ ณ วัดท่าสุทธาวาส เพื่อทรงเยี่ยมราษฎร และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บด้วย

เวลา ๑๘.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณหน้างานปรับปรุงคลอง ๑ ขวา ชัยนาท-อยุธยา ที่ถูกกระแสน้ำพัดขาดในระหว่างอุทกภัยเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ ซึ่ง นายยุทธ วงศ์ยงค์ศิลป์ หัวหน้าโครงการชลประทานหลวงมหाराช กราบบังคมทูลรายงานว่า กรมชลประทาน กำลังดำเนินการถมข่งคันคลองที่ขาด และเสริมคันคลองโดยใช้รถขุดเพื่อเตรียมป้องกันกระแสน้ำ จากแม่น้ำเจ้าพระยาไหลบ่าเข้ามา ตลอดจนงานขุดลอกคลองส่งน้ำควบคู่ไปด้วย ในการนี้ ได้ ดำเนินงานอย่างเร่งด่วนตลอด ๒๔ ชั่วโมง เพื่อให้ทันส่งน้ำให้ราษฎรในระยะต้นฤดูเพาะปลูกใน

เดือนพฤษภาคมนี้ โดยคาดว่าจะแล้วเสร็จตามแผนงาน และจะส่งน้ำมาอนคลองไว้ก่อนเพื่อเตรียมจ่ายให้ราษฎรต่อไป เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๙.๐๐ น.

เวลา ๑๙.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดจุฬามณี ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสกับพระครูบิณฑสันธิ์วรกุล เจ้าอาวาส และทรงถวายยา และปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด เสร็จแล้ว เสด็จออกจากอุโบสถ ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด จากนั้นทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรปลายคลองส่งน้ำ คลอง ๑ ขวา ชัยนาท-อยุธยา ซึ่งได้ดำเนินการปรับปรุงและเสริมแนวคันคลองส่งน้ำที่เสียหายจากอุทกภัยเกือบเสร็จสมบูรณ์แล้ว และจะสามารถป้องกันกระแสน้ำในฤดูน้ำหลากไม่ให้ไหลท่วมพื้นที่นาได้ สำหรับคลองส่งน้ำก็ได้ขยายและปรับปรุงให้สามารถรับปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอสำหรับการทำนาในฤดูเพาะปลูก ในการนี้ กรมชลประทานได้ดำเนินการปรับปรุงประตูน้ำบ้านกุ่ม และวางท่อสำหรับจ่ายน้ำเข้าพื้นที่นาได้อย่างทั่วถึง โดยมีนายชอบ ชลเขต ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๘ กราบบังคมทูลรายละเอียด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า ปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำในระยะฤดูเพาะปลูก และปัญหาเรื่องน้ำท่วมนาในพื้นที่บริเวณตำบลบ้านกุ่ม ก็ดำเนินการแก้ไขไปแล้ว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงควรเริ่มทำการสำรวจจำนวนราษฎรที่ต้องการพันธุ์ข้าวที่จะใช้เพาะปลูกในปีนี้ ซึ่งต้องจัดหาพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับท้องที่ด้วย โดยพิจารณาช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนมากที่สุดเป็นอันดับแรก เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินกลับมายังวัดจุฬามณี และทรงสมทบกับสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเสด็จพระราชดำเนินมาจากวัดท่าสุทธาวาส ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๒๐.๔๐ น. ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อเวลา ๒๒.๐๐ น.

วันศุกร์ที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ ร้อยโท ชัยสิทธิ์ ธีรธำรง กับ นางสาวสุวรรณา เทพวัลย์ ร้อยเอก สุทธิ ประเคนรี กับ นางสาวบุษบา สมภู นายจรัสพงษ์ สุริโยทัย กับ นางสาววรัณณฉัตร ระนอง ร้อยเอก มนัส รัศมี กับ นางสาวอรพันธ์ วิชระเทศ นายเกี้ยว พรพจน์ กับ นางสาวรัชนิเพ็ญ ธรรมศรี และนายสันติ เลิศศรีสันต์ กับ นางสาวอุไรวรรณ ลิทธิกิจ ตามลำดับ

พฤษภาคม

วันจันทร์ที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน เนื่องในการพระราชพิธีฉัตรมงคล ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬารในพระบรมมหาราชวัง

ครั้นเสด็จเข้าพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬารแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปยังหลังพระแท่นมหาเศวตฉัตร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูปที่หน้าพระที่นั่งบุษบกมาลา แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปที่หน้าพระแท่นมหาเศวตฉัตร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยและทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ กราบถวายบังคมพระบรมอัฐิพระสงฆ์ ๒๒ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนดูหนังสือเทศน์ พระราชทานให้เจ้าพนักงานพระราชพิธีเชิญไปปักที่จงกลธรรมมาสน์เทศน์ จากนั้น ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยที่พระแท่นเศวตฉัตรสำหรับพระบรมอัฐิทรงธรรม พระราชาคณะถวายศีลและถวายพระธรรมเทศนา จบแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนเครื่องไทยธรรมกัณฑ์เทศน์ แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทรงทอดผ้าไตร ๒๓ ไตร พระสงฆ์สดับปกรณ์พระบรมอัฐิ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหลังทักษิณาทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรกถวายพระพรลา เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันอังคารที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง เนื่องในการพระราชพิธีฉัตรมงคล

ครั้นเสด็จขึ้นพระที่นั่งพิมานรัตยาและเสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการที่หน้าพระแท่นมุกซึ่งประดิษฐานพระพุทธรูปปฏิมาชัยวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชถวายศีล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยที่หน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตรซึ่งประดิษฐานเครื่องสิริราชกกุธภัณฑ์ พระราชครูวามเทพมุนี หัวหน้าพราหมณ์อ่านประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคลแล้ว พระสงฆ์ ๒๐ รูปเจริญพระพุทธมนต์ จบแล้ว ถวายอดิเรก ถวายพระพรลาเสร็จแล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันพุธที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง เนื่องในการพระราชพิธีฉัตรมงคล

ครั้นเสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการที่หน้าพระแท่นมุกซึ่งประดิษฐานพระพุทธรูปปฏิมาชัยวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชถวายศีล พระสงฆ์ ๒๐ รูปถวายพรพระ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเคนภักตาทหาร พระสงฆ์รับพระราชทานฉัน เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา ครั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยที่หน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตรซึ่งประดิษฐานเครื่องสิริราชกกุธภัณฑ์แล้ว พราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียนสมโภชนพปฎลมหาเศวตฉัตรสิริราชกกุธภัณฑ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุทร้ายเครื่องราชกกุธภัณฑ์ เสร็จแล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

ในตอนบ่าย เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ

ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท และเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดารามและปราสาทพระเทพบิดร ในพระบรมมหาราชวัง ในการพระราชพิธีฉัตรมงคล

ครั้นเสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับพระราชบัลลังก์หน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าแก่พระราชวงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาทเสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เสด็จเข้าพระอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนถวายนมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และพระพุทธรูปจำลองพระองค์ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังปราสาทพระเทพบิดร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อย และทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ ถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันพฤหัสบดีที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพเจ้าหน้าที่พลเรือน ตำรวจและทหาร ซึ่งเสียชีวิตจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการในการป้องกันประเทศชาติ ณ เมรุวัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๑๕ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระราชวโรกาสให้นางประภาพลสิทธิ์ สิริสัมพันธ์ ประธานที่ปรึกษาลูกเสือชาวบ้านรุ่นที่ ๙๙๙ นำประธานและกรรมการลูกเสือชาวบ้านเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย

วันเสาร์ที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ พลอากาศเอก บุญชู จันทรุเบกษา ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว. ณ เมรุวัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

วันจันทร์ที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ ว่าที่เรือเอก จูติ เฉลิมเตียรณ กับ นางสาวอาภาพรรณ วสันตทัศน์ เรืออากาศเอก จิรยุทธ์ อรรถจินดา กับ นางสาวศรีสมร เชาวลิธ นาวาอากาศตรี นายแพทย์สฤษฎ์ ศิริวรรณบุศย์ กับ นางสาวพรรณทิพย์ เกกะนันท์ ร้อยโท ศิริ สังขวิศิษฐ์ กับ นางสาวมนฤดี สุบรรณ และนายจาดูร อภิชาติบุตร กับ นางสาวปิยะวดี วงศ์ทองศรี ตามลำดับ

วันอังคารที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ หม่อมเจ้ากมลปราโมทย์ เทวกุล ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๑.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีบรรจุพระสารีริกธาตุ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชาเป็นการส่วนพระองค์ ณ วัดโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดสุรินทร์ และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุรินทร์

เวลา ๑๔.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดอุบลราชธานี แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๙
ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันวิสาขบูชา
ณ วัดโพธิ์ศรีธาตุ จังหวัดสุรินทร์

เวลา ๑๕.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณศูนย์เยาวชนบ้านธาตุ ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังวัดโพธิ์ศรีธาตุ

เวลา ๑๕.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดโพธิ์ศรีธาตุ นายสุธี โอบอ้อม ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ เจ้าทูลละอองธุลีพระบาททราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย สมเด็จพระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบบังคมทูลรายงานการสร้างมณฑปที่ประดิษฐานพระสารีริกธาตุและทราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีบรรจุพระสารีริกธาตุ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปยังโต๊ะที่ประดิษฐานพระสารีริกธาตุ สรงพระสารีริกธาตุ และทรงบรรจุพระสารีริกธาตุในกรัณฑ์ แล้วทรงบรรจุกรัณฑ์ในผอบ เจ้าพนักงานพระราชพิธีเชิญผอบบรรจุพระสารีริกธาตุไปยังมณฑปที่ประดิษฐาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปยังมณฑป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบรรจุผอบ

พระสารีริกธาตุในเจดีย์ซึ่งประดิษฐานอยู่ในมณฑป แล้วทรงผนึกเจดีย์ ต่อจากนั้น เสด็จออกจากมณฑปไปยังมุขพลับพลาพิธี ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระสารีริกธาตุ แล้วทรงสวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย จบแล้ว ทรงพระดำเนินประทักษิณมณฑป ข้าทูลละอองธุลีพระบาทและข้าราชการฝ่ายจังหวัดเวียงเทียนโดยเสด็จพระราชดำเนินถ้วน ๓ รอบ แล้ว เสด็จกลับเข้าพลับพลาพิธีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมพระสงฆ์ถวายอนุโมทนาถวายอดิเรก จากนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธา ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย และโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสหายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเงินจำนวนแรกแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด และทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงและบูรณะวัด มีพระราชดำรัสกับพระครูรัตนพุทธิคุณ เจ้าอาวาส เสร็จแล้ว เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน ในการนี้ เจ้าอาวาสและพระภิกษุจากวัดในอำเภอใกล้เคียงถวายพระพุทธรูปแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากนั้น เสด็จออกจากอุโบสถ ทรงเยี่ยมราษฎรที่ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างทั่วถึง แล้วจึงประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน ครั้นเสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานกิจการลูกเสือชาวบ้านจังหวัดสุรินทร์ และกราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่น และรองประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอจอมพระ อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอลำโรงธาตุ และกิ่งอำเภอกาบเชิง จำนวน ๑๒ รุ่น ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงประจำรุ่นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฉลองพระองค์ชุดลูกเสือจากสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตามลำดับ เสร็จแล้ว ลูกเสือชาวบ้านแสดงรทิส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า พิธีมอบธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน เป็นโอกาสอันเป็นมงคลและสำคัญยิ่งในหลายทาง สำหรับลูกเสือชาวบ้านก็ถือว่าเป็นวันสำคัญที่ได้รับมอบธงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของรุ่น แสดงให้เห็นว่าเป็นลูกเสือชาวบ้านโดยสมบูรณ์ แต่ความจริงลูกเสือชาวบ้านแต่ละคน ก็มีผ้าผูกคอประจำตัว ซึ่งแสดงว่าได้ผ่านการฝึกอบรมให้มีความรู้ ความชำนาญ และให้มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้อื่น ตลอดจนมีเจตนาที่จะทำความดี มีความสามัคคี รู้จักเกื้อกูลและไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ความเป็นมงคลอีกประการหนึ่งก็คือ เป็นโอกาสที่ลูกเสือชาวบ้านรุ่นพี่ได้มาร่วมแสดงความยินดีและต้อนรับ ประการสุดท้ายก็เป็นโอกาสที่ลูกเสือชาวบ้านทุกรุ่นได้ชุมนุมร่วมกันเพื่อกล่าวคำปฏิญาณว่าจะช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ ซึ่งเป็นกฎข้อที่สำคัญมากและต้องรักษาไว้ด้วยชีวิต ไม่เฉพาะแต่ลูกเสือชาวบ้านและวิทยากรเท่านั้น แต่สำหรับประชาชนทุกคนด้วย คำปฏิญาณข้อนี้หมายถึงเราเชื่อว่าความเมตตา กรุณาเป็นสิ่งสำคัญ เมตตาคือความหวังดีต่อผู้อื่นและต่อตนเอง กรุณาคือจะช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส เป็นสิ่งที่ทุกคนปฏิบัติได้ ถ้ามีความตั้งใจจริง

และจะนำความสุขมาสู่ตนเอง หมู่คณะ ตลอดจนสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ประเทศชาติได้ ในที่สุด เนื่องจากจะเป็นที่แน่ใจได้ว่าจะไม่มีใครสามารถทำลายความสามัคคีในชาติของเรา ให้แตกสลายไปได้ จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธา ฝ้าทูลละออง รุธิพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลช่วยเหลือกิจการลูกเสือ ชาวบ้าน เสร็จแล้วประทับทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้าน จากนั้นทรงพระดำเนิน และทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้าน วิทยากร ตลอดจนราษฎรที่ฝ้าทูลละอองรุธิพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น

อนึ่ง ภายหลังจากทรงเยี่ยมราษฎรเสร็จแล้ว ได้เกิดพายุฝนอย่างหนักในบริเวณนั้น ทำให้ไม่สามารถเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งได้ จึงต้องเสด็จพระราชดำเนินโดย รถยนต์พระที่นั่งไปยังกองบินที่ ๓ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จ พระราชดำเนินกลับ

เวลา ๐๑.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงกองบินที่ ๓ จังหวัดนครราชสีมา ประทับ เครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินถึงกรุงเทพมหานครเมื่อเวลา ๐๒.๔๐ น. แล้วเสด็จ พระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง กลับถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อเวลา ๐๓.๑๐ น. ของวันรุ่งขึ้น

วันเสาร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ พระยา ภะรตราชา ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันอาทิตย์ที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๑.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีตัด

ลูกนิมิตอุโบสถ วัดคอนศาลา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง และเสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรม ณ โรงงานปูนซิเมนต์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่จังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี

เวลา ๑๓.๕๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดตรัง แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดคอนศาลา

เวลา ๑๔.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณวัดคอนศาลา ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เสด็จเข้าศาลาการเปรียญ ทรงจุดธูปเทียนนมัสการบูชาพระรัตนตรัย ต่อจากนั้น นายบำรุง สุขบุษย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุง กราบบังคมทูลรายงานประวัติวัดซึ่งสร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และการสร้างอุโบสถหลังใหม่ จากนั้นได้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตัดลูกนิมิต แล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน จากนั้น เสด็จลงจากอุโบสถกลับเข้าศาลาการเปรียญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก เสร็จแล้ว เสด็จออกจากศาลาการเปรียญ ไปยังกุฏิพระอาจารย์นำ แก้วจันทร์ ได้มีพระราชดำรัสกับพระอาจารย์นำ แก้วจันทร์ และพระครูกาชาดเจ้าอาวาส ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถวายยาแก่ พระอาจารย์นำ แก้วจันทร์ ซึ่งกำลังอาพาธ และทรงถวายปัจจัยสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการรักษาผู้ป่วยเจ็บและรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ตลอดจนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์หลวงตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ณ อาคารโรงเรียนวัดคอนศาลา

เวลา ๑๗.๑๕ น. ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับถึงที่ประทับแรมโรงงานปูนซิเมนต์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อเวลา ๑๗.๔๐ น.

วันจันทร์ที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากที่ประทับแรมโรงงานปูนซิเมนต์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปยังวัดเขาสวรรณประดิษฐ์ อำเภอคอนสัก วัดสุคนธवास อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดสุราษฎร์ธานี และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เวลา ๑๑.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดเขาสุวรรณประดิษฐ์ ตำบลดอนสัก อำเภอดอนสัก เสด็จขึ้นศาลาการเปรียญ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน จากนั้น มีพระราชดำรัสกับพระเทพรัตนกวี เจ้าคณะจังหวัดฝ่ายมหานิกาย และพระครูสุวรรณประดิษฐการ (หลวงพ่ोज้อย จิตบุญโณ) เจ้าอาวาส ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัดและทรงถวายยาสำหรับพระภิกษุได้ใช้ร่วมกับราษฎร เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรซึ่งเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่บนศาลาการเปรียญ ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาลูกเสือชาวบ้านซึ่งอยู่ในบริเวณวัด

ครั้นเสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว นายอนันต์ สงวนนาม ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี กราบบังคมทูลรายงานกิจการลูกเสือชาวบ้านจังหวัดสุราษฎร์ธานี และกราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นและรองประธานรุ่น จำนวน ๔๐ รุ่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงประจำรุ่นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงฉลองพระองค์ชุดลูกเสือ จากสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสร็จแล้ว ลูกเสือชาวบ้านแสดงรหัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า โอกาสที่มีพิธีมอบธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน เป็นโอกาสที่เป็นมงคลและน่ายินดีสำหรับทุกคน เพราะธงนั้นเป็นเครื่องหมายประจำรุ่นที่แสดงถึงความสามัคคี อันเป็นผลสำคัญที่สุดที่ได้รับจากการฝึกจากลูกเสือชาวบ้าน สำหรับประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึก ก็คือความรู้ทางวิชาการที่จะช่วยส่งเสริมให้อยู่ดีกินดีขึ้นและจิตใจที่ติงาม ตัวอย่างของความสามัคคีซึ่งทุกคนทุกฝ่ายช่วยเหลือกันและร่วมมือกันทำงาน คือโครงการประปาผิวพื้นดอนสัก ซึ่งเป็นความดำริของราษฎรที่ต้องการมีน้ำใช้ และได้ปรึกษากับเจ้าอาวาสและได้ช่วยกันสร้างระบบประปาโดยได้รับความสนับสนุนจากหน่วยราชการหลายหน่วยจนเป็นผลสำเร็จ ซึ่งทำให้ทุกคนได้รับความสะดวกสบาย ทั้งนี้เป็นผลมาจากความสามัคคี ซึ่งมีรากฐานมาจากเมตตา คือ ความหวังดี ความปรารถนาดีและกรุณา คือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ฉะนั้นลูกเสือชาวบ้านซึ่งมีผ้าผูกคอเป็นสัญลักษณ์ของการมีคุณสมบัติของลูกเสือที่ครบถ้วน คือจะช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือไม่เฉพาะแต่ลูกเสือชาวบ้านด้วยกันเท่านั้น มีธงประจำรุ่นเป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคี และมีธงชาติเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จำต้องพยายามรักษาสัญลักษณ์ดังกล่าวไว้อย่างเหนียวแน่น จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายเงินเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลช่วยเหลือกิจการลูกเสือชาวบ้าน ต่อจากนั้น ประทับทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้าน เสร็จแล้วทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านและวิทยากรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น ในการนี้ ได้ทอดพระเนตรบ่อพักน้ำขนาดความจุ ๑,๖๗๘ ลูกบาศก์เมตร และบ่อน้ำใช้ของราษฎรของโครงการประปาผิวพื้น ซึ่งกองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ และกรมชลประทานได้ร่วมมือกันสร้างเพื่อสนองความต้องการของราษฎรในเขตอำเภอดอนสัก ซึ่งมีความ

เดือดร้อน เพราะขาดแคลนน้ำสำหรับใช้และบริโภคในฤดูแล้งให้ม้ น้ำจืดใช้ได้ตลอดปี ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรซึ่งเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลาม ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังเรือนรับรองเพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ก่อนเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๕.๒๕ น.

เวลา ๑๖.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดสุคนธาวาส ตำบลพรุที อำเภอบ้านนาสาร เสด็จขึ้นศาลาการเปรียญ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน จากนั้นมีพระราชดำรัสกับพระเทพสารสุธี เจ้าคณะจังหวัดฝ่ายธรรมยุติ และพระครูขันติธรรมคุณ เจ้าอาวาส ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด และทรงถวายยาสำหรับพระภิกษุได้ใช้ร่วมกับราษฎร เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างทั่วถึงกับบุคคลเหล่านั้น ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ที่เช่นเดียวกับที่ปฏิบัติ ณ วัดเขาสวรรณประดิษฐ์ เสร็จแล้ว ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๕๕ น. ถึงที่ประทับแรมโรงงานปูนซิเมนต์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อเวลา ๑๘.๒๐ น.

วันอังคารที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๘

เวลา ๑๑.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากที่ประทับแรมโรงงานปูนซิเมนต์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปพระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราช ณ สนามหน้าเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

เวลา ๑๑.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดนครศรีธรรมราช แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามหน้าเมือง

เวลา ๑๒.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวบริเวณสนามหน้าเมือง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงวางพวงมาลา ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน ครั้นเสด็จเข้าพลับพลาพิธีฯ แล้ว นายศุภโยค พานิชวิทย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชกราบบังคมทูล

รายงานกิจการลูกเสือชาวบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช และกราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นและรองประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอปากพนัง ลานสกา หัวไทร ท่าศาลา ลิชล เชียงใหญ่ ทุ่งสง เมืองนครศรีธรรมราช ทุ่งใหญ่ ขนอม และฉวาง จำนวน ๒๑ รุ่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงประจำรุ่นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในฉลองพระองค์ชุดลูกเสือจากสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสร็จแล้วลูกเสือชาวบ้านแสดงรทส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า พิธีมอบธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน เป็นโอกาสดีที่จะระลึกถึงคุณประโยชน์และหน้าที่ของลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งมีอยู่ในคำปฏิญาณที่ทุกคนได้กล่าวพร้อมกันท่ามกลางประชาชนที่ชุมนุมอยู่ ณ ที่นี้ ที่เป็นหลักสำคัญก็คือ ข้อที่ว่าจะช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาทังปวงที่เกิดขึ้นแก่แต่ละคน ตลอดจนแก่ส่วนรวม คือชาติบ้านเมือง เพราะเมื่อทุกคนตั้งใจที่จะช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ และแผ่เมตตาแก่กัน ก็จะทำให้ส่วนรวมมีความแข็งแกร่ง มั่นคง

สำหรับการฝึกลูกเสือชาวบ้าน แม้จะใช้เวลานั้น แต่ก็เพียงพอด้วยเหตุผลที่ว่า ลูกเสือชาวบ้านแต่ละคนมีคุณสมบัติประจำตัว มีวิชาความรู้ ความสามารถ และมีจิตใจสูงอยู่แล้ว เพียงแต่ไม่มีโอกาสแสดงออกมา ต่อเมื่อได้มาฝึกร่วมกัน ก็มีโอกาสแสดงออกถึงจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อกัน จึงได้รับผ้าผูกคอแสดงถึงการมีคุณลักษณะที่เหมาะสม เมื่อรวมเป็นรุ่น ก็ได้รับธงซึ่งแสดงถึงความสามัคคี แต่ละรุ่นก็รวมกำลังกันรักษาความดีและความสามัคคี หากมีปัญหาขัดแย้งก็ร่วมกันแก้ไขด้วยการเจรจาปรองดองกัน ไม่ให้เกิดเป็นผลเสียต่อส่วนรวม โดยทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของตนเองอย่างเต็มกำลัง ซึ่งความจริงคนไทยทุกคนก็มีความเมตตา กรุณาอยู่ครบถ้วน ประเทศชาติจึงอยู่มาได้เป็นเวลาหลายศตวรรษ และหากสามารถรักษาคุณสมบัติดังกล่าวไว้ได้ต่อไป ก็จะสามารถรักษาบ้านเมืองให้อยู่ได้ชั่วกาลปาวสาน จบแล้วผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัยช่วยเหลือกิจการลูกเสือชาวบ้าน ต่อจากนั้น ประทับทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้าน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้าน และวิทยาการที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า กิจการลูกเสือชาวบ้าน เป็นของประชาชน เพราะทุกคนเข้าเป็นลูกเสือชาวบ้านโดยสมัครใจ เป็นไปเพื่อประโยชน์ เพราะมีวัตถุประสงค์จะช่วยเหลือทุกคนที่ต้องการความช่วยเหลือ และเป็นไปโดยประชาชน เพราะเงินทุนค่าใช้จ่ายก็ได้มาจากการบริจาคของประชาชนผู้มีจิตศรัทธา จึงนับได้ว่าเป็นพลังของประชาชน โดยแท้ที่เป็นส่วนสำคัญในการช่วยรักษาบ้านเมืองให้มีความสงบสุข จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณสนามหน้าเมือง ได้มีพระราชปฏิสันถาร และพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนใช้ใน

พระบรมราชานุเคราะห์ เสร็จแล้วทรงพระดำเนินไปยังบริเวณจวนผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ บริเวณสวนริมกำแพงเมืองเก่าเมื่อเวลา ๑๗.๐๐ น. ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงปลูกต้นตะเคียนทอง ณ บริเวณสวนริมกำแพงเมืองเก่า เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๗.๓๐ น. ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังท่าอากาศยานจังหวัดศรี

เวลา ๑๘.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดศรี ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณท่าอากาศยาน เสร็จแล้ว ประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินถึงกองบัญชาการกองทัพอากาศดอนเมือง เมื่อเวลา ๒๑.๒๕ น. แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๒๒.๑๕ น.

มิถุนายน

วันอังคารที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๒๐.๐๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทอดพระเนตรการแสดงของคณะนาฏศิลป์สากลนิโคลายส์ ณ โรงละครแห่งชาติ

วันศุกร์ที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ ฯพณฯ ฮิโรชิ ฮิโตมิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย และภริยา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสที่เข้ารับตำแหน่งหน้าที่

เวลา ๒๐.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทอดพระเนตรภาพยนตร์ไทยรอบปฐมทัศน์ เรื่อง “แผ่นดินของเรา” ตามคำอัญเชิญของท่านผู้หญิงอุศนา ปราโมช นายกสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน เก็บเงินรายได้เพื่อมอบให้สมาคมนำไปช่วยเหลือบำรุงขวัญทหารและตำรวจที่ปฏิบัติราชการชายแดน ณ โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย

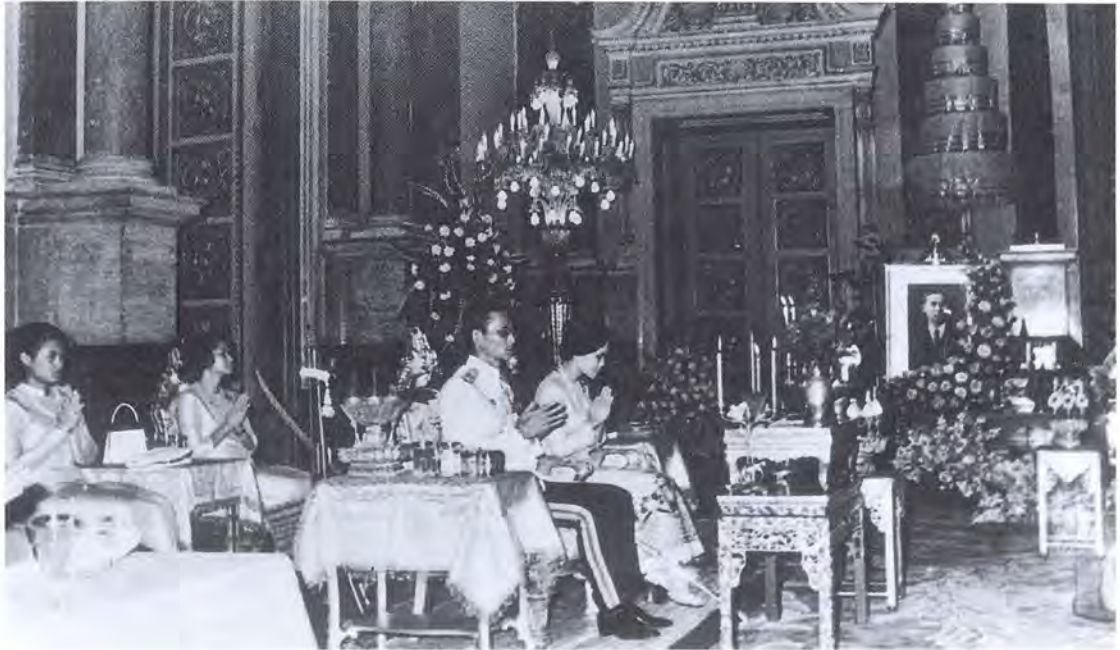
วันเสาร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๒.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปทรงประกอบพิธีตักลูกนิมิตอุโบสถ วัดโบสถ์ อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดโบสถ์ เมื่อเวลา ๑๕.๔๐ น. นายบรรโลม ภูซงคกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี กราบบังคมทูลรายงานและกราบบังคมทูลเบิกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แล้วเสด็จเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย แล้วประทับพระราชอาสน์ พระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรีกราบบังคมทูลรายงานการบูรณะอุโบสถ และขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีตักลูกนิมิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม และทรงปิดทองลูกนิมิต สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ทรงปิดทองลูกนิมิต แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตักลูกนิมิต จากนั้นทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธานและทรงถวายปัจจัยแก่พระราชเมธาภรณ์ เจ้าอาวาสและเจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี ก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังพลับพลาพิธี ทรงพระเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งในการนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนำไปใช้ในการบูรณะวัดโบสถ์ จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสิ่งของที่แสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สาขาอินทร์บุรี แล้วจึงทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างแน่นหนา ณ สนามหน้าวัดโบสถ์ ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด และในการนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเครื่องตมยาสลบแก่นายแพทย์สัจด์ พูนผล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลอินทร์บุรี เพื่อใช้ในกิจการแพทย์โรงพยาบาลอินทร์บุรี และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บโดยรับเป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ สมควรแก่เวลาแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๓๐ น. ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อเวลา ๒๐.๔๐ น.

วันพุธที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

วันพุธที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๑๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์

ไปในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระบรมอัฐิ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม

พระบรมราชชนก และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลคล้ายวันสวรรคต

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังวัดสุทัศนเทพวราราม และพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระบรมอัฐิ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

ครั้นเสด็จเข้าวิหารวัดสุทัศนเทพวรารามแล้ว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระศรีศากยมุนี และทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะพระบรมราชสรีรางคารพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสร็จแล้ว เสด็จออกจากพระวิหารไปทรงวางพวงมาลา และทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะพระบรมรูปราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังมณฑลที่ตั้งองค์ผ้าป่าหน้าพระวิหาร พลเอก สำราญ แพทยกุล องคมนตรี ประธานกรรมการมูลนิธิอัฐมราชานุสรณ์ กราบบังคมทูลรายงาน จบแล้ว ทรงถวายผ้าป่าแก่พระวิสุทธีวงศาคตจารย์ เจ้าอาวาส จากนั้นจึง

เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูปแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ กราบถวายบังคมพระบรมอัฐิซึ่งประดิษฐาน ณ พระแท่นมหาเศวตฉัตร พระสงฆ์ ๒๐ รูปสวด พระพุทธมนต์จบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดเทียนคูหนังสือเทศน์พระราชทานให้ เจ้าพนักงานพระราชพิธีเชิญไปปักที่จงกลธรรมาสน์เทศน์ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม และ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยที่หน้าพระแท่นมหาเศวตฉัตร สำหรับพระบรมอัฐิทรงธรรม สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ วัดราชผาติการาม ถวายศีล และถวายพระธรรมเทศนา จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมกัณฑ์เทศน์ และทรงทอดผ้า พระสงฆ์ สดับปกรณ์ ทรงหลั่งทักษิโณทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสร็จพระราชพิธีแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ พระยาอนุรักษราชมณเฑียร ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันศุกร์ที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๑.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมหน่วยทหารขนาดเล็กของกองทัพอากาศ ๓ ส่วนหน้า ณ ค่ายสฤชดีเสนา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

เวลา ๑๑.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานพิษณุโลก ทรงพระราชปฏิสันถารกับรองแม่ทัพภาค ๓ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก ข้าราชการ และผู้ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๓.๐๐ น. ถึงสนามบินค่ายสฤชดีเสนา อำเภอวังทอง เมื่อเวลา ๑๓.๒๐ น. ณ ที่นั้น พลโท สมศักดิ์ ปัญจมานนท์

แม่ทัพกองทัพภาค ๓ พันเอก พิจิตร กุลละวณิชย์ หัวหน้ายุทธการกองทัพภาค ๓ ส่วนหน้า และ พันตรี มนัส คล้ายมณี ผู้บังคับการค่ายสฤษดีเสนา ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูล รายงาน แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสิ่งของต่างๆ อาทิ อาหารกระป๋อง เครื่องเวชภัณฑ์ ให้กับผู้แทนหน่วยทหารขนาดเล็กของ กองทัพภาค ๓ ส่วนหน้า จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามยิงปืน เพื่อทอดพระเนตร การปฏิบัติงานของชุดกู้ภัย และชุดปฏิบัติการต่างๆ ของกองทัพภาค ๓ ส่วนหน้า ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับข้าราชการ ทหาร เกี่ยวกับการ ปฏิบัติงาน สมควรแก่เวลา จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๗.๓๐ น. เสด็จ พระราชดำเนินกลับยังท่าอากาศยานจังหวัดพิษณุโลก เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพมหานคร ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น.

วันเสาร์ที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีพระราชทาน ธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านกรุงเทพมหานคร ณ บริเวณสนามสวนลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงเมื่อเวลา ๑๕.๔๕ น. และเสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว นายธรรมบุญ เทียนเงิน ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กราบบังคมทูลรายงานกิจการของ ลูกเสือชาวบ้านกรุงเทพมหานคร และกราบบังคมทูลขอพระราชทานให้ทรงประกอบพิธี พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานธงประจำ รุ่นแก่ประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้าน สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้า ลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงฉลอง พระองค์ชุดลูกเสือแก่เลขาธิการรุ่นรวม ๕๖ รุ่น ซึ่งมาจากเขตดุสิต เขตราชบุรีบูรณะ เขต มีนบุรี เขตบางกอกน้อย เขตยานนาวา เขตพระโขนง เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางกะปิ เขตบางเขน เขตห้วยขวาง เขตพระนคร เขตพญาไท เขตบางขุนเทียน เขตคลองสาน เขตหนองจอก เขตลาดกระบัง เขตภาษีเจริญ เขตบางกอกใหญ่ เขตธนบุรี เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตปทุมวัน เขตตลิ่งชัน และเขตบางรัก เสร็จแล้ว ลูกเสือชาวบ้านทุกคนแสดงรหัสนี้ แล้วถวายคำสัตย์ปฏิญาณ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ส่วนประกอบของ ลูกเสือชาวบ้านได้แก่ ฝ่าฟันคอ ธงประจำรุ่น และธงชาติ ฝ่าฟันคือนั้นแสดงให้เห็นว่า ได้มาฝึกเป็น

ลูกเสือชาวบ้าน ส่วนธงประจำรุ่นแสดงถึงความสามัคคีในหมู่คณะของบุคคลต่างเพศต่างวัยที่มีเจตนารมณ์เหมือนกัน คือช่วยซึ่งกันและกันในเรื่องที่ดีเพื่อสร้างความแข็งแกร่งอยู่เย็นเป็นสุข และธงชาตินั้นแสดงให้เห็นว่า มีหน้าที่จะคำจุนให้ประเทศชาติมีความเป็นปึกแผ่น สร้างความเรียบร้อยและขจัดอุปสรรคเพื่อความเจริญของส่วนรวม ซึ่งการอบรม ๕ วัน นั้น เป็นการประมวลคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวซึ่งได้รับการฝึกอบรมมาตั้งแต่เกิด โดยเฉพาะคุณสมบัติที่รู้จักความเป็นไทยนั้น จะรู้จักว่าการทำประโยชน์ต่อส่วนรวมย่อมได้ประโยชน์ต่อส่วนตัว และด้วยความสามัคคีที่จะมาพิจารณาอุปสรรคร่วมกัน เพื่อหาวิธีแก้ไขปรองดอง ประนีประนอม ช้อชดแย้งซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในประเทศไทยซึ่งมีประชากรมากแล้ว พลังที่จะทำประโยชน์ทั้งในทางวัตถุและในทางจิตใจ จะทำให้ชาติบ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข มีความมั่นคงได้สืบไป จบแล้ว ได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธา ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินสำหรับพระราชทานใช้ในกิจการลูกเสือชาวบ้าน เสร็จแล้ว ประทับทอดพระเนตรการแสดงลูกเสือชาวบ้าน จากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านที่ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างล้นหลามอยู่ ณ บริเวณนั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารกับลูกเสือชาวบ้านเหล่านั้นอย่างใกล้ชิดจนถึงเวลา ๑๙.๐๐ น. จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๑๙.๑๐ น.

วันอังคารที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๒๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทอดพระเนตรการแสดงรายการ “รวมใจไปสู่แนวหน้า ครั้งที่ ๒” ซึ่งคณะสื่อมวลชน ศิลปิน และประชาชน ได้ร่วมกันจัดให้มีขึ้นเพื่อเก็บเงินรายได้โดยเสด็จพระราชกุศลพระราชทานแก่ พลเรือน ตำรวจ ทหารที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ราชการในการป้องกันประเทศ ตลอดจนจนถึงครอบครัวผู้ที่เสียชีวิต ณ โรงละครแห่งชาติ

วันพุธที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเป็นประธานในพิธีเปิดวิทยาเขตลาดกระบังของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า และงานพระจอมเกล้าลาดกระบังนิทรรศน์ ณ วิทยาเขตลาดกระบัง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

ครั้นเสด็จเข้าหอประชุมวิทยาเขตลาดกระบังแล้ว พลเรือตรี ชลี ลินธุโสภณ นายกสภาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า กราบบังคมทูลรายงานกิจการของวิทยาเขตลาดกระบังสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ชาวต่างประเทศที่มีอุปการคุณให้ความช่วยเหลือแก่สถาบัน เข้ารับพระราชทานโล่ที่ระลึก เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกดปุ่มไฟฟ้าเปิดวิทยาเขตลาดกระบังและงานพระจอมเกล้าลาดกระบังนิทรรศการ

ต่อจากนั้น ทอดพระเนตรนิทรรศการซึ่งตั้งแสดง ณ หอประชุม แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังอาคารวิศวกรรมโทรคมนาคม เพื่อทอดพระเนตรนิทรรศการผลงานของนักศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าคนไทยมีความสามารถที่จะพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีให้ทัดเทียมกับชาติอื่นได้สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันศุกร์ที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๒๕ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานของที่ระลึกแก่ผู้บริจาคเงินสมทบทุนสงเคราะห์ชุมชน และทอดพระเนตรการแสดงนิทรรศการผลงานขององค์การสมาชิกสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ อาคารใหม่สวนอัมพร

ในการนี้ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัส ความว่า ในพื้นแผ่นดินไทยยังมีประชาชนที่มีความยากไร้และต้องการความช่วยเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อเทียบกับประชากรส่วนใหญ่ของโลกแล้ว ก็ยังนับว่าพื้นแผ่นดินนี้ให้ความร่มเย็นแก่ผู้อาศัยได้ทั่วถึงกันพอควร เพราะฉะนั้น ปัญหาทางสังคมสงเคราะห์ที่บ้านเมืองของเราจึงอยู่ที่ว่าทุกคนจะต้องรู้จักช่วยเหลืออ้อมชูกัน ยึดเหนี่ยวกันไว้ให้ถูกทาง การส่งเสริมยึดเหนี่ยวกัน ที่ได้ผลสมบูรณ์ที่สุดนั้นก็คือทุกคนต้องทำหน้าที่ของตนด้วยเจตนาหรือความตั้งใจที่สะอาดบริสุทธิ์ ซึ่งแต่ละคนทำได้ถ้ามีใจเที่ยงตรงและสุจริต เพราะแต่ละคนย่อมหยั่งทราบสภาพจิตของตนเองได้ว่าเป็นอย่างไร ในเมื่อกระทำการต่างๆ นอกเสียแต่ว่าจะทุจริตหลอกใจตัวเอง เมื่อมีจิตบริสุทธิ์ผ่องใส ใจก็จะอ้อมจะเต็ม จะรู้จักคำว่า “พอ” และเมื่อใจอ้อม ใจเต็มแล้ว ก็ทำให้มีปัญญาสว่างไสว คือรู้ว่า “ส่วนรวมเป็นสุขแล้ว บุคคลจึงจะสุขได้” ไม่หลงติดอยู่กับการที่จะทำความสุขให้แก่ตัวคนเดียว ซึ่งแท้จริงแล้วคือต้นเหตุของการเบียดเบียนช่มเหงกัน อย่างที่เห็นได้จากภาวะการณ์ของโลกทุกวันนี้ ที่รบราฆ่าฟันแย่งชิงกันจนกระทั่งลูกกลมเป็นสงครามกลางเมือง สงครามระหว่างประเทศ หนักเข้าอาจถึงสงครามโลกก็เป็นได้ การพัฒนาหรือปรับปรุงจิตใจนั้นไม่ใช่ของง่าย เพราะเป็นการฝึกฝนที่มี

อยู่ตามธรรมชาติของคน ทุกคนจะต้องฝึกฝนให้รู้จักคำว่า หน้าที่ และทำหน้าที่ของแต่ละคนไม่ให้เกิดบกพร่อง ตลอดจนกระทำการทุกประการที่จะก่อให้เกิดความมั่นคง ความผาสุก ความสวัสดิแก่ประเทศชาติ ยิ่งกว่านั้นยังทำให้สำนึกได้ว่าทุกคนจะต้องพัฒนาจิตใจตนเองเสียก่อนที่จะไปพัฒนาจิตใจผู้อื่น ประชาชนในถิ่นทุรกันดารมีพื้นฐานของจิตใจที่สะอาดงดงาม ทั้งนี้ เพราะเขาเหล่านั้นมีจิตใจที่ได้ปรับปรุงพัฒนามาช้านานแล้ว ด้วยศาสนาต่างๆ ที่ล้วนมุ่งกระทำคนให้เป็น “มนุษย์” คือคนที่ประเสริฐ ฉะนั้น หน้าที่ของทุกคนซึ่งมีสิทธิ์ มีโอกาสพิเศษ ได้เรียนรู้ในหลักทฤษฎีวิชาการต่างๆ และพร้อมที่จะไปพัฒนาชนบท ต้องพิจารณาปรับปรุงจิตใจให้เข้าระดับกับจิตใจของชาวชนบทเสียก่อน ต้องรู้ไว้ว่า ทางเกิดแห่งความสุขนั้นคือการยกระดับกาย วาจา ใจ ให้สูงขึ้น หากจะไปช่วยเขา ก็คงช่วยได้ในด้านเศรษฐกิจ แต่ต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ความสุขสบายของชาวเมือง ซึ่งโดยมากวัดกันทางวัตถุ นั้น ย่อมจะแตกต่างกับของชาวชนบท การนำเอาความสุขสบายอย่างของชาวเมืองทุกๆ อย่างไปให้ชาวชนบททั้งหมด อาจทำให้เดือดร้อนขาดความสุขสบายก็เป็นได้ สำหรับงานโครงการศูนย์อาสาสมัครต่อต้านยาเสพติดให้โทษ และโครงการช่วยเหลือทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานเพื่อประเทศชาติ ซึ่งเป็นงานของสภาสังคมสงเคราะห์ นับเป็นงานสำคัญที่ต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน หากทุกคนมีเจตนาที่จะสงเคราะห์ประเทศชาติ อย่างแน่วแน่บริสุทธิ์ใจ และต่างทำหน้าที่ของตนโดยเต็มกำลังไม่ให้ขาดตกบกพร่องแล้ว ทุกคนจะทำให้สำเร็จลุล่วงไปได้

วันจันทร์ที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๗-๒๕๑๘ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ผู้ที่ได้เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัย นับว่าเป็นผู้มีโชคและมีโอกาสยิ่ง ที่ได้รับความเกื้อกูลและสนับสนุนจากส่วนรวม ให้ได้รับการศึกษาวิชาการชั้นสูง จึงเกิดเป็นหน้าที่ขึ้นมา ที่จะต้องตั้งใจและเพียรพยายามเล่าเรียนให้มีความรู้จริงๆ สำหรับนำไปใช้ทำการงานสำคัญที่ต้องใช้วิชาการเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นความเจริญก้าวหน้า ตอบแทนสังคม บัณฑิตทุกคนได้รับโอกาสอันดีแล้ว และได้รับความรู้พร้อมทั้งปริญญาบัตรรับรองวิทยฐานะของตนเองแล้ว ควรอย่างยิ่งที่จะมุ่งมั่นทำหน้าที่ที่มีอยู่ให้ครบถ้วน ควรตั้งใจและเพียรพยายามนำความรู้ความคิด และความ

สามารถมาใช้ในการปฏิบัติงานให้เป็นผล เป็นความสร้างสรรค์จริงๆ จักได้นำพาตน ลังคม และประเทศชาติไปสู่ความเจริญวัฒนาได้ด้วยความมั่นคงและสวัสดิ์ จบแล้ว ประทับรอยน้ดพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันอังคารที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๗-๒๕๑๘ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ต่อจากเมื่อวานนี้

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การที่จะนำความรู้และหลักวิชาไปใช้ให้ได้ผลเต็มที่มีประโยชน์มีใช้ของง่ายนัก เพราะหลักวิชาที่เรียนรู้มาเป็นแต่หลักทั่วไป มีใช้ปรุงแต่งไว้เป็นแบบสำเร็จรูป สำหรับที่จะมาใช้ทำงานหรือใช้แก้ปัญหาต่างๆ ได้ทันที นอกจากนี้ทฤษฎีที่เรียนมานั้น บางอย่างก็อาจนำมาใช้กับงานและสภาพการณ์ในบ้านเมืองได้ไม่ถนัดนัก เพราะฉะนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจให้กว้างขวาง ไม่เกาะติดในทฤษฎีอยู่อย่างเดียว จะทำการสิ่งใด ควรต้องศึกษาให้ทั่วถึงเสียก่อนด้วยเหตุผล ด้วยความรอบคอบละเอียดถี่ถ้วน จึงจะทราบแจ้งว่างานนั้นคืออะไร มีขอบเขตเพียงไหน มีวัตถุประสงค์อะไร เพื่อประโยชน์สิ่งใด และควรจะทำได้อย่างไรให้สำเร็จผลเลิศได้ ทุกคนจึงควรคิดถึงความจริงข้อนี้ให้มาก และควรพยายามปฏิบัติตามความจริงนั้น เพื่อจักได้นำความรู้และหลักวิชามาใช้ในการปฏิบัติงานให้เป็นผลสำเร็จ และสามารถนำพาตนนำพาลังคม ตลอดถึงประเทศชาติโดยส่วนรวมให้ก้าวหน้าไปสู่ความเจริญและมั่นคงได้ จบแล้ว ประทับรอยน้ดพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันพุธที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๗-๒๕๑๘ เป็นวันที่ ๓ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า

ทุกคนควรจะต้องทราบว่า วัตถุประสงค์ของการเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้นมีเข้ามาศึกษาเพียงเพื่อให้ได้รับปริญญาบัตร โดยสำคัญว่าตัวปริญญาบัตรคือตัวความรู้ เพราะถ้าสำคัญดังนั้นก็คงจะไม่ได้รับความรู้แน่นแฟ้นนัก และคงจะต้องประสบกับความลำบากในการทำงานต่อไป ความจริงความรู้ที่ศึกษามา ซึ่งเป็นความรู้ทางทฤษฎีนั้น คือรากฐานและต้นทุนสำคัญสำหรับที่จะนำไปปฏิบัติงานการ ความรู้ทางทฤษฎีนี้ จำเป็นที่จะต้องทบทวนเสริมสร้างอยู่เสมอ และนำมาประกอบการปฏิบัติ เมื่อเอาความรู้ทางทฤษฎีมาประสมประสานปรุงแต่งกับความรู้จากการปฏิบัติอย่างสอดคล้องเหมาะสมแล้ว งานที่ทำก็จะบรรลุผลที่จะพึงภาคภูมิใจได้สมปรารถนา จบแล้วประทับรอยน้พระที่น้อง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๗-๒๕๑๘ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ต่อจากเมื่อวานนี้

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ความรู้ที่แต่ละคนศึกษาได้จากมหาวิทยาลัย เป็นความรู้ทางทฤษฎี ซึ่งเป็นรากฐานและเป็นทุนสำหรับจะนำไปใช้ปฏิบัติงานต่างๆ ในหน้าที่ ในทางปฏิบัตินั้น สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเริ่มปฏิบัติที่ตนเอง ลำดับแรก ต้องฝึกหัดจัดระเบียบให้แก่ตน ทั้งในการกระทำและในกระบวนการคิด ความเป็นระเบียบในการทำการคิด จะทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่แน่วแน่ขึ้น ซึ่งจะสามารถพิจารณากรณีและปัญหาต่างๆ ได้อย่างแจ่มกระจ่าง และจะเป็นปัจจัยให้สามารถปฏิบัติงาน โดยถูกต้องเที่ยงตรงตามเหตุผลและความเป็นธรรมได้ ในที่สุด การปฏิบัติดีชอบ ถูกต้อง มีเหตุมีผลจริงนั้น ย่อมเป็นที่นับถือและเคารพยกย่องเป็นตัวอย่าง ถ้าทุกคนทำตัว ทำงานดีพร้อมให้เป็นแบบฉบับได้ ทั้งในด้านวิชาการ ทั้งในด้านจรรยาความประพฤติ ก็จะสามารถถ่ายทอดความรู้และความดีให้แก่ศิษย์ได้โดยง่าย การงานและชีวิตของทุกคนจะดำเนินไปได้ดี ผลของงานที่ทำก็จะสมบูรณ์เป็นที่น่าชื่นชมและภาคภูมิใจอย่างที่สุด จบแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันศุกร์ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๑.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังท่าอากาศยานขอนแก่น แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดมหาสารคาม และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดมหาสารคาม

ครั้นนักศึกษาที่เรียนดีได้เข้ารับพระราชทานทุนภูมิพล และผู้สำเร็จการศึกษาได้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทความว่า หน้าที่ครูมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นหน้าที่ปลูกฝังความรู้ความคิดและจิตใจเยาวชน ผู้เป็นครูจึงจัดได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมาก ในการสร้างสรรค์บัณฑิตอนาคตของชาติบ้านเมือง ครูทุกคนต้องทราบตระหนักในข้อนี้ และต้องทำหน้าที่ของตัวในทางที่ถูกต้อง ให้ได้ผลสมบูรณ์ที่สุด จะยอมหรือปล่อยตัวให้ย่อหย่อนเพราะเหตุใดไม่ได้ การทำหน้าที่ในทางที่ผิดก็ถือทำในทางที่จะให้ชาติบ้านเมืองมีความมั่นคง มีความเจริญ และมีความผาสุกสงบอันยั่งยืน ซึ่งจะต้องทำด้วยสัจจะคือความจริงใจ ไม่ใช่ปิดบัง ฉาบเทาไว้ด้วยเจตนาชั่วทุจริตและหลอกลวงอันแต่ละคนจะรู้ได้ด้วยใจของตนเอง การให้การศึกษาเป็นงานที่ละเอียดซับซ้อนและกว้างขวางมาก จะต้องกระทำโดยอาศัยความรู้ ความสังเกตจดจำ และความเมตตาอันกว้างขวางด้วยพร้อม จึงจะสำเร็จผลที่พึงประสงค์ได้ ทุกคนควรตั้งใจให้มั่นคงในงาน ในความเป็นครูของตน หมั่นฝึกฝนตนให้เข้มแข็ง และสามารถพร้อมอยู่เสมอ ทั้งในวิชาการในการปฏิบัติและในจิตใจ จักได้สามารถร่วมกันสร้างสรรค์อนาคตอันผาสุกและเจริญมั่นคงให้แก่ชาติได้ ตามที่ทุกคนมุ่งปรารถนา

จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปพระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดมหาสารคาม รวม ๒๑ รุ่น ณ สนามหน้าศาลากลางจังหวัดมหาสารคาม ในการนี้พระราชทานพระราชดำรัส ความว่า การที่ลูกเสือชาวบ้านได้ฝึกและเรียนรู้การปฏิบัติชีวิตให้มีประโยชน์แก่ตนเองและแก่ผู้อื่น รู้จักอยู่เป็นหมู่คณะด้วยความสามัคคีไม่เบียดเบียนผู้อื่น ย่อมนำมาแห่งความร่มเย็นเป็นสุข ดังนั้นทุกคนที่ถือว่าตนเป็นคนไทย ต้องเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ทำหน้าที่การงานในส่วนบุคคลและส่วนรวม เพื่อความเจริญรุ่งเรือง และความร่มเย็นตลอดไป เสร็จแล้วพระราชทานพระบรมราโชวาทให้ผู้มีจิตศรัทธา ใฝ่หูละออกรฐีพระบาทหูลเกล้าหูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลเพื่อพระราชทานใช้ในกิจการของลูกเสือชาวบ้าน จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านและราษฎรที่มาใฝ่หูละออกรฐีพระบาทอย่างล้นหลาม ก่อนทรงพระดำเนินไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จออกจากท่าอากาศยานจังหวัดขอนแก่นเมื่อเวลา ๑๙.๓๐ น. กลับถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๒๑.๑๐ น.

วันเสาร์ที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๑.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปพระราชทานประกาศนียบัตรและรางวัลแก่นักเรียนโรงเรียนจิตรลดา ในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

วันจันทร์ที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๒.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๗-๒๕๑๘ พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดพิษณุโลก และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดพิษณุโลก

ครั้นนักศึกษาที่เรียนดีได้เข้ารับพระราชทานทุนภูมิพล และผู้สำเร็จการศึกษาได้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาทความว่า นักการศึกษาเคยคิดกันว่า การให้ครูเป็นผู้สั่งสอนและแนะนำให้ศิษย์ทำตามนั้น อาจทำลายความคิดริเริ่ม ทำลายอิสระภาพของเด็กและทำให้เด็กเป็นตัวของตัวเองน้อยลง เห็นกันว่าควรจะให้เด็กได้มีอิสระภาพในการคิดการทำและเรียนรู้ด้วยตนเองมากๆ ข้อนี้ทำให้ผู้ที่เป็นครูจำนวนไม่น้อยอดอัดใจ เพราะขัดกับใจจริงของตัวเองที่รู้สึกอยู่ว่าเป็นครูแล้วต้องสอน บางคนก็เกิดความลังเลใจ ไม่ทราบว่าจะปฏิบัติหน้าที่อย่างไรถูก ที่จริงคำว่าครูกับศิษย์นี้ก็มี ความหมายตายตัวอยู่แล้ว คือครูเป็นผู้สอน เป็นผู้แนะนำศิษย์ไปสู่ความรู้ ความดี ความฉลาดทั้งปวง ศิษย์ก็เป็นผู้เรียนรู้จากครู มีหน้าที่ที่จะต้องเรียนและเคารพเชื่อฟังครู ซึ่งเป็นผู้ให้วิชาความรู้แก่ตัวจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ ธรรมดาเด็กต้องเรียนรู้ เมื่อครูไม่สอน ก็จะต้องเรียนรู้จากแหล่งอื่นและจากผู้อื่น ซึ่งบางทีก็ไม่ใช่ผู้ที่สมควรเป็นครูเลย ทำให้มีโอกาสที่จะเรียนรู้สิ่งที่เป็นปฏิบัติต่อความรู้ที่ชอบ ที่ประกอบด้วยเหตุผลได้ง่ายๆ ผลร้ายจึงเกิดตามมาเป็นปัญหาที่ทำให้ต้องขบคิดอย่างหนักกันอยู่ในเวลานี้ เพราะฉะนั้น ทุกคนจำเป็นจะต้องทำตัวให้เป็นครูที่แท้ และต้องทำหน้าที่ครูให้จริง พยายาม ตั้งใจ พากเพียรสั่งสอนอบรมความรู้ ความคิด ความดีแก่ผู้เป็นศิษย์ให้เต็มกำลัง เพื่อช่วยให้ศิษย์มีความรู้ ความคิด ความประพฤติที่ถูกต้องเป็นธรรมและเป็นทางสร้างสรรค์ ปัญหายุ่งยากทางการศึกษาและทางสังคมจักได้เบาบางลง และบ้านเมืองจักได้รอดพ้นภัยพิบัติ มีความวัฒนายั่งยืนต่อไปได้

จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปยัง วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการถวายสักการะพระพุทธชินราช แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน ที่บริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัด ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระราชทานให้เจ้าหน้าที่ จังหวัดพิษณุโลกเชิญไปถวาย ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ เสร็จแล้ว พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดพิษณุโลก รวม ๒๐ รุ่น

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัส ความว่า พิธีมอบธง ลูกเสือชาวบ้าน เป็นโอกาสที่ดีที่จะรำลึกว่า บุคคลนั้นอยู่เดียวดายโดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นไม่ได้ จำต้องอยู่ร่วมกันด้วยการเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เพื่อจะได้ประโยชน์เป็นปึกแผ่นร่วมกัน และอาศัยเครื่องยึดเหนี่ยวเป็นเครื่องมือที่จะให้มีความมั่นคงและมีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งชาวพิษณุโลกมีสิ่งยึดเหนี่ยวหลายอย่าง เช่น พระพุทธชินราช ซึ่งเป็นเครื่องหมายแห่งความดีที่จะช่วยเตือนให้ปฏิบัติกิจตามเหตุผลที่ชอบธรรม และพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช บรรพบุรุษที่รักษาบ้านเมืองให้ชนชาวไทยได้มีที่ยืนอยู่ได้ เป็นสิ่งเตือนให้ทุกคนมีความสามัคคี เอื้อเฟื้อส่งเสริมความดีและความเข้มแข็งเพื่อรักษาแผ่นดินไว้สืบไป ทั้งนี้ การฝึกอบรม ลูกเสือชาวบ้านมีวัตถุประสงค์ที่จะขัดเกลาความสำนึกว่าเป็นคนไทย ที่พร้อมจะช่วยกันด้วยความสามารถ และความสามัคคี พร้อมทั้งจะร่วมกับคนไทยทั้งหลาย ในการอุ้มชูบ้านเมือง เพื่อความผาสุก ความเจริญ และการอยู่รอดของทุกคน เสร็จแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาส ให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล พระราชทานใช้ในกิจการลูกเสือชาวบ้าน จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านและราษฎรเป็นจำนวนมากที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับบุคคลเหล่านั้นโดยทั่วถึง แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๙.๔๕ น. ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๒๑.๒๕ น.

วันพุธที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๓.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่

ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๗-๒๕๑๘ พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดชลบุรี และทรงเยี่ยมราษฎร จังหวัดชลบุรี

ครั้นนักศึกษาที่เรียนดีได้เข้ารับพระราชทานทุนภูมิพล และผู้สำเร็จการศึกษาได้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า วิทยาการทุกอย่างมิใช่มีขึ้นในคราวหนึ่งคราวเดียวได้ หากแต่ค่อยๆ สะสมกันขึ้นมาทีละ เล็กน้อยจนมากมายนาน กว้างขวาง การเรียนวิทยาการก็เช่นกัน บุคคลจำจะต้องค่อยๆ เรียนรู้ ให้เพิ่มพูนขึ้นมาตามลำดับ ให้ความรู้ที่เพิ่มพูนขึ้นนั้นเกิดเป็นรากฐานรองรับความรู้ที่สูงขึ้นลึกซึ้ง กว้างขวางขึ้นต่อไป วิธีแสวงหาและเพิ่มเติมความรู้ ไม่มีวิชาใดที่จะสะดวกรวดเร็วไปกว่าเรียน จากผู้ที่เขารู้มาก่อน เขาได้คิดพิจารณามาก่อน เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นต้องมีครูและครูจึงต้องสอน อนุชนผู้เป็นศิษย์จึงจะเรียนและสะสมเพิ่มพูนความรู้ต่างๆ ไว้ได้ เมื่อไรศิษย์มีความรู้เป็นรากฐาน พอเพียงพอแล้ว ก็จะสามารถนำมาขบคิดพิจารณาต่อไป ให้เป็นความรู้ของตนที่ค้นคิดขึ้นด้วยตนเองได้ ความคิดริเริ่มจะเกิดขึ้นเองโดยไม้อาศัยรากฐานความรู้เดิมไม่ได้เป็นอันขาด ทุกคนควรจะได้มองเห็นความจริงข้อนี้ และควรจะได้เตรียมตัวเตรียมใจรับปฏิบัติหน้าที่ครูโดยเต็มกำลังต่อไป จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ไปยังพลับพลา ณ บริเวณสนามมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน เพื่อพระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดชลบุรี รวม ๖ รุ่น

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัส ความว่า การฝึก ลูกเสือชาวบ้าน ถึงแม้จะเป็นการฝึกในระยะเวลาสั้นก็เป็นประโยชน์ ด้วยเหตุที่การฝึกนั้นเป็นการทบทวนคุณสมบัติที่คนไทยทั้งชาติมีอยู่แล้ว คือ มีจิตใจเพื่อแผ่ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน จึง สามารถอยู่เป็นหมู่คณะด้วยความสงบสบาย การฝึกลูกเสือชาวบ้านนั้น ได้ปฏิบัติมาโดยไม่ ลิ่นเปลืองงบประมาณแผ่นดิน เพราะค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมต่างๆ มาจากปัจจัยที่ผู้มีกุศลจิตได้ บริจาค จนการฝึกลูกเสือชาวบ้านได้ขยายกิจกรรมอย่างรวดเร็ว ซึ่งความสามัคคีของคนในชาติ ทั้งบุคคลธรรมดาและลูกเสือชาวบ้าน จะนำมาซึ่งความก้าวหน้าของประเทศชาติ และความสุขของ ส่วนตัว โดยที่การรักษาความดี และการรักษาความสงบเรียบร้อย จะเป็นการรักษาความมั่นคง ของชาติบ้านเมือง เสร็จแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธา ฝ่่าทูลละอองธุลี พระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลพระราชทานใช้ในกิจการลูกเสือ ชาวบ้าน จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้าน และราษฎรเป็นจำนวนมากที่มาฝ่่าทูลละอองธุลีพระบาท สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์ พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๔๕ น. ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อเวลา ๒๐.๑๕ น.

กรกฎาคม

วันพฤหัสบดีที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๙

เวลา ๑๕.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเป็นประธานในพิธีทวนคำปฏิญาณและสวนสนามลูกเสือ ในโอกาสคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ ณ สนามศุภชลาศัย กรีฑาสถานแห่งชาติ

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า หลักการและจรรยาของคณะลูกเสือ นั้น มิใช่จะเป็นประโยชน์หรือเป็นสิ่งสำคัญเฉพาะแก่ตัวลูกเสือฝ่ายเดียว หากแต่เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนทุกคนด้วย กล่าวแต่เฉพาะหลักการข้อที่สำคัญเพียงข้อเดียว คือการบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่น ก็จะทำให้เรามีคุณค่ามหาศาลแล้ว เพราะการบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกัน เป็นปัจจัยที่จะสร้างสรรค์ความมุ่งมั่นเจริญต่อกัน ความรักใคร่เผื่อแผ่ในกันและกัน ซึ่งในที่สุดจะก่อให้เกิดเป็นความสามัคคีเป็นปึกแผ่นในชาติขึ้น ความมีสามัคคีเป็นปึกแผ่นของคนทั้งชาติ ในอันที่จะช่วยเหลือสนับสนุนกันนี้ คือพลังอันใหญ่ยิ่ง ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถรักษาความเป็นอิสระ ความมั่นคงของชาติไทยและบ้านเมืองไทยของเราไว้ให้ยืนยงอยู่ตลอดไป การที่เข้าร่วมในคณะลูกเสือนี้ ทุกคนได้ทำถูกต้องและสมควรอย่างที่สุดแล้ว เพราะเป็นการมุ่งเข้ามาสู่ความดีความเจริญโดยแท้ เมื่อลูกเสือได้เริ่มต้นดีแล้วเช่นนี้ ก็เท่ากับได้ทำสำเร็จผลไปครึ่งหนึ่ง ถ้าตั้งใจศึกษาฝึกหัดตนตามระเบียบวินัยและแบบธรรมเนียมของลูกเสือให้แน่วแน่ต่อไป ก็จะมีความรู้ ความดี ความเจริญอย่างเต็มที่ และสามารถที่จะคุ้มครองรักษาประเทศชาติไว้ได้อย่างแน่นอน

วันอาทิตย์ที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอุทิศสมทบทุนาคหลวงจำนวน ๑๓ ราย ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง

วันจันทร์ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีเปิดอาคารเรียนหลังใหม่ของโรงเรียนอาชีวะคอนบอสโกและสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า ถนนเพชรบุรี กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดีที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในการพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘ ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดที่เป็นอยู่แก่เราในวันนี้ย่อมมีต้นเรื่องมาก่อน เช่นที่บัณฑิตทุกคนมีความรู้มีปริญญาอยู่ในขณะนี้ ก็เป็นเพราะได้ลงทุนลงแรงเล่าเรียนมา ต้นเรื่องนั่นคือเหตุ สิ่งที่ได้รับคือผล และผลที่ทุกคนมีความรู้ขณะนี้ จะเป็นเหตุให้เกิดผลอย่างอื่นต่อไปอีก คือทำให้สามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่ ทำการงานที่ต้องการได้ แล้วการทำงานก็จะเป็นเหตุให้เกิดผลอื่นๆ เนื่องกันไปอีกไม่หยุดยั้ง ดังนั้น ที่พูดกันว่าให้พิจารณาเหตุผลให้ดีนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือให้พิจารณาการกระทำหรือกรรมของตนให้ดีนั่นเอง คนเราโดยมากมักนึกว่า อนาคตจะเป็นอย่างไร เราทราบไม่ได้ แต่ที่จริงเราย่อมจะทราบได้บ้างเหมือนกัน เพราะอนาคตก็คือผลของการกระทำในปัจจุบัน ถ้าปัจจุบันทำดีอนาคตก็ไม่ควรจะตกต่ำ ฉะนั้น เมื่อกระทำการใดๆ ควรจะได้นึกว่าการนั้นจะมีผลสืบไปในอนาคต จักได้มีสติกระทำการสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้ตัวและระมัดระวัง ทั้งควรจะสำนึกตระหนักด้วยว่า การพิจารณาการกระทำของตนเองในปัจจุบันนั้นนับว่าสำคัญที่สุด จะต้องคิดพิจารณาให้รอบคอบและ

ถ่องแท้ทุกครั้งไป มิฉะนั้นผลที่เกิดขึ้นอาจทำให้ต้องผิดหวังอย่างมากที่สุดก็เป็นได้ บัณฑิตจึงควรสังวรระวังให้เหตุผลเสมอ ไม่ว่าในยามใด จักได้ไม่เป็นคนหลงทาง ไม่ผิดพลาดตกต่ำ และจักได้สามารถใช้ความรู้ ความคิด สติปัญญาของตัว ให้เป็นประโยชน์ สร้างสรรค์ได้เต็มภาคภูมิ

วันศุกร์ที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในการพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘ ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อจากเมื่อวานนี้

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การพิจารณาถึงการกระทำของเราทุกอย่างในปัจจุบันให้ละเอียดถี่ถ้วน เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะการกระทำของเราในปัจจุบันนั้น เป็นเหตุให้เกิดผลต่อไปในอนาคต หากไม่ระมัดระวังสิ่งที่ดีที่ถูกต้องในวันนี้ วันหน้าหรืออนาคตของเรา อาจผิดพลาดหรือตกต่ำลงไปได้ง่ายๆ เหตุและผลนี้เป็นสิ่งที่ละเอียด เป็นขั้นเป็นตอน และบางทีก็ซับซ้อนมาก ยากที่จะมองเห็นได้ถ้าไม่พิจารณาให้ถี่ถ้วนรอบคอบจริงๆ ประการแรกต้องเข้าใจว่าผลทุกอย่างต้องมาจากเหตุ และผลที่สำคัญๆ ที่เป็นผลรวบยอด เช่น การที่บัณฑิตสำเร็จการศึกษาครั้งนี้ ย่อมเป็นผลที่เกิดจากเหตุและผลอื่นๆ ที่มีต่อเนื่องกันมาเป็นลำดับหลายขั้นหลายตอน จึงจำเป็นที่จะต้องระวัง จับเหตุจับผลให้ได้โดยถูกต้องทุกขั้นทุกตอน ไม่ให้สับสน อีกประการหนึ่ง เหตุที่จะให้ผลอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นนั้น ปรกติจะเห็นว่ามีหลายเหตุ เช่น การเรียนรู้วิชาได้ดีย่อมเป็นผลมาจากการมีที่เรียนดี มีครูดี มีโอกาสเหมาะ และตัวเองตั้งใจออกตั้งใจเล่าเรียน หรืออาจมีเหตุอื่นๆ มากกว่านี้ออกไปอีกก็ได้ เหตุทั้งหลายนี้ จำแนกออกได้เป็นสองประเภท คือเหตุต่างๆ ที่อยู่นอกตัว เช่น ที่เรียนดี ครูดี จัดเป็นเหตุภายนอก ประเภทหนึ่ง กับเหตุที่อยู่ในตัว ที่เป็นการกระทำของตัว อันได้แก่การตั้งใจเล่าเรียนจริงๆ นั้น จัดเป็นเหตุภายใน อีกประเภทหนึ่ง จึงควรพิจารณาทบทวนดูให้ดี จะเห็นว่าเหตุภายนอกทั้งหมดนั้น เป็นเพียงส่วนประกอบ เหตุแท้จริงที่จะทำให้รู้วิชาดีนั้นอยู่ที่เหตุภายใน คือการกระทำของตัวเอง เพราะฉะนั้น บัณฑิตทุกคน ผู้ซึ่งปรารถนาผลสำเร็จในชีวิต ในการทำงานอีกมากมายในกาลข้างหน้า จึงควรอย่างยิ่งที่จะพึงเล็งในเหตุภายใน คือการกระทำของตนเอง เป็นสำคัญ แล้วเร่งกระทำเหตุที่สำคัญนั้นให้ถูกต้องครบถ้วน ผลสำเร็จที่มุ่งหมายไว้ในอนาคต จึงจะมาถึงทุกคนได้

วันเสาร์ที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘ ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อจากเมื่อวานนี้

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า แม้มีการพิจารณาการกระทำของคนด้วยหลักเหตุและผลก็ตาม ก็ยังมีความผิดพลาดอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะธรรมชาติทุกคนย่อมมีอคติได้ อคตินั้นเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้มองไม่เห็นทางเพราะลำเอียงเข้าข้างตัวด้วยอำนาจความรัก ความชัง ความหลงใหล เมื่อเกิดอคติแล้วก็จะทำให้สับสนในเหตุและผลไม่ทำตามเหตุผล และเมื่อไม่ทำตามเหตุผล ความผิดพลาดก็ต้องเกิดขึ้น นอกจากนั้นทุกคนย่อมจะต้องใช้ความเพียรพยายามในการพิจารณาหาเหตุผล โดยไม่ยอมท้อถอยอยู่ตลอดเวลาด้วย ดังนั้น หากจะใช้ความรู้ความสามารถของตัวกระทำการงานใดๆ ในภายหน้าจะต้องทำความคิดจิตใจของตนเองให้เที่ยงตรง พ้นจากอำนาจอคติเสียเป็นเบื้องต้นก่อน แล้วจึงนำความคิดที่เที่ยงตรงนั้น มาพิจารณาการกระทำของตนเอง ด้วยหลักเหตุผลให้ถูกต้อง และด้วยความเพียรพยายามอันไม่ขาดสาย ความสำเร็จความเจริญก้าวหน้า และอนาคตที่แจ่มใส จึงจะมาถึงได้สมตามที่ตั้งใจปรารถนา จบแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘-๒๕๑๙ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า วิชาการต่างๆ ที่จัดสอนในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นั้น กล่าวโดยเบ็ดเสร็จก็คือ วิชาการสำหรับใช้ในการส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง ดังนั้น จึงเป็นที่น่าปิติยินดีว่าบ้านเมืองของเราจะได้กำลังของผู้มีความรู้และมีความกระตือรือร้นมาช่วยงานของชาติเพิ่มขึ้น โครงการพัฒนาต่างๆ ตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้ว คือทรัพยากรตามธรรมชาติให้เกิดผลเป็นประโยชน์แก่ประเทศและประชาชนส่วนรวมให้ได้มากที่สุด ในทางปฏิบัตินั้น นอกจากจะได้ผลส่วนใหญ่ หรือส่วนรวม

วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๙

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่างๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ตามจุดประสงค์แล้ว บางทีก็อาจทำให้มีการเสียหายในบางส่วนได้บ้าง เพื่อที่จะให้โครงการมีผล
เต็มเม็ดเต็มหน่วยจำเป็นต้องพิจารณาจัดตั้งโดยรอบคอบและละเอียดถี่ถ้วน ให้ทราบว่าผลที่เกิด
จากโครงการนั้นจะมีขอบเขตต่อเนื่องไปเพียงใด และมีผลดีผลเสียประการใดที่จุดใดบ้าง
จักได้สามารถวางแผนให้สอดคล้องต้องกันทุกส่วนทุกชั้น เพื่อแก้ไขส่วนที่จะเสียหายให้กลับ
เป็นดี ให้โครงการได้ประโยชน์มากที่สุด บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ควรจะถือว่า
ได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี มีความรู้สูง สมควรที่สุดที่จะรับภาระดังกล่าว ทุกคนจึงควร
บำเพ็ญตนเป็นนักวิชาการที่ดี เป็นนักปฏิบัติที่สามารถ ที่จะใช้วิชาความรู้พร้อมทั้งความคิด
พิจารณาอันสุขุม ให้เป็นประโยชน์แก่กุลประเทศชาติและประชาชนได้อย่างแท้จริง

ในวันเดียวกันนี้ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนัก
จิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่างๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ดังต่อไปนี้

เวลา ๑๘.๒๕ น. นายอุเทน เตชะไพบูลย์ และคณะ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้า
ทูลกระหม่อมถวายเงินจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท โดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

- นางดวงใจ บุญยงค์ ภริยาผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี และคณะ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท โดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

- นางมะลิ มูลศาสตร์สาทร ภริยาผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม นำคณะราษฎรจังหวัดนครพนม ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาทเศษ โดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

เวลา ๑๘.๔๐ น. คุณหญิงจรีสลักษณ์ บำรุงพงศ์ พร้อมด้วยคณะ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายโฉนดที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนวัดสระแก้ว จังหวัดอ่างทอง

- คุณหญิงสมศรี เจริญรัชตภาคย์ นำผู้มีจิตศรัทธาร่วมด้วยผู้แทนจัดรายการเดินทวนเพื่อกาชาดฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินจำนวน ๒,๕๗๕,๙๐๓.๘๓ บาท เพื่อสมทบทุนสร้างอาคารศัลยกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

- คณะกรรมการจัดงานฝ่ายเพื่อชีวิต ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากการจัดงาน จำนวน ๒๑๗,๔๗๘.๕๐ บาท เพื่อสมทบทุนสร้างอาคารศัลยกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

เวลา ๑๙.๑๕ น. คณะกรรมการจัดการแข่งขันกอล์ฟการกุศล ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากการแข่งขันจำนวน ๔๕๐,๐๐๐ บาท เพื่อสมทบทุนสร้างอาคารศัลยกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

วันศุกร์ที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘-๒๕๑๙ ต่อจากเมื่อวานนี้ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การจะทำงานให้มีประสิทธิผลและให้ดำเนินไปได้โดยราบรื่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องทำด้วยความรับผิดชอบอย่างสูง ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ไม่บิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริงของงาน สำคัญที่สุด ต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบ” ให้ถูกต้อง ขอให้เข้าใจว่า “รับผิดชอบ” ไม่ใช่การรับโทษหรือถูกลงโทษ “รับชอบ” ไม่ใช่รับรางวัลหรือรับคำชมเชย การรู้จักรับผิดชอบหรือยอมรับรู้ว่าอะไรผิดพลาดเสียหาย และเสียหายเพราะอะไร เพียงใดนั้น มีประโยชน์ ทำให้บุคคลจักพิจารณาตนเอง ยอมรับความผิดของตนเองโดยใจจริง เป็นทางที่จะช่วยให้แก้ไขความผิดได้ และให้รู้ว่าจะต้องปฏิบัติแก้ไขใหม่ ส่วนการรู้จักรับชอบหรือรู้ว่าอะไรถูก อันได้แก่ ถูกตามความ

มุ่งหมาย ถูกตามหลักวิชา ถูกตามวิธีการนั้น มีประโยชน์ทำให้ทราบแจ่มแจ้งว่า จะทำให้งานสำเร็จ สมบูรณ์ได้อย่างไร จักได้ถือปฏิบัติต่อไป นอกจากนั้นเมื่อเข้าใจความหมายของคำว่า “รับผิดชอบ” ตามนัยดังกล่าวแล้ว ผู้ที่เข้าใจซึ่งในความรับผิดชอบ จะสำนึกตระหนักได้ทันทีว่า ความรับผิดชอบ คือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำจะหลีกเลี่ยงละเลยไม่ได้ บัณฑิตทั้งหลายจึงควรศึกษาและสังวร ระวังในความรับผิดชอบให้มากที่สุด ผู้ใดมีความรับผิดชอบจะสามารถประกอบกิจการงานให้บรรลุ ผลสำเร็จ ตามที่มุ่งหมายไว้ได้อย่างแน่นอน

ในวันเดียวกันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้บุคคลต่าง ๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ดังนี้

เวลา ๑๗.๔๐ น. ฯพณฯ นายรูดอล์ฟ ฮาร์ทมานน์ เอกอัครราชทูตสมาพันธรัฐสวิสประจำประเทศไทย และคณะบดีคณะทูตพร้อมด้วยภริยา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลา ในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่งหน้าที่

เวลา ๑๘.๒๐ น. ฯพณฯ นายชัชเช่ ดี โอลิวีรา มาเอีย เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐบราซิลประจำประเทศไทย และภริยา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลา ในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่งหน้าที่

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประถมาภรณ์ช้างเผือกแก่เอกอัครราชทูตด้วย

เวลา ๑๘.๕๐ น. ฯพณฯ นายคาร์ลอส เบซา ลีอง เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐชิลีประจำประเทศไทย และภริยา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลา ในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่งหน้าที่

วันเสาร์ที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีบรรจุพระสารีริกธาตุและทรงวางศิลาฤกษ์อาคารวิปัสสนาชาวต่างประเทศ ณ วัดวชิรธรรมสาธิตารวิหาร เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดวชิรธรรมสาธิตารวิหาร เขตพระโขนง เมื่อเวลา ๑๔.๐๕ น. และเสด็จเข้าศาลาการเปรียญซึ่งจัดเป็นพลับพลาพิธีแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย สมเด็จพระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล

จบแล้ว ประธานกรรมการฝ่ายฆราวาสกราบบังคมทูลรายงานความเป็นมาของวัดวชิรธรรม
สาธิตวชิรวิหาร และขอพระราชทานอภัยเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีบรรจุ
พระสารีริกธาตุ และทรงวางศิลาฤกษ์อาคารวิปัสสนาชาวต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเข้าพระอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระสารีริกธาตุแล้ว ทรงบรรจุพระสารีริกธาตุในภรณ์ทึบ ทรงบรรจุภรณ์ทึบในเจดีย์ เจ้าพนักงาน
พระราชพิธีเชิญเจดีย์พระสารีริกธาตุไปประดิษฐานบนพานทองเหนือเครื่องกวางัน พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจับสายสูตร เจ้าหน้าที่กวางันเจดีย์
บรรจุพระสารีริกธาตุขึ้นบรรจุบนมณฑปเหนือพระประธาน เสร็จแล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่อง
นมัสการบูชาพระสารีริกธาตุ จากนั้น ทรงพระดำเนินไปทรงวางศิลาฤกษ์อาคารวิปัสสนาชาว
ต่างประเทศ ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงปลูกต้นบุปผนาที่บริเวณหน้าอาคารวิปัสสนาชาวต่างประเทศ แล้วเสด็จเข้าศาลาการเปรียญ
ทรงพระเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้ที่บริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศลสร้าง
อาคารวิปัสสนาชาวต่างประเทศ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานของที่ระลึก เสร็จแล้ว
พลตำรวจโท จำรัส มังคลารัตน์ ในนามของคณะกรรมการจัดงาน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทยในพระบรม
ราชูปถัมภ์ จากนั้น ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๓๕ น. ถึง
พระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๑๘.๐๐ น.

วันจันทร์ที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง
พระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีผูกข้อฟ้าวิหารคู่
และทรงเททองหล่อพระพุทธรูปล้ำจำลอง ณ วัดกษัตราธิราช ทรงประกอบพิธีเปิดพระบรมรูป
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เวลา ๑๕.๐๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงลานพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงวางพวงมาลา และทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมพระบรมรูป ทรงจุดธูปเทียน
เครื่องนมัสการบูชาพระมงคลบพิตร แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดกษัตราธิราช เสด็จ
เข้าอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนนมัสการบูชาพระพุทธรูปปฏิมาประธาน แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยัง
พลับพลาพิธี ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย พระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล

พลเรือเอก หม่อมเจ้ากาพรพรรณดิศ ดิศกุล ประธานกรรมการฝ่ายชมราชาวาสกราบบังคมทูลรายงาน การบูรณะวัดกษัตราธิราช และขอพระราชทานเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียก ซ้อฟ้าวิหารคู่ และทรงเททองหล่อพระพุทธรูปจำลอง จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังแท่นที่ ประดิษฐานซ้อฟ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ทรงปิดทอง ทรงผูกผ้าสี ชมพู และทรงคล้องพวงมาลัยซ้อฟ้าทั้งคู่ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระ เจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงปิดทองและทรงคล้องพวงมาลัยซ้อฟ้าทั้งคู่ เสร็จแล้วทรงจับ สายสูตร เจ้าหน้าที่กว้านซ้อฟ้าทั้งคู่ขึ้นประดิษฐานเหนือวิหาร จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยัง ศาลาหน้าพิธีมณฑล ทรงเททองหล่อพระพุทธรูปจำลอง แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับพลับพลา พิธี ต่อจากนั้น พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศล บูรณะวัดกษัตราธิราช ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานของที่ระลึกของวัด เสร็จแล้วทรง พระดำเนินทอดพระเนตรการสาธิตการจักสาน การทำหน้าโขน การแกะสลัก และการประกอบ วิชาชีพอื่น ๆ ของราษฎรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและของศูนย์ฝึกวิชาชีพวัดกษัตราธิราช ก่อน ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๗.๒๕ น.

เวลา ๑๗.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เสด็จเข้าพลับพลา พิธีแล้ว นายวิทยา เกษรเสาวภาคย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยากราบบังคมทูล รายงานการสร้างพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล และขอพระราชทานเชิญ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดพระบรมรูป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกดปุ่ม ไฟฟ้าเปิดแพรคลุมแผ่นจารึกที่ฐานพระบรมรูป แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังลานพระบรมรูป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่ายสร่งพระบรมรูป และทรงเจิมแผ่นจารึก เสร็จแล้ว ทรงวางพวงมาลา และทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมพระบรมรูป จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนจตุปัจจัย ไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ต่อจากนั้น พระราชทานพระบรมราชวโรกาส ให้ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินสร้างพระบรมรูป ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานเหรียญ ที่ระลึก แล้วนายกสมาคมนักเรียนเก่าโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้า ลูกเธอทั้งสองพระองค์ ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรที่ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท อยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณโรงเรียน เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนิน กลับเมื่อเวลา ๑๘.๑๕ น. ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๑๙.๑๕ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปทรงเยี่ยมสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
หุบกะพง จำกัด ณ ศูนย์พัฒนาชนบทหุบกะพง ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ในการนี้ ได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่สมาชิกสหกรณ์ ความว่า ชีวิตความเป็นอยู่ในสหกรณ์ คือการอยู่ร่วมกัน ทำมาหากินร่วมกัน และจะเกิดประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนตั้งใจทำงานด้วยความอดทน เสียสละ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ จะต้องรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ฉะนั้น สมาชิกจะต้องพยายามทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งในการดำเนินชีวิตแบบสหกรณ์ ซึ่งเป็นลักษณะหมู่บ้านสหกรณ์ ซึ่งความจริงการเรียนรู้เรื่องสหกรณ์ด้วยการปฏิบัติ นั้น จะมีความแน่นแฟ้นและลึกซึ้งกว่าเรียนภาคทฤษฎีแต่เพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการเรียนรู้จากการทำ จากประสบการณ์ นอกจากนั้น ยังสามารถขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ทางวิชาการได้ตลอดเวลาด้วย สิ่งสำคัญที่สุดในการดำเนินชีวิตในหมู่บ้านสหกรณ์ก็คือต้องรู้จักร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน เนื่องจากจะต้องมีอุปสรรค และอันตรายบ้าง หากผู้ใดมีความทุกข์ แต่แน่ใจว่าจะมีผู้ร่วมทุกข์ด้วยก็จะเกิดความสบายใจ นับเป็นการร่วมทุกข์ร่วมสุขโดยแท้ กิจกรรมทุกอย่างต้องมีการร่วมกันประชุมปรึกษาและวางระเบียบแบบแผนให้รัดกุม ตลอดจนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ตามหลักวิชาการเพราะถือเป็นหัวใจของการสหกรณ์ หมู่บ้านสหกรณ์จะต้องประกอบด้วยผู้ที่อยากจะทำมาหาเลี้ยงชีพ อยากมีอนาคตแจ่มใส โดยจัดสรรที่ทำกินให้สำหรับผู้ขาดแคลน ซึ่งก็ถือว่าทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน และจะมีสิทธิทำกินไปได้ช่วยเหลือช่วยเหลือกันโดยกรรมสิทธิ์ของที่ดินเป็นของส่วนรวม คือ สหกรณ์ มีใช้ของส่วนบุคคลที่จะทำการซื้อ ขาย หรือโอนกรรมสิทธิ์ได้ ซึ่งความจริงทุกคนก็นับว่ามีเสรีภาพในการขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกหรือลาออกจากสภาพสมาชิก แต่ก็ต้องทำให้อยู่ในขอบเขต ในกฎเกณฑ์ คือทุกอย่างต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการหมู่บ้านสหกรณ์เสียก่อน มีใช้ทำโดยพลการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์นี้ มีผู้มาดำเนินงานอยู่เสมอ ควรที่จะภูมิใจและทำให้เป็นตัวอย่างที่ดีต่อไป สำหรับด้านการรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านสหกรณ์ ทุกคนก็ต้องร่วมกันวางระเบียบแบบแผนในการระวังป้องกันและช่วยตัวเองให้มากที่สุด เพราะทุกคนถือเป็นผู้เป็นเจ้าของหมู่บ้าน หากจะปล่อยให้เป็นการละเลยของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองแต่เพียงอย่างเดียว ก็อาจจะปฏิบัติไม่ได้ไม่ทันทั่วถึง ที่ดินที่จัดสรรนี้ ทุกคนทำงานบากบั่นมาด้วยความเหนื่อยยาก จะต้องหวงแหน ร่วมกันป้องกันผู้บุกรุกโดยมิชอบด้วยความสามัคคี ประองคองทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทุกคน จบแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันศุกร์ที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้

ฯพณฯ เออร์โน ฮอว์วิช เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนฮังการีประจำประเทศไทย และภริยา
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลา ในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่งหน้าที่

วันพุธที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ ท้องพระโรงกลาง พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (เป็นการส่วนพระองค์)

วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๓.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีเปิดอนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดสิงห์บุรี และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดสิงห์บุรี

เวลา ๑๕.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี นายบรรโลม กุชงคกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี กราบบังคมทูลรายงาน และเบิกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัด เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แล้วเสด็จเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย พระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล พลตรี ศิริศิริโยธิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สดุดีเกียรติคุณของวีรชนชาวบ้านบางระจันแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปยังแท่นหน้าอนุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกดปุ่มไฟฟ้าเปิดแพรคลุมแผ่นคำจารึก แล้วเสด็จขึ้นลานอนุสาวรีย์ขึ้นบนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมแผ่นคำจารึก และทรงวางพวงมาลาพร้อมสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก เสร็จแล้ว ประทับทอดพระเนตรการรำดาบสังเวฬุวีรชนบางระจัน ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังวิหารวัดโพธิ์เก้าต้น เพื่อทรงจุดธูปเทียนเครื่องสักการะพระอาจารย์ธรรมโชติผู้เป็นเกจิอาจารย์ของชาวบ้านค่ายบางระจัน

จากนั้น ทรงพระดำเนินไปยังพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน ทรงประกอบพิธีพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอต่างๆ ในจังหวัดสิงห์บุรี และพระราชทานพระราชดำรัสความว่า การที่ยกย่องวีรชนค่ายบางระจันนั้น เพราะบุคคลเหล่านั้นเป็นประชาชนไทย ซึ่งทราบดีว่าต้องรักษาพื้นที่ของตน แม้ไม่มีเครื่องมืออุปกรณ์หรือกำลังเพียงพอต่อต้านผู้เต็มทีเพื่อไม่ให้ถูกคุกคาม โดยไม่ได้คำนึงถึงอันตรายต่อตนเอง สามารถสร้างพลังปรองดองกันเพื่อปฏิบัติหน้าที่ ถึงแม้จะเสียเลือด เสียชีวิต ก็ไม่หวั่นว่าเสียโดยเปล่าประโยชน์หรือไม่ แสดงให้เห็นว่าทำหน้าที่ต่อประเทศไทยโดยสมบูรณ์ ซึ่งวีรกรรมในครั้งนั้นเป็นของผู้ที่รักแผ่นดินไทย เป็นสิ่งที่ทำให้คนไทยทั้งมวล ทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีกำลังใจ และเตือนสติให้มีความสามัคคีและรักษาจิตใจให้เข้มแข็ง เพื่อรักษาประเทศไทยให้ตนเอง และเพื่อความมั่นคงของแผ่นดิน สำหรับการรับธงประจำรุ่นของลูกเสือชาวบ้าน ในวันเดียวกันกับการเปิดอนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจันนั้น ถึงแม้เหตุการณ์จะห่างเป็นร้อยปี การรวมจิตใจสามัคคีกันเพื่อให้มีกำลังใจรักษาแผ่นดินไทยนั้นยังไม่เปลี่ยนแปลง โดยที่มีการอบรมลูกเสือชาวบ้าน และมีสัญลักษณ์ธงประจำรุ่นแสดงถึงกิจการของกลุ่มบุคคลที่สามัคคีและหวังดีซึ่งกันและกัน และมีธงชาติแสดงถึงความสามัคคีระหว่างกลุ่มคนในชาติ ซึ่งการเอื้อเพื่อเกื้อกูลระหว่างผู้ที่เข้มแข็งร่วมแรงและร่วมใจเพื่อจุดประสงค์เดียวกันนั้น จะสามารถรักษาแผ่นดินอยู่รอดได้ไปชั่วกาลนาน จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธา ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินสำหรับพระราชทานใช้ในกิจการลูกเสือชาวบ้านและทูลเกล้าทูลกระหม่อมสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เสร็จแล้ว ประทับทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้าน จากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านกับราษฎรที่ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างล้นหลาม ณ บริเวณนั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับบุคคลเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด สมควรแก่เวลาแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๓๕ น. ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๒๐.๕๕ น.

วันศุกร์ที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ นายอนันตสิน เตชะกำพูน กับ นางสาวมารศรี สุวรรณขจร ร้อยตำรวจเอก ทักษิณ ชินวัตร กับ นางสาวพจมาน ตามาพงศ์ นายสุรเดช ศรีชุ่มสิน กับ นางสาวลลิตา พูนพิช นาวาตรี นายแพทย์วีระจิตต์ ชูจินดา กับ นางสาวพัทธยา ผลานุสนธิ นายสฤษดิ์ สุกผล กับ นางสาวดวงตา เอี่ยมโชติ หม่อมราชวงศ์สมโภช ชุมพล กับ นางสาวพนวรรณ หิรัญสิ และนายสาธิต อุทัยศรี กับ นางสาวรัชชนิวรรณ ถาวรจิตต์ ตามลำดับ

สิงหาคม

วันพฤหัสบดีที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ ศาลาดุสิดาลัย พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะทูตานุทูต และภริยา ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากการจัดงานออกร้านในงานกาชาดประจำปี ๒๕๑๘ เพื่อสมทบทุนสหประชาชาติไทย

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงน้ำชาด้วย

วันศุกร์ที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ นายไชยา นพคุณ กับ นางสาวนงนาฎ สุวรรณจินดา เรืออากาศเอก รังษี ภักดีสงคราม กับ ร้อยโทหญิง ระพีพรรณ มุสิกะพุกก์ ร้อยตำรวจโท แสงชัย พรศิระกุล กับ นางสาวถนอมศรี จริยาโกวิท หม่อมหลวงปาลณสาร หัสตินทร กับ นางสาวลัลลธิมา สมบูรณ์วณิชย์ ร้อยตำรวจตรี เชิดชัย รักษาแนวเศ กับ นางสาวชนิดา กาสุวรรณ และร้อยโท สวัสดิเกียรติ ปิ่นมณี กับ นางสาวโสมจุฑา รุจิกัณหะ

ในวันเดียวกันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่าง ๆ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ดังต่อไปนี้

เวลา ๑๘.๑๐ น. นายสุจินต์ และนางกาญจนา เบญจรงค์กุล ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศล

- บรรดาบุตรธิดาและญาติมิตรของ นายเทียม โชควัฒนา แห่งบริษัทสหพัฒน์ปิบูลย์ จำกัด ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน จำนวน ๑,๑๖๒,๕๑๙ บาท เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนสร้างอาคารสุติกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

เวลา ๑๘.๑๕ น. นายพร ตามประทีป ชมรมกลุ่มผู้ผลิตและค้ายารักษาโรคภัยคนไข้ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน จำนวน ๒,๒๖๐,๘๘๒.๖๓ บาท เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

วันอาทิตย์ที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๙.๓๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทอดพระเนตรภาพยนตร์ไทยรอบปฐมทัศน์ เรื่อง “๑๗ ทหารกล้า” ตามคำอัญเชิญของหม่อมเจ้าจิตติพันธุ์ ยุคล นำเงินรายได้โดยไม่หักค่าใช้จ่ายโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ โรงภาพยนตร์แม็คเคนนา

วันจันทร์ที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเททองหล่อพระประธานประจำอุโบสถวัดวาลุการาม (วัดแหลมทราย) ตำบลแหลมทราย อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ณ บริเวณหน้าพระอุโบสถรั้งสี่สุทราวาส วัดบวรนิเวศวิหาร

เวลา ๑๘.๐๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ คณะผู้พิพากษาทุกศาลในกรุงเทพมหานครและคณะผู้พิพากษาสมทบแห่งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

วันอังคารที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่างๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ดังต่อไปนี้

- กองทุนสงเคราะห์ชุมชน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ นำกรรมการผู้บำเพ็ญประโยชน์ ดารานักร้อง นักแสดง เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นเงินที่ได้จากการหาทุนเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

- สโมสรไลออนส์กรุงเทพ (นครหลวง) เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากการที่ได้จัดทำแผ่นเสียงเพลงปลุกใจและปลอบใจทหารหาญ และผู้บำเพ็ญประโยชน์ในการป้องกันประเทศชาติวงแรก เป็นจำนวนเงิน ๑๑๐,๐๐๐ บาท โดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

- คณะกรรมการตัดสินภาพยนตร์ไทยยอดเยี่ยม ประจำปี ๒๕๑๘ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานโล่ และศิลปิน นักแสดง นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่เทคนิคภาพยนตร์ที่ได้รับการตัดสินชนะเลิศต่างๆ ในการประกวดภาพยนตร์ไทยยอดเยี่ยม ประจำปี ๒๕๑๘ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานรางวัลยอดเยี่ยมพระสุรัสวดี ต่อจากนั้น

- นายสภาคมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงแห่งประเทศไทย นำคณะกรรมการตัดสินภาพยนตร์ไทยยอดเยี่ยม ประจำปี ๒๕๑๘ เจ้าของภาพยนตร์ไทยที่เข้าประกวด และคณะกรรมการจัดงานของสภาคมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงแห่งประเทศไทย เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากการจัดงานโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงน้ำชาแก่ผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย

อนึ่ง เมื่อเวลา ๑๕.๕๐ น. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่างๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ดังต่อไปนี้

- คณะกรรมการมูลนิธิช่วยเหลือเด็กเชียงใหม่ (ป่อเต็กตึ๊ง) เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อบำรุงหน่วยเลี้ยงเด็กกำพร้าสภากาชาดไทย

- คณะกรรมการราชกรีฑาสโมสร เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากการแข่งขันม้านัดพิเศษ จำนวน ๙๖๐,๐๐๐ บาท เพื่อบำรุงสภากาชาดไทย

- นายสุทธิศักดิ์ และนางบังอรโฉม จิราธิวัฒน์ ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน จำนวน ๓๑๓,๓๒๐ บาท เพื่อบำรุงกิจการศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย

- นายนิรันดร์ และนางสุกัญญา พร้อมพันธุ์ ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน จำนวน ๓๓๖,๔๕๐ บาท เพื่อบำรุงกิจการศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย

- นายแพทย์โชติบุรณ และนางเพียว บุรณเวช ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายศิลปวัตถุโบราณเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง

- คณะกรรมการมูลนิธิเตรียมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง (ต.มธก.) รุ่น ๗ ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท เพื่อสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

- คณะกรรมการสมาคมศิษย์เซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

- นายวิศาล พัทธธรรมาศ และพนักงานบริษัท ไทยการ์เมนต์ เอกซ์พอร์ต จำกัด ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

- นายเกียรติชัย สันติชัยอนันต์ ประธานกรรมการห้างหุ้นส่วนจำกัด เค.ซี.เจ็ม เซ็นเตอร์ และคณะ ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน จำนวน ๙,๙๙๙ บาท เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย

วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ ท้องพระโรงกลาง พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เนื่องในโอกาสคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ (เป็นการส่วนพระองค์)

วันจันทร์ที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ

วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๑๙
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในโอกาสคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ท้องพระโรงกลาง พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ตอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐาน ไปประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส เพื่อทรงเยี่ยมราษฎร ในจังหวัดนราธิวาสและจังหวัดใกล้เคียง

วันพุธที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปทอดพระเนตรการแข่งขันเรือกอดและด้วยฝีพายชิงถ้วยพระราชทาน ณ ปะรำพิธี หน้าโรงเรียนเทศบาล ๑ ริมฝั่งแม่น้ำบางนรา ตำบลบางนาค อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จเข้าประทับในประรำพิธีแล้ว นายวัชระ สิงคิวิบูลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา กราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการจัดการแข่งขัน เรือกooและประจำปีพุทธศักราช ๒๕๑๙ อันเป็นการส่งเสริมศิลปะการต่อเรือกooและ ซึ่งเป็น เรือประมงของราษฎรจังหวัดภาคใต้ ตลอดจนเพื่อฟื้นฟูประเพณีการแข่งขันเรือกooและด้วยฝีพาย และ เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชน เสร็จแล้ว ประทับทอดพระเนตรการต่อเรือและการ แข่งเรือกooและรอบสุดท้าย โดยมีการชกมวยทะเลสลับรายการ เมื่อเสร็จสิ้นการแข่งขันแล้ว ผู้แทน เรือกooและของอำเภอสุโขทัย-โก-ลก เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศ และ ผู้แทนเรือกooและของอำเภอบาเจาะ และอำเภอเมืองนครราชสีมา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับ พระราชทานถ้วยรางวัลรองชนะเลิศ ตลอดจนคณะผู้แทนที่จัดเรือเข้าแข่งขัน ผู้แทนเรือเต่และ ผู้แทนนักกีฬาชกมวยทะเลเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานของที่ระลึกตามลำดับ ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินจากประรำพิธี ไปทรงเยี่ยมราษฎรที่รายทางเฝ้าทูลละอองธุลี พระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึง พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๒๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๓.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังสนามบินบ้านทอน อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตร และทรงวางศิลาฤกษ์อาคารเรียน และโรงพยาบาล ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต หาดใหญ่ และทรงประกอบพิธีบรรจุพระสารีริกธาตุ ในพระพุทธรูปปางนาคปรก ณ วิหาร พระพุทธรูปปางนาคปรก อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดสงขลา

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานหาดใหญ่แล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์ พระที่นั่ง ไปยังมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตำบลคอหงษ์ อำเภอหาดใหญ่ เพื่อพระราชทาน ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ และพระราชทานปริญญาบัตร และเหรียญรางวัล เรียนดีแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากคณะวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า งานสำคัญของบัณฑิต ทั้งหลายที่รออยู่ข้างหน้า ก็คืองานพัฒนาบ้านเมืองในด้านต่างๆ ที่ต้องใช้วิชาการ และต้องใช้ผู้มีความรู้ระดับปริญญาเป็นกำลังปฏิบัติ งานใหญ่ๆ ระดับชาตินั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านใด สาขาใด ย่อมจะ เกี่ยวโยงถึงกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะเกี่ยวพันถึงเศรษฐกิจด้วยทุกสาขา ผู้ทำงานอย่างนี้ นอกจากจะต้องมีหลักวิชา เทคนิค และความชำนาญในการลงมือปฏิบัติเป็นพื้นฐานแล้ว

ยังจะต้องมีความรู้ในวิชาการทั่วไป ต้องมีความสามารถในทางมนุษยสัมพันธ์ และต้องมีความเฉลียวฉลาดในหลักการและระบบวิธีปฏิบัติงานเป็นส่วนประกอบอุดหนุนด้วย จึงจะสามารถนำหลักวิชา ความรอบรู้ และความสามารถในด้านต่างๆ มาประกอบกัน และใช้ให้สอดคล้อง พอเหมาะพอดีกัน ให้เป็นผลดีได้ บัณฑิตทุกคนนับว่ามีโอกาสดีมาก ที่ได้มีโอกาสศึกษา วิจัย และฝึกหัดปฏิบัติงานในท้องถิ่นร่วมกับบุคคลอื่นมาแล้ว ย่อมมีแนวทางที่จะปฏิบัติงาน ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับงาน กับบุคคล และกับสภาพการณ์ท้องถิ่น จึงต้องพยายามใช้ประสบการณ์และแนวทางที่ได้ฝึกหัดมาแล้วให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด เพื่อจะได้ประสบความสำเร็จในการทำงานได้แน่นอน จบแล้ว เสด็จออก ณ เถลิงอาคาร สดางค์ มงคลสุข พระราชทานพระบรมราชโองาสให้นักศึกษาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นการส่วนพระองค์ ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสถานที่ก่อสร้างอาคารเรียนและโรงพยาบาล ในบริเวณมหาวิทยาลัย เพื่อทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนและโรงพยาบาล เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวิหารพระพุทธมหามงคลปิตร เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสกับพระมหาวีระ ถาวโร ซึ่งได้รับริเริ่มให้มีการสร้างพระพุทธมหามงคลปิตรขึ้น เพื่อเป็นที่สักการบูชา และจุดรวมแห่งความสามัคคีของประชาชน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนหนึ่งเป็นทุนริเริ่มในการสร้างวิหาร และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงถวายปัจจัยแก่พระมหาวีระ ถาวโร สำหรับใช้บำรุงวิหาร ต่อจากนั้น พระราชทานพระบรมราชโองาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล สมทบทุนสร้างวิหาร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเงินจำนวนดังกล่าว แก่ นายจรัส สิทธิพงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา เพื่อดำเนินการต่อไป จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับถึงสนามบินบ้านทอน แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวสต์เมื่อเวลา ๒๑.๐๐ น.

วันศุกร์ที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๐๙.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวสต์ ไปทรงเยี่ยมนิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ ตำบลมาโมง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

เวลา ๑๒.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงที่พักชั่วคราวของเจ้าหน้าที่สร้างถนน ภายในบริเวณนิคมสร้างตนเอง เพื่อเตรียมบรรจุสมาชิกเข้าทำกินในพื้นที่สองข้างถนน พระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรกับพระบิดของโจรจินคอมมิวนิสต์ ที่เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ
กู้ได้จากถนนในบริเวณนิคมสร้างตนเอง และทอดพระเนตรแผนที่แสดงแนวเขตนิคมสร้าง
ตนเอง โดยมีนายศักดิ์สิทธิ์ ชุ่มสาย ณ ออยุธยา ผู้ปกครองนิคมสร้างตนเอง กราบบังคมทูล
รายละเอียด ในการนี้ ได้มีพระราชดำรัสว่า สิ่งสำคัญคือการสร้างถนนซึ่งเป็นเส้นทาง
คมนาคม และถ้าเป็นไปได้ควรทำเป็นถนนราดยาง เพราะจะเป็นถนนถาวร ซึ่งจะช่วยให้วางกับ
ระเบิดได้ยาก นอกจากนั้นควรหาทางป้องกันกระแสน้ำในฤดูฝนไหลท่วมพื้นที่และชะทำลายถนน
โดยการสำรวจพื้นที่สำหรับสร้างฝายน้ำล้นเล็กๆ เพื่อผ่อนความรุนแรงของกระแสน้ำ ทั้งนี้จะต้อง
สร้างให้แข็งแรงพอสมควร โดยทำเป็นฝายเล็กๆ หลายๆ แห่ง และจะทำให้มีน้ำใช้ในช่วงฤดูแล้ง
ด้วย จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเวชภัณฑ์แก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่สร้างทาง
ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจตระเวนชายแดน ที่มาปฏิบัติงานในการให้ความคุ้มครองความ
ปลอดภัยของนิคมสร้างตนเอง เสร็จแล้วทรงพระดำเนินไปทรงเยี่ยมฐานปฏิบัติการของ
กองร้อยที่ ๕ ตำรวจตระเวนชายแดนเขต ๙ ได้พระราชทานพระเครื่องแก่รองผู้บังคับกองร้อยที่ ๕
แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังบริเวณฐานปฏิบัติการหมวดตำรวจตระเวน
ชายแดนที่ ๙๓๓ เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไป
ทอดพระเนตรบริเวณฐานปฏิบัติการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปฏิสันถารกับผู้บังคับ
กองร้อยที่ ๕ ตำรวจตระเวนชายแดนเขต ๙ ถึงสถานการณ์ทั่วไป และภารกิจของตำรวจ
ตระเวนชายแดน แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังที่พักชั่วคราวของสมาชิก
ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ตามโครงการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ จากเขตพื้นที่ภาคกลางและภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือที่ไม่มีที่ทำกินที่ได้รับการจัดสรรที่ทำกินในนิคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ได้มีพระราชดำรัสกับสมาชิกใหม่ว่า ทุกคนต้องพยายามอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีรู้จักช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกัน สำหรับแต่ละครอบครัวก็ควรเริ่มจัดทำสวนครัวในบริเวณที่ดินของสมาชิกแต่ละคน
เพื่อให้มีผักไว้บริโภค และเนื่องจากที่ดินในบริเวณนี้ เป็นที่ลาดชัน จึงควรหาวิธีรักษาผิวดิน ซึ่งเป็น
ปุ๋ยธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ไม่ให้ถูกชะล้างไปหมด โดยทางเจ้าหน้าที่ต้องให้คำแนะนำ
และสาธิตวิธีอนุรักษ์ดินให้สมาชิกทำด้วยตนเอง โดยอาจทำเป็นขั้นบันได และปลูกพืชเป็นแนว
เพื่อช่วยยึดดิน เช่น ต้นไม้ ซึ่งจะใช้เป็นรั้วกันเขตได้อีกด้วย เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยัง
ที่ทำการโครงการอพยพชาวนาชาวไร่ บ้านโนนบาโจ ครั้นเสด็จเข้าห้องประชุมแล้ว ผู้ปกครองนิคม
สร้างตนเอง บรรยายสรุปถึงกิจการของโครงการ โดยได้จัดเตรียมโครงการจัดสรรที่ดินเพิ่มเติม
สำหรับบรรจุมชิกที่อพยพมาจากภาคอื่นเข้าทำกิน โดยจัดให้ทำอาชีพปลูกยางพาราเป็นพืชหลัก
ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริว่า การส่งเสริมการเพาะปลูกแก่สมาชิก
นั้น ต้องคำนึงถึงพืชที่ใช้บริโภคได้ด้วย โดยเฉพาะข้าวซึ่งทุกคนต้องบริโภคทุกวัน นอกจากนั้น
สมาชิกที่อพยพเข้ามาใหม่ส่วนใหญ่ก็เคยทำนามาก่อน เพราะฉะนั้นการส่งเสริมให้ปลูกแต่พืช
เศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่นั้น ในยามฉุกเฉินจะไม่สามารถพึ่งตัวเองได้ในเรื่องอาหาร จึงควรส่งเสริม

ให้สมาชิกทดลองปลูกข้าวไร่บ้าง ทั้งนี้จะต้องแนะนำให้ทุกคนควรมีถังเล็ก ๆ สำหรับเก็บรักษาข้าว เพื่อใช้บริโภคได้ตลอดปี ตลอดจนสำรองไว้ในยามจำเป็น สำหรับปุ๋ยควรแนะนำให้สมาชิกทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เองแทนการซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองมาก นอกจากนั้น ควรหาวิธีนำปุ๋ยธรรมชาติที่ตกตะกอนตามหลังแนวฝายกั้นน้ำขึ้นมาใช้อีกส่วนหนึ่งด้วย ต่อจากนั้นได้ทอดพระเนตรการแสดงการสาธิตการป้องกันตัวด้วยมือเปล่า ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริไว้เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมนิคมสร้างตนเองเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ ให้ทางเจ้าหน้าที่นิคมสร้างตนเองจัดหาครูมาช่วยฝึกความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการป้องกันตัวด้วยมือเปล่าแก่สมาชิก นอกเหนือจากการฝึกใช้อาวุธ เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพในการร่วมกันช่วยป้องกันรักษาความปลอดภัยของนิคมสร้างตนเอง เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินต่อไป ทรงเยี่ยมหมู่บ้านสมาชิกที่อพยพเข้ามาทำกินเป็นการถาวร ได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างทั่วถึงกับสมาชิกเหล่านั้น จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานที่ฝึกอบรมเครื่องจักรสาน เพื่อทอดพระเนตรการฝึกหัดการทำเครื่องเรือนด้วยหวาย โดยสมาชิกที่มีความชำนาญในการสานหวาย ทำหน้าที่เป็นครูฝึกสอนบุตรหลานสมาชิกที่สนใจ โดยเข้ารับการฝึกอบรมเป็นเวลา ๓ เดือน และเมื่อสำเร็จแล้วก็จะทำการฝึกอบรมสมาชิกต่อไป ทั้งนี้เป็นการดำเนินการตามพระราชดำริเพื่อให้สมาชิกรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และยังได้รายได้พิเศษอีกด้วย เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น.

วันเสาร์ที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปยังหน่วยรบเฉพาะกิจนาวิกโยธินที่ ๑๘๕ และประตูบังคับน้ำ “นราธิวาส ๑” บริเวณปลายคลองบาเจาะ ในเขตพื้นที่บ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

เวลา ๑๖.๔๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงหน้าที่ทำการหน่วยรบเฉพาะกิจนาวิกโยธินที่ ๑๘๕ แล้ว เสด็จเข้าที่ทำการ นาวาโท ปรีชา โสภณดิลก ร.น. ผู้บังคับหน่วยรบเฉพาะกิจกราบบังคมทูลบรรยายสรุปสถานการณ์ทั่วไป ในเขตพื้นที่รับผิดชอบและภารกิจของหน่วย ต่อจากนั้นเสด็จออกหน้าที่ทำการ พระราชทานพระเครื่อง เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ต่างๆ แก่ผู้แทนหน่วยรบเฉพาะกิจ แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรหมวดพยาบาล ที่พักเจ้าหน้าที่ทหาร และรถสะเทินน้ำสะเทินบก ในกรณี ได้ประทับรถสะเทินน้ำสะเทินบก เสด็จออกทะเลและขึ้นฝั่ง ณ บริเวณปลายคลองบาเจาะ เพื่อทอดพระเนตรผลการปฏิบัติงานระบายน้ำออกจากพรุลงสู่ทะเล และการรักษาระดับน้ำในคลองระบายน้ำให้มีปริมาณตามความต้องการของ

ราษฎรในบริเวณนั้น ซึ่งมีอาชีพทำนาและสานเสื่อด้วยต้นกระจูดที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ ในบริเวณที่เดิมเคยเป็นพรุ ณ ที่นั้น นายมนัส ปิตวงษ์ อธิบดีกรมชลประทาน กราบบังคมทูลรายงานว่าการปฏิบัติงานได้บรรลุผลตามพระราชประสงค์ทุกประการ เพราะทุกอย่างดำเนินไปตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยสามารถระบายน้ำออกจากพรุทั้ง ๓ แห่ง ที่น้ำเคยไหลท่วมไร่นารราษฎรเสียหายในฤดูมรสุม ผ่านประตูบังคับน้ำลงสู่ทะเลได้ทันท่วงที ทำให้ราษฎรมีเนื้อที่ปลูกข้าวเพิ่มขึ้นอีกเป็นบริเวณกว้างขวาง นอกจากนั้น ยังสามารถควบคุมปริมาณและระดับน้ำไว้ เพียงพอสำหรับต้นกระจูด จึงยังความพอใจให้แก่ราษฎรทุกฝ่าย เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๓๐ น.

วันจันทร์ที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๑.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังกองร้อยปืนเล็กที่ ๒ หน่วยรบเฉพาะกิจ นาวิกโยธินที่ ๑๙๘ กองร้อยที่ ๒ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๙ วัดสุทธิกาวาส (วัดสักขี) โรงพยาบาลคริสเตียนสายบุรี และวัดเนินผาโลการาม (วัดเลียบ) อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงหน้ากองบังคับการกองร้อยปืนเล็กที่ ๒ หน่วยรบเฉพาะกิจ นาวิกโยธินที่ ๑๙๕ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตค่ายลูกเสือสุริยสุนทร ตำบลละหาร อำเภอสายบุรี ได้พระราชทานเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ต่างๆ แก่ผู้แทนกองร้อยปืนเล็กที่ ๒ จากนั้น เสด็จเข้ากองบังคับการ เรือเอก ดำรินทร อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้บังคับกองร้อยปืนเล็กที่ ๒ กราบบังคมทูลบรรยายสรุปสถานการณ์ทั่วไป และภารกิจในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรที่พักเจ้าหน้าที่โรงครัว และหน่วยสื่อสาร ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น ในการนี้ ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังกองร้อยที่ ๒ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต ๙ ตำบลละหาร อำเภอสายบุรี ครั้นเสด็จเข้ากองบังคับการ แล้ว ร้อยตำรวจเอก ถวิล หมื่นรักษ์ ผู้บังคับกองร้อยที่ ๒ ตำรวจตระเวนชายแดน กราบบังคมทูลบรรยายสรุปสถานการณ์ทั่วไป และภารกิจในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรหน่วยสื่อสาร และห้องพยาบาล ในการนี้ พระราชทานเวชภัณฑ์แก่ผู้บังคับกองร้อยที่ ๒ ตำรวจตระเวนชายแดน และมีพระราชดำรัสว่า การส่งกำลังไปปฏิบัติภารกิจในพื้นที่นั้น ควรให้เจ้าหน้าที่ทุกคน นำเวชภัณฑ์และอาหารสำรองติดตัวไปด้วยตามกำลังความสามารถ เพื่อว่าในการที่พบราษฎรที่มีความเดือดร้อนจะได้ให้ความช่วยเหลือได้ทันที ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินไปยังอุโบสถวัดสุทธิกาวาส (วัดสักขี) เสด็จเข้าอุโบสถ ซึ่งยังสร้างไม่แล้วเสร็จ ได้มีพระราชดำรัสกับพระในฎีการื่น

อดีตมโม่ เจ้าอาวาส ในกรณีนี้ ทรงถวายยาแก่เจ้าอาวาส สำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แก่ไวยาวัจกร สำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังโรงพยาบาลคริสเตียนสายบุรี ตำบลตะลุบัน ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงหน้าอาคารอำนวยการ นายแพทย์จอห์น เคนเนธ ทูพ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงานถึงกิจการของโรงพยาบาล จากนั้น ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรสถานที่ต่างๆ ในโรงพยาบาล ตลอดจนทรงเยี่ยมคนไข้ของโรงพยาบาลโดยทั่วถึง ในกรณีนี้ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แก่ผู้อำนวยการสำหรับใช้ในกิจการของโรงพยาบาล ซึ่งมีนโยบายรับคนไข้อนาถา และคนไข้โรคเรื้อนเข้ารับการรักษาโดยไม่เสียค่ารักษาพยาบาล เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดเนินผาโลการาม (วัดเลียบ) ตำบลตะลุบัน อำเภอสายบุรี เสด็จเข้าอุโบสถ ได้มีพระราชดำรัสกับพระล่อง ปญญาโร รักษาการเจ้าอาวาส ในกรณีนี้ ทรงถวายยาแก่เจ้าอาวาส สำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แก่ไวยาวัจกรสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์หลวงที่มาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ณ ศาลาวัด แล้วทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณริมฝั่งแม่น้ำสายบุรีในเขตวัดเนินผาโลการาม ซึ่งมีลักษณะเป็นตลิ่งสูงชัน ในฤดูมรสุมกระแสน้ำที่มีความรุนแรงจึงเซาะตลิ่งพังทลาย กินเนื้อที่เข้ามาทุกที ในกรณีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับ นายเต็มศักดิ์ สมันตรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ให้ดำเนินการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน และกรมอุทกศาสตร์ เพื่อขอความร่วมมือในการสำรวจหาข้อมูล และขอคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งพังทลาย จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้น ในกรณีนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บโดยทั่วถึงดังเช่นที่ปฏิบัติทุกแห่งที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๕.๑๐ น.

วันอังคารที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังพรตະโละมียอ บ้านกูย และกองร้อยปืนเล็กที่ ๓ หน่วยเฉพาะกิจนาวิกโยธินที่ ๑๕๕ อำเภอเย็งอ จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงขอบพรตະโละมียอ ตำบลตะปอเยาะ อำเภอเย็งอ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีน้ำขังตลอดปี เป็นบริเวณกว้างขวาง และใช้ประโยชน์จากที่ดินไม่ได้ ซึ่งกรมชลประทานมีนโยบายที่จะขุดคลองข่อยระบายน้ำไปลงคลองระบายน้ำสายใหญ่ เพื่อระบายน้ำออกสู่ทะเล ณ

ปากคลองบาเจาะ และทางอำเภอมีโครงการที่จะทำอู่เพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดด้วย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรแผนที่ และมีพระราชดำรัสกับ นายมนัส ปิติวงศ์ อธิบดีกรมชลประทาน และนายโรจน์ อินทร์แก้ว นายอำเภอยิ่งอ ว่า การขุดคลองขอยควรวางแผนคลองตามระดับความสูงของพื้นที่ตามแนวขอบพรุ โดยหาจุดที่สูงที่สุดเป็นสันแบ่งน้ำเพื่อระบายน้ำจากจุดนั้นออกเป็นสองทาง ทั้งนี้ ต้องพยายามรักษาระดับน้ำไว้ ไม่ให้ต่ำเกินไป โดยเฉพาะบริเวณแหล่งที่มีดินกระจัดขึ้น สำหรับการหาแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดนั้น ควรใช้แนวระหว่างฝั่งคลองขอยที่มีดินที่ขุดลอกพูนสูงขึ้นมา กับขอบพรุที่มีความชันเพียงพอ ซึ่งในเวลาที่มีน้ำมากก็จะสามารถใช้เป็นคลองระบายน้ำสำรองได้ด้วย โดยสร้างฝายน้ำล้นเชื่อมกันเป็นระยะๆ ในการนี้ ควรขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของกรมประมงทางด้านวิชาการ ส่วนการขุดบ่อขนาดใหญ่เพื่อเพาะพันธุ์ปลานั้น จะสิ้นเปลืองแรงงานและค่าใช้จ่ายสูงเกินไป เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านยูกิ ซึ่งเป็นหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง ตำบลตะปอเยาะ อำเภอยิ่งอ เพื่อทอดพระเนตรโครงการปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นให้ได้มาตรฐาน การสาธิตทำปุ๋ยหมักจากวัสดุที่ได้ในท้องถิ่น และการพาดข้าววิธีใหม่ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับนายวารินทร์ บุษบรรณ เกษตรจังหวัดว่า การผลิตยางแผ่นให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน โดยร่วมกันทำให้เป็นกลุ่มนั้นเป็นการดีแล้ว เพราะจะได้มีอำนาจต่อรองในการจำหน่าย เพื่อให้ได้ราคาเป็นธรรม สำหรับการสาธิตการทำปุ๋ยหมักแก่ราษฎรก็เป็นประโยชน์ เพราะการซื้อปุ๋ยเคมีมาใช้ จะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากและจะทำลายดินด้วย ส่วนการสาธิตการพาดข้าวในถังไม้ นั้น ควรแนะนำให้ราษฎรทำการพาดข้าวเฉพาะเพื่อใช้บริโภคเป็นครั้งคราว แต่การเก็บรักษาควรเก็บทิ้งรวง เพราะจะเก็บได้นานกว่า เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังกองร้อยปืนเล็กที่ ๓ หน่วยเฉพาะกิจ นาวิกโยธินที่ ๑๘๕ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียนร่มเกล้า ตำบลยี่งอ อำเภอยิ่งอ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงเรือโท อำพล บุญประเสริฐ ผู้บังคับกองร้อยปืนเล็กที่ ๓ กราบบังคมทูลบรรยายสรุปภารกิจในเขตพื้นที่รับผิดชอบและผลการปฏิบัติการกวาดล้างขบวนการโจรแบ่งแยกดินแดน ซึ่งได้จับกุมเข้ายึดค่ายของขบวนการโจรแบ่งแยกดินแดนได้ โดยมีการปะทะกันอย่างรุนแรง ในการนี้ ได้ยึดยุทโธปกรณ์และสิ่งของอื่นๆ ได้รวมหลายรายการ เสร็จแล้ว ทอดพระเนตรยุทโธปกรณ์และสิ่งของที่ยึดได้ ซึ่งประกอบด้วย อาวุธปืน กระสุนปืน วัตถุระเบิด เอกสาร อาหาร เวชภัณฑ์ และเสื้อผ้า เป็นต้น ในการนี้ ได้พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนกองร้อยปืนเล็กที่ ๓ และเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่ตั้งกองร้อยปืนเล็กที่ ๓ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น.

อนึ่ง ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมสถานที่ต่างๆ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ และทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ด้วย

กันยายน

วันพุธที่ ๑ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังกองร้อยปืนเล็กที่ ๑ หน่วยเฉพาะกิจนาวิกโยธินที่ ๑๘๕ หมวดปืนเล็กที่ ๒ กองร้อยปืนเล็กที่ ๑ หน่วยเฉพาะกิจนาวิกโยธินที่ ๑๘๕ และบริเวณฝั่งคลองระบายน้ำสายใหญ่ บ้านชิวัว อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงหน้าที่ทำการกองร้อยปืนเล็กที่ ๑ หน่วยเฉพาะกิจนาวิกโยธินที่ ๑๘๕ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตค่ายลูกเสือบาโจ ตำบลบาเจาะ ได้พระราชทานยาและอุปกรณ์ต่างๆ แก่ผู้แทนกองร้อยปืนเล็กที่ ๑ แล้วเสด็จเข้าที่ทำการ นาวาตรี อภิวัฒน์ สมังงาน ผู้บังคับกองร้อยปืนเล็กที่ ๑ กราบบังคมทูลบรรยายสรุปสถานการณ์ทั่วไป และภารกิจของกองร้อยในการปฏิบัติการกวาดล้างขบวนการโจรก่อการร้ายและการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ต่อจากนั้นทรงพระดำเนินทอดพระเนตรที่พักของเจ้าหน้าที่ทหาร และโรงครัว เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังที่ตั้งของหมวดปืนเล็กที่ ๒ กองร้อยปืนเล็กที่ ๑ หน่วยเฉพาะกิจนาวิกโยธินที่ ๑๘๕ ตำบลบาเจาะได้ อำเภอบาเจาะ ได้พระราชทานยาและอุปกรณ์ต่างๆ แก่ พันจ่าเอก ธีรยุทธ วาสิกดิลก ผู้บังคับหมวดปืนเล็กที่ ๒ และทรงพระดำเนินทอดพระเนตรเครื่องมือสื่อสารในที่พักของเจ้าหน้าที่ทหาร และโรงครัว เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ต่อไปยังบริเวณฝั่งคลองระบายน้ำ

สายใหญ่ที่ระบายน้ำออกจากพรุลงสู่ทะเล ณ ปากคลองบาเจาะ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตบ้านซู่โว ตำบลบาเจาะได้ อำเภอบาเจาะ ในกรณี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับ นายสุวัฒน์ ธรรมไพบูลย์ นายอำเภอบาเจาะว่า การระบายน้ำออกจากพรุ ซึ่งทำให้ราษฎรมีที่ทำกินเพิ่มขึ้น และช่วยบรรเทาปัญหาเรื่องกระแสน้ำไหลท่วมไร่นาราษฎรเสียหายในฤดูมรสุมนั้น ได้ดำเนินการสำเร็จผลตามเป้าหมายแล้ว แต่จะต้องพยายามควบคุมระดับน้ำไม่ให้ลดลงเร็วเกินไป เพราะจะทำให้พื้นที่แปรสภาพ ซึ่งจะทำให้คุณภาพดินที่ต่อไปจะใช้ในการเพาะปลูกเสื่อมโทรมลง นอกจากนี้ราษฎรต้องร่วมมือกันดูแลรักษาคลองระบายน้ำ ซึ่งต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการขุด ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย กล่าวคือทุกคนจะต้องช่วยกันป้องกันรักษาแนวฝั่งคลองซึ่งเป็นดินปนทรายไม่ให้ถูกกระแสน้ำและฝนชะเซาะพังทลาย เพราะจะทำให้คลองตื้นเขิน โดยช่วยกันขุดลอกทรายขึ้นมาจากกันคลอง ตลอดจนหาพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมปลูกตามแนวฝั่งคลองเพื่อช่วยยึดดินบริเวณตลิ่ง ซึ่งยังไม่อยู่ตัว นอกจากนี้ควรเริ่มสำรวจหาแหล่งที่เหมาะสมสำหรับเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดด้วย เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๒๐ น.

อนึ่ง ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมสถานที่ต่าง ๆ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ด้วย

วันพฤหัสบดีที่ ๒ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๓.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง ณ สนามบินบ้านทอน อำเภอมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา อำเภอมืองสงขลา ทรงประกอบพิธียกพระรัศมี พระพุทธมหิตตมวงศ ณ วัดหาดใหญ่ อำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดสงขลา

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีการบินทหารเรือสงขลาแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา อำเภอมืองสงขลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานปริญญาบัตรการศึกษาบัณฑิตแก่ผู้สำเร็จการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘-๒๕๑๙ ณ หอประชุมของมหาวิทยาลัย ในกรณี พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า นักการศึกษาในปัจจุบันมักจะเน้นถึงเรื่องความคิดริเริ่มมาก บางท่านถึงกับ

แสดงความห่วงใยว่า การปล่อยให้ครูเป็นฝ่ายสอนและให้เด็กเป็นฝ่ายเรียนรู้จากครูอย่างที่เคยปฏิบัติกันมาแต่ก่อนนั้น อาจทำให้เด็กขาดความคิดอิสระ หรือความคิดริเริ่มไป ควรหัดให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง จะได้ผลมากกว่า ที่จริงความคิดริเริ่มนั้นใช้จะเกิดขึ้นมาได้เองก็หาไม่ได้ จะต้องอาศัยมีความรู้ต่างๆ เป็นรากฐานรองรับอย่างพอเพียงอยู่ก่อนแล้ว จึงจะเป็นแนวทางให้คิดริเริ่มในสิ่งใหม่ขึ้นได้ การเล่าเรียนของนักเรียนที่บัณฑิตทั้งหลายจะต้องออกไปสอน หรือให้การศึกษาเป็นชั้นหาความรู้ทั่วไป ที่จะนำไปเป็นรากฐานสำหรับเรียนรู้ และคิดอ่านค้นคว้าหาความรู้ที่กว้างขวางลึกซึ้งในเวลาต่อไป การเรียนวิชาเบื้องต้นให้ได้โดยถูกต้องรวดเร็ว นั้น ไม่มีวิธีใดได้ผลยิ่งไปกว่าเรียนรู้จากครู เพราะฉะนั้นครูจึงจำเป็นต้องสอนและนักเรียนจึงจำเป็นต้องเรียน จะหลีกเลี่ยงและปฏิเสธหน้าที่ของตัวไม่ได้ บัณฑิตทุกคนต่างได้เลือกรับเอาหน้าที่ครูไว้แล้ว ควรอย่างยิ่งที่จะต้องตั้งใจสอนนักเรียนให้เต็มความสามารถให้ได้วิชาที่ถูกต้องและแน่นแฟ้น พร้อมทั้งให้จรณะ คือ ความประพฤติปฏิบัติด้วยกาย วาจา ใจ ที่มีปกติ เรียบร้อย และถูกต้องเที่ยงตรงตามธรรมด้วย แล้วจะประสบความสำเร็จที่น่าปลื้มใจและภูมิใจที่สุดในการทำงาน จบแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังหอสมุดของมหาวิทยาลัย ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว เสด็จออก ณ มุขหอสมุด พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นักศึกษาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นการส่วนพระองค์ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังวัดหาดใหญ่ ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ เสด็จเข้าพลับพลาพิธี นายจรัส ลิทธิพงษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา กราบบังคมทูลรายงานการบูรณะวัดหาดใหญ่ การสร้างพระพุทธรูปหัตถมณฑล ในครั้งนี้ ได้มีพระราชดำรัสกับพระครูวิจิตรพรหมวิหาร เจ้าอาวาส และทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าพลับพลาพิธี ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนสร้างวิหารพระพุทธรูปหัตถมณฑล และสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตลอดจนรับพระราชทานของที่ระลึก จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรพระพุทธรูปหัตถมณฑลซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางไสยาสน์ขนาดใหญ่ ประดิษฐานอยู่กลางแจ้ง เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังท่าอากาศยานหาดใหญ่ ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณท่าอากาศยาน แล้วประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามบินบ้านทอน และเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวสเทิร์นเมื่อเวลา ๒๒.๐๕ น.

วันอาทิตย์ที่ ๕ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๑.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์

จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี อำเภอรามัน จังหวัดยะลา และอำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนบ้านมะนังดาลำ ตำบลมะนังดาลำ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ซึ่งเคยถูกสมาชิกขบวนการโจรก่อการร้ายลอบวางเพลิงและจับครูไปเรียกค่าไถ่ ได้พระราชทานผ้าห่ม ยา อุปกรณ์การเรียน และเครื่องกีฬาแก่ครูใหญ่ ผู้แทนครู และผู้แทนนักเรียน ตามลำดับ เสร็จแล้ว ทอดพระเนตรห้องเรียน ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณโรงเรียน ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรมัสยิดบ้านปละโละหลังใหม่ ซึ่งยังก่อสร้างไม่แล้วเสร็จ ในครั้งนี้ได้มีพระราชปฏิสันถารกับอิหม่ามถึงการสร้างมัสยิดหลังใหม่แทนหลังเก่าที่ชำรุดทรุดโทรม และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แก่อิหม่ามสำหรับสมทบทุนในการก่อสร้างมัสยิด แล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังโรงเรียนบ้านตะโละคือรามัน ตำบลตะโละคือรามัน อำเภอสายบุรี พระราชทานผ้าห่ม ยา อุปกรณ์การเรียน และเครื่องกีฬาแก่ครูใหญ่ ผู้แทนครู และผู้แทนนักเรียน จากนั้นทอดพระเนตรห้องเรียน ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณโรงเรียน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังโรงเรียนบ้านตาโละทะเลลือ ตำบลจะก๊ะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พระราชทานผ้าห่ม ยา อุปกรณ์การเรียน และเครื่องกีฬาแก่ครูใหญ่ ผู้แทนครู และผู้แทนนักเรียน ต่อจากนั้น ทอดพระเนตรห้องเรียนซึ่งยังมีร่องรอยถูกลอบวางเพลิงโดยสมาชิกขบวนการโจรก่อการร้าย และทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณสนามหน้าอาคารเรียน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังบริเวณริมบึงน้ำใสในเขตพื้นที่บ้านย็อนอง ตำบลจะก๊ะ อำเภอรามัน เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังสวนผลไม้กาญจนา ตำบลรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เพื่อทอดพระเนตรบ่อคอนกรีตสำหรับเพาะลูกปลานิล และบ่อดินสำหรับเลี้ยงปลานิล ซึ่งได้พระราชทานพันธุ์มาให้กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์น้ำ อำเภอรือเสาะ เพื่อขยายพันธุ์ให้แก่ราษฎรในท้องถิ่น ณ ที่นั้น นายชนะ กุลเวช ประมงจังหวัดนราธิวาส กราบบังคมทูลรายงานถึงผลงานของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งมีเกษตรกรสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น และการดำเนินการขยายแหล่งเพาะพันธุ์ปลานิล ตลอดจนพันธุ์ปลาน้ำจืดอื่นๆ ในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริว่า ควรเลือกหาแหล่งน้ำธรรมชาติในบริเวณที่ลุ่ม ซึ่งมีน้ำตลอดปี และเหมาะสมเป็นที่ขยายพันธุ์ปลา โดยเกษตรกรหลายๆ ครอบครัวร่วมกันปรับปรุงและช่วยการดูแลรักษา เป็นลักษณะบ่อรวมที่ทุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกัน เพราะจะเป็นการประหยัดและได้เนื้อที่สำหรับขยายพันธุ์กว้างขวางกว่า นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ประมงต้องช่วยส่งเสริมการเลี้ยงปลาน้ำจืดต่อไป เนื่องจากราษฎรในท้องถิ่นเริ่มนิยมบริโภคปลาน้ำจืดมากขึ้นกว่าเดิม สำหรับพันธุ์ปลาทะเลที่สามารถเลี้ยงได้ตามชายฝั่งทะเล และเป็นที่ต้องการของตลาดก็ควรเริ่มสำรวจหาข้อมูลละเอียดเพื่อ

เตรียมส่งเสริมให้ราษฎรทดลองเลี้ยงต่อไป เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเลี้ยง สัตว์น้ำ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสนามหน้าที่ว่าการอำเภอหรือเสาะ เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ได้มีพระราชปฏิสันถารและ พระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังมัสยิด ยูมอียะห์ ตำบลหรือเสาะ อำเภอหรือเสาะ เสด็จเข้ามัสยิด มีพระราชปฏิสันถารกับนายกสมาคม อิสลามอำเภอหรือเสาะ ถึงความเป็นอยู่ของราษฎร ในการนี้ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วน พระองค์แก่อิหม่ามสำหรับใช้บำรุงบูรณะมัสยิด เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ พระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๓๐ น.

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ สถานที่ต่างๆ ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาราษฎรผู้ป่วยเจ็บ และทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์

วันจันทร์ที่ ๖ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราช ดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปทรงปล่อยกุ่ม ณ ริมฝั่งคลองตากใบ ในเขต วัดชลธาราสিংเห ตำบลเจ๊ะเห และทรงปล่อยปลานิล ณ บ่อสาธิตการเลี้ยงปลานิลพระราชทาน ในเขตพื้นที่บ้านไพรวัน ตำบลไพรวัน อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดชลธาราสিংเห ตำบลเจ๊ะเห อำเภอดากใบ เสด็จลง ณ ทำน้ำริมฝั่งคลองตากใบ ณ ที่นั้น นายชนะ จุลเวช ประมงจังหวัดนราธิวาส เฝ้าทูลละอองธุลี พระบาทกราบบังคมทูลรายงาน ว่า ด้วยมีพระราชดำริเรื่องการปรับปรุงคลองตากใบโดยเฉพาะ เรื่องการส่งเสริมการเพาะพันธุ์ปลาและกุ่ม ทางจังหวัดจึงได้ดำเนินการทดลองและวิจัยตาม หลักวิชาการว่า คลองตากใบจะเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์กุ่มแซบวัยหรือไม่ ปราบกฐผล ว่าน้ำในคลองตากใบซึ่งเป็นน้ำกร่อย มีปริมาณความเค็มเพียงพอสำหรับการเพาะเลี้ยงกุ่มแซบวัย นอกจากนั้น ยังมีแหล่งอาหารบริเวณป่าชายเลนตามแนวฝั่งคลองด้วย ในการนี้ กรมประมง ได้จัดส่งลูกกุ่มแซบวัยให้แก่จังหวัดนราธิวาส จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ ตัว จากสถานีประมงจังหวัด ระยอง เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปล่อยลูกกุ่มแซบวัยลงในคลองตากใบ ต่อจากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังอุโบสถ วัด ชลธาราสিংเห เสด็จเข้าอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาส ในการนี้ ทรงถวายยาสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาส สำหรับ

วันจันทร์ที่ ๖ กันยายน ๒๕๑๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปทรงปล่อยกุ้งและปลานิล
ณ ริมฝั่งคลองตากใบ ในเขตวัดชลธาราสিংเห ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ใช้บำรุงบูรณะวัด จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินจากอุโบสถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ณ บริเวณหน้าอุโบสถ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ต่อไปยังป้อมสาธิตการเลี้ยงปลานิลพระราชทาน ในเขตพื้นที่บ้านไพรวัน ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ ณ ที่นั้น ประมงจังหวัดนราธิวาส เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงานว่า สำนักงานประมงจังหวัดนราธิวาสและจังหวัดปัตตานี ได้ร่วมกันทดลองเลี้ยงปลานิลที่ได้รับพระราชทาน ในบ่อปิดที่ไม่มีทางระบายน้ำ และมีน้ำซึ่งมีปริมาณกรดเท่ากับน้ำในพรุ เนื่องจากบ่อที่ราษฎรใช้เลี้ยงปลานิลมักเป็นบ่อที่ไม่มีทางระบายน้ำ นอกจากนั้น ยังเป็นการเตรียมหาข้อมูลสำหรับโครงการ เพาะพันธุ์ปลานิลในบริเวณพรุอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการวิจัยว่าจะได้ผลประการใด หากได้ผลเป็นที่น่าพอใจก็จะสาธิตให้ราษฎรดูเป็นตัวอย่างต่อไปเสร็จแล้วทรงปล่อยลูกปลานิลจำนวน ๘,๐๐๐ ตัวลงในบ่อสาธิต ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแกะพันธุ์ที่ได้พระราชทานมาสำหรับขยายพันธุ์ให้ราษฎร และทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกหญ้าพันธุ์ต่างๆ สำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ เพื่อทดลองว่าพันธุ์ใดจะเหมาะสมกับสภาพดินในบริเวณพรุหลังจากระบายน้ำออกแล้ว ในการนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับนายปรีดา มุตตาหาราช ปลัดจังหวัดนครราชสีมา และ นายคณิต คงเหมือนเพชร เจ้าหน้าที่เกษตร กรมพัฒนาที่ดินว่า สำหรับพรุที่ยังมีน้ำขังอยู่ และ กระแสน้ำไหลท่วมไร่นาราชภูรเสียหายในฤดูมรสุมนั้น ควรเริ่มโครงการขุดคลองระบายน้ำลงทะเล ซึ่งการระบายน้ำออกจากพรุที่เคยมีน้ำขังตลอดปี จะทำให้กระแสน้ำค่อยๆ ชะล้างกรดจากผิวดิน ทีละน้อย ในที่สุดก็จะสามารถใช้ประโยชน์จากน้ำในคลองระบายในด้านการชลประทาน โดยขุด คลองขอยส่งน้ำไปใช้ในพื้นที่เพาะปลูกที่ยังต้องการน้ำ เมื่อระดับน้ำเริ่มลดลง และพรุเริ่มแห้งแล้ว เจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย คือเจ้าหน้าที่ปกครอง กสิกรรม ชลประทาน ประมง และปศุสัตว์ ต้องร่วมมือ ประสานงานกัน ในการวางแผนพัฒนาและจัดสรรที่ดินซึ่งเคยไร้ประโยชน์ ให้สามารถใช้ประโยชน์ ทางด้านเศรษฐกิจได้ทุกทาง ในการนี้ จะต้องศึกษาโดยละเอียดจากแผนที่แสดงบริเวณพรุ ตลอดจนจัดหาข้อมูลจากการสอบถามราษฎรที่อาศัยอยู่ในบริเวณพรุ เพื่อนำมาประมวลกันให้ได้ ข้อมูลที่ถูกต้อง ต่อจากนั้น มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรที่มาช่วยงานทดลองด้วยความสมัครใจ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับถึงบริเวณปากทางเข้าที่กษนิราชนิเวศน์ เมื่อเวลา ๑๙.๑๐ น. แล้วทรงพระดำเนินถึงพระตำหนักที่กษนิราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๓๐ น.

วันอังคารที่ ๗ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราช ดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ จากพระตำหนักที่กษนิราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมกองพันทหารราบที่ ๓๑๓ กรมพลรมที่ ๓๑ กองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ฯ ณ บริเวณวัดชลธรรวาส และไร่นายมานิต สนิทวาที อำเภอร่องแฉะ จังหวัดนครราชสีมา

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดชลธรรวาส (ร่อน) ตำบลต้นยางมีส อำเภอร่องแฉะ และ เสด็จเข้าทรงนมัสการพระประธานในอุโบสถแล้ว ทรงถวายยาแก่เจ้าอาวาส สำหรับพระภิกษุ ใช้ร่วมกับราษฎร และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แก่ไวยาวัจกร สำหรับใช้บำรุง บูรณะวัด มีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาส ถึงการที่จะให้เจ้าอาวาสจัดสมุดบันทึกไว้เพื่อให้ราษฎรได้ บันทึกเรื่องทุกซักร้อนต่างๆ ไว้ สำหรับข้าราชการอำเภอ และจังหวัด ได้มารวบรวมข้อร้องเรียน หรือข้อเสนอแนะต่างๆ นั้นเป็นครั้งคราว เพื่อนำไปพิจารณาแก้ไขปัญหาของราษฎร จากนั้น ทรงพระดำเนินไปทรงฟังการบรรยายสรุปสถานการณ์ทั่วไป และภารกิจในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ของกองพันทหารราบที่ ๓๑๓ กรมพลรมที่ ๓๑ กองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ฯ โดยมี พันโท ประสาท แทนขำ ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๓๑๓ เป็นผู้กราบบังคมทูลรายงาน เสร็จแล้ว เสด็จออกหน้าที่บังคับการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานสิ่งของและ พระเครื่องแก่ผู้แทนกองพันทหารราบที่ ๓๑๓ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนิน

พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา ทอดพระเนตรที่พักอาศัย และที่ปฏิบัติภารกิจของทหารเหล่านั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารเกี่ยวกับความเป็นอยู่และภารกิจ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับมายังที่ประทับของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังไร่นายมานิต สนิทวาที บ้านกุแบยามู ตำบลต้นทองมัส อำเภอรังษะ

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณที่เลี้ยงโคฟ่อนพันธุ์ ซึ่งพระราชทานแก่จังหวัดนราธิวาส เพื่อผสมพันธุ์กับโคพื้นเมือง สำหรับเพิ่มพันธุ์โคให้มัลักษณะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยได้ฝากเลี้ยงในบริเวณไร่นายมานิต สนิทวาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรโคฟ่อนพันธุ์ทั้ง ๒ ตัว และทอดพระเนตรการทำปุยมูลโคหมัก โดยมีเกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอรังษะ และผู้แทนกลุ่มเกษตรกรภาคใต้ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น ได้มีพระราชดำรัสถึงความสำคัญของการมีขี้วัวประจำบ้าน หมู่บ้าน หรือตำบล เพื่อเก็บข้าวไว้บริโภค ว่าการสร้างขี้เล็กนั้น ในที่สุดจะประหยัดกว่าการเก็บข้าวในยุ้งระดับอำเภอ ซึ่งจะมีปัญหาเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพข้าวสารจำนวนมากให้มีสภาพคงเดิมอยู่เสมอไป และได้พระราชทานพระราชดำริ ทรงเห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดธนาคารควาย ดังเช่นที่จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้ราษฎรได้ร่วมใช้ในการทำมาหาเลี้ยงชีพและเพื่อเก็บมูลสัตว์และฟางเพื่อการทำปุ๋ยหมัก แต่ได้ทรงกำชับว่าปัญหาของแต่ละภาคนั้นย่อมแตกต่างกัน จำต้องพิจารณาปัญหาของภาคใดภาคหนึ่งโดยละเอียด ซึ่งในระยะต้นของการทำปุ๋ยหมักนั้น ควรจะทำในลักษณะสาธิต แทนการดำเนินการในลักษณะศูนย์รวมเพื่อจัดยืมสัตว์และผลิตปุ๋ยสำหรับเกษตรกร อีกทั้งควรสนับสนุนการทำและใช้ปุ๋ยหมักในครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เป็นลำดับ การใช้ปุ๋ยธรรมชาติอาจจะทำให้ผลิตผลทางเกษตรกรรมน้อยกว่าการใช้ปุ๋ยเคมี แต่เงินที่เกษตรกรลงทุนทำปุ๋ยหมักด้วยตนเองนั้น จะคุ้มค่ากว่าการเป็นหนี้ จากการต้องกู้ยืมเงินซื้อปุ๋ยเคมีโดยต้องผ่อนส่งดอกเบี้ยในระยะหลัง ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาขาดแคลนเงินซื้อปุ๋ยเคมีหรือขาดแคลนปุ๋ยเคมีในท้องตลาด เพื่อเกษตรกรแล้ว หากมีการร้องเรียนต่อทางราชการ ทางราชการอาจจะไม่มีทุนทรัพย์หรือเจ้าหน้าที่ที่จะขจัดปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนโดยเร่งด่วนได้ และจะทำให้ทุกฝ่ายเกิดความขัดเคือง โดยไม่มีการแก้ปัญหาใดๆ ทั้งสิ้น จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกต้นกระถินในที่ลุ่ม ซึ่งปัจจุบันถูกน้ำท่วมตาย และได้พระราชทานพระราชดำริกับเกษตรอำเภอ และเกษตรจังหวัด ว่า จำต้องขุดระบายน้ำออกจากที่ลุ่มเพื่อให้น้ำที่กักขังตลอดจนน้ำฝนที่ตกลงมาได้มีทางระบายไปยังที่ต่ำ อีกทั้งควรทดลองหว่านเมล็ดกระถินตามคันนา และขอบนอกของที่ลุ่มเข้ามาตรงกลาง เพื่อต้นกระถินตามขอบที่ลุ่มจะได้เติบโตได้ดีกว่าที่ในเขตที่น้ำอาจล้นท่วม เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์

มายังที่ประทับของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ในการทรงเยี่ยมราษฎรในบริเวณนั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับผู้ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๓๐ น.

วันพุธที่ ๘ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมศาลเจ้าเล่งจูเกียง (เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว) อำเภอเมืองปัตตานี และทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าวัดเวฬุวัน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

เวลา ๑๔.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณศาลเจ้าเล่งจูเกียง แล้วเสด็จขึ้นประทับบนพลับพลาพิธี นายเติมศักดิ์ สมันตรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี กราบบังคมทูลรายงานประวัติของศาลเจ้า และเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรเจ้าสี่ออง เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เจ้าชกเต็ก และเจ้าแม่กวนอิม ภายในศาลเจ้าเล่งจูเกียง สมควรแก่เวลาแล้ว จึงทรงลงพระปรมาภิไธย พระนามาภิไธย และพระนามบนแผ่นศิลา ก่อนพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พลับพลาพิธี เพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย และเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัยนั้น แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด นำไปใช้ในการบรรเทาทุกข์ของผู้ประสบภัยในจังหวัดปัตตานี ต่อจากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไป

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดเวฬุวัน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เมื่อเวลา ๑๖.๒๕ น. และเสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว นายเสน่ห์ วัฒนานธร ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา กราบบังคมทูลรายงานการสร้างอุโบสถ และขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกช่อฟ้า เสร็จแล้วเสด็จเข้าอุโบสถ ทรงนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด และทรงถวายยาสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระเคนจตุปัจจัยไทยธรรม แล้วพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้บุคคลผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลเพื่อพระราชทานสำหรับบำรุงบูรณะวัด ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลาม ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้

แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ดังเช่นที่จังหวัดปัตตานี ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๔๐ น. ถึงพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๒๕ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๙ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๒๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ ศาลาเริง ทักษิณราชนิเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ ฯพณฯ นายบารวด ราชบัณฑิต เอกอัครราชทูตเนปาลประจำประเทศไทย เผ้าทูลละอองธุลีพระบาททกราบถวายบังคมลา ในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ ในกรณี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำด้วย

วันศุกร์ที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ วัดคันธาราราม และวัดทรายขาว ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

เวลา ๑๖.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดคันธาราราม บ้านตอหลัง ตำบลไพรวัน แล้วเสด็จขึ้นกุฏิ ทรงจุดธูปเทียนนมัสการพระพุทธปฏิมา ทรงถวายยาสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และทรงถวายจตุปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับบำรุงบูรณะวัด จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณพื้นที่ซึ่งน้ำล้นท่วมในฤดูมรสุม และพระราชทานพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่จังหวัด ถึงความพอพระราชหฤทัยที่กรมชลประทานได้ดำเนินการขุดคลองระบายน้ำลงแม่น้ำบางนรา และราษฎรได้ร่วมกันพัฒนาขุดลอกลำคลองเดิมเพื่อช่วยให้น้ำระบายออกจากพรุป่าเสม็ดได้รวดเร็วขึ้น เป็นผลให้น้ำไม่ล้นท่วมไร่นาในเขตอำเภอไพรวันในฤดูมรสุม ตามที่ได้ทอดพระเนตรแนวคลองต่างๆ มาแล้ว จากนั้น ได้ทรงเยี่ยมราษฎร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการรักษาผู้ป่วยเจ็บ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินต่อไป

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดทรายขาว ซึ่งอยู่ในตำบลไพรวันเช่นเดียวกัน แล้วได้เสด็จเข้านมัสการพระพุทธปฏิมาประธานในอุโบสถ ทรงถวายยาสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และ

ทรงถวายจตุปัจจัยแก่เจ้าอาวาส สำหรับบำรุงบูรณะวัด ก่อนทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ได้มีพระราชปฏิสันถารกับบุคคลเหล่านั้นถึงการเลี้ยงไก่ฟ่อพันธุ์ ซึ่งเป็นโครงการของอำเภอตากใบ ที่ดำเนินการตามพระราชดำริ และทอดพระเนตรการดำเนินงานของหน่วยแพทย์พระราชทาน สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๓๕ น. ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๐๐ น.

เวลา ๒๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จลง ณ ศาลาเรียง ทักษิณราชินีเวศน์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายสมบุญ ศิริธร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และคณะ ซึ่งเดินทางมาประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดภาคใต้ ที่จังหวัดสงขลา เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่ผู้ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทโดยทั่วกัน

วันเสาร์ที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าอุโบสถวัดราษฎร์วิริยาราม อำเภอเมือง และพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี ณ สนามกีฬาเทศบาลจังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดราษฎร์วิริยาราม อำเภอเมือง และเสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว นายวัชระ สิงคิวิบูลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส กราบบังคมทูลรายงานการสร้างอุโบสถ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพวงมาลัยให้เจ้าพนักงานไปคล้องช่อฟ้า ในการทรงยกช่อฟ้าประดิษฐานอุโบสถเสร็จแล้ว ทรงพระเคนจตุปัจจัยไทยธรรม ทรงถวายยาสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถ ณ ศาลากลางจังหวัดนราธิวาส จากนั้น จึงเสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามกีฬาเทศบาลจังหวัดนราธิวาส เพื่อพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี รวม ๒๓ รุ่น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสความว่า ทรงยินดีกับบุคคลต่างๆ ที่ได้มีโอกาสมาร่วมฝึกอบรมคิดเสริมสร้างความสามัคคีระหว่างหมู่คณะ เพื่อความเจริญของตัวเองและส่วนรวม โดยที่ลูกเสือชาวบ้านนั้นมีสัญลักษณ์ผ้าผูกคอเปรียบเสมือนบุคคล ธงประจำรุ่นเปรียบเสมือน

หมู่คณะ และธงชาติเปรียบเสมือนประเทศชาติ ซึ่งทั้งสามสิ่งนี้เป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนต้องรักษาไว้ด้วยชีวิต เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และเพื่อความเจริญก้าวหน้าสืบไปชั่วกาลนาน เสร็จแล้วทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมผู้ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างทั่วถึงก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๑๕ น. ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวสต์เมื่อเวลา ๑๘.๓๐ น.

วันอาทิตย์ที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๒๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ พลับพลาทักษิณราชินีเวสต์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารค่ำและทอดพระเนตรละคร เรื่อง “วีระไทย” ซึ่งจัดการแสดงโดยกองทัพภาค ๔

วันจันทร์ที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่กิ่งอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงตำบลไทรทอง กิ่งอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี แล้วได้ทอดพระเนตรสถานีตำรวจภูธร กิ่งอำเภอไม้แก่น ทอดพระเนตรที่เลี้ยงไก่ และแปลงสวนครัวของข้าราชการตำรวจ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังโรงเรียนโคกนิบวิทยา บ้านโคกนิบ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับนักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ก่อนเสด็จเข้าทอดพระเนตรมัสยิด และทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์พระราชทาน ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริว่า ข้าราชการกิ่งอำเภอไม้แก่น ร่วมกับอหิมา่ม ครูโรงเรียนต่างๆ และราษฎร ควรทำแผนที่พื้นที่ที่ใช้เพาะปลูก ตลอดจนแผนที่แสดงประเภทพันธุ์พืชที่เพาะปลูก อีกทั้งพื้นที่ซึ่งแห้งแล้งหรือน้ำล้นท่วม เพื่อความสะดวกในการที่ทางราชการจะได้ช่วยเหลือเสริมด้านการเกษตร หรือการแก้ปัญหาต่างๆ ในการที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญขึ้นเป็นลำดับ จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนบ้านคลองระ ตำบลบาเราะได้ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส และได้ทอดพระเนตรภายในห้องเรียน และบริเวณโรงเรียนซึ่งปลอดภัยจากปัญหาอุทกภัยในฤดูมรสุมด้วยเหตุที่การขุดคลองตามพระราชดำริ สามารถระบายน้ำจากพรุที่ล้นท่วมพื้นที่ต่างๆ ลงทะเลได้ทันเวลา ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัส

แสดงถึงความพอพระราชหฤทัยที่นักเรียนได้ปลูกไม้ต้นเพื่อความร่มเย็น และได้พระราชทานพระราชดำริให้มีการทำแปลงผัก และการปลูกหญ้าพันธุ์ต่างๆ เพื่อเป็นการทดลองและสาธิตการเกษตรกรรม สำหรับประชาชนในละแวกนั้น จะได้มีตัวอย่างการทำสวนครัวสำหรับการบริโภคหรือขายพันธุ์ผัก อีกทั้งยังส่งเสริมการเลี้ยงโคพันธุ์ด้วย เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ มัสยิดบาหลีซาเซาะ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณพรวาเจาะตามสถานที่ต่างๆ แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชธานีเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๑๕ น.

วันอังคารที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักทักษิณราชธานีเวศน์ไปทรงเยี่ยมราษฎรตามหมู่บ้านต่างๆ ในอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดเชิงเขา ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ และทรงนมัสการพระพุทธรูปปฏิมาประธาน ทรงถวายยาเพื่อพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสเพื่อใช้ในการบำรุงบูรณะวัด แล้วทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎร ตลอดจนทอดพระเนตรผลงานของสหกรณ์ที่ตกกรรมทอดผ้าบาเจาะ จำกัด ในการนี้ พระราชทานพระราชดำรัส แสดงความพอพระราชหฤทัยที่ได้มีการประกอบอาชีพทอผ้าเพื่อเสริมอาชีพหลัก คือ การทำไร่นาเพื่อความอยู่ดีกินดีของครอบครัว และมีพระราชดำรัสถึงความสำคัญของความสามัคคีระหว่างเพื่อนบ้านและหมู่บ้าน เพื่อความมั่นคงและความเจริญของส่วนรวม จากนั้น จึงได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรหมู่บ้านต่างๆ ในบริเวณโครงการปรับปรุงพรวาเจาะ ได้ทอดพระเนตรยุงข้าว ณ บ้านบือระใต้ หมู่ที่ ๑ ตำบลบาเระใต้ อำเภอบาเจาะ และทรงแนะนำให้ราษฎรได้ทำสวนครัว โดยการปลูกพันธุ์ผักต่างๆ เช่น พันธุ์ถั่ว ซึ่งนอกจากจะมีประโยชน์ทางด้านอนามัยแล้ว ยังมีประโยชน์ในการเกษตรกรรมอีกด้วย เพราะสามารถบำรุงคุณภาพดินให้ดีขึ้น อีกทั้งทรงแนะนำให้ราษฎรปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวางไข่ และพระราชทานพระราชดำริถึงความสำคัญของการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมักตามหมู่บ้าน ซึ่งจะเป็นการประหยัดทุนทรัพย์ของราษฎร ตลอดจนพระราชทานพระราชดำริว่า การพัฒนาท้องถิ่นนั้น ต้องดำเนินการโดยไม่รีบเร่งจนเกินไป ซึ่งประชาชนจะต้องเข้าใจนโยบายการพัฒนา มิฉะนั้นแล้ว การพัฒนานั้นจะไม่ราบรื่นและเป็นประโยชน์เท่าที่ควร

ในการนี้ ได้ทอดพระเนตรการดำเนินงานของหน่วยแพทย์พระราชทาน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ณ โรงเรียนบ้านบือระ ก่อนเสด็จ

พระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการสาธิตการเกี่ยวข้าวนาปรัง การนวดข้าวโดยใช้เครื่องจักร และโดยวิธีพื้นเมือง การมัดข้าว ตลอดจนการตำข้าวสารกรอกหม้อ ณ บ้านคูกุ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ วนอุทยานน้ำตกบาโจ อำเภอบาเจาะ เมื่อเวลา ๑๔.๐๐ น. เมื่อทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถสมควรแก่เวลาแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรทำนบกั้นน้ำ และท่อส่งน้ำเพื่อการเกษตร ณ บ้านป่าโละบาลอ หมู่ที่ ๑ ตำบลลูโบะสาวอ อำเภอบาเจาะ ได้พระราชทานพระราชดำรัส แสดงความพอพระราชหฤทัยที่สภาตำบลได้ใช้เงินของโครงการเงินผันของรัฐบาล ให้เป็นประโยชน์เป็นอย่างดี โดยที่สามารถกักน้ำไว้สำหรับใช้ในพื้นที่มากกว่า ๒,๐๐๐ ไร่ อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับหมู่บ้านใกล้เคียงที่จะจัดสร้างทำนบและท่อส่งน้ำในลักษณะเดียวกัน ซึ่งในอนาคตอาจรวมเป็นระบบส่งน้ำตามอำเภอต่างๆ ทั้งนี้หากดำเนินการในลักษณะคลองส่งน้ำแล้ว อาจมีบ่อพักน้ำตามสายคลอง สำหรับการเลี้ยงพันธุ์ปลาเพื่อบริโภคหรือจำหน่าย ซึ่งจะนำมาถึงความเจริญของส่วนบุคคลและของท้องถิ่น เสร็จแล้วจึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๐๐ น. ถึงพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๗.๓๕ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ กิ่งอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรครั้งนี้ ได้ทรงนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน ทรงถวายยาสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาส เพื่อใช้ในการบำรุงบูรณะวัดโชติรส ตำบลไม้แก่น และวัดสาละวัน ตำบลไทรทอง กิ่งอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และได้มีพระราชดำรัส ทรงแนะนำให้ข้าราชการฝ่ายอำเภอ โดยเฉพาะพัฒนาการอำเภอ และเกษตรอำเภอได้จัดไต่พ้อพันธุ์มาให้ผู้ที่สนใจได้เลี้ยงดูผสมพันธุ์กับไก่พื้นเมือง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้มีไก่พันธุ์ผสมซึ่งแข็งแรง สามารถวางไข่และมีน้ำหนักมากกว่าพันธุ์ไก่ที่มีอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งทรงแนะนำให้มีการสาธิตการทำปุ๋ย โดยใช้มูลสัตว์ เศษไม้ ใยไม้ ฟาง ฯลฯ หมักในหลุมไว้ใช้แทนปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะเป็นการประหยัดทุนทรัพย์ของประชาชน ตลอดจนพระราชทานพระราชดำริว่า ควรมีการทำแผนที่ พื้นที่ที่ใช้เพาะปลูก โดยการสำรวจแหล่งน้ำใช้ในที่ลุ่มและในที่ดอน ซึ่งจะชี้ปัญหาของราษฎร เป็นข้อมูลสำหรับทางราชการในอันที่จะส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ทั้งนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนหน่วยปฏิบัติการพิเศษ ตำรวจภูธร หมวดที่ ๙๖๓ และทอดพระเนตรการดำเนินงานของหน่วยแพทย์พระราชทาน ซึ่งทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บอยู่ ณ วัดศาละวันด้วย

เวลา ๑๗.๕๕ น. ได้เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนบ้านแม่เปิบแย ตำบลบาเราะใต้ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส และทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎร และนักเรียนที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก จากนั้น จึงได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรฟาร์มเลี้ยงไก่ “สะดง” ณ บ้านยะลุตง ตำบลกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ได้ทอดพระเนตรเล้าไก่ของนายน้อม สะดง ด้วยความสนพระราชหฤทัย และได้มีพระราชปฏิสันถารโดยทั่วถึงกับผู้ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๑๐ น.

วันศุกร์ที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ไปทรงเยี่ยม ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ โครงการสร้างเขื่อน และราษฎรในพื้นที่อำเภอบะตัง และอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงกองร้อยที่ ๒ กองพันทหารปืนใหญ่ที่ ๕ ได้พระราชทานของขวัญและพระเครื่องแก่ทหาร ทรงฟังคำบรรยายสรุปสถานการณ์ และทอดพระเนตรศูนย์อำนวยการยิง และฐานปืนใหญ่ แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินไปยังกองบังคับการกองร้อยที่ ๓ ตำรวจตระเวนชายแดน ทรงฟังคำบรรยายสรุปสถานการณ์ ทอดพระเนตรสิ่งของที่ยึดได้จากผู้ก่อการร้าย และพระราชทานสิ่งของและพระเครื่องแก่ตำรวจตระเวนชายแดน เสร็จแล้ว ทรงพระราชปฏิสันถารกับข้าราชการและครอบครัวโดยถ้วนทั่ว แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างล้นหลาม ณ สนามหน้าศาลาประชาคม และพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลด้วย สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปเสวยพระกระยาหารกลางวัน และทรงเยี่ยมสมาชิกนิคมสร้างตนเองกือลอง และนิคมสร้างตนเองกือลอง ที่อำเภอบันนังสตา ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโครงการเขื่อนบางลาง ณ บริเวณที่ก่อสร้างในตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา

ในการนี้ ได้พระราชทานพระราชดำรัส แสดงความพอพระราชหฤทัย ที่โครงการเขื่อนบางลาง เป็นโครงการที่ทำไฟฟ้า ซึ่งขณะเดียวกันจะสามารถกักน้ำที่จะไหลลงแม่น้ำปัตตานีให้ไหลช้าลงได้ ตลอดจนมีแผนงานที่จะขุดคลองในจังหวัดปัตตานี เพื่อช่วยในการระบายน้ำจาก

แม่น้ำปัตตานีเข้าสู่ตามพื้นที่เกษตรกรรมได้อีกด้วย และพระราชทานพระราชดำริว่า ควรจะมีการเตรียมรับราษฎรที่จะเสียดินจากการสร้างเขื่อน โดยการจัดสรรที่ดินและเริ่มทำการเพาะปลูกพืชไร่ เพื่อยกย้ายราษฎรเข้ามาทำมาหาเลี้ยงชีพได้ทันเวลาที่น้ำจะท่วม ทั้งนี้อาจสร้างอ่างเก็บน้ำเป็นระยะๆ จากต้นน้ำลงมายังอ่างเก็บน้ำใหญ่ของตัวเขื่อน และจัดให้ราษฎรได้อยู่อาศัยบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำเล็กๆ ซึ่งราษฎรจะมีแหล่งน้ำใช้ที่ดี อีกทั้งเป็นประโยชน์ในการลดความรุนแรงของกระแสน้ำอีกด้วย และได้พระราชทานพระราชดำริว่า หากมีการคิดค้นวิธีลอกตะกอนในอ่างเก็บน้ำเพื่อใช้เป็นปุ๋ยแล้ว จะเป็นผลดีแก่ราษฎรที่พักอาศัยอยู่ในเขตโครงการ ซึ่งอ่างเก็บน้ำเล็กนั้นกันอ่างจะตื้นกว่าอ่างใหญ่ หากคิดการก่อสร้างในลักษณะบ่อเกรอะเพื่อให้ตะกอนลงเฉพาะในบ่อเกรอะ สำหรับขุดลอกออกมาใช้ได้แล้ว ถ้าสำเร็จขึ้นได้จะยังความก้าวหน้าให้เกิดแก่ท้องถิ่นเป็นแน่ จากนั้น จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมหมวดปืนเล็ก กองพันทหารราบที่ ๕๒๒ ซึ่งตั้งอยู่บนสันเขื่อน ได้ทอดพระเนตรที่พักอาศัยและทรงพระราชปฏิสันถารกับทหารเหล่านั้น ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ ที่ทำการก่อสร้างเขื่อนบางลาง สมควรแก่เวลา จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงทักษิณราชินีเวสต์เมื่อวันที่ ๑๙.๐๐ น.

วันเสาร์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๒๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ ศาลาเรียง ทักษิณราชินีเวสต์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายมานูเอล ซา โนเกียรา เอกอัครราชทูตโปรตุเกสประจำประเทศไทยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลาเนื่องจากพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่เอกอัครราชทูตโปรตุเกสประจำประเทศไทย พร้อมกับเอกอัครราชทูตและคณะ ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินไปดูแลโครงการชลประทานมุโนะด้วย

วันอาทิตย์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวสต์ ไปทอดพระเนตรโครงการประปาอเนกประสงค์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณสวนยางใกล้หมู่บ้านพงบือเราะ ตำบลจอบาะ อำเภอยิ่งอ แล้ว ได้ทรงพระดำเนินตามไหล่เขาไปยังน้ำตกซาเบ็ง เพื่อทอดพระเนตรต้นน้ำของโครงการประปาเนกประสงค์ของอำเภอยิ่งอ ได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส และนายอำเภอยิ่งอ แสดงความพอพระราชหฤทัยที่ได้ดำเนินงานการสร้างฝายกักน้ำและวางท่อประปาด้วยการอุทิศแรงงานของประชาชน โดยได้ใช้เงินจากโครงการพัฒนาผันเงินสู่ชนบทเพียงเพื่อการจัดซื้อวัสดุ และการติดตั้งอุปกรณ์บางประเภทเท่านั้น และได้ทรงกำชับว่าควรดำเนินงานโครงการเป็นขั้นตอน โดยในขั้นแรกนี้ทรงเห็นชอบที่จะมีการส่งน้ำเพื่อการสุขาภิบาล แต่ในระยะต่อไปจะต้องคำนึงถึงความเพียงพอของน้ำ เพื่อการเกษตรกรรมในพื้นที่นาและพื้นที่สวนเป็นบริเวณหลายพันไร่ ซึ่งท่อน้ำขนาดใหญ่และอุปกรณ์ควบคุมความดันของน้ำล้วนเป็นสิ่งที่มีราคาแพง หากมีการกักน้ำตามลำธารซึ่งใกล้หมู่บ้านอยู่แล้ว อาจมีผลประโยชน์มากกว่า ด้วยเหตุที่จะเป็นการประหยัดทุนทรัพย์ในการวางท่อหรือเปลี่ยนท่อเมื่อเสื่อมเสียไป จากนั้นได้ทรงพระดำเนินกลับมาประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรทำนบกอนกรีตเสริมเหล็กที่บ้านพงบือเราะ แล้วเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังบ้านลูโบะบายะ

ได้ทรงพระดำเนินจากบริเวณบ้านลูโบะบายะ ผ่านสวนยางไปทอดพระเนตรทำนบดินซึ่งราษฎรในหมู่บ้านที่ ๒ ตำบลลูโบะบายะ อำเภอยิ่งอ ได้ร่วมกันจัดสร้างขึ้นเพื่อทดน้ำเข้าสวนยาง ไร่และนา ได้พระราชทานพระราชดำริให้หมั่นรักษาไม่ให้กระแสน้ำซัดเซาะทำนบจนพังทลาย ควรมีการเสริมสร้างให้มั่นคงอยู่เสมอไป และพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับทางส่งน้ำว่า หากใช้กระบอกไม้ไผ่ซึ่งทำให้กลวงแล้วมาต่อกัน ฝังดินเป็นท่อส่งน้ำตามช่วงที่เกรงว่าน้ำจะเซาะตลิ่งร่องส่งน้ำ ก็ยอมทำได้ และไม่ไผ่ก็เป็นสิ่งที่หาง่ายอยู่แล้ว หรืออีกประการหนึ่ง ถ้าจะใช้กระบอกไม้ไผ่ตอกเรียงกัน เพื่อกันดินร่องระบายน้ำพังทลาย ก็ยอมทำได้เช่นเดียวกัน

จากนั้น จึงได้ทรงพระดำเนินกลับมาทรงเยี่ยมราษฎรบ้านลูโบะบายะ ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวคน์เมื่อเวลา ๑๙.๓๐ น.

วันจันทร์ที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวคน์ ไปประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง ณ สนามบินบ้านทอน อำเภอเมืองนราธิวาส เพื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าอุโบสถวัดยางค้อม กิ่งอำเภอฟิปูน และพิธียกช่อฟ้าอุโบสถ วัดมะนาวหวาน อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ได้ทรงเปลี่ยนพระราชพาหนะเป็นเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ณ ท่าอากาศยานจังหวัดตรัง

และเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดยางค้อม กิ่งอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อเวลา ๑๔.๔๕ น. แล้วทรงจุดธูปเทียนสักการะรูปหล่อพระสมุห์จร ในศาลาที่ประดิษฐาน ก่อนเสด็จเข้าพลับพลาพิธี ณ ที่นั้น นายศุภโยค พานิชวิทย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช กราบบังคมทูลรายงานการสร้างอุโบสถ แล้วขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าอุโบสถ เมื่อเสร็จแล้วจึงเสด็จเข้าอุโบสถ ทรงนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับบำรุงบูรณะวัด และทรงถวายยาสำหรับพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังพลับพลาพิธี เพื่อทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม และพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเงินจำนวนดังกล่าวสำหรับบำรุงบูรณะวัดยางค้อม ต่อจากนั้น ได้ทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทท่ามกลางพายุฝน ก่อนพระราชทานพระเครื่องแก่ผู้แทนทหาร กองพันทหารราบที่ ๒ กรมผสมที่ ๑๕ แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดมะนาวหวาน ตำบลช้างกลาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ครั้นเสด็จเข้าพลับพลาพิธี และนายชลิต พิมลศรี รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กราบบังคมทูลรายงานการก่อสร้างอุโบสถ แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าอุโบสถ ณ แทนที่ประดิษฐานช่อฟ้า จากนั้น ได้เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน ทรงถวายยาเพื่อพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับบำรุงบูรณะวัด แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังพลับพลาพิธีเพื่อทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม และพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัยและสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเงินที่โดยเสด็จพระราชกุศลนั้น สำหรับการบำรุงบูรณะวัดมะนาวหวานต่อไป เสร็จแล้ว ได้ทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลาม และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บโดยรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ เช่นเดียวกับที่วัดยางค้อม และพระราชทานพระเครื่องแก่ผู้แทนทหาร กองพันทหารราบที่ ๒ กรมผสมที่ ๒ กรมผสมที่ ๑๕ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๐๕ น. ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวสตันเมื่อเวลา ๒๐.๓๐ น.

วันพุธที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๑.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปประทับเครื่องบินพระที่นั่ง ณ สนามบินบ้านทอน เพื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมนิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดสตูลแล้ว ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังนิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ ทอดพระเนตรโรงงานสกัดปาล์มน้ำมัน ซึ่งคณะอาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ออกแบบก่อสร้างเครื่องจักรกล ประกอบด้วยเตาต้มทะเลลายปาล์มน้ำมัน เครื่องนวดทะเลลายปาล์มน้ำมัน แยกเส้นใยออกจากเมล็ด กะเทาะเมล็ด และแยกเมล็ดเป็นต้น ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับความเหมาะสมในการที่จะส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันในนิคม เพื่อเป็นการทำมาหาเลี้ยงชีพ นอกเหนือจากการทำสวนทำไร่ ว่า การจัดสร้างโรงงานขนาดเล็กเพื่อบริการผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน มีผู้นิยมปลูกปาล์มน้ำมันมากพอสมควรแล้ว อาจมีโรงงานใหญ่เพื่อผลิตวัสดุจากน้ำมันปาล์มที่สกัดมาแล้วจากโรงงานเล็กๆ ก็เป็นได้ จากนั้น จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ บริเวณแปลงสาธิตการปลูกปาล์มน้ำมัน

ในการนี้ ได้มีพระราชปฏิสันถารถึงทุกชั้นสุขของราษฎร และพระราชทานพระราชดำรัสถึงความสำคัญของการพัฒนาดินให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการปลูกหญ้าเพื่อยึดดิน การปลูกพืชพันธุ์ถั่วแล้วไถกลบลงในดินเพื่อบำรุงดิน และการเลี้ยงไก่หรือโคเพื่อใช้มูลเป็นปุ๋ยบำรุงดิน ด้วยเหตุที่การพัฒนาต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนจึงจะได้ผล เสร็จแล้ว จึงประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน เมื่อเวลา ๑๖.๐๐ น.

ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ไปยังจังหวัดสตูล และทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากท่ามกลางพายุฝน ก่อนประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๐๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังสนามบินบ้านทอน อำเภอเมืองนราธิวาส เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับสู่กรุงเทพมหานคร เป็นการชั่วคราว

อนึ่ง ในวันเดียวกันนี้ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ได้เสด็จโดยเครื่องบินพระที่นั่งกลับสู่กรุงเทพมหานคร ในตอนเช้า

วันเสาร์ที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส

วันอาทิตย์ที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๓.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ ศาลาเรียง ทักษิณราชินีเวศน์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะกรรมการอิสลาม จังหวัดนราธิวาส คณะกรรมการมัสยิด จังหวัดนราธิวาส คาโต๊ะยุติธรรม จังหวัดนราธิวาส สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล คณะกรรมการสมาคมอิสลาม จังหวัดนราธิวาส อำเภอสุโขทัย-โลก และเรือเสาะ ตลอดจนข้าราชการ พ่อค้าและประชาชนในจังหวัดนราธิวาส ผู้ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันรายอ อิดิลฟิตรี (วันออกจากการถือบวช)

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัส ความว่า ทรงยินดีที่ทุกคนตั้งใจแน่วแน่ในการปฏิบัติตามคำสั่งสอนในศาสนาอิสลาม ซึ่งมุ่งให้ทุกคนเป็นคนดี รู้จักเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มุ่งยึดตนเองให้แข็งแกร่ง ตลอดจนมุ่งสร้างเสริมความดี ความเข้มแข็ง และความซื่อสัตย์ในตัวเอง เพื่อให้มีชีวิตอยู่อย่างมีเกียรติ มีประโยชน์ต่อประเทศชาติซึ่งทุกคนถือเป็นส่วนหนึ่ง ตลอดจนช่วยให้ประเทศชาติยืนยงและมั่นคงอยู่ได้ โดยทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันฉันพี่น้องด้วยความสามัคคี ซึ่งเป็นความเข้มแข็งอย่างหนึ่ง สนับสนุนซึ่งกันและกัน และช่วยกันสร้างความสามัคคีให้คงอยู่ต่อไป ในโอกาสนี้ทรงอวยพรให้ทุกคนได้รับอานิสงส์จากการบำเพ็ญศีลในระหว่างการถือบวช ให้มีความเจริญรุ่งเรืองและประสบความสำเร็จตลอดไป

เวลา ๑๕.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังศูนย์พัฒนาหมู่บ้านบ้านโคกไผ่ วัดโคกขุ และวัดพระพุทธ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ครั้งเสด็จพระราชดำเนินถึงศูนย์พัฒนาหมู่บ้าน บ้านโคกไผ่ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ เสด็จเข้าโรงทอผ้าของโครงการทอผ้าบ้านโคกไผ่ เพื่อทอดพระเนตรการทอผ้าของสมาชิกโครงการ ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการขึ้นเพื่อให้ราษฎรรู้จักใช้เวลาว่างจากการทำนาให้เป็นประโยชน์ ทั้งยังเป็นการฟื้นฟูศิลปะการทอผ้าของท้องถิ่นมิให้สูญไป นอกจากนี้ราษฎรยังสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์เป็นรายได้พิเศษอีกด้วย โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณในด้านการหาตลาดสำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับนายสุกิจ วรรณสกล พัฒนาการอำเภอตากใบ ว่า เนื่องจากพื้นที่ในตำบลพร่อนบางแห่งที่เป็นที่ลุ่ม ซึ่งกระแสน้ำไหลท่วมไร่นาราษฎรเป็นประจำทุกปี จึงต้องรีบทำการสำรวจว่าทางน้ำธรรมชาติทางใดที่กระแสน้ำไหลบ่าเข้ามาและทางใดระบายออกไป โดยสอบถามจากชาวบ้านในบริเวณนั้น และศึกษาประกอบจากแผนที่เพื่อหาข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับวางแผนป้องกันและแก้ไข ตลอดจนประสานงานกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน ซึ่งจะมาช่วยดำเนินการ ในการนี้ ควรชักชวนให้ราษฎรช่วยกันขุดลอกคลองธรรมชาติเพื่อช่วยให้มีประสิทธิภาพในการระบายน้ำดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ต่อเมื่อพรเริ่มแห้งและสามารถทำการเพาะปลูกได้แล้วจึงแนะนำให้ราษฎรทราบถึงการอนุรักษ์ดิน โดยไม่ควรใส่ปุ๋ยเคมีเพราะจะทำให้ดินเปรี้ยวและเสื่อมคุณภาพ ซึ่งดินในบริเวณพรุเดิมก็มีกรดอยู่แล้ว สำหรับการสร้างถนนผ่านบริเวณที่ลุ่มนั้น จะต้องสร้างสะพานให้แข็งแรงและต้องฝังท่อระบายน้ำตามแนวถนนเพื่อป้องกันมิให้น้ำเซาะทำลายถนนเสียหายได้ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังวัดโคกกู ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ

เมื่อเสด็จขึ้นกุฎแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถวายยาแก่เจ้าอาวาส สำหรับพระภิกษุใช้ในยามจำเป็น ตลอดจนแจกจ่ายให้ราษฎรที่เจ็บไข้ และทรงถวายปัจจัยสำหรับสมทบทุนสร้างอุโบสถหลังใหม่ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง ในการนี้ ได้มีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาสถึงโครงการระบายน้ำออกจากพรุในพื้นที่บริเวณนั้น จากนั้นทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณวัด แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังวัดพระพุทธ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ

ครั้งเสด็จเข้าโรงธรรมศาลาแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถวายยาแก่เจ้าอาวาสสำหรับพระภิกษุใช้ในยามจำเป็น ตลอดจนแจกจ่ายให้ราษฎรที่เจ็บไข้ และทรงถวายปัจจัยสำหรับสมทบทุนในการสร้างอุโบสถหลังใหม่ซึ่งยังก่อสร้างไม่แล้วเสร็จ ในการนี้ ได้มีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาสถึงความจำเป็นในการขุดลอกคลองธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยระบายน้ำออกจากบริเวณพรุเพื่อขจัดปัญหาเรื่องกระแสน้ำไหลท่วมทำความเสียหายแก่ไร่นาราษฎร โดยจะต้องชักชวนให้ราษฎรช่วยกันทำการขุดลอกคลองเพื่อจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของส่วนรวม ต่อจากนั้นทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรโรงทอผ้าของโครงการทอผ้าตามพระราชประสงค์ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามพระราชดำริ ดังเช่นโครงการทอผ้าบ้านโคกไผ่ แล้วทรงเยี่ยมราษฎรที่

เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ภายในบริเวณวัด ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ดังเช่นที่ปฏิบัติที่วัดโคกภู เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๐๕ น.

วันจันทร์ที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๓.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปยังคลองระบายน้ำของโครงการแม่น้ำปัตตานี โรงเรียนบ้านปะกาจिनอ และวัดมุจลินทวาปีวิหาร อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงริมฝั่งคลองระบายน้ำของโครงการแม่น้ำปัตตานี ในเขตพื้นที่บ้านมะพร้าวตันเดียว ตำบลลิปะสะโง อำเภอหนองจิก นายเต็มศักดิ์ สมันตรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี นายมนัส บิดวงษ์ อธิบดีกรมชลประทาน และนายจรรยา นิลพันธุ์ ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๑๒ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลรายงาน แล้วทอดพระเนตรแผนที่แสดงแผนงาน และผลการสำรวจโครงการแม่น้ำปัตตานี ซึ่งเป็นโครงการระบายน้ำออกจากบริเวณที่ลุ่มที่มีน้ำขังตลอดปี และกระแสน้ำไหลท่วมพื้นที่เกษตรกรรมในฤดูมรสุม ตลอดจนจ่ายน้ำเพื่อการชลประทานให้แก่พื้นที่เพาะปลูกที่ยังขาดแคลนน้ำ จากนั้นทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๓๐,๐๐๐ ไร่ และอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอหนองจิก และอำเภอเมืองปัตตานี เป็นโครงการที่เตรียมจัดสรรที่ทำกินให้ราษฎร หลังจากดำเนินการระบายน้ำ จัดระบบการชลประทาน และพัฒนาที่ดินเสร็จสมบูรณ์แล้ว ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสว่า ควรขุดคลองข่อยแยกจากคลองระบายน้ำสายใหญ่ให้เพียงพอสำหรับใช้ประโยชน์ ทั้งในด้านการช่วยระบายน้ำในช่วงฤดูมรสุม และใช้ในการจ่ายน้ำเพื่อการชลประทาน โดยขุดให้ระดับพื้นคลองข่อยอยู่สูงกว่าระดับพื้นคลองระบายน้ำสายใหญ่ เมื่อเกิดน้ำท่วม คลองข่อยจะช่วยระบายน้ำออกจากที่ลุ่มคลองสายใหญ่ เพื่อระบายลงทะเลต่อไป แต่ในฤดูแล้ง ก็จะสามารถปิดประตูบังคับน้ำที่ปลายคลองสายใหญ่ เพื่อหนูนน้ำให้ไหลเข้าคลองข่อย และส่งไปยังพื้นที่เพาะปลูกได้ทั่วถึง โดยขุดคลองข่อยให้เป็นแนวตามระดับความสูงของพื้นที่ ส่วนบริเวณพื้นที่บางแห่งที่มีน้ำขังตลอดปี ก็ควรปรับปรุงให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด สำหรับการจัดรูปที่ดินนั้นควรแบ่งเขตเป็นหมู่บ้าน ๓ แห่ง ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้วางแผนนโยบาย โดยหมู่บ้านจะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน แต่สมาชิกหมู่บ้านจะมีสิทธิ์ทำกินในที่ดินที่จัดสรรให้ไปจนชั่วลูกชั่วหลาน และส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้ควบคุมให้มีการดำเนินงานไปตามนโยบายที่วางไว้ และให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่างๆ

ในการนี้ จะต้องเตรียมพื้นที่สำหรับขยายในกรณีที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น ส่วนพื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าวไม่ได้ ก็อาจใช้ปลูกพืชไร่ที่เหมาะสม และใช้เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ หมุนเวียนกันไป ซึ่งจะทำให้ดินได้รับปุ๋ยธรรมชาติจากมูลสัตว์ และจะค่อยๆ มีความสมบูรณ์ขึ้น ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่ทำการทดลองปลูกข้าวในพื้นที่ ๔๐๐ ไร่ ริมคลองระบายน้ำสายใหญ่เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังโรงเรียนปะกาจिनอ ตำบลดอนรัก อำเภอหนองจิก

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงหน้าโรงเรียนบ้านปะกาจिनอ ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎร ครูและนักเรียน ซึ่งเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณโรงเรียน ได้มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรถึงปัญหาเรื่องน้ำท่วมไร่นาในฤดูมรสุม ซึ่งทางราชการกำลังดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วนอยู่แล้ว เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังวัดมุลินทวาปีวิหาร ตำบลตลุง อำเภอหนองจิก

เมื่อเสด็จเข้าอุโบสถแล้ว ทรงถวายยาแก่พระราชพุทธิรังษี เจ้าอาวาส สำหรับพระภิกษุใช้ในยามจำเป็น และแจกจ่ายแก่ราษฎรที่เจ็บไข้ ในการนี้ มีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาส เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังวิหาร ทรงนมัสการรูปปั้นหลวงพ่อดวด (นวล เทวธมฺโม) ต่อจากนั้น เสด็จออกจากวิหาร ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น เสร็จแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๓๕ น.

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ สถานที่ต่างๆ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์

วันอังคารที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ไปยังวัดโคกเคียน และวัดลำภู อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดโคกเคียน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส เสด็จเข้าอุโบสถทรงถวายยาแก่ พระอธิการเงิน ปญฺญาธโร เจ้าอาวาส สำหรับพระภิกษุใช้ในยามจำเป็นและแจกจ่ายให้ราษฎรที่เจ็บไข้ และทรงถวายปัจจัยสำหรับบำรุงบูรณะวัด ในการนี้ ได้มีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาส เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรศูนย์อบรมทอผ้าบ้านโคกเคียน ซึ่งมีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมให้ราษฎรรู้จักการทอผ้าให้ถูกต้องวิธี สำหรับไว้ใช้เองหรือนำไปจำหน่ายเป็นรายได้พิเศษ ต่อจากนั้นประทับทอดพระเนตรการ

สาธิตศิลปะการป้องกันตัวด้วยมือเปล่า โดยราษฎร และวิทยากรซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มาฝึกสอนผู้ที่สนใจ เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรการเลี้ยงไก่พันธุ์ผสมซึ่งเป็นไปตามพระราชประสงค์ โดยได้พระราชทานไก่พ่อพันธุ์แก่หมู่บ้านสำหรับผสมพันธุ์กับไก่พันธุ์พื้นเมืองของราษฎร เพื่อให้ได้ไก่พันธุ์ผสมที่มีรูปร่างใหญ่ขึ้น อีกทั้งให้ไข่ดกและใหญ่ขึ้น แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปทอดพระเนตรบริเวณที่มีน้ำท่วมมาราษฎรในเขตพื้นที่ตำบลโคกเคียน ในกรณี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสกับนายประเวศ ราชฤทธิ นายอำเภอเมืองนราธิวาส และนายบุญ สุวรรณลี ผู้ใหญ่บ้านบ้านโคกเคียนว่า สำหรับปัญหาเรื่องการระบายน้ำออกจากบริเวณนาข้าวที่มีน้ำขังอยู่นั้น ก่อนอื่นจะต้องศึกษาและสำรวจดูว่าทางระบายน้ำธรรมชาตินั้นมีที่ใดบ้าง และที่ใดที่คำนวณแล้วไม่สามารถระบายน้ำออกได้ทันท่วงทีในเวลาที่ปริมาณน้ำมาก จะได้หาทางแก้ไขที่จุดนั้นๆ โดยเฉพาะแนวถนนที่ใช้เป็นท่อนกั้นน้ำด้วยนั้น บางจุดจำเป็นจะต้องเจาะให้น้ำระบายออกได้โดยสะดวก โดยสร้างสะพานคร่อมและฝังท่อตลอดแนวสะพานและแนวถนน บริเวณปลายสะพานทั้ง ๒ พาก ก็ต้องอัดดินพื้นถนนให้แน่นเป็นพิเศษ เพื่อเวลามีกระแส น้ำมากจะได้ไหลท่วมถนนข้ามไปได้เป็นลักษณะฝายน้ำล้น ซึ่งจะช่วยให้ช่วยระบายน้ำออกได้โดยรวดเร็ว และถนนก็จะไม่ถูกน้ำเซาะพังทลาย ส่วนคลองระบายน้ำที่ตื้นเขินก็ต้องขุดลอกให้สามารถระบายน้ำไปลงทะเลได้ทันการ เมื่อดำเนินการระบายน้ำออกจากบริเวณพรุจนเริ่มแห้งแล้ว ก็ควรมีการประชุมกรรมการหมู่บ้านเพื่อดำเนินการจัดสรรที่ทำกินให้ราษฎร ทั้งนี้จะต้องพิจารณาด้วยความเป็นธรรมโดยมุ่งช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนที่สุดก่อน และราษฎรก็ต้องปรองดองกัน จากนั้นทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณวัด เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังวัดลำภู ตำบลลำภู อำเภอเมืองนราธิวาส

ครั้นเสด็จเข้าอุโบสถแล้ว ทรงถวายยาแก่พระครูสุวรรณคุณวัฒน์ เจ้าอาวาส สำหรับพระภิกษุใช้ในยามจำเป็นและแจกจ่ายให้แก่ราษฎรที่เจ็บไข้ และทรงถวายปัจจัยสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด ในกรณีนี้มีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาส เสร็จแล้วทรงพระดำเนินไปยังสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐาน เสร็จแล้วทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ภายในบริเวณวัด มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในกรณีนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ และทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ที่ตั้งเช่นที่ปฏิบัติ ณ วัดโคกเคียน สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๗.๕๕ น.

วันพุธที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังสนามบินบ้านทอน อำเภอเมืองนราธิวาส เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินจากการแปรพระราชฐาน เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดภาคใต้ กลับสู่กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีเปิดอาคารกองบังคับการ และเปิดป้ายชื่อค่ายนวมินทราชินี ณ กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงหน้าอาคารกองบังคับการ แล้ว เสด็จเข้าปะรำพิธี ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย ประธานสงฆ์ถวายศีล ต่อจากนั้น พันเอก สุจินต์ อาระกุล ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ กราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ และกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดอาคารกองบังคับการ และเปิดป้ายชื่อค่ายนวมินทราชินี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังแท่นหน้าอาคารกองบังคับการ ทรงประกอบพิธีเปิดอาคารกองบังคับการ และเปิดป้ายชื่อค่ายนวมินทราชินี แล้วเสด็จขึ้นอาคารกองบังคับการ และเสด็จเข้าห้องประชุม ทรงลงพระปรมาภิไธย และพระนามาภิไธยในสมุดเยี่ยม เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปประทับ ณ พลับพลาพิธี ณ ที่นั้น ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ กราบบังคมทูลถวายพระพร และทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพานดอกไม้ธูปเทียน แล้วกล่าวนำทหารถวายสัตย์ปฏิญาณตน ในกรณีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า คำมั่นสัญญาที่ทุกคนกล่าวปฏิญาณนั้น ขอให้ถือว่าเป็นการแสดงความจริงรักภักดีต่อประเทศชาติและความตั้งใจอันบริสุทธิ์แน่วแน่ที่จะพิทักษ์รักษาบ้านเมืองของเราไว้ให้มีอิสรภาพและความมั่นคงเต็มเปี่ยม ดังนั้น คำสัตย์สัญญาของทุกคนจึงมีค่าและมีความหมายลึกซึ้งหนักแน่นยิ่ง ซึ่งเมื่อได้ปฏิบัติโดยเคร่งครัดครบถ้วนแล้ว จะเกิดประโยชน์แก่ชาติและเป็นเกียรติแก่ตนเองอย่างสูง

ทหารแห่งกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ นี้ ได้ปฏิบัติงานสร้างชื่อเสียงเกียรติคุณเป็นลำดับมาด้วยความอุตสาหะพยายาม คือได้ปฏิบัติหน้าที่ของทหารโดยครบถ้วน ได้อยู่ร่วมและทำงานร่วมกับประชาชน เป็นกำลังของประชาชนในอันที่จะสร้างความมั่นคงในทางความเป็นอยู่และการอาชีพ รวมทั้งช่วยเหลือทางด้านการศึกษาและอนามัยด้วย ผลงานทั้งนี้ทำให้กรมทหารนี้มี

ความมั่นคงทุกด้าน ทั้งแสดงว่าแนวทางที่ได้ปฏิบัติงานมาแล้วโดยตลอดนั้น เป็นแนวทางที่ถูกต้อง ทหารทุกคน ทุกตำแหน่ง จึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องพยายามยึดถือเป็นแบบฉบับ สำหรับปฏิบัติ สืบเนื่องต่อไปให้สมบูรณ์และก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถึงหากจะมีความยากลำบาก มีการต่อต้านขัดขวาง หรือมีอันตรายเป็นอุปสรรคมากมายเพียงไร ก็จะต้องร่วมกันฝ่าฟันต่อสู้เอาชนะอุปสรรคทั้งนั้นให้ ได้ด้วยความมั่นใจและบริสุทธิ์ใจ ประกอบด้วยความกล้าหาญ อดทน และความมีจิตใจที่หนักแน่น ยึดเอาเอกราช อธิปไตย และความป็นอิสระของชาติไทยเป็นธงชัยและเป็นจุดมุ่งหมายอันสูงสุด

การที่ทหารทั้งหลายจะเดินทางไปปฏิบัติราชการสนามชายแดน ณ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัด น่านตั้งแต่วันที่ ๕ ตุลาคม นี้ ขอให้ถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่สำคัญยิ่งใหญ่ เป็นการรักษา เอกราชอธิปไตย และความมั่นคงของชาติไทยโดยแท้ อันเป็นหน้าที่แท้จริงของทหาร และเป็น เกียรติประวัติของทุกๆ คน ในกรณี ทรงอวยพรให้ทหารในกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ ทุกคนมีความปลอดภัย มีความเข้มแข็งสมบูรณ์ด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังปัญญา สามารถ ปฏิบัติหน้าที่น้อยใหญ่ให้บรรลุผลอันเลิศและมีชัยชนะ มีความสวัสดิ์ มีความสุขความเจริญ ในที่ทั้งปวง ถ้วนทั่วหน้ากัน จบแล้ว ประทับทอดพระเนตรการสวนสนามของหน่วยทหาร และ หน่วยยานยนต์ของกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ ซึ่งจะไปปฏิบัติราชการสนามชายแดน ณ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เสร็จแล้ว ได้มีพระราชปฏิสันถารกับนายทหารของกรมทหารราบ ที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิตเมื่อเวลา ๑๗.๔๕ น.

ตุลาคม

วันเสาร์ที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๑๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงรับสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในการที่เสด็จพระราชดำเนินกลับประเทศไทย โดยเครื่องบินของสายการบินแควนตัส เที่ยวบินคิว เอฟ ๑ จากประเทศออสเตรเลีย ถึงท่าอากาศยานกรุงเทพฯ เวลา ๐๐.๑๕ น. โดยมี คณะรัฐมนตรี คณะองคมนตรี พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พลเรือน ตลอดจนพสกนิกร ประชาชน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จอย่างล้นหลาม ได้มีพระราชปฏิสันถารกับผู้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างทั่วถึง สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อเวลา ๐๑.๔๐ น.

วันศุกร์ที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดอ่างทอง (เป็นการส่วนพระองค์)

วันศุกร์ที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๑๙
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง

ได้เสด็จลงจากรถยนต์พระที่นั่ง ณ บริเวณวัดไก่อ้า ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่คอยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จพระราชดำเนิน และทรงพระราชปฏิสันถารเกี่ยวกับทุกข์สุขของราษฎรเหล่านั้น ตลอดจนพระราชทานพระราชดำรัสถึงความสำคัญของการสามัคคีระหว่างหมู่คณะ ความสำคัญของการมีเมตตาจิตต่อกัน และความสำคัญของการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดท่าตลาด ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทรงนมัสการพระพุทธรูปวิมาประฐาน ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสเพื่อการบำรุงบูรณะวัด และทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณวัด

ในการนี้ ได้มีราษฎรกราบบังคมทูลถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ดอน ซึ่งได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับผลงานของกรมชลประทานที่ได้ดำเนินการขุดลอกและขยายลำคลองในโครงการชลประทานเขตชัยนาท-ป่าสัก ว่า ได้มีคลองส่งน้ำที่มีสภาพดียาวถึง ๑๕๐ กิโลเมตร ซึ่งสามารถจ่ายน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกในฤดูแล้งและระบายน้ำที่เกินความต้องการออกจากพื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝน เพื่อช่วยที่นาทั้งสิ้นเป็นเนื้อที่หนึ่งแสนห้าหมื่นไร่เศษ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ซึ่งการส่งน้ำให้ราษฎรที่มีนาอยู่ที่ตอนในเขตโครงการนั้น ราษฎรควรร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ที่กรมชลประทาน ซึ่งพร้อมอยู่ ณ ที่นั้น เพื่อพิจารณาปัญหาและวางแผนดำเนินการแก้ไขตามขั้นตอน จากนั้น จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณพื้นที่นา ซึ่งสามารถปลูกข้าวได้โดยไม่ต้องประสบปัญหาจากอุทกภัย แล้วเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดท่าตอ ตำบลท่าตอ อำเภอเมืองอ่างทอง เพื่อทรงนมัสการพระพุทธปฏิมาประธานที่สำคัญ ในการนี้ ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสเพื่อการบำรุงบูรณะวัด และทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่มาคอยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ บริเวณถนนหน้าทางเข้าวัดรุ่ง ตำบลบ้านรี อำเภอเมืองอ่างทอง จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดท่าสุทธาวาส ตำบลบางเสด็จ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง เพื่อทรงนมัสการพระพุทธปฏิมาประธาน ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสเพื่อการบำรุงบูรณะวัด ทอดพระเนตรโครงการตุ๊กตาดินเผาในพระบรมราชานุเคราะห์ ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้น เพื่อให้ราษฎรที่สนใจ รู้จักใช้เวลาว่างจากการทำนา ให้เป็นประโยชน์ และยังสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์เป็นรายได้พิเศษของครอบครัวอีกด้วย และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ครู ช่าง ไปช่วยฝึกสอนราษฎร ตลอดจนทรงช่วยเหลือในด้านการจัดจำหน่าย สมควรแก่เวลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงแยกขบวนรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๙.๐๐ น. ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อเวลา ๒๐.๑๕ น.

อนึ่ง สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ได้เสด็จพระราชดำเนินจากวัดท่าสุทธาวาส ไปยังวัดกุเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา เพื่อทรงเยี่ยมราษฎร และทอดพระเนตรโบราณสถานภายในบริเวณวัด เสร็จแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิตเมื่อเวลา ๒๑.๕๕ น.

วันอังคารที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๑๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้เอกอัครราชทูตและภริยา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในโอกาสที่เข้ารับตำแหน่งใหม่ ดังต่อไปนี้

เวลา ๑๗.๓๕ น. ฯพณฯ เจรา อังเดร เอกอัครราชทูตฝรั่งเศส

เวลา ๑๗.๒๐ น. ฯพณฯ คาร์ล ปีเตอร์ลิก เอกอัครราชทูตออสเตรเลียและภริยา

เวลา ๑๘.๑๐ น. ฯพณฯ ชัง - คริสตอฟ เออเบอร์ก เอกอัครราชทูตสวีเดนและภริยา

เวลา ๑๘.๔๕ น. ฯพณฯ คุณ บัค เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐเกาหลีและภริยา

เวลา ๑๙.๒๐ น. ๗พณฯ มานซูร์ อาห์เมด เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลาม
ปากีสถานและภริยา

วันเสาร์ที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง
พระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระบรมราชานุสรณ์ ณ พระลาน
พระราชวังดุสิต และพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬารพิมาณ ในพระบรมมหาราชวัง ในการ
พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ในวันปิยมหาราช

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงพระบรมราชานุสรณ์ ทรงวางพวงมาลา ทรงจุดธูปเทียน
เครื่องราชสักการะกราบถวายบังคมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้ว
เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬารพิมาณ ในพระบรมมหาราชวัง ในการ
พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน วันปิยมหาราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ กราบถวายบังคมพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี
พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พระสงฆ์ ๕๗ รูป สวดพระพุทธมนต์ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม สมเด็จพระราชาคณะถวายศีลและถวายพระธรรม
เทศนาถ้อย ๑ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม
บูชาภักดิ์เทศน์ แล้วทรงทอดผ้า พระสงฆ์ทั้งนั้นสดับปกรณ์ ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก
ถวายพระพรลา เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันจันทร์ที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อมประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ ว่าที่ร้อยตำรวจเอก อมรรักษ์ หุვნันทน์
กับ นางสาวช่อแก้ว เก่งระดมยิง นายวินิจ บุญวิวัฒน์ กับ นางสาวศิริวรรณ เทียนทอง
นายประคิด ตริยานนท์ กับ นางสาวจันทนา นิลกำแหง นายปิยะพงศ์ อาภาศิลป์ กับ
หม่อมราชวงศ์อภิจิต วรวรรณ และนายสุชัย เขตขำนิ กับ นางสาวกัลยารัตน์ กัมปนาทแสนยากร
ตามลำดับ

วันอังคารที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ พลเอก หลวงชาตินิกรบ (ศุข ชาตินิกรบ) ม.ป.ช., ม.ว.ม., ป.ช.ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพุธที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ๕๐ วัน พระศพ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ณ พระที่นั่งทรงธรรม วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงพระศพ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

พฤศจิกายน

วันจันทร์ที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

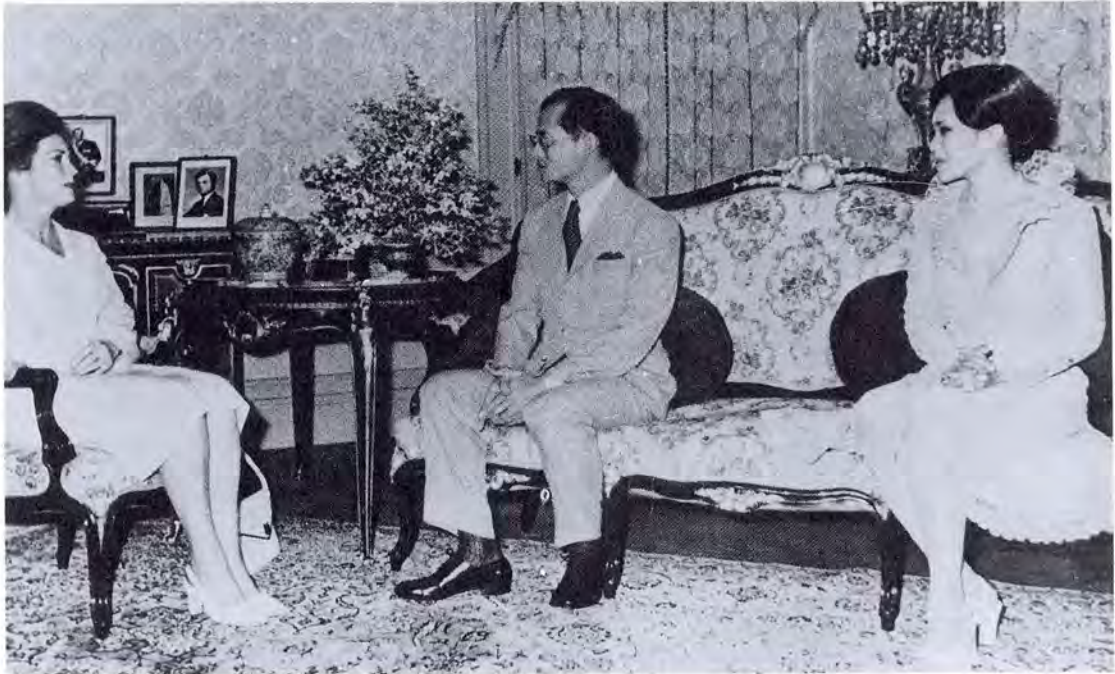
เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลออกพระเมรุพระศพ สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายาในรัชกาลที่ ๖ ณ ศาลาสหทัยสมาคม ในพระบรมมหาราชวัง

วันอังคารที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายาในรัชกาลที่ ๖ ม.จ.ก., ป.จ. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันศุกร์ที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

วันศุกร์ที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้

ภริยาประธานาธิบดีสาธารณรัฐอาหรับแห่งอียิปต์เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ นายจงสฤกษ์ ณะโสภณ กับ นางสาวศิริบุปผา จุลละทรัพย์ นาวาอากาศตรี สมเกียรติ เครือวรรณ กับ นางสาวจากรณี ชุณศิริรักษ์ นายขจิต ศึกษมัต กับ นางสาวสมนา ยศสุนทร ร้อยโท ฤกษ์ชัย กุลแพทย์ กับ นางสาวดวงพร โหมขุนทด นายศักรพันธ์ เอี่ยมเอกดุ่ย กับ นางสาวศิรินลักษณ์ พลังกูร และนายณัฐฐเถกิง จันทรตรี กับ นางสาวชูใจ เขาวนชาติ ตามลำดับ

วันศุกร์ที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๒.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นางชาติส ภริยาประธานาธิบดีสาธารณรัฐอาหรับแห่งอียิปต์และคณะ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสที่เดินทางมาประเทศไทย

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารกลางวัน
ด้วย

เวลา ๑๖.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้
ฯพณฯ นายอุ ทิน หม่อง เอกอัครราชทูตพม่าประจำประเทศไทยและภริยา ฝ้าฯทูลละอองธุลี
พระบาทกราบถวายบังคมลาในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่งหน้าที่

วันศุกร์ที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ
สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา จากพระตำหนัก
จิตรลดารโหฐาน ไปประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินจากท่าอากาศยาน
กองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง แปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนัก
ภูพานราชนิเวศน์ เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินเชียงเครือ ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร นายสมพร กลิ่นพงษา ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร กราบบังคมทูลรายงาน
และกราบบังคมทูลเบิกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แล้วทรง
พระดำเนินและทรงเยี่ยมข้าราชการพลเรือน ตำรวจ และทหาร ตลอดจนพ่อค้าคหบดีและ
ราษฎร ณ บริเวณสนามบินโดยทั่วถึง ก่อนประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยัง
ภูพานราชนิเวศน์ ซึ่งมีราษฎรรายทางเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ถึงพระตำหนัก
ภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๓๐ น.

วันจันทร์ที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๒.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ
สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา จากภูพานราชนิเวศน์
ไปทรงเยี่ยมทหารและราษฎรในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณโรงเรียนร่มเกล้า ตำบลดงหลวง อำเภอนาแก จังหวัด
นครพนมแล้ว ได้มีพระราชปฏิสันถารกับนายทองทิพย์ สุคำภา ซึ่งรับราชการเป็นครูใหญ่
โรงเรียนร่มเกล้า นับแต่วันที่ทรงเปิดป้ายชื่อโรงเรียนเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๖ โดยได้พระราชทาน

พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อจัดซื้ออุปกรณ์สำหรับราษฎรบ้านหนองแคน และทหารช่างของ กองทัพอากาศที่ ๒ ร่วมกันสร้าง เพื่อเป็นสถานศึกษาของบุตรหลานราษฎรในละแวกนั้น จากนั้น ทรงพระดำเนินไปยังฐานปฏิบัติการบ้านหนองแคน กองร้อยปืนใหญ่ที่ ๓๐๑๒ และหมวด ทหารราบ เมื่อร้อยโท ชัยณรงค์ กิจคณะ ผู้บังคับการฐานปฏิบัติการ ได้กราบบังคมทูล รายงานสรุปสถานการณ์แล้ว ได้ทออดพระเนตรหมู่ปืน การระวังป้องกันรอบฐานและมี พระราชปฏิสันถารกับบรรดาทหารที่วางกำลังอยู่ ก่อนทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลี พระบาทอยู่หน้าฐานปฏิบัติการ ได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น และ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษา ผู้ป่วยเจ็บซึ่งในการนี้มิคนไข้ซึ่งมีอาการต้องตรวจโดยนายแพทย์เฉพาะโรค จึงพระราชทาน พระมหากรุณาให้รับเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ และมีพระราชดำรัสให้เจ้าหน้าที่ทหาร เป็นผู้นำมารับการตรวจรักษา ณ หน่วยแพทย์หลวงภูพานราชนิเวศน์ ในวันเดียวกันนั้น สมควร แก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ต่อไปยังฐานปฏิบัติการภูพานน้อย ตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

เมื่อเสด็จเข้าศาลาชั้นธาสากองบังคับการชุดควบคุมที่ ๓ แล้ว ได้พระราชทาน พระพิทักษ์ภูพาน พระอภิบาลปวงประชา และพระรักษาพนมเขต ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่เจ้าหน้าที่ พลเรือน ทหาร และตำรวจ ได้พร้อมใจกันสร้างขึ้นเพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็น พระราชกุศลแด่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร แก่ราษฎรบ้านก้านเหลืองดง บ้านหนองหนาว และบ้านชะโนด ซึ่งเป็นหมู่บ้านไทยบ้านอาสาไว้สัการบูชา เสร็จแล้ว พันเอก อรุณ ศรีอุทัย ผู้บังคับชุดควบคุมที่ ๓ กราบบังคมทูลสรุปสถานการณ์ก่อนที่ข้าราชการบ้านเมือง จะน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระสุธารสา ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามสมควรแล้ว ได้พระราชทานพระเครื่องและสิ่งของแก่ผู้ปฏิบัติการ ดังเช่นที่พระราชทาน ณ ฐานปฏิบัติการ บ้านหนองแคน ก่อนทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ที่หน้า บริเวณฐานปฏิบัติการ สมควรแก่เวลาแล้ว จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนิน กลับ ถึงภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๗.๕๐ น.

วันพุธที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๓.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราช ดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา จากพระตำหนัก ภูพานราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมค่ายเฉลิมพล และทรงเยี่ยมราษฎร ในพื้นที่อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงค่ายเฉลิมพล บ้านหนองฮาด ตำบลสว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน ได้ประทับทรงฟังการบรรยายสรุปสถานการณ์ทั่วไป จากพันเอก อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บังคับการชุดควบคุมทางยุทธวิธีที่ ๒๓ ก่อนทรงพระดำเนินทอดพระเนตรหมู่ปืน และการระวางป้องกันรอบค่าย ได้ทรงพระราชปฏิสันถารเกี่ยวกับภารกิจของเหล่าทหาร และพระราชทานยาเพื่อทหารได้ร่วมใช้กับราษฎรในยามจำเป็น แล้วเสด็จเข้าพลับพลาหน้าค่ายเฉลิมพล ประทับทอดพระเนตรการสวนสนาม ตลอดจนการสาธิตการปฐมพยาบาล และวิธีป้องกันตัวของสมาชิกไทยบ้านอาสาป้องกันตนเอง ซึ่งเป็นราษฎรที่ได้ร่วมกันฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ป้องกันหมู่บ้านของสมาชิก ให้รอดพ้นจากการคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เสร็จแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อพระราชทานในกิจการของไทยบ้านอาสาป้องกันตนเอง ก่อนทรงเยี่ยมสมาชิกไทยบ้านอาสาป้องกันตนเอง ตลอดจนราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ได้มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นโดยทั่วถึง ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ผู้ป่วยเจ็บด้วย สมควรแก่เวลาแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๑๕ น.

วันศุกร์ที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๓.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากภูพานราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมราษฎรและตำรวจตระเวนชายแดน ในเขตพื้นที่อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงค่ายพนาวิจิตร กองบังคับการชุดควบคุมที่หมาย ๒ ตำรวจตระเวนชายแดน ตำบลชมภูพาน อำเภอบึงกาฬ และพันตำรวจโท วิจิตร เวชศาสตร์ ผู้บังคับการชุดควบคุมที่หมาย ๒ ได้กราบบังคมทูลสรุปสถานการณ์แล้ว ทรงพระดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากบริเวณหน้าค่ายพนาวิจิตร ได้มีพระราชปฏิสันถารเกี่ยวกับการทำมาหาเลี้ยงชีพของราษฎร และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินและหน่วยแพทย์พระราชทานที่ตั้งหน่วยอยู่บริเวณค่ายพนาวิจิตรทำการตรวจรักษา และแจกจ่ายยาแก่ผู้ป่วยเจ็บโดยถ้วนทั่ว อีกทั้งได้มีพระราชปฏิสันถารกับ นายชำนาญ พงณา ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย ข้าราชการพลเรือน ทหาร และตำรวจ เกี่ยวกับทุกข์สุขของราษฎร สมควรแก่เวลา จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๑๐ น.

เวลา ๒๑.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ พลับพลาอุทยานราชวินิเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารค่ำร่วมกับข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ พ่อค้า คหบดี และประชาชนจาก ๑๑ จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วันอาทิตย์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๓.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากอุทยานราชวินิเวศน์ จังหวัดสกลนคร ไปทรงเยี่ยมทหารและราษฎรในพื้นที่อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงฐานปฏิบัติการบ้านนาคู กองร้อยทหารราบที่ ๓๐๓๒ ตำบลนาคู อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ และร้อยเอก นฤมิตร สมัครการ ผู้บังคับกองร้อย กราบบังคมทูลรายงานสรุปสถานการณ์แล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานสิ่งของและพระเครื่องแก่ทหาร ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณฐานปฏิบัติการ และได้มีพระราชปฏิสันถารเกี่ยวกับการกิจและทุกข์สุขของทหารตามที่ตั้งกำลัง จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ณ บริเวณหน้าฐานปฏิบัติการ ได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสำคัญของการร่วมมือกันระหว่างราษฎรและข้าราชการฝ่ายพลเรือน ตำรวจ และทหาร ในอันที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของส่วนรวม และได้มีพระราชดำรัสถึงการนำมาหาเลี้ยงชีพ โดยเฉพาะในเรื่องการทำนาทำไร่ และทอผ้าไหมมัดหมี่ สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์แลนด์โรเวอร์ที่ฝ่ายจังหวัดได้จัดเป็นพระราชพาหนะเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโรงเรียนบ้านนาคู กรป. กลางอุปลัถม์ภักดิ์ และทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์พระราชทานที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ไปทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ผู้ป่วยเจ็บจากหมู่บ้านต่างๆ ในเขตพื้นที่อำเภอเขาวง

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนบ้านนาคูแล้ว ได้มีพระราชดำรัสกับนายพูนศักดิ์ โคลกลือชา ครูใหญ่โรงเรียนบ้านนาคู กรป. กลางอุปลัถม์ภักดิ์ แสดงออกถึงความพอพระราชหฤทัยที่นักเรียนได้ปลูกพืชผักในแปลงหน้าโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาที่จะฝึกให้นักเรียนรู้จักหลักการเกษตรกรรมเบื้องต้น อีกทั้งเป็นการฝึกให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานอีกด้วย ซึ่งล้วนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำรงชีพ เสร็จแล้ว เสด็จขึ้นทอดพระเนตรอาคารเรียนและการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์พระราชทาน ซึ่งได้ทำการตรวจรักษาและแจกจ่าย

ยาแก้ผู้ป่วยเจ็บ จำนวน ๖๐๐ คนเศษ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับเจ้าหน้าที่หน่วยแพทย์พระราชทาน และผู้ป่วยเจ็บที่รักษาตัวอยู่ในเวลานั้น เป็นเวลาอันสมควร จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๐๐ น.

วันอังคารที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๒.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ไปยังวัดภูริทัต และทอดพระเนตรบริเวณพื้นที่ที่จะสำรวจในการดำเนินการโครงการชลประทาน ในเขตอำเภอพรรณานิคม และกิ่งอำเภอนิคมน้ำอูน จังหวัดสกลนคร

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดภูริทัต บ้านหนองผือ ตำบลนาโน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร นายบุญ คุณย์จันทร์ ผู้ใหญ่บ้าน กราบบังคมทูลรายงาน แล้วเสด็จเข้าศาลาสามัคคีธรรมเพื่อทรงนมัสการพระพุทธรูปมาประธาน ก่อนทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรกุฏิของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และเสด็จพระราชดำเนินไปยังกุฏิพระจันทา เขมาภริโต เจ้าอาวาสเพื่อทรงนมัสการเยี่ยม เนื่องจากเจ้าอาวาสอาพาธหนัก เดินไม่ได้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายแพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินตรวจอาการ เพื่อจะได้ทำการรักษาให้หายจากอาพาธโดยเร็ว ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณวัด ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นโดยใกล้ชิดอย่างทั่วถึง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก้ผู้ป่วยเจ็บ ดังเช่นที่เคยทรงปฏิบัติทุกครั้ง ที่ทรงเยี่ยมราษฎร จากนั้น จึงเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังบ้านตาดโพนไผ่ และบ้านตาไม้ ซึ่งอยู่ในตำบลห้วยเหล็กไฟ กิ่งอำเภอนิคมน้ำอูน จังหวัดสกลนคร เพื่อทอดพระเนตรบริเวณพื้นที่ที่ทรงพระราชดำริให้ข้าราชการกรมชลประทาน ทหาร ทำการสำรวจร่วมกับข้าราชการฝ่ายจังหวัด เพื่อพิจารณาการจัดทำที่เก็บน้ำ เพื่อราษฎรในละแวกนั้นจะได้มีน้ำเพียงพอแก่การทำเกษตรกรรม สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับ และทรงแวะเยี่ยมราษฎรที่มารายทางเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ตามเส้นทางเสด็จพระราชดำเนิน โดยได้เสด็จพระราชดำเนินถึงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๑.๐๐ น.

ธันวาคม

วันพุธที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมกองบัญชาการกองทัพภาคที่ ๒ ส่วนหน้า บ้านธาตุนาเอง ตำบลพังขว้าง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ครั้นเสด็จเข้าห้องยุทธการแล้ว พลโท เปรม ติณสูลานนท์ แม่ทัพภาคที่ ๒ กราบบังคมทูลรายงาน แล้วทรงฟังการบรรยายสรุปสถานการณ์ จากนั้น ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์สิ่งของที่ยึดได้จากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมหน่วยแยกข่าวกรองทางทหาร ประจำกองทัพภาคที่ ๒ ส่วนหน้า ได้ทอดพระเนตรการอบรมราษฎรตามโครงการสันติสุข และพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ซึ่งกลับใจ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทและทรงพระราชปฏิสันถารกับเขาเหล่านั้น จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปเสวยพระสุธารสชาติที่ห้องรับประทานอาหารของนายทหาร สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๒๐ น.

เวลา ๒๐.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ พลับพลาภูพานราชนิเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ในการพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่บรรดาข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ พ่อค้า และประชาชน จาก ๑๖ จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วันพฤหัสบดีที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ไปยังสนามบินเชียงใหม่ ตำบลเชียงใหม่ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินจากการแปรพระราชฐานเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลับสู่กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง ไปในพิธีตรวจพลสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ฯ เนื่องในโอกาสคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระลานพระราชวังดุสิต

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงต้นขบวนแถวทหาร ผู้บังคับกองผสมกราบบังคมทูลรายงานต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินตรวจพลโดยรถยนต์พระที่นั่ง เสร็จแล้ว เสด็จขึ้นพลับพลาซึ่งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ประทับรอรับเสด็จอยู่แล้ว

ครั้นประทับ ณ พลับพลาพิธีแล้ว หม่อมเจษฎางค์ไชยเฉลิมพลเข้าประจำหน้าพลับพลา พลเอก เสริม ณ นคร ผู้บัญชาการทหารบก กราบบังคมทูลถวายพระพร และทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพานดอกไม้ธูปเทียนแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วกล่าวนำทหารถวายสัตย์ปฏิญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า บ้านเมืองของเราในปัจจุบัน กำลังถูกฝ่ายปัจเจกมีตรรกะคุกคามอยู่ตลอดเวลา จนอาจพูดได้ว่า ถ้าหากคนไทยขาดความสำนึกในชาติและความพร้อมเพรียงในกายใจ ที่จะต่อสู้ศัตรูของแผ่นดิน อีสราภาพและความเป็นไทยของเราอาจย่อยยับไปแล้วก็เป็นได้ ทหารไทยนั้นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการป้องกันบ้านเมืองมาทุกยุคทุกสมัย พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ หน้าที่ป้องกันประเทศของทหารนั้น ส่วนหนึ่งคือการใช้แสนยานุภาพทำการยุทธ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรง อีกส่วนหนึ่งคือ การสนับสนุนช่วยเหลือประชาชนให้ประชาชนมีกำลังเข้มแข็งขึ้น ทั้งทางความเป็นอยู่ ทั้งทางจิตใจ ที่จะไม่ย่อท้อต่อการทำมาหาเลี้ยงชีพ และไม่หวั่นไหวครั้นคร้ามต่อการก่อวุ่นคุกคามของศัตรู หน้าที่ส่วนนี้ เป็นเรื่องของการฝึกฝนทางความประพฤติและจิตใจของทุกคน ที่จะต้องประพฤติตัวให้เป็นคนกล้าหาญแข็งแรงแรง ทั้งแก่กล้าในการรักษาวินัย รักษาความสามัคคี เป็นแบบอย่างให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือไว้วางใจ

ทหารรักษาพระองค์ควรจะได้ปฏิบัติหน้าที่ให้ครบถ้วน เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ทหารเหล่าอื่น ๆ ตลอดจนจนถึงประชาชนทั่วไป และให้ทุกคนใช้ความคิดพิจารณาตัดสินและเผชิญสถานการณ์ทุกอย่าง ด้วยความสุจริตรอบคอบ ร่วมกันทำหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง อดทน และกล้าหาญ โดยถือเอา อิศรภาพ ความเป็นไทยและประโยชน์ของชาติเป็นจุดประสงค์อันสูงสุด

หลังจากนั้น หน่วยทหารรักษาพระองค์ฯ ออกเดินตามลำดับหน่วยผ่านหน้าพระที่นั่ง แล้ว กลับเข้าที่เดิม เสร็จแล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันอาทิตย์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออกมหาสมาคม ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬาร พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้พระบรมวงศานุวงศ์ นายกรัฐมนตรี ประธานสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินและข้าราชการ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายชัยมงคล ในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

ในการนี้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร กราบบังคมทูลถวายชัยมงคลแทนพระบรมวงศานุวงศ์ ต่อจากนั้น นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี และพลอากาศเอก ทะริน หงสกุล ประธานสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน กราบบังคมทูลถวายชัยมงคล ตามลำดับ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสตอบความว่า ความสุขความสวัสดิ์นั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยความพร้อมเพรียง และความสามารถของทุกคนที่จะร่วมกันปฏิบัติบริหารงานของชาติ ให้บ้านเมืองดำรงความเป็นปึกแผ่นและร่มเย็นเป็นปรกติสุข เพราะบ้านเมืองเป็นที่อาศัยของบุคคล และบุคคลจะมีความสุขได้ก็โดยที่ประเทศชาติยังมีความมั่นคงปลอดภัยอยู่ ในโอกาสนี้ ทุกๆ ท่านจึงควรตั้งใจและตั้งความเพียรพยายาม ที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนๆ ด้วยความหมั่นขยันและพร้อมเพรียงปรองดองกัน ตั้งมั่นอยู่ในความสุจริตบริสุทธิ์ใจ ให้ได้ผลที่ดีที่สุด เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ส่วนรวมอันไพบูรณ์ และเพื่อความมั่นคงปลอดภัยและความวัฒนาผาสุกของประเทศชาติเรา จบแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับ

เวลา ๑๖.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระที่นั่งบรมพิมาน ไปในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระที่นั่งไพศาลทักษิณ และพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬารพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

ในการนี้ทรงถวายทิวัญญัตถ์ พัดยศ ไตร แต่รองสมเด็จพระราชาคณะ และทรงถวาย
สัญญาบัตร พัดยศ ไตร แต่พระสงฆ์ที่ได้ทรงตั้งสมณศักดิ์ ตามลำดับ ตลอดจนพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ข้าราชการด้วย

วันจันทร์ที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ
สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระที่นั่งบรมพิมาน
ในพระบรมมหาราชวัง ไปในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ
และพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬรายพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๕.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง
พระองค์ จากพระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง ไปในการพระราชพิธีตรึงหมุดธงชัย
เฉลิมพล สำหรับพระราชทานแก่หน่วยทหารต่างๆ ในสังกัด กองทัพบก กองทัพเรือ และ
กองบัญชาการทหารสูงสุดรวม ๒๑ หน่วย ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และ
ทรงประดับเหรียญกล้าหาญที่ธงชัยเฉลิมพลของกองพันทหารราบที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๒๑
รักษาพระองค์ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ สนามหน้าศาลาสหทัยสมาคม

ครั้นเสด็จเข้าสู่พระอุโบสถ ซึ่งพระบรมวงศานุวงศ์ คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี
และนายทหารชั้นผู้ใหญ่ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นั้นแล้ว พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนท้ายที่นั่งบูชา พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรต
พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร พระพุทธรูปปางนาคปรก เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการหน้าธรรมาสน์ศิลา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปยังโต๊ะวางธงชัยเฉลิมพล ทรงบรรจุ
พระกรัณฑ์เส้นพระเจ้าในยอดคันทอง จำนวน ๒๑ ธง ทรงหมุนเกลียวขั้วพระยอดธงปิดที่
ยอดคันทอง ทรงย้ายตรึงหมุดติดผ้าคันทอง เสร็จแล้ว ทรงหลั่งน้ำพระมหาสังข์ และทรงเจิมธงชัย
เฉลิมพล ระหว่างนั้น พระสงฆ์จำนวน ๕ รูป เจริญชัยมงคลคาถา จบแล้ว ทรงประเคน
จตุปัจจัยไทยธรรม และทรงหลั่งทักษิโณทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ทรง

วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๑๙
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์
ไปในการพระราชพิธี
ตรึงหมุดธงชัยเฉลิมพล

พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ราชองครักษ์เชิญธงชัยเฉลิมพลไปประดิษฐานยังแท่นข้าง
พระที่นั่งชุมสายที่สนามหน้าศาลาสหทัยสมาคม

ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงพระดำเนินออกจากพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ผ่านลูกเสือชาวบ้านซึ่งมาเฝ้า
ทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จอยู่ในบริเวณวัดเป็นจำนวนมาก ไปยังพระที่นั่งชุมสาย ที่สนามหน้า
ศาลาสหทัยสมาคม ณ ที่นั้น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ประทับรอรับ
เสด็จอยู่ก่อนแล้ว พลอากาศเอก กมล เดชะตุงคะ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดกราบบังคมทูล
รายงานและเบิกผู้บังคับหน่วยทหารต่างๆ ในสังกัดกองทัพบก กองทัพเรือ และกองบัญชาการ
ทหารสูงสุด รวม ๒๑ หน่วย เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงชัยเฉลิมพล ตามลำดับ
เสร็จแล้ว ผู้บัญชาการทหารสูงสุดกราบบังคมทูลเบิกผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๒ กรมทหารราบ
ที่ ๒๑ รักษาพระองค์ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

รับพระราชทานประดับเหรียญกล้าหาญให้กับธงชัยเฉลิมพลประจำหน่วยทหารนี้ และอ่านคำประกาศเกียรติคุณของกองพันทหารราบที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ ความว่า ในการปฏิบัติการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ของหน่วยทหารที่สังกัดกองทัพบก ปรากฏว่าทหารของหน่วยกองพันทหารราบที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ ได้กระทำการรบด้วยความองอาจกล้าหาญอย่างยิ่ง โดยยอมเอาชีวิตเข้าแลกเพื่อกระทำการให้สำเร็จตามหน้าที่ และสามารถเอาชนะชนะข้าศึกอย่างงดงาม เป็นผลสมความมุ่งหมายของทางราชการได้ ในการรบครั้งสำคัญถึง ๘ ครั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๑๕ หน่วยลาดตระเวนของกองร้อยอาวุธเบาที่ ๑ กองพันทหารราบที่ ๒๑ กองพลทหารม้าส่วนหน้า จำนวน ๖ นาย ได้ออกปฏิบัติการที่บริเวณบ้านบวทัญญา อำเภอกู่ซัง จังหวัดน่าน โดยรุกเข้าไปกวาดล้างถึงฐานปฏิบัติการของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ซึ่งมีกำลังมากกว่าหลายเท่า และทำการยิงต่อต้านอย่างหนัก แต่ก็สามารถสังหารผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตายทันที ๓ คนและคาดว่าบาดเจ็บเสียชีวิตจากอาวุธที่ยิงสนับสนุนอีกเป็นจำนวนมาก

เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖ ชุดปฏิบัติการของกองร้อยอาวุธเบาที่ ๒ กองพันทหารราบที่ ๒๑ กองพลทหารม้าส่วนหน้า จำนวน ๒ ชุด ชุดละ ๑๕ นาย ได้ปะทะกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ซึ่งมีกำลังมากกว่าถึง ๓ เท่า และได้ปะทะกันถึง ๒ วัน ภายในวันเดียวกันคือ ครั้งแรกเกิดขึ้นที่บริเวณบ้านห้วยแซก อำเภอบัว จังหวัดน่าน สามารถสังหารผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตาย ๕ คน และยึดอาวุธยุทโธปกรณ์ได้จำนวนมาก โดยฝ่ายเราไม่มีการสูญเสียต่อมาอีกเพียง ๑ ชั่วโมง ฝ่ายเราได้ดำเนินกลยุทธ์หลอกล่ออย่างกลอุบายการรบในประวัติศาสตร์สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช คือให้กำลังส่วนใหญ่ถอนตัวไปเลือกภูมิประเทศที่ได้เปรียบ และเลือกพื้นที่สังหาร แล้วให้กำลังส่วนน้อยไปหลอกล่อให้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ไล่ติดตามมาในพื้นที่สังหาร ในขณะเดียวกัน กำลังทั้ง ๒ ส่วนได้ระดมยิงไปยังผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งไล่ติดตามมาด้วยความประมาท สามารถสังหารผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้ ๗ คน และบาดเจ็บหนักกลับไปอีกจำนวนหนึ่ง ยึดอาวุธยุทโธปกรณ์ได้เป็นจำนวนมาก

เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๗ ชุดปฏิบัติการของกองร้อยอาวุธเบาที่ ๒ กองพันทหารราบที่ ๒๑๒ กองพลทหารม้าส่วนหน้า มีกำลังพล ๒๐ นาย ได้ทำการซุ่มโจมตีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่เคลื่อนย้ายและขนเสบียงอาหาร จำนวน ๖๐ คน จนถึงขั้นปะทะกันในระยะประชิดทำให้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตายทันที ๔ คน หัวหน้าชุดฝ่ายเราบาดเจ็บสาหัสคนหนึ่ง กองบังคับการกองพันได้ส่งชุดปฏิบัติการไปช่วยอีก ๒๐ นาย และส่งเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ติดอาวุธสนับสนุนในการรบด้วย การรบครั้งนี้ดำเนินไปจนถึงตอนสายของวันรุ่งขึ้น จึงสงบลงเพราะผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์แตกหนีไป ฝ่ายเรายึดอาวุธยุทโธปกรณ์และเสบียงได้เป็นจำนวนมาก และคาดว่าผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตายและบาดเจ็บอีกจำนวนไม่น้อย

เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๑๘ หมวดปืนเล็กที่ ๓ กองร้อยอาวุธเบาที่ ๓ กองพันทหารราบที่ ๒๑๒ กองพลทหารม้าส่วนหน้า ที่ฐานบ้านบวกหญ้า มีกำลังพลจำนวน ๗๐ นาย ได้ถูกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และทหารประจำการของต่างชาติ เข้าโจมตีอย่างเปิดเผยในตอนเช้าตรู่ เพื่อจะยึดฐานปฏิบัติการเป็นเขตปลอดภัย ได้มีการสู้รบกันอย่างรุนแรง ฝ่ายเราต่อสู้ด้วยความกล้าหาญถึงขั้นตะลุมบอน ตั้งแต่เวลาเช้าตรู่ จนถึงเวลาค่ำของวันรุ่งขึ้น ทั้งที่ฝ่ายศัตรูมีกำลังถึง ๒๐๐ คน แต่ฝ่ายเราก็สามารถรักษาฐานปฏิบัติการไว้ได้ โดยทำการตีโต้ตอบอย่างเต็มที่ พร้อมกับตัดสินใจติดต่อให้ปืนใหญ่ยิงกระสุนแตกอากาศ ณ บริเวณเหนือฐาน ทำให้ข้าศึกต้องถอยห่างออกไป แล้วสลายตัวกลับไป ฝ่ายเราเสียชีวิต ๑๗ นาย บาดเจ็บ ๒๕ นาย ข้าศึกตาย ๕๒ คน ทิ้งอาวุธยุทโธปกรณ์ไว้เป็นอันมาก

ปฏิบัติการของหน่วยทหารของกองพันที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ ตามที่ได้ยกขึ้นกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ความอดทนเสียสละ ความจงรักภักดีอันมั่นคงในประเทศชาติ และความรักความยึดมั่นในเกียรติศักดิ์ของทหารอย่างเด่นชัด สมควรจะยกย่องเป็นตัวอย่างให้ทหารทั้งปวงถือเป็นแบบฉบับต่อไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศเกียรติคุณของกองพันที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ และพระราชทานเหรียญกล้าหาญประดับธงชัยเฉลิมพล เพื่อเชิดชูเกียรติศักดิ์ให้ปรากฏสืบไปชั่วกาลนาน เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประดับเหรียญกล้าหาญที่ปลายคันธงชัยเฉลิมพลใต้ซุ้มพระยอดธง วงศุริยวงศ์บรรเลงเพลงพระราชนิพนธ์ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานแก่กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ จบแล้ว พระราชทานบทเพลงพระราชนิพนธ์นี้ แก่พันเอก สุจินต์ อารยะกุล ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด นำทหาร กล่าวถวายคำสัตย์ปฏิญาณ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันศุกร์ที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมบำเพ็ญพระราชกุศล และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงหมั้น หม่อมหลวงโสมนสวัสดิ์ กิติยากร ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

เมื่อเวลา ๑๐.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ ท้องพระโรงกลาง พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงจุดธูปเทียน

เครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ และพระพุทธรูปสำคัญซึ่งประดิษฐาน ณ พระแท่น
นพปฎลมหาเศวตฉัตร แล้วประทับราบ ณ พระสุจหนัก พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้
หม่อมราชวงศ์อดุลกิติ์ กิติยากร และคุณหญิงพันธุ์สวลี กิติยากร นำหม่อมหลวงโสเมสวลี
กิติยากร เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายตัว เสร็จแล้ว สมเด็จพระสังฆราชถวายศีล พระสงฆ์
๑๐ รูป เจริญพระพุทธมนต์และถวายพรพระ จบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคน
ภัตตาหารแด่สมเด็จพระสังฆราช และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ สมเด็จพระ
บรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และพระราชวงศ์ประเคนภัตตาหารถวายพระสงฆ์
ตามลำดับ

ได้เวลาอุดมมงคลพระฤกษ์ ๑๑.๔๕ น. ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท องค์ตะวันออก
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร รับพระราชทานพระอัญมณีจากพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทรงสวมที่นิ้วนางมือซ้ายของหม่อมหลวงโสเมสวลี กิติยากร แล้ว
กราบถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสร็จแล้ว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และหม่อมหลวงโสเมสวลี กิติยากร
ถวายดอกไม้ธูปเทียนแพแด่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวาปีบุษบากร พระกุลเชษฐ์แห่ง
พระบรมราชจักรีวงศ์ เพื่อรับพระพร แล้วทำความเคารพหม่อมหลวงบัว กิติยากร พลตรี
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล หม่อมหลวงสร้อยระย้า ยุคล หม่อมราชวงศ์
อดุลกิติ์ กิติยากร และคุณหญิงพันธุ์สวลี กิติยากร

เมื่อพระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัย
ไทยธรรม ทรงหลังทักษิณาทน พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสร็จแล้ว
เสด็จพระราชดำเนินกลับพระที่นั่งบรมพิมาน

วันอังคารที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระที่นั่งบรมพิมาน ใน
พระบรมมหาราชวัง ไปพระราชทานเพลิงศพ เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ป.จ., ม.ป.ช., ม.ว.ม.
ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพุธที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๗.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง แปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียง

วันเสาร์ที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มายังกรุงเทพมหานคร เพื่อทรงประกอบพระราชกรณียกิจต่างๆ

เวลา ๑๗.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ พลเอก กฤษณ์ สีวะรา ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงประกอบพิธีประดับยศ และพระราชทานสัญญาบัตรยศแก่นายตำรวจชั้นนายพล จำนวน ๖๖ ราย

ในตอนค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต กลับไปประทับแรม ณ พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันศุกร์ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๙

เวลา ๒๐.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ บริเวณพระราชวังบางปะอิน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ พลโท เปรม ดิณสุลานนท์ แม่ทัพภาคที่ ๒ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานเงินที่มีผู้มีจิตศรัทธาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อใช้ในการจัดซื้ออาวุธปืนลูกซอง พร้อมกระสุน สำหรับแจกจ่ายแก่สมาชิกกลุ่มไทยบ้านอาสาป้องกันตนเอง (ทสป.) ซึ่งราษฎรวิจัยฉกรรจ์ทั้งชายและหญิงจำนวนประมาณสี่หมื่นคนในหมู่บ้านต่างๆ ๒๐๐ กว่าแห่ง ในจังหวัดภาคอีสาน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองทัพภาคที่ ๒ ได้อาสาสมัครรับหน้าที่ป้องกันหมู่บ้านของตน จากภัยคุกคาม

ของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยได้รับการสนับสนุนจากกองทัพภาคที่ ๒ ในด้านการฝึกฝนการใช้อาวุธ ยุทธวิธี การระวังป้องกันหมู่บ้าน ตลอดจนการรักษาพยาบาลในสนามรบ สำหรับการสนับสนุนด้านอาวุธและกระสุนนั้นได้รับการช่วยเหลือจากประชาชนผู้รักชาติจำนวนมาก ซึ่งได้รวบรวมเงินนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสำหรับพระราชทานแก่กองทัพภาคที่ ๒ เพื่อใช้ในการนี้ และยังได้สนับสนุนด้านการเงินโดยตรงไปยังกองทัพภาคที่ ๒ อีกด้วย

หน้าว่าง

๒๕๒๐

มกราคม

วันเสาร์ที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๐๗.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ หน้าพระที่นั่งวโรภาสพิมาน พระราชวังบางปะอิน เพื่อทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตร เนื่องในวันขึ้นปีใหม่

วันอาทิตย์ที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แปรพระราชฐานกลับกรุงเทพมหานคร หลังจากการทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียงรวม ๑๒ วัน

วันจันทร์ที่ ๓ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๐๘.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ

สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังวังสระปทุม ในการพระราชพิธีอภิเษกสมรส สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวังสระปทุมแล้ว เสด็จขึ้นเฝ้าทูลละอองพระบาทสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อได้เวลาอุดมมงคลพระฤกษ์ ๘ นาฬิกา ๓๙ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และหม่อมหลวงโสเมศวลี กิติยากร จดรูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ประจำรัชกาลที่ ๕ และพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ประจำรัชกาลที่ ๙ ในห้องพระราชพิธี แล้วประทับราบ ณ พระสุทนต์ หมอบกราบแปรพระพักตร์สู่มงคลทิศหรีด เฝ้าทูลละอองพระบาทสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงหลั่งน้ำพระพุทธรมนต์ เทพมนต์ ด้วยพระมหาสังข์เพชรน้อย พระราชทานที่พระเศียรสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานใบมะตูม เพื่อทรงทัดที่ชอกพระกรรณขวา และทรงเจิมที่พระนลาฏ เสร็จแล้ว ทรงหลั่งน้ำพระพุทธรมนต์เทพมนต์ ด้วยพระมหาสังข์เพชรน้อย พระราชทานที่ศีรษะหม่อมหลวงโสเมศวลี กิติยากร พระราชทานใบมะตูมเพื่อทัดที่หูขวา และทรงเจิมที่หน้าผาก เสร็จแล้ว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และหม่อมหลวงโสเมศวลี กิติยากร ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายดอกไม้ รูปเทียนแพ แต่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี รับพระราชทานพร รับพระราชทานของขวัญ และทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสมุดบันทึกถมเงิน จากนั้น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และหม่อมหลวงโสเมศวลี กิติยากร กราบถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ กราบบังคมสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา และทำความเคารพ หม่อมหลวงบัว กิติยากร หม่อมราชวงศ์อดุลกิติ์ กิติยากร และคุณหญิงพันธุ์สวลี กิติยากร ในเวลาเดียวกันนี้ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ได้ประทับอยู่ในห้องพระราชพิธีด้วย

เมื่อเสร็จพระราชพิธีพระราชทานหลั่งน้ำพระพุทธรมนต์ เทพมนต์ อภิเษกสมรสตามราชประเพณีแล้ว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยหม่อมหลวงโสเมศวลี กิติยากร เสด็จลงมายังห้องรับรองภายใน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และหม่อมหลวงโสเมศวลี กิติยากร ทรงลงพระนามาภิไธย และลงนามในสมุดทะเบียนการสมรส เสร็จแล้ว นายสมักร สุนทรเวช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เชิญสมุดทะเบียนการสมรสทอดถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย

วันจันทร์ที่ ๓ มกราคม ๒๕๒๐

ทรงลงพระปรมาภิไธยและพระนามาภิไธย ในสมุดทะเบียนการสมรส
เพื่อเป็นสักขีพยานในการพระราชพิธีอภิเษกสมรส สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร

และพระนามาภิไธย จากนั้น เชิญสมุดทะเบียนการสมรสถวายสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา เพื่อทรงลงพระนาม แล้วเชิญสมุดทะเบียนการสมรสทอดไว้บนโต๊ะที่เดิม จากนั้น หม่อมหลวงบัว กิติยากร หม่อมราชวงศ์อดุลกิติ์ กิติยากร คุณหญิงพันธุ์สวลี กิติยากร นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี พลอากาศเอก ทะริน หงสกุล ประธานสภาปฏิรูป การปกครองแผ่นดิน นายสุธรรม ภัทราคม ประธานศาลฎีกา นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ประธานองคมนตรี ลงนามเป็นราชสักขี ตามลำดับ แล้วนายเสนาะ เอี่ยมโอกาส หัวหน้าเขตปทุมวัน ลงนามในสมุดทะเบียนการสมรส ในฐานะนายทะเบียนการสมรสเขตปทุมวัน

เวลา ๐๙.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จออก พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ณ ห้องรับรองพระตำหนัก โดยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และหม่อมหลวงโสภณสวลีมหิตล และพระบรมวงศานุวงศ์ และราชสักขี เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นั้น

ต่อมา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาลักษณ์อ่านประกาศกระแสพระบรมราชโองการ สถาปนาพระอิสริยยศกิติ มห่อมหลวงโสสมสวัสดิ มหิตล เป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสสมสวัสดิ พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร พรหมมณเฑาะว์สังข์ พนักงานภูษามาลาแก้วบัตินเทาะวี ชาวพนักงานประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ พระวรชายา เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานเครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์มหากับริบรมราชวงศ์ พระราชทานดวงตรา และพระราชทานเครื่องพระอิสริยยศ เสร็จแล้ว เสด็จขึ้นพระตำหนัก จนถึงเวลา ๐๙.๕๐ น. จึงได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง กลับพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์

วันอังคารที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานน้ำพระมหาสังข์ เนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖ รอบ

วันพุธที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๒.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงนมัสการและพระราชทานน้ำสรงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ณ วัดป่าอุดมสมพร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

เวลา ๑๔.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินเชียงเครือ ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร แล้วเสด็จพระราชดำเนินต่อไปโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ไปยังสนามโรงเรียนพระภิกษุสามเณร ตำบลพรรณานิคม อำเภอพรรณานิคม จากนั้น ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดป่าอุดมสมพร

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดป่าอุดมสมพรแล้ว เสด็จขึ้นศาลาประชาสามัคคี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยนมัสการศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ซึ่งมรณภาพด้วยโรคหัวใจ ณ วัดป่าอุดมสมพร

เมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น. ของวันอังคารที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๐ รวมพรรษาได้ ๗๖ พรรษา ต่อจากนั้น ทรงสรงน้ำศพ ต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายผ้าไตร ๑ ไตร แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงวางพวงมาลาที่หน้าศพ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานผ้าไตร ๑๐ ไตร แก่นายสมพร กลิ่นพงษา ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร สำหรับทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุลที่ปากทึบ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน พระราชทานศพ พระราชทาน ทึบทองทึบประกอบศพ ตลอดจนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทาน พระบรมราชานุญาตให้ราษฎรและศิษยานุศิษย์ สรงน้ำศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ซึ่งเป็นที่เคารพ นับถือของราษฎรทั่วประเทศโดยเฉพาะในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสกับพระภิกษุอาวุโสของ วัดป่าอุดมสมพร และมีพระราชปฏิสันถารกับผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร และนายแพทย์โอภาส บริสุทธิ์ นายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลประจำจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นนายแพทย์ที่ได้ ทำการรักษาและดูแลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร มาโดยตลอด เสร็จแล้ว เสด็จลงทรงเยี่ยมราษฎร ซึ่งได้เดินทางมานมัสการศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนิน โดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามบิน เชียงเครือ แล้วประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับสู่กรุงเทพมหานคร จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับ ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น.

วันศุกร์ที่ ๗ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๓๕ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดย รถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลศพหม่อมประยูร โสณกุล ณ อยุธยา ท.จ.ว. ณ วัด ถนนเพชรบุรี กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ที่ ๘ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านเกาะ บ้านบางชะนี หมู่ที่ ๔ ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาลแล้ว ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเกี่ยวกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ และถึงความเหมาะสมของการเลี้ยงปลาและการเลี้ยงไก่ควบคู่ไปกับอาชีพหลัก คือการทำอัญญา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีพันธุ์สัตว์ไว้บริโภค โดยที่ข้าราชการจากกรมประมง และกรมปศุสัตว์ ตลอดจนข้าราชการอำเภอและข้าราชการจังหวัด จะเป็นผู้ให้คำแนะนำในด้านวิชาการ และให้การสนับสนุนในด้านพันธุ์ปลาและพันธุ์สัตว์ จากนั้นได้ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรบ่อน้ำซึ่งสามารถจะใช้เป็นบ่อเลี้ยงปลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริกับนายเรียง พวงลาภ นายอำเภอบางบาล และนายเฟื่อง จันทรอุดม ประมงจังหวัด เกี่ยวกับความจำเป็นในการเสริมสร้างคันดินรอบบ่อให้สูงกว่าระดับน้ำที่ท่วมเป็นประจำ เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำพัดนำพันธุ์ปลาออกจากบ่อ และพระราชทานพระราชดำริว่า พันธุ์ปลาที่ราษฎรจะเลี้ยงนั้น ควรจะเป็นปลาดุกเพราะสามารถเติบโตในระยะเวลาสั้น และหากมีการเลี้ยงปลาหมอคั่วไว้สามเดือนก่อนปล่อยปลาดุกลงในบ่อแล้ว จะเป็นการประหยัดทุนทรัพย์ในการจัดซื้ออาหารปลา และประหยัดต่อแรงงานในการที่จะต้องมาลืบอาหารปลาเพื่อใส่ในบ่อ ทั้งนี้ หากราษฎรร่วมมือกันขุดบ่อสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างยาวสิบเมตรรวมสามบ่อ และใช้บ่อแรกไว้เพาะพันธุ์ปลาหมอคั่ว บ่อที่สองไว้เพาะพันธุ์ปลาดุก และบ่อที่สามไว้รวมใส่พันธุ์ปลาแล้ว จะสามารถมีปลาไว้บริโภคในหมู่บ้านได้ตลอดปี จากนั้นทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรหมู่บ้าน และพระราชทานพระราชดำริกับผู้ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาว่า การที่จะส่งเสริมการเลี้ยงเปิดในแม่น้ำ และตามตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยานั้น จะเป็นการลงทุนมากเกินไป หากราษฎรมีความสนใจในอาชีพเลี้ยงเปิดแล้ว ควรดำเนินการในบริเวณคลองส่งน้ำของกรมชลประทาน โดยที่ฝ่ายอำเภอควรปรึกษาหารือกับฝ่ายกรมชลประทานถึงความเหมาะสมของการปรับปรุงพื้นที่ของหมู่บ้านที่ติดต่อกับคันคลองส่งน้ำ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนั้น อาจจะใช้เป็นที่ขุดบ่อปลาต่างๆ ได้ด้วย จากนั้นทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรเล้าไก่ของนายทวี หาหุบผา ซึ่งเป็นการสร้างแบบยกแคร่ไว้เลี้ยงไก่ในฤดูน้ำท่วม และพระราชทานพระราชดำริว่าหากมีการเลี้ยงไก่ได้ทุกครัวเรือน ราษฎรจะสามารถมีอาหารไว้พอรับประทาน และโดยที่มีราษฎรหลายคนสนใจในการนี้จะได้พระราชทานพันธุ์ไก่โรด ไอร์แลนด์ เร็ด เพคผู้ มาเพื่อผสมพันธุ์กับไก่พันธุ์พื้นเมือง โดยให้มีการเลี้ยงแบบธรรมชาติ คือให้ไก่หากินเองภายในหมู่บ้าน ต่อจากนั้นทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรยุ้งข้าวของผู้ใหญ่บ้าน และพระราชทานพระราชดำริหากราษฎรรวมแรงกันสร้างยุ้งข้าวสำหรับหมู่บ้าน และรวมทุนกันซื้อเครื่องสีข้าวเล็กๆ แล้ว จะเป็นการประหยัดทุนทรัพย์ ด้วยเหตุที่แกลบและรำซึ่งปัจจุบันต้องให้โรงสีชาวนั้น หากราษฎรเป็นเจ้าของเครื่องสีข้าวแล้วจะสามารถนำรำมาเลี้ยงพันธุ์ปลาพันธุ์สัตว์ได้ ส่วนแกลบนั้นสามารถจะนำมาใช้ในการเผาอัญญา และขี้เถ้าก็สามารถจะนำมาใช้ใส่ในนาเพื่อกันดินเปรี้ยว ตลอดจนสามารถจะนำมาผสมกับเศษใบไม้ ใบไผ่ ซึ่งมีอยู่ทั่วหมู่บ้าน บรรจุกหลุมพร้อมมูลสัตว์เพื่อหมักทำปุ๋ยอีกด้วย

เมื่อได้ทอดพระเนตรบ่อเลี้ยงปลาต่างๆ ของราษฎร และบริเวณหมู่บ้านตามพระราช
อัธยาศัยแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินไปยังที่ประทับของ สมเด็จพระ
พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ในการทรงเยี่ยมราษฎร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมให้แพทย์หลวงทำการตรวจรักษาและแจกยาแก่ผู้ป่วยเจ็บ และพระราชทานพระราชดำริ
เกี่ยวกับความสำคัญของการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการทอผ้าไว้ใช้และเพื่อส่งขาย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้น และทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเงินที่ราษฎรได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อโดยเสด็จ
พระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัยแก่นายอำเภอบางบาล เพื่อดำเนินกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ๔
สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรเจดีย์
ศรีสุริโยทัยและเจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์ พระราชวังโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ
เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๒๐.๓๕ น.

วันพุธที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๗.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ
สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา และพระเจ้าวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จาก
พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง ณ
กองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ
พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ในการทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง

ในการนี้ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ได้เสด็จไปส่งเสด็จพระราช
ดำเนินที่กองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง ด้วย

วันจันทร์ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ นายสุรพงษ์ สุกัณศีล กับ นางสาวพัชรินทร์ ว่างซ้าย
นายธีรวัฒน์ อุปโยคิน กับ นางสาวพวงมณี อัธยาศัยวิสุทธิ และร้อยตำรวจเอก ปรีชา สุขสมบุรณ์
กับ นางสาวอินทราณี การันต์ ตามลำดับ

วันพุธที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังโรงเรียนวัดห้วยแก้ว โครงการฝายแม่ลาย อำเภอสันกำแพง และบริเวณหมู่บ้านอพยพโครงการเขื่อนแม่วง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๒.๕๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนวัดห้วยแก้ว ตำบลห้วยแก้ว อำเภอสันทราย ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานยาแก้ไอใหญ่โรงเรียนวัดห้วยแก้ว สำหรับครูและนักเรียนใช้ในยามจำเป็น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังโครงการฝายแม่ลาย

เวลา ๑๓.๔๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณโครงการฝายแม่ลาย ตำบลห้วยแก้ว อำเภอสันกำแพง ซึ่งเป็นโครงการจัดหาน้ำในหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง เนื่องจากมีพระราชดำริว่า ลำพองน้ำฝนและน้ำในห้วยบริเวณโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ ไม่สามารถหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งมีเนื้อที่ถึง ๕,๐๐๐ ไร่ ได้เพียงพอ ควรจะได้พิจารณานำน้ำจากห้วยแม่ลายขึ้นมาช่วยเหลือด้วย กรมชลประทานจึงได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ โดยแบ่งเป็น ๒ ขั้นตอน กล่าวคือ ระยะแรก ดำเนินการสำรวจและก่อสร้างฝายแม่ลาย เพื่อส่งน้ำไปยังอ่างเก็บน้ำที่ ๗ ของหมู่บ้านสหกรณ์ ซึ่งมีความจุประมาณ ๖๕๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร และจะทำให้มีน้ำเพียงพอสำหรับการเพาะปลูกในฤดูแล้งบางส่วน นอกจากนั้นยังสามารถจ่ายน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกทั้งสองฝั่งห้วยแม่ลาย ได้อีกประมาณ ๒,๕๐๐ ไร่ โครงการฝายแม่ลายจะแล้วเสร็จภายในปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ สำหรับในระยะที่สอง กรมชลประทานมีแผนการที่จะก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำแม่ลาย ซึ่งจะตั้งอยู่เหนือฝายขึ้นไป ตัวเขื่อนยาวประมาณ ๓๕๐ เมตร สูง ๖๐ เมตร จะสามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ ๖ ล้านลูกบาศก์เมตร ปัจจุบันกำลังตรวจสอบหาข้อมูลต่างๆ เพื่อใช้ในการพิจารณาออกแบบ และจะได้ดำเนินการก่อสร้างต่อไป ซึ่งเขื่อนนี้เมื่อสร้างเสร็จแล้ว จะสามารถจ่ายน้ำให้พื้นที่สองฝั่งห้วยแม่ลายและบริเวณหมู่บ้านสหกรณ์ได้ตลอดปี และยังสามารถรับประโยชน์จากการผลิตกระแสไฟฟ้าอีกด้วย

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณโครงการฝายแม่ลาย และเขื่อนเก็บกักน้ำแม่ลาย โดยมีนายมนัส ปิติวงษ์ อธิบดีกรมชลประทาน และนายชโล ปุณพวรรค์ ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๑ กราบบังคมทูลรายละเอียดซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริว่า ควรทำการสำรวจลำห้วยอื่นๆ ในบริเวณนั้นด้วย เช่นห้วยแม่แพม เพื่อหาทางซ่อมแซมฝายของราษฎรให้เป็นฝายถาวร และอาจพิจารณาก่อสร้างฝายใหม่ขึ้น โดยออกแบบง่ายๆ เหมือนของชาวบ้านแต่ทำให้ถาวรกว่า และหาวิธีผ่อนความ

กุดตันของกระแสน้ำตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ เพื่อจะได้สามารถเก็บกักน้ำสำหรับส่งมาเลี้ยงที่เพาะปลูกในบริเวณนั้นได้มากขึ้น เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปยังริมฝั่งห้วยแม่ลายเพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปเมื่อเวลา ๑๕.๕๐ น.

เวลา ๑๘.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณหมู่บ้านอพยพโครงการแม่กวัง ตำบลหนองแห่ อำเภอสันทราย ซึ่งกรมชลประทานได้จัดเตรียมพื้นที่สำหรับจัดสรรให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำแม่กวัง จำนวน ๒๓๒ ครอบครัว ซึ่งได้สำรวจแล้วว่า จะถูกน้ำท่วมหลังจากการก่อสร้างทำนบดินปิดกั้นลำน้ำกวัง ในกรณี กรมชลประทานกำลังดำเนินการช่วยเหลือราษฎรผู้เสียประโยชน์ดังกล่าว โดยจัดเตรียมที่ดินจำนวน ๒,๗๐๐ ไร่ สำหรับจัดสรรเป็นที่อยู่อาศัยและที่เพาะปลูกให้ครอบครัวละ ๑๒ ไร่ โดยจะทำการตัดถนนและขุดคลองส่งน้ำเพื่อการชลประทานให้อย่างสมบูรณ์ สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๒๐ น.

วันจันทร์ที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ณ ลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานีหลวงพัฒนาชาวเขา หมู่บ้านหลัก บ้านพุย โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๑๔ ปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม สถานีหลวงพัฒนาชาวเขาหมู่บ้านหลัก บ้านแม่โถ อำเภอฮอด และสถานีหลวงพัฒนาชาวเขาหมู่บ้านหลัก บ้านขุนวาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๐.๕๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีหลวงพัฒนาชาวเขา หมู่บ้านหลัก บ้านพุย ตำบลทับ อำเภอมแม่แจ่ม นายธีระ วิสิทธิ์พานิช หัวหน้าสถานี ฝ่่าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่สถานี เจ้าหน้าที่อนามัย ราษฎร ครู และนักเรียน จากนั้น ประทับทอดพระเนตรการแสดงของราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่าแม้ว เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์หลวงซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ณ โรงเรียนหลวงพัฒนาชาวเขา บ้านพุย ในกรณี สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับอยู่ ณ บริเวณหน้าโรงเรียน ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรถึงทุกข์สุขของเขาเหล่านั้นอย่างทั่วถึง ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินทอดพระเนตรสวนกาแฟของนายเปา แซ่ย่าง ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นสวนกาแฟตัวอย่างสำหรับราษฎรชาวไทยภูเขา

ที่สนใจในการปลูกกาแฟ มาศึกษาหาความรู้ ต่อจากนั้น ทอดพระเนตรคลังเก็บกระสอบถั่วแดง ซึ่งเป็นผลิตผลของราษฎรในละแวกนั้นที่สถานีส่งเสริมให้ปลูกและรับซื้อในราคาประกัน เพื่อส่งไปจำหน่ายต่อไป เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงผัก แปลงถั่ว และสวนไม้ผลชนิดต่างๆ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า พันธุ์พืชที่นำมาปลูกทดลองนั้น ควรคัดพันธุ์ที่ทนทานโรคได้ และการส่งเสริมให้ราษฎรปลูกพืชเศรษฐกิจนั้น จะต้องคำนึงถึงพืชที่ใช้บริโภคได้เป็นอันดับแรก เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๒.๔๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๑๔ ปางหินฝน ตำบลบ้านลับ อำเภอแม่แจ่ม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่โครงการ หน่วยที่ ๑๔ ปางหินฝน หน่วยที่ ๑๕ หัวบ้านคำ และหน่วยที่ ๑๔ บ้านลาหลวง ตามลำดับ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บเป็นจำนวนมากที่มาขอรับการรักษา และทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ในขณะที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกป่าทดแทนและโรงเพาะกล้าไม้ ซึ่งได้ทอดพระเนตรแผนที่บริเวณโครงการ และมีพระราชดำรัสกับนายอุทัย จันทรธัมมา หัวหน้ากองอนุรักษ์ต้นน้ำ และนายเดชานิยม ชุมเกษียร หัวหน้าหน่วยว่า การปลูกป่าทดแทนจะต้องทำอย่างมีแผน โดยดำเนินการไปพร้อมกับการพัฒนาชาวเขา ในการนี้ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชลประทาน และฝ่ายเกษตร จะต้องร่วมกันสำรวจต้นน้ำในบริเวณพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อวางแผนปรับปรุงต้นน้ำและพัฒนาอาชีพราษฎรได้อย่างถูกต้อง สำหรับต้นไม้ที่จะปลูกทดแทนป่าไม้ที่ถูกทำลายนั้น ควรใช้ต้นไม้โตเร็วที่มีประโยชน์หลายๆ ทางคละกันไป และควรปลูกพืชคลุมแนวร่องน้ำต่างๆ เพื่อยึดผิวดินและให้เกิดรักษาความชุ่มชื้นไว้ นอกจากนั้น จะต้องสร้างฝายเล็ก เพื่อหนูนน้ำส่งไปตามเหมือง ไปใช้ในพื้นที่เพาะปลูกทั้ง ๒ ด้าน ซึ่งจะทำให้ น้ำค่อยๆ แผ่ขยายออกไป ทำความชุ่มชื้นให้บริเวณนั้นด้วย ในการนี้ จะต้องอธิบายให้ราษฎรรู้ว่า การที่ปริมาณน้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติลดลงนั้น ก็เพราะมีการทำลายป่าไม้โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๓.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีหลวงพัฒนาชาวเขา หมู่บ้านหลักบ้านแม่โถ ตำบลบ่อสลี อำเภอฮอด นายสมบัติ ศรีชูวงศ์ หัวหน้าสถานี ฝ่่าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่สถานี ฝ่ายพัฒนาที่ดิน ราษฎรและครู จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่ฝ่่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำหน่วยที่ ๖ แม่โถ พระราชทานสิ่งของแก่เจ้าหน้าที่โครงการ และประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงทรง

พระดำเนินไปทอดพระเนตรที่ทำการและเรือนรับรองของโครงการ ในกรณีนี้ ทรงปลูกต้นยมหอม ณ บริเวณหน้าที่ทำการ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงปลูกกาแฟ ไม้ผล ต่างประเทศ ข้าวบาร์เลย์ ไม้ดอก และทุ่งเลี้ยงสุกร ซึ่งมีพระราชดำริให้ทำการทดลองโดยใช้บริเวณไร่ร้าง ซึ่งดินเสื่อมคุณภาพแล้ว กันเป็นคอกใหญ่ และปลูกถั่วพันธุ์ต่างๆ ที่มีคุณภาพ ทางอาหารสูงสำหรับใช้เลี้ยงสุกรที่ขังอยู่ ซึ่งจะได้ประโยชน์สองทาง คือ ต้นถั่วและมูลสุกรจะค่อยๆ ทำให้ดินคืนสภาพเดิม นอกจากนั้น ยังเป็นการป้องกันไม่ให้สุกรเข้าไปทำลายพืชในแปลง สาธิต ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของทุกหมู่บ้าน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๘.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีหลวงพัฒนาชาวเขา หมู่บ้านหลัก บ้านขุนวาง ตำบลแม่วิน อำเภอสันป่าตอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานสิ่งของ แก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่สถานี เจ้าหน้าที่ป่าไม้และครู จากนั้น นายอนันต์ อิศระเสนีย์ หัวหน้าสถานี กราบบังคมทูลว่า การส่งเสริมให้ราษฎรปลูกข้าวไร่ ปรากฏว่าได้ผลดีขึ้นเป็นลำดับ สำหรับปีนี้ได้ ผลผลิตโดยเฉลี่ย ๔๐ ถึงต่อไร่ และผลผลิตสูงสุดถึง ๖๓ ถึงต่อไร่ ในขณะเดียวกัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดย เสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้นำราษฎรที่ป่วยหนักจำนวน ๒ ราย ร่วมเดินทางพร้อมขบวนเสด็จพระราชดำเนิน เพื่อรับนำ ส่งโรงพยาบาลในตัวจังหวัด เสร็จแล้ว ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๔๕ น.

วันอังคารที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงพระราชอุทิศถวายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

วันศุกร์ที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปประทับ เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ณ ลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เสด็จพระราชดำเนินไปยัง โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๒ ห้วยน้ำดัง อำเภอแม่แตง โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ

หน่วยที่ ๒๖ ชุนคอง สถานีหลวงพัฒนาชาวเขา หมู่บ้านหลัก บ้านสามหมื่น และโครงการหลวงพัฒนาดันน้ำ หน่วยที่ ๙ ห้วยน้ำรู อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๑.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการหลวงพัฒนาดันน้ำ หน่วยที่ ๒ ห้วยน้ำดัง ตำบลกิดช้าง อำเภอแม่แตง ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงเพาะกล้าไม้ ยมหอม สนซ้อ และมะมือ ซึ่งเป็นไม้ที่ใช้ในการก่อสร้าง และแปลงเพาะกล้าไม้ยูคาลิปตัส ซึ่งจะใช้เป็นไม้พืน พันธุ์ไม้เหล่านี้ได้ทดลองแล้วว่าเป็นไม้ที่เหมาะสมสำหรับใช้ปลูกป่าทดแทน เพราะโตเร็วทนทานต่อสภาพภูมิอากาศ สามารถขึ้นได้ในบริเวณที่ดินเสื่อมคุณภาพแล้ว และใช้ประโยชน์ได้อเนกประสงค์ ในขณะนี้โครงการหลวงพัฒนาดันน้ำ หน่วยที่ ๒ ได้ดำเนินการปลูกป่าทดแทนไปแล้ว ๒,๔๐๐ ไร่ เสร็จแล้วทรงพระดำเนินไปยังโรงเรียนโครงการพัฒนาดันน้ำที่ ๒ บ้านลีซอแม่ออก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนโครงการ ราษฎรครูและนักเรียน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงแจกขนมแก่เด็ก จากนั้น ทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์หลวงที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ แล้วทรงพระดำเนินกลับมายังหน้าที่ทำการโครงการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นนางพญาเสือโคร่ง และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นขมิ้นต้น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๒.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการหลวงพัฒนาดันน้ำ หน่วยที่ ๒๖ ห้วยชุนคอง ตำบลเหมืองแหง อำเภอเชียงดาว ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงเพาะต้นชิงโค่นาซึ่งเป็นโครงการของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่จะปลูกต้นชิงโค่นาในเนื้อที่ประมาณ ๖,๐๐๐ ไร่ เพื่อใช้เปลือกสกัดเป็นยาควินิน ซึ่งเป็นยาป้องกันไข้มาลาเรีย ทั้งนี้โครงการชิงโค่นา ได้รับความร่วมมือจากกรมป่าไม้เป็นอย่างดี ในการจัดหาพื้นที่สำหรับเพาะชำ และปลูกต้นชิงโค่นา ตลอดจนประสานงานทางด้านวิชาการ ต่อจากนั้น ทอดพระเนตรแปลงเพาะต้นคุ่มเต็น ยมหิน ซ้อ สนจีน สนสองใบ นนทรีป่า และยูคาลิปตัส ของโครงการหลวงพัฒนาดันน้ำ หน่วยที่ ๒๖ ซึ่งเตรียมเพาะไว้สำหรับปลูกป่าทดแทนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านใหม่ลีซอ ซึ่งตลอดทางได้ทอดพระเนตรผลงานการปลูกป่าทดแทนของโครงการ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านใหม่ลีซอ ตำบลเหมืองแหง อำเภอเชียงดาว ทอดพระเนตรการแสดงของราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอ และมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรถึงสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในการทำมาหากิน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่โครงการ ว่าการปลูกป่าทดแทนจะต้องรีบปลูกต้นไม้คลุมแนวร่องน้ำเสียก่อนเพื่อให้ความชุ่มชื้นแผ่ขยายออกไป ทำให้ปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น สำหรับราษฎรใช้ในการชลประทาน นอกจากนี้ จะต้องปลูกต้นไม้ชนิดที่กำหนดให้ใช้เป็นไม้พืนตามบริเวณใกล้หมู่บ้าน อันจะเป็นการสะดวกแก่ราษฎร แต่ทั้งนี้การตัดและการปลูกทดแทน

จะต้องอยู่ภายใต้การควบคุม ซึ่งจะทำให้ราษฎรไม่ต้องไปตัดไม้ที่มีค่ามาทำฟัน นอกจากนี้
ยังอาจฝึกให้ราษฎรช่วยทำหน้าที่พนักงานดูแลรักษาป่า เพราะต่างฝ่ายก็มีผลประโยชน์ร่วมกัน
ส่วนบริเวณพื้นที่ราบในหุบเขา ก็ต้องพัฒนาให้เป็นนาปลูกข้าวสำหรับราษฎรทำกิน โดยจัด
ระบบชลประทานให้เมื่อราษฎรทำกินได้บริบูรณ์แล้วก็จะเลิกปลูกฝิ่นโดยสิ้นเชิง เสร็จแล้ว
เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังที่ทำการโครงการ เพื่อประทับเสวยพระกระยาหาร
กลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงทรงพระดำเนินไป
ทอดพระเนตรบ่อเพาะพันธุ์ปลานิล และปลาไน ซึ่งมีพระราชดำริให้ทางโครงการจัดทำขึ้น
เพื่อจะได้มีอาหารโปรตีนสำหรับบริโภค จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง
ไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไป

เวลา ๑๖.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีโครงการหลวงพัฒนาชาวเขาหมู่บ้านหลัก
บ้านสามหมื่น ตำบลเมืองแหง อำเภอเชียงดาว ทรงพระดำเนินไปยังหน้าโรงเรียนเบญจม
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนสถานี ราษฎร ครู และนักเรียน
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงแจกขนมแก่เด็ก จากนั้น ทอดพระเนตรการปฏิบัติ
งานของหน่วยแพทย์หลวง ณ อาคารเรียนแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังที่ทำการสถานี ทรง
ถวายผ้าห่มแก่พระภิกษุและทอดพระเนตรการสาธิตการสีข้าว ปอกเปลือกเมล็ดกาแฟ และการ
แกะเมล็ดข้าวโพดด้วยเครื่องที่ใช้โยกด้วยกำลังคน จากนั้น เจ้าหน้าที่โครงการหลวงพัฒนา
ชาวเขา กราบบังคมทูลว่า ทางสถานีได้ดำเนินการจัดทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ตามบริเวณไหล่เขา
และมีโครงการที่จะขยายแปลงปลูกกาแฟ ซึ่งจะเป็นพืชทดแทนฝิ่นที่จะทำรายได้และเป็นที่ต้องการ
ของตลาดด้วย เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปยังโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๙
ห้วยน้ำรู ตำบลเมืองคอง อำเภอเชียงดาว เป็นระยะทางประมาณ ๒ กิโลเมตร ซึ่งระหว่าง
ทางได้ทอดพระเนตรผลงานการปลูกป่าทดแทนเป็นเนื้อที่ประมาณ ๒,๓๐๐ ไร่ ครั้นเสด็จ
พระราชดำเนินถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนโครงการ ราษฎร
ตลอดจนครูและนักเรียนของโรงเรียนโครงการ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงแจกขนมแก่เด็ก ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรแผนที่ และมี
พระราชดำรัสว่า ควรสำรวจแหล่งน้ำบริเวณห้วยน้ำรู และบ้านสามหมื่น เพื่อหาทางปิดกั้นน้ำ
เตรียมส่งไปใช้สถานีหลวงพัฒนาชาวบ้าน บ้านสามหมื่น เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินกลับมา
ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อ
เวลา ๑๙.๐๕ น.

วันเสาร์ที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาต่างๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ ๑๑ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘-๒๕๑๙ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เวลา ๑๔.๔๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงศาลาธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เสด็จขึ้นทรงฉลองพระองค์ครุย แล้วทรงลงพระปรมาภิไธย และพระนามาภิไธยในสมุดเยี่ยมของมหาวิทยาลัย ในการนี้ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นางสาวจิตอรุมา รัตนรักษ์ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายที่ดินและเงิน เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลพระราชทานแก่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาพิธี ณ ศาลาอ่างแก้ว ครั้นเสด็จขึ้นพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย ต่อจากนั้น ศาสตราจารย์ นายแพทย์บุญสม มาร์ติน นายกสภามหาวิทยาลัย กราบบังคมทูลสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และกราบบังคมทูลเบิกรองศาสตราจารย์ ประดิษฐ์ วิชัยดิษฐ์ รองอธิการบดี รักษาการในตำแหน่งอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อกราบบังคมทูลรายงานกิจการของมหาวิทยาลัย ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสพระราชทานปริญญาบัตรและพระบรมราโชวาทแก่ผู้สำเร็จการศึกษา ในโอกาสนี้ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่กราบบังคมทูลสดุดีเกียรติคุณสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ซึ่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้มีมติให้ถวายปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาภาษาฝรั่งเศส ต่อจากนั้น กราบบังคมทูลสดุดีเกียรติคุณศาสตราจารย์ สุกิจ นิมมานเหมินท์ และนายสิน สมบูรณ์ ซึ่งได้รับปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขารัฐศาสตร์ กับปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิศวกรรมโยธา ตามลำดับ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ แก่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา เด็กชายกฤดา นิมมานเหมินท์ ทายาทของศาสตราจารย์ สุกิจ นิมมานเหมินท์ และนายสิน สมบูรณ์ ตามลำดับ ต่อจากนั้น คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ พยาบาลศาสตร์ แพทยศาสตร์ และเภสัชศาสตร์ กราบบังคมทูลเบิกผู้สำเร็จการศึกษาจากแต่ละคณะ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานปริญญาบัตร ตามลำดับ เสร็จแล้ว ศาสตราจารย์พิเศษ วรุโรรุ รองอธิการบดี กราบบังคมทูลเบิกผู้ที่ได้รับรางวัลเรียนดี เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานเหรียญรางวัลเรียนดี จากนั้น บัณฑิตกล่าวคำปฏิญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาทความว่า บัณฑิตที่สำเร็จใหม่คงจะมีความรู้สึกเกิดขึ้นหลายอย่าง อย่างหนึ่งคงรู้สึกอาลัยเสียดายที่จะพ้นชีวิตนักศึกษาไป อีกอย่างหนึ่งคงรู้สึกไม่มั่นใจและเกรงกลัวว่า จะปฏิบัติงานให้เป็นประโยชน์เป็นที่พอใจของตัวเองไม่ได้ ความจริงไม่มีสิ่งใดที่น่าวิตกเกรงกลัวเลย สำคัญอยู่ที่จะต้องตั้งใจตั้งสติอยู่ในสิ่งที่จะทำในระหว่างเรียน กว่าที่จะผ่านขั้นตอนตั้งแต่เบื้องต้นจนสำเร็จ

การศึกษา แต่ละคนก็ได้ศึกษาและฝึกหัดปฏิบัติงานในสาขาของตนๆ มามากพอสมควรแล้ว การผ่านจากชีวิตศึกษามาเป็นชีวิตการงานก็เป็นเพียงการผ่านชีวิตอีกขั้นหนึ่ง บัณฑิตก้าวหน้าในการเล่าเรียนได้อย่างไร ก็ย่อมก้าวหน้าในการทำงานได้ทำนองเดียวกัน ทุกคนควรระลึกว่า ตลอดเวลาศึกษาทุกคนสะสมหรือประมวลความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมมากขึ้นมาเป็นลำดับ ความรู้และประสบการณ์ที่เพิ่มพูนขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่ช่วยให้ศึกษาสูงขึ้นมาเรื่อยๆ จนสำเร็จหลักสูตร ดังนั้น ในชีวิตการงาน เมื่อได้ประสบพบเห็นสิ่งใด ปัญหาใด ต้องประมวลความรู้ที่ได้จากการเรียนและประสบการณ์ทั้งหมดเข้าด้วยกันเป็นอันดับแรก แล้วตั้งสติพิจารณาลึกลงด้วยความรู้ที่ประมวลไว้ ก็จะเห็นหนทางที่จะปฏิบัติ ถึงจะยากเย็นเพียงไร ก็คงไม่พ้นความรู้ความสามารถของท่านไป และจะช่วยให้บรรลุความสำเร็จได้ จึงใคร่ขอให้ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามวิธีที่กล่าวแล้วทุกคนจะประสบความสำเร็จความสมหวังตลอดชีวิต จบแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังศาลาธรรม เพื่อทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัย ในโอกาสนี้ อาจารย์ฮันส์ เพนธ์ อาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายหนังสือคำจารึกที่ฐานพระพุทธรูปในนครเชียงใหม่ ซึ่งได้เขียนขึ้นแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๕๐ น.

วันอาทิตย์ที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์ พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังฐานปฏิบัติการบ้านฝ้าง อำเภอมืองน่าน ฐานปฏิบัติการบ้านแพะ และโครงการชลประทานขนาดเล็ก กิ่งอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดน่าน ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดน่าน

เวลา ๑๒.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงฐานบินน่าน แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังฐานปฏิบัติการบ้านฝ้าง กองพันทหารม้าที่ ๑๑๑ กองพลทหารม้าส่วนหน้า ตำบลคู่งษ์ อำเภอมืองน่าน

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานถุงของขวัญ ยา เครื่องเล่นเทป-วิทยุ พร้อมอุปกรณ์ และพระเครื่องแก่ผู้แทนฐานปฏิบัติการ ต่อจากนั้น เสด็จเข้าห้องยุทธการ ร้อยโท วิสุทธิ์ กุมาร ผู้บังคับฐานปฏิบัติการ กราบบังคมทูลบรยาย

สรุปสถานการณ์ทั่วไปในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จบแล้ว ทรงพระดำเนินตามแนวคูติดต่อ ทอดพระเนตรบริเวณรอบฐานปฏิบัติการ ทรงพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ ทหารที่ประจำอยู่ตามจุดต่าง ๆ เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรจากตำบลคูพงษ์ อำเภอมืองน่าน ตำบลพงษ์ กิ่งอำเภอม่วงจirim และตำบลอวน อำเภอบัว ซึ่งเฝ้าทูลละอองธุลี พระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ณ บริเวณหน้าฐานปฏิบัติการ ทรงพระราชปฏิสันถารกับสมาชิก กองอาสาป้องกันหมู่บ้าน ซึ่งล้วนเป็นอาสาสมัครและได้รับการฝึกอบรมจากกองทัพภาคที่ ๓ ให้มีขีดความสามารถในการป้องกันหมู่บ้านของตนจากภัยคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จากนั้นทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรและลูกเสือชาวบ้านถึงสภาพความเป็นอยู่ ในการนี้ ราษฎรหลายหมู่บ้านได้กราบบังคมทูลว่า มีปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำสำหรับใช้เพาะปลูกในช่วง ฤดูแล้ง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน และเจ้าหน้าที่ของกองพันทหารม้าที่ ๑๑๑ ว่า ทั้งสองฝ่ายจะต้องร่วมมือกันช่วยแก้ไข ปัญหา ความเดือดร้อนของราษฎร โดยสำรวจพื้นที่กันฝายเก็บกักน้ำ เพื่อให้ราษฎรมีน้ำเพียงพอ สำหรับใช้เพาะปลูกได้ตลอดปี สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ต่อไป

เวลา ๑๕.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงฐานปฏิบัติการบ้านแพะ กองพันทหารม้าที่ ๑๑๑ กองพลทหารม้าส่วนหน้า ตำบลหนองแดง กิ่งอำเภอม่วงจirim พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานถุงของขวัญ ยา เครื่องเล่นเทป-วิทยุ พร้อมอุปกรณ์ และพระเครื่องแก่ ร้อยโท ศิระ สังขวิศิษฐ์ ผู้บังคับฐานปฏิบัติการ และผู้แทนฐานปฏิบัติการ จากนั้น ประทับ เสวยพระกระยาหารกลางวัน เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินตามแนวคูติดต่อ ทอดพระเนตร บริเวณรอบฐานปฏิบัติการ แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๗.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านแคว้ง ตำบลหนองแดง กิ่งอำเภอม่วงจirim ทอดพระเนตรบริเวณที่จะก่อสร้างฝายนาคาในลำน้ำแม่จirim ซึ่งเป็นโครงการตามพระราชดำริ ที่ให้กรมชลประทานดำเนินการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎร โดยปรับปรุง เหมืองฝายไม้แบบพื้นเมืองของราษฎร ซึ่งในฤดูฝนจะถูกกระแสน้ำป่าพัดทำลายจนชำรุดเสียหาย ต้องซ่อมแซมกันอยู่เป็นประจำทุกปี ให้เป็นเหมืองฝายประเภทถาวร ในการนี้ นายยุทธ กิ่งเกตุ ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๒ ได้กราบบังคมทูลรายงาน ว่า กรมชลประทานได้เตรียม ดำเนินการสนองพระราชดำริ โดยจะสร้างฝายนาคาและฝายหมอมืองในลำน้ำแม่จirim ซึ่งเป็น ฝายหินก่อประเภทถาวร สันฝายสูง ๒ เมตร มีช่องระบายทรายประกอบติดไว้กับตัวฝายทั้ง ๒ ฝั่ง เพื่อป้องกันมิให้ตะกอนทรายไหลเข้าสู่เหมืองส่งน้ำ อันเป็นเหตุให้ตื้นเขินได้ นอกจากนี้ ยังมีท่อระบายน้ำปากเหมือง เพื่อควบคุมการส่งน้ำไปใช้ในการเพาะปลูก ส่วนระบบส่งน้ำจะสร้าง รางรินคอนกรีตเสริมเหล็ก เพื่อจ่ายน้ำไปพื้นที่เกษตรกรรมได้โดยทั่วถึง ฝายทั้งสองลูกนี้ จะสามารถส่งน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูกได้เป็นเนื้อที่ ๑,๗๐๐ ไร่ตลอดปี โดยราษฎรจะสามารถ

ทำการเพาะปลูกพืชหมุนเวียนได้ถึงปีละ ๓ ครั้ง นอกจากนั้น ราษฎรในเขตตัวกิ่งอำเภอแม่จริม จะมีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคโดยสะดวกตลอดปีอีกด้วย จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรจาก ตำบลหนองแดง ตำบลพงษ์ และตำบลหมอมือง กิ่งอำเภอแม่จริม ตลอดจนอำเภอเมืองน่าน ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น และทรงพระราชปฏิสันถารกับ ราษฎรและลูกเสือชาวบ้านเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด ในกรณีนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด กระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บอย่างทั่วถึงและทรงรับ ไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ดังเช่นที่ปฏิบัติ ณ บ้านฝ้าง ขณะที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงเยี่ยม ราษฎรอยู่นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่จะสร้างฝายหมอมือง ซึ่งเป็นฝายในลำน้ำแม่จริม เป็นโครงการเดียวกันกับฝายนาคา มีกำหนดจะสร้างแล้วเสร็จในเวลาประมาณ ๓ เดือน มีลักษณะเหมือนฝายนาคาทุกประการ สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์ พระที่นั่งกลับมายังฐานบินน่าน ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลาม ณ บริเวณฐานบิน ก่อนประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับท่าอากาศยาน จังหวัดเชียงใหม่ แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนัก ภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๑.๐๐ น.

กุมภาพันธ์

วันอังคารที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เวลา ๑๖.๐๕ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทรงประกอบพิธีเปิดศูนย์ฝึกภาคเหนือของสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ณ ศูนย์ฝึกภาคเหนือ ตำบลช้างคลาน อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๒๐.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ ฯพณฯ นายธำนิภรณ์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี นำ ฯพณฯ นายลี กวน ยิว นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ และภริยา พร้อมด้วยคณะ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เนื่องในโอกาสที่เดินทางมาเยือนประเทศไทย ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่คณะผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย

วันพุธที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อประทับ

เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านเมืองงาม บ้านใหม่หมอกจ้าม บ้านวังดิน อำเภอแม่เมาะ และบ้านสันป่าข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๑.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงหมวดตำรวจตระเวนชายแดน ที่ ๕๐๒ บ้านเมืองงาม ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนหมวดตำรวจตระเวนชายแดน เจ้าหน้าที่โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายที่มาจากเผ่าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างทั่วถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงส่งเสริมการปลูกกระเทียมและข้าวนาปรัง ซึ่งสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ได้ส่งเจ้าหน้าที่มาช่วยแนะนำราษฎรเกี่ยวกับหลักวิชาการเกษตร จากนั้น ทรงพระดำเนินไปยังโรงเรียนโชติคุณะเกษม ๒ พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนครู นักเรียนโรงเรียนโชติคุณะเกษม ๒ โรงเรียนเนาวราชศึกษา และโรงเรียนบ้านเลาดำ ตลอดจนมีพระราชปฏิสันถารกับชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งนับถือศาสนาพุทธที่เผ่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างใกล้ชิด เสร็จแล้วทรงพระดำเนินต่อไปยังสำนักสงฆ์บ้านเมืองงาม ทรงถวายผ้าแก่พระเนาวราช เจ้าสำนัก ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะธรรมจาริก และมีพระราชดำรัสกับเจ้าสำนักเป็นเวลาพอสมควร จึงทรงพระดำเนินกลับมายังหมวดตำรวจตระเวนชายแดน ที่ ๕๐๒ ซึ่ง ณ ที่นั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงซึ่งเดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่โครงการว่า สำหรับบริเวณป่าไม้ที่ถูกทำลาย จะต้องดำเนินการปลูกป่าทดแทนโดยเร่งด่วน โดยเฉพาะไม้ที่จะใช้เป็นไม้พื้นซึ่งต้องใช้เป็นประจำ ราษฎรจะได้รู้จักใช้ไม้ให้ถูกประเภท และรู้จักปลูกทดแทนหมุนเวียนกันไป ป่าไม้จะได้ไม่สูญไป นอกจากนั้น จะต้องสำรวจหาพื้นที่ที่จะขยายให้เป็นบริเวณปลูกของราษฎร โดยจะต้องสำรวจแหล่งน้ำเพื่อการชลประทานควบคู่ไปด้วย เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๓.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๕ บ้านใหม่หมอกจ้าม ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนครู นักเรียน และทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยใหญ่ที่เผ่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ณ บริเวณหน้าโรงเรียน แล้วทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์หลวงหน่วยที่สอง ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ณ อาคารเรียน ต่อจากนั้นทรงพระดำเนินไปยังสำนักสงฆ์บ้านใหม่หมอกจ้าม ทรงถวายผ้าห่มและปัจจัยแก่พระอ่องทูน เจ้าสำนัก และมีพระราชดำรัสกับเจ้าสำนัก เป็นเวลาพอสมควร จึงทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรการอบรมการทอผ้าแบบพื้นเมือง ซึ่งกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาช่วยฝึกอบรมราษฎร เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังริมฝั่งแม่น้ำกพระราชทานรถแทรกเตอร์ซึ่งมีผู้น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายสำหรับใช้ในโครงการเกี่ยวกับ

การเกษตรตามพระราชดำริแก่กรรมการโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา สำหรับใช้ ณ บ้านใหม่ หมอกจ๋าม และบ้านวังเดิม แล้วประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน และทอดพระเนตรการพ้อน และการร้องเพลงของราษฎรไทยใหญ่ จบแล้ว ประทับเรือยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินตามลำแม่น้ำกก ไปยังบ้านวังดิน

เวลา ๑๖.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านวังดิน ตำบลแม่नावาง อำเภอแม่ฮาด ทรงพระดำเนินไปยังหน้าโรงเรียนทหารม้าอนุสรณ์ และพระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนตำรวจตระเวนชายแดน ครูและนักเรียน เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอที่เผ่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างทั่วถึง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาราษฎรที่ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรการทอผ้าพื้นเมือง ซึ่งทางโครงการได้ส่งเสริมให้เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่จะทำรายได้พิเศษให้แก่ราษฎร เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๗.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านสันป่าช้า ตำบลเวียง อำเภอฝาง พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนครู นักเรียน และราษฎร ต่อจากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอซึ่งอพยพลงมาจากบ้านปูหมื่นใน เนื่องจากขาดแคลนที่ทำกินและเป็นพวกที่มีความประสงค์ที่จะเลิกปลูกฝิ่น ทางกรมป่าไม้จึงจัดสรรที่ทำกินให้ ณ บ้านสันป่าช้า เป็นลักษณะหมู่บ้านป่าไม้ โดยจะพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการชลประทานให้ และส่งเจ้าหน้าที่เกษตรมาส่งเสริมการปลูกข้าว ไม้ผล และผักให้แก่ราษฎร ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่โครงการว่า ควรสำรวจห้วยในบริเวณหมู่บ้านที่มีน้ำตลอดปี และมีปริมาณน้ำพอสมควร เพื่อทำคันดินกันเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ที่จะสามารถจ่ายน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกในเขตจัดสรรได้เพียงพอ เสร็จแล้ว ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๒๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังโครงการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา เขตพื้นที่แม่ตะมาน บ้านผาปู่จอม อำเภอแม่แตง สถานีทดลองป่าเกี๊ยะ โครงการเกษตรที่สูง อำเภอเชียงดาว และบริษัทชาระมิงค์ จำกัด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๒.๔๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา เขตพื้นที่แม่ตะมาน ตำบลกิดช้าง อำเภอมะนัง ซึ่งดำเนินการโดยกรมประชาสงเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำราษฎรที่อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำแม่ตะมาน ซึ่งมีเนื้อที่ ๒๒,๘๓๗ ไร่ และอยู่ในเขตของนิคมสงเคราะห์ชาวเขาโดยเชียงดาว ให้รู้จักการใช้ประโยชน์จากที่ดินในพื้นที่สูงตามหลักวิชาการ ตลอดจนการอนุรักษ์ต้นน้ำ ป่าไม้ และดิน ในการนี้ ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรเรือนเพาะชำกล้ากาแฟ ซึ่งเตรียมส่งเสริมให้ราษฎรปลูกในเนื้อที่ ๒๐๐ ไร่ จากนั้น ทอดพระเนตรแปลงเพาะถั่วเหลือง แปลงทดลองปลูกกาแฟ แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังหน้าที่ทำการโครงการ นายวันช พุฒิชัยศรี ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยชาวเขา กราบบังคมทูลรายงานถึงผลการดำเนินงานและแผนการส่งเสริมการเกษตรของโครงการ โดยสรุปซึ่งได้แก่ การปลูกป่าทดแทน การจัดทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ การส่งเสริมการปลูกข้าว กาแฟ และพืชอื่นๆ การฝึกอบรมบุคลากร ตลอดจนปรับปรุงด้านการคมนาคมระหว่างหมู่บ้านต่างๆ ของโครงการ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่าต้องส่งเสริมให้ราษฎรปลูกพืชที่ใช้บริโภคได้เป็นอันดับแรก ได้แก่ ข้าว ซึ่งควรจะเป็นข้าวไร่เพราะเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ นอกจากนี้ยังเคยส่งเสริมให้ราษฎรปลูกได้ผลมาแล้วหลายแห่งที่มีลักษณะภูมิประเทศเช่นเดียวกันนี้ โดยใช้พันธุ์ที่ทดลองแล้วว่าได้ผลผลิตต่อไร่สูง เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๓.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านผาปู่จอม ตำบลกิดช้าง อำเภอมะนัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนครู และนักเรียน ทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์หลวง ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ แล้วมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่เผ่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างใกล้ชิด ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงเพาะปลูกลักษณะขั้นบันไดตามความลาดชันของไหล่เขา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับราษฎรว่า การจัดเตรียมดินสำหรับเพาะปลูกตามพื้นที่ลาดชัน จะต้องเก็บรักษาผิวดินเดิม ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ไว้ และต้องปลูกหญ้าหรือพืชอื่นยึดผิวดินไว้ไม่ให้ถูกฝนหรือกระแสน้ำชะล้างได้ เพราะหากผิวดินถูกชะล้างทำลายเสียแล้ว ก็จะทำให้การเพาะปลูกไม่ได้ผล เนื่องจากดินจะจืดและเสื่อมคุณภาพ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๔.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีทดลองป่าเกี๊ยะ โครงการเกษตรที่สูง ตำบลแม่ณะ อำเภอยางชุมน้อย ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ได้จัดตั้งสถานี เพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณป่าไม้ที่ถูกทำลายให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ โดยได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลออสเตรเลีย และคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในด้านการส่งผู้เชี่ยวชาญมาปฏิบัติงานด้านการศึกษาวิจัย เพื่อหาข้อมูลในการหาประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าวในด้านการจัดทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ การปลูกป่าทดแทน การอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนการส่งเสริมการปลูก

พืชต่างๆ ตามความเหมาะสมของสภาพภูมิประเทศ และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในด้านหลัก
วิชาการเกษตรที่สูง ในกรณีนี้ ทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่ามั่วและมุเซอที่เผ่าทูลละอองธุลี
พระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนี้ แล้วประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ ที่ทำการ
สถานี ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงทรงพระดำเนิน
ทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกพืชต่างๆ ตามไหล่เขาเป็นลักษณะขั้นบันได ตลอดจนถึงเลี้ยงแกะ
และวัว ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่สถานีฝ่ายไทย และ
ฝ่ายออสเตรเลียว่า การส่งเสริมอาชีพทางเกษตรกรรมทั้งด้านการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์
จะต้องพยายามค่อยๆ ฝึกให้ราษฎรรู้จักพึ่งตัวเองได้ในที่สุด โดยสามารถดำรงอยู่ได้ด้วย
ผลิตผลของตนเอง และไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากโครงการตลอดไป เสร็จแล้ว เสด็จ
พระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๗.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริษัทชาระมิงค์ จำกัด ตำบลอินทิล
อำเภอแม่แตง ทอดพระเนตรสวนปลูกชาที่ได้รับสัมปทาน เป็นเนื้อที่ ๒,๐๐๐ ไร่ จากนั้น
ทรงพระดำเนินผ่านสวนชา ไปยังที่ทำการบริษัท พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนครูและ
นักเรียนบ้านปางห้วยตาด แล้วเสด็จเข้าโรงงานผลิตใบชาแห้ง ทอดพระเนตรกรรมวิธีการผลิต
ชาฝรั่ง และชาจีน ต่อจากนั้นทรงพระดำเนินไปยังเรือนรับรอง ประทับเสวยพระสุธารสชา
สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนัก
ภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๒๕ น.

วันจันทร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๒.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
โสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนัก
ภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังสวนส้มวังน้ำค่าง ตำบลบ้านกาด อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงเรือนพักรับรอง นายพันธุเลิศ บุรณศิลป์ เจ้าของสวนส้ม
วังน้ำค่าง เผ่าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จพระราชดำเนิน แล้วเสด็จขึ้นเรือนพักรับรอง ประทับ
เสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึง
เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณสวนส้มซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๔๐๐ ไร่ และ
มีส้มพันธุ์ต่างๆ ทั้งพันธุ์พื้นเมือง พันธุ์ต่างประเทศ และพันธุ์ผสม ๔๐ กว่าชนิด ในการนี้
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรระบบการชลประทานของ
สวนส้ม ด้วยความสนพระราชหฤทัย โดยมีนายพันธุเลิศ บุรณศิลป์ กราบบังคมทูลรายละเอียด

ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงปลูกแอปเปิ้ลพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็น การทดลองปลูกไม้ผลในพื้นที่ลักษณะเชิงดอย เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับมายัง เรือนพักรับรอง เพื่อเสวยพระสุธารสชา สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ พระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๑.๐๐ น.

วันอังคารที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อประทับ เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ พระราชดำเนินไปยังอาคารสมพงษ์อุทิศซึ่งจัดเป็นปะรำพิธีสงฆ์ โดยสถานีได้จัดบำเพ็ญกุศล เพื่อความเป็นสิริมงคลของสถานี ในการนี้ มีพระราชดำรัสกับพระภิกษุที่รับนิมนต์มาทำพิธี เป็นเวลาพอสมควร เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทน เจ้าหน้าที่สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง และเจ้าหน้าที่โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ จากนั้น ทรง พระดำเนินทอดพระเนตรการทดลองระบบการชลประทานแบบหยดน้ำโดยใช้วัสดุราคาถูก ชนิดต่างๆ ในแปลงสตรอเบอร์รี่ ต่อจากนั้น ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรง พักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงทรงพระดำเนินทอดพระเนตรสวน ดอกไม้ และรังเลี้ยงผึ้ง ซึ่งตัดแปลงมาจากวัสดุราคาถูกที่มีความแข็งแรงทนทาน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๑๐ แม่เมาะ ทอดพระเนตรแปลงเพาะกล้าไม้สำหรับเตรียมใช้ในการปลูกป่าทดแทน ซึ่งได้ดำเนินการปลูก ป่าไม้แล้วเป็นเนื้อที่ ๒,๔๐๐ ไร่ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นโลควอท ณ หน้าที่ทำการโครงการ จากนั้น เสด็จพระราชดำเนิน โดยรถยนต์พระที่นั่งไปทอดพระเนตรรอบบริเวณสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง แล้วเสด็จ พระราชดำเนินต่อไปยังสวนส้มสุวิมล ตำบลแม่สุ่น อำเภอดอยสะเก็ด

เวลา ๑๘.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสวนส้มสุวิมล นายมั่งซึ้ง แซ่จิว เจ้าของสวนส้ม เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จพระราชดำเนิน จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตร บริเวณสวนส้ม ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๐๐ ไร่เศษ แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรที่ดิน จำนวน ๑๐ ไร่ ซึ่งนายมั่งซึ้ง แซ่จิว น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายสำหรับเป็นสถานีย่อยของ

สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโรงคัสดัม และบรรจุ สัมลงลิ้งเพื่อเตรียมจัดส่งไปจำหน่าย สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราช ดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๒.๓๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราช ดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไป ยังบ้านแม่ชนิด อำเภอหางดง โครงการพัฒนาป่าไม้ห้วยป่าเลา โครงการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ เกษตรกรรมชาวเขาบ้านป่าเลา อำเภอสะเมิง และบ้านหนองหอย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๓.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนบ้านแม่ชนิดเหนือ ตำบลทุ่งปง อำเภอหางดง ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ในบริเวณโรงเรียน แล้วมีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังโครงการพัฒนาป่าไม้ ห้วยป่าเลา ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง เมื่อเวลา ๑๔.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของและยาแก่ผู้แทนโครงการพัฒนาป่าไม้ และทอดพระเนตรแผนที่แสดง บริเวณลุ่มน้ำป่าเลา ซึ่งทางโครงการได้เริ่มดำเนินการปลูกป่าทดแทนไปแล้วประมาณ ๓๐๐ ไร่ และกำลังเตรียมกล้าไม้สำหรับปลูกป่าอีกจำนวนมาก จากนั้น ทรงพระดำเนินไปยัง บ่อเพาะพันธุ์ปลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปล่อยปลานิลลงในบ่อ และทรงปลูก ต้นมะกัม ๓ ต้น บริเวณนั้น ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นมะขี้ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงสตอร์เบอรี่ของสมาชิกกลุ่มสตอร์เบอรี่ ป่าเลา และระบบส่งน้ำแบบร่อง-คู ซึ่งจัดทำโดยกรมชลประทาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนสมาชิกกลุ่ม แล้วประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรง พักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินไปยังโครงการพัฒนา และปรับปรุงพื้นที่เกษตรกรรมชาวเขา บ้านป่าเลา ทอดพระเนตรแผนที่จำแนกสมรรถนะที่ดิน สำหรับพืชไร่ และแผนที่วางแผนการใช้ที่ดิน ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการพัฒนาบริเวณพื้นที่ ราบในเขตป่าเสื่อมโทรม ให้เป็นพื้นที่เพาะปลูกเป็นเนื้อที่ ๓๐๐ ไร่เศษ อันเป็นการสนอง พระราชดำริที่ให้มีการจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรที่ขาดแคลนที่ทำกิน ในการนี้ กรมป่าไม้ได้ ดำเนินการปลูกป่าทดแทนในบริเวณที่ป่าต้นน้ำถูกทำลาย และกรมชลประทานได้ดำเนินการจัดหา น้ำเพื่อการชลประทานให้แก่พื้นที่เพาะปลูก โดยมีโครงการจะสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก รวม ๗ อ่าง พร้อมทั้งจัดสร้างระบบน้ำแบบฝนโปรยให้แก่พื้นที่เชิงเขา และระบบร่องคู ให้พื้นที่ราบ ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรอ่างเก็บน้ำอ่างที่ ๗ ซึ่งสร้างเสร็จแล้ว ตลอดจน

การสาธิตวิธีส่งน้ำแบบฝนโปรย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า หน่วยราชการทุกหน่วยจะต้องวางแผนร่วมกันและประสานงานกันให้ดี เพราะโครงการนี้ถือเป็นโครงการตัวอย่างซึ่งจะต้องดำเนินการอีกหลายแห่ง เพื่อพัฒนาพื้นที่ที่ไร้ประโยชน์ให้เป็นที่ทำกินแก่ราษฎรที่ขาดแคลน สำหรับการปลูกป่าทดแทนนั้น ควรถือเป็นงานเร่งด่วน และน่าจะทดลองปลูกต้นไม้ชนิดโตเร็วคลุมแนวร่องน้ำเสียก่อน เพื่อทำให้ความชุ่มชื้นค่อยๆ ทวีขึ้น และแผ่ขยายกว้างออกไปทั้งสองข้างร่องน้ำ อันจะทำให้ต้นไม้งอกงามขึ้นและจะมีส่วนช่วยป้องกันไฟป่าซึ่งจะเกิดขึ้นง่าย หากป่าขาดความชุ่มชื้น ส่วนต้นไม้ที่จะปลูกจะต้องมีทั้งต้นไม้ที่คลุมแหล่งน้ำ ต้นไม้ยึดดิน ไม้ผล ต้นไม้ใช้ทำฟืน ต้นไม้ใช้ในการก่อสร้าง ตลอดจนต้นไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างอเนกประสงค์ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๘.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงแปลงทดลองของโครงการพัฒนาชาวเขา บ้านหนองหอย ทอดพระเนตรแปลงแอปเปิ้ล จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังหมู่บ้านหนองหอย ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่โครงการ ครู นักเรียนและราษฎร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรอย่างทั่วถึง ในขณะที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรศูนย์วิจัยกาแฟ ซึ่งได้เพาะกล้ากาแฟ และทดลองหาพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ เพื่อเตรียมส่งเสริมให้ราษฎรนำพันธุ์ไปขยายต่อไป สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เมื่อเวลา ๒๐.๔๕ น.

ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงเดินทางล่วงหน้า มาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ณ บ้านหนองหอยด้วย

วันอาทิตย์ที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๒.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยมะนาว โครงการจัดที่ดินหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยมะนาว และโครงการศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่อำเภอสันป่าตอง และอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๓.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณที่มีโครงการจะสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำห้วยมะนาว ตำบลห้วยกาต อำเภอสันป่าตอง ซึ่งกรมชลประทานกำหนดจะสร้างเป็นเขื่อนดินสูง ๒๐ เมตร ยาว ๔๕๐ เมตร อ่างเก็บน้ำหลังเขื่อนมีความจุสามล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ผิวน้ำในอ่างประมาณ ๓๐๐ ไร่ พร้อมทั้งระบบส่งน้ำที่สมบูรณ์ เพื่อจ่ายน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูก

เป็นเนื้อที่ประมาณ ๔,๕๐๐ ไร่ ในเขตโครงการจัดที่ดินหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยมะนาว โดยกระทรวงมหาดไทยกำลังดำเนินการจัดสรรที่ดินซึ่งเดิมเป็นบริเวณป่าเสื่อมโทรมให้แก่ราษฎรประมาณ ๖๐๐ ครอบครัว ที่ขาดแคลนที่ทำกิน นอกจากนั้นอ่างเก็บน้ำยังจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดขนาดใหญ่อีกด้วย ในการนี้ ได้ทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยธรณีวิทยาของโครงการ ณ บริเวณทำงาน ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณที่จะเป็นอ่างเก็บน้ำ เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปทอดพระเนตรรอบบริเวณที่จะเป็นขอบอ่างเก็บน้ำ จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังศูนย์โครงการจัดที่ดินหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยมะนาว ตำบลบ้านกาด อำเภอสันป่าตอง ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้น แล้วเสด็จเข้าศูนย์ ทอดพระเนตรแผนผังแสดงบริเวณแปลงที่ดินจัดสรรทางคมนาคม และระบบการชลประทาน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า ทางโครงการควรพิจารณาจัดตั้งศูนย์ทดลองทางเกษตรกรรมบริเวณใต้ตัวเขื่อน เพื่อสาธิตการใช้น้ำเพื่อการชลประทานแบบประหยัด ตลอดจนการจัดแปลงทดลองการปลูกพืชในพื้นที่ลักษณะเชิงเขาให้สมาชิกศึกษาเป็นแบบอย่าง สำหรับการจัดทำแผนที่แสดงบริเวณโครงการจะต้องมีเส้นแสดงระดับความสูงของพื้นที่ด้วยเสมอไป เพื่อจะได้สามารถวางแผนการจัดสรรพื้นที่เพาะปลูกได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับระบบชลประทาน ซึ่งจะเป็นการสะดวกแก่ทุกฝ่ายที่มาร่วมงานในโครงการ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๗.๔๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร ตำบลสันกลาง อำเภอสันป่าตอง ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิฟอร์ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้าหาวิธีการปลูกพืชตลอดปีที่เหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูกในเขตชลประทานในภาคเหนือ สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานทางโครงการได้รวบรวมข้อมูลทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการปลูกพืชในฤดูกาลต่างๆ และนำระบบการปลูกพืชและวิธีการปลูกทดลองในแปลงทดลอง ก่อนส่งเสริมและเผยแพร่ระบบการปลูกพืชที่เหมาะสมแก่ราษฎร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงทดสอบระบบการปลูกพืชตลอดปี ซึ่งประกอบด้วยข้าว ถั่วเหลือง และฝักกาด ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า ควรจัดที่ไว้ส่วนหนึ่งไว้เป็นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ ซึ่งอาจเป็นที่ส่วนรวมก็ได้ เพื่อป้องกันไม่ให้สัตว์มาทำลายแปลงเพาะปลูก นอกจากนั้น ยังสามารถนำมูลสัตว์มาหมักเป็นปุ๋ยหมัก ทั้งนี้จะต้องสาธิตวิธีทำที่ถูกต้อง ตลอดจนส่งเสริมให้ราษฎรใช้แทนปุ๋ยวิทยาศาสตร์ที่มีราคาสูง ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่รายทางเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่สองข้างทาง แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังพื้นที่ทดสอบระบบการปลูกพืชของโครงการ ณ บ้านทหารแก้ว ตำบลหางดง

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงสำนักงานโครงการ ประทับฟังการบรรยายสรุปกิจการของสำนักงาน จากนั้น ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงทดสอบระบบการปลูกพืชตลอดปี ซึ่งประกอบด้วยยาสูบและกระเทียม แล้วทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๑๐ น.

วันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านถ้ำเวียงแก อำเภอยางป่าสัก จังหวัดน่าน ศูนย์อพยพและสงเคราะห์ชาวเขาบ้านป่ากลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน บ้านใหม่ร่มเย็น อำเภอยางป่าสัก จังหวัดเชียงราย ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่จังหวัดน่านและเชียงราย

เวลา ๑๑.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงฐานบินน่าน แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังบ้านถ้ำเวียงแก ตำบลนาไร่หลวง อำเภอยางป่าสัก จังหวัดน่าน

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง ทรงพระดำเนินไปยังโรงเรียนสมาคมพยาบาลไทย ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของและยาแก่ผู้แทนครูและนักเรียน แล้วทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่าแม้วที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกกาแฟและไม้ผล ซึ่งโครงการหลวงพัฒนาชาวเขาได้ส่งเสริมให้ราษฎรค่อยๆ หันมาปลูกพืชยืนต้นแทนพืชไร่ ในกรณีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่โครงการ ว่าควรจะพยายามทำเขื่อนเล็กๆ กันร่องน้ำใกล้ๆ แปลงทดลองเพื่อทำให้เกิดสระเก็บน้ำเล็กๆ ซึ่งจะช่วยบำรุงรักษาป่าไม้ในบริเวณนั้นให้คงงามและชุ่มชื้นขึ้น นอกจากนี้ ยังอาจชักน้ำมาใช้ในบริเวณแปลงทดลองได้อีกด้วย เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๓.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงศูนย์อพยพและสงเคราะห์ชาวเขาบ้านป่ากลาง ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเรียนบ้านป่ากลางมิตรภาพที่ ๑๖๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของ

ยา และอุปกรณ์กีฬาแก่ผู้แทนครูและนักเรียน ตลอดจนพระราชทานเงินบำรุงห้องสมุดและ
ทุนการศึกษาแก่โรงเรียน เสร็จแล้วทรงเยี่ยมราษฎรจากอำเภอปัว อำเภอเชียงกลาง อำเภอ
ท่าวังผา และอำเภอเมืองน่าน ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลาม ณ บริเวณสนาม
โรงเรียน มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น สมควรแก่เวลา จึงเสด็จ
พระราชดำเนินไปประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ บริเวณกองร้อยชาวเขาสยามที่ ๒๑
ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถเป็นเวลาพอสมควรแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์
พระที่นั่งไปทอดพระเนตรสระเก็บน้ำ สระที่ ๖ ซึ่งมีความจุ ๕๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร โดย
กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการขุดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตามโครงการจัดหาน้ำให้ศูนย์อพยพและ
สงเคราะห์ชาวเขา สำหรับสระเก็บน้ำอื่นๆ กรมชลประทานได้ดำเนินการขุดไปแล้วจำนวน ๕ สระ
เพื่อสำรองน้ำไว้สำหรับส่งให้พื้นที่เพาะปลูกในกรณีที่ฝนทิ้งช่วง และได้จัดสรรที่บริเวณรอบสระน้ำ
สำหรับเป็นแปลงปลูกผักแก่ราษฎรในระยะฤดูแล้งด้วย ในการนี้ กรมชลประทานยังมีโครงการที่
จะขุดสระเก็บน้ำเพิ่มขึ้นให้เพียงพอกับความต้องการ ตลอดจนมีแผนที่จะจัดหาน้ำจากแหล่งน้ำ
ในบริเวณใกล้เคียงมาใช้เพื่อการชลประทานในพื้นที่เพาะปลูกของศูนย์อีกด้วย เสร็จแล้ว
เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปทอดพระเนตรแผนงานบุกเบิกที่ดินและเตรียมพื้นที่
สำหรับจัดสรรให้ราษฎรชาวไทยเผ่าถิ่น เผ่าแม้ว เผ่าเย้า และราษฎรพื้นเมืองจำนวนประมาณ
๑,๐๐๐ ครอบครัว ที่อพยพหนีภัยคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ให้มีที่อยู่อาศัยและ
ที่ทำกินอย่างถาวรในพื้นที่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ไร่ ซึ่งได้ดำเนินการบุกเบิกไปแล้วประมาณ
๒,๕๐๐ ไร่ ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสระเก็บน้ำ สระที่ ๑
เพื่อทอดพระเนตรกิจกรรมกลุ่มยุวเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งได้มาจัดทำแปลง
สาธิตการปลูกผักชนิดต่างๆ รอบสระเก็บน้ำเพื่อให้ราษฎรดูเป็นตัวอย่าง เสร็จแล้ว เสด็จ
พระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไป

เวลา ๑๘.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านใหม่ร่มเย็น ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ
จังหวัดเชียงราย ทรงพระดำเนินไปยังโรงเรียนบ้านใหม่ร่มเย็น (โชติคุณะเกษม ๑) ใน
พระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทาน
สิ่งของและยาแก่ผู้แทนครูและนักเรียน แล้วทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านจังหวัดเชียงราย
ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎร
เหล่านั้น ในการนี้ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ชาวอำเภอเชียงคำ ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมควรแก่เวลา
จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ไปยังสนามบินเชียงคำ ทรงเยี่ยมราษฎร
ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้น ก่อนประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จ
พระราชดำเนินกลับมายังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์
พระที่นั่งกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๕๐ น.

ในการนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์หลวงสองหน่วยเดินทางล่วงหน้าไปตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ณ บ้านถ้ำเวียง และบ้านป่ากลาง ตลอดจนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์

วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับสู่กรุงเทพมหานคร ในการพระราชทานน้ำสรงพระศพ หม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต ท.จ.ว. ชายาในหม่อมเจ้าปิยะรังสิต รังสิต ซึ่งประสบเหตุถึงชีพิตักษัยขณะไปปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมมอบหมาย ณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เวลา ๑๖.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระที่นั่งทรงธรรม วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม พระราชทานน้ำสรงพระศพแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานโกศมณฑปประกอบพระศพเป็นเกียรติยศ ประดิษฐานตั้งแต่งแวดล้อมด้วยเครื่องพระอิสริยยศ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงวางพวงมาลาที่หน้าโกศพระศพ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการโต๊ะหมู่บูชาพระพุทธรูป ทรงทอดผ้าไตร พระสงฆ์ ๑๐ รูป สดับปกรณ์ พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก แล้วสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้บำเพ็ญพระราชกุศลมีพระธรรมเทศนาถ้อย ๑ พระสงฆ์ ๔ รูปสวดคาถา จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนที่หน้าเตียงพระสวดพระอภิธรรม เสร็จพิธีแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับ

เวลา ๒๐.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง ณ กองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เสด็จพระราชดำเนินกลับไปประทับแรม ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่

วันเสาร์ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๒.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง จากลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๗ แม่จอนหลวง อำเภอแม่แจ่ม และโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๘ บ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๒.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๗ แม่จอนหลวง ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังที่ทำการโครงการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของและยาแก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่โครงการ คณงาน ครู และนักเรียน เสร็จแล้วทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกไม้ไผ่พันธุ์ต่างๆ เพื่อคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสม สำหรับใช้ในงานปลูกป่า แล้วทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณที่ทำการโครงการ ตลอดจนทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์หลวง ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางล่วงหน้ามาทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ซึ่งเป็นราษฎรจากหมู่บ้านใกล้เคียง ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรเครื่องกำเนิดไฟฟ้าจากพลังน้ำ ซึ่งต่อท่อมาจากอ่างเก็บน้ำขนาดความจุ ๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปล่อยปลาไนลงในอ่างเก็บน้ำ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นนางพญาเสือโคร่ง ณ บริเวณขอบอ่างเก็บน้ำ เสร็จแล้วประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่จะดำเนินการปลูกป่าทดแทนเพิ่มเติมจากที่ได้ดำเนินการปลูกไปแล้ว เป็นเนื้อที่ ๒,๒๐๐ ไร่ และทอดพระเนตรพื้นที่ประมาณ ๔๐ ไร่ ซึ่งจะพัฒนาเป็นสถานีทดลองทางเกษตรกรรม และบ่อเพาะพันธุ์ปลาของโครงการ แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับมาประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไป

เวลา ๑๖.๐๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๘ บ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่สองข้างทางเสด็จพระราชดำเนิน ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงที่ทำการโครงการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของและยาแก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่โครงการ และคณงาน แล้วทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณโครงการ ซึ่งมีกิจการหลักคือการปลูกป่ารักษาต้นน้ำ โดยได้ดำเนินการปลูกป่าไม้ไปแล้วเป็นเนื้อที่ประมาณ ๒,๒๐๐ ไร่ และกิจการพิเศษคือโครงการทดลองปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ พืชไร่ ไม้ผล และหน่อไม้ฝรั่ง โครงการเพาะพันธุ์ปลา ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพและการศึกษาแก่ราษฎรชาวไทยภูเขา ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นบุญนาควัวเป็นที่ระลึก ณ บริเวณที่ทำการโครงการ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังโครงการทดลองจัดทำไร่

วันเสาร์ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐
พระราชทานเสื้อผ้า เครื่องกันหนาวแก่เด็กนักเรียนที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ณ โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๗ แม่จอนหลวง
อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

นา สวนผสม บนที่ราบเชิงดอย เพื่อส่งเสริมอาชีพชาวไทยภูเขา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปล่อยปลานิลลงในบ่อเพาะพันธุ์ และทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูก สตรอเบอร์รี่ และดอกไม้จีน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่ โครงการว่า ควรสงวนบริเวณพื้นที่ราบไว้สำหรับปลูกพืชไร่ เนื่องจากสามารถส่งน้ำเข้าพื้นที่ เพาะปลูกได้ง่ายกว่า ส่วนไม้ผลควรจะทำแปลงสำหรับปลูกตามบริเวณไหล่เขา ซึ่งจะเป็นการใช้ ที่ดินให้เกิดประโยชน์ได้เต็มที่ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับมาประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๒๙ น.

วันจันทร์ที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยัง

ทำอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอร์พอร์ทที่นั้ง เสด็จพระราชดำเนินไปยัง บ้านคอยสะโงะ อำเภอเชียงแสน ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงราย วัดป่าห้า และโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎร จังหวัดเชียงราย

เวลา ๑๑.๕๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงทำอากาศยานจังหวัดเชียงราย แล้วประทับ เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านคอยสะโงะ ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง ทรงพระดำเนินไปยังโรงเรียนประสิทธิ์ทวีสิน ใน พระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทาน สิ่งของและยาแก่ผู้แทนครูและนักเรียน แล้วทรงพระดำเนินไปยังอาศรมพระธรรมจาริก ทรง ถวายผ้าห่มแก่พระภิกษุ ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรฝายกั้นน้ำซึ่งจัดสร้างขึ้น ตามโครงการพัฒนาช่วยเหลือประชาชนในฤดูแล้ง แปลงปลูกถั่วและผักชนิดต่างๆ ตลอดจน บ่อเลี้ยงปลาชนิด โค กระบือ และแกะ ซึ่งได้พระราชทานแก่หมู่บ้าน โดยเจ้าหน้าที่โครงการหลวง พัฒนาชาวเขาได้มาช่วยแนะนำและส่งเสริมในด้านการชลประทาน การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์แก่ ราษฎร แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการปฏิบัติงาน ของหน่วยแพทย์หลวง ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางล่วงหน้ามา ตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ณ อาคารโรงเรียน ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท อยู่เป็นจำนวนมาก เสร็จแล้ว ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไป

เวลา ๑๓.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัด เชียงราย กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนครูและนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง สงเคราะห์ชาวเขา เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น ก่อน ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณฝายกั้นน้ำ โครงการพัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขาเขตพื้นที่แม่สะแลบ

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง หัวหน้าโครงการกราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับกิจการ ของโครงการ ซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่บริเวณป่าเสื่อมโทรม เป็นเนื้อที่ ๑๙,๔๘๑ ไร่ สำหรับ จัดสรรให้ราษฎรชาวไทยภูเขาได้มีที่ทำกินเป็นหลักแหล่งถาวร โดยได้พัฒนาในด้านการอาชีพ แหล่งน้ำ การศึกษา การอนามัย การสงเคราะห์ ตลอดจนความสัมพันธ์ในระหว่างราษฎร ชาวไทยภูเขา ในการนี้ ได้จัดสร้างฝายจำนวน ๑๑ ลูก และส่งเสริมการทำนาดำ การปลูกพืชไร่ และการปลูกป่าทดแทน นอกจากนั้น ยังได้ดำเนินการปรับปรุงเส้นทางคมนาคม และช่วยเหลือ ราษฎรที่ขาดแคลนข้าวสำหรับบริโภคในรูปของธนาคารข้าวอีกด้วย

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณโครงการ และมีพระราชดำริว่า ควรดำเนินการสร้างเขื่อนขนาดเล็กราคาถูก กั้นน้ำบริเวณเหนือฝาย ขึ้นไปเป็นระยะๆ เพื่อทำให้เกิดอ่างน้ำเล็กๆ ซึ่งจะช่วยหล่อเลี้ยงป่าไม้ตามแนวร่องน้ำทำให้มีความชุ่มชื้นขึ้น อันเป็นการช่วยกันรักษาต้นน้ำและทำให้ความชุ่มชื้นค่อยๆ แผ่ขยายออกไป สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ข้าวสำหรับบริโภคและเชื้อเพลิงสำหรับหุงต้ม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับราษฎร ฉะนั้น จึงควรส่งเสริมการปลูกข้าวไร่ เพราะไม่ต้องใช้น้ำมาก และมีผลผลิตต่อไร่สูงพอสมควร สำหรับเชื้อเพลิงนั้น ก็ต้องรีบพิจารณาปลูกป่าสำหรับใช้เป็นไม้ฟืน ให้เพียงพอ กับอัตราการใช้สอยของราษฎร แล้วประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ ศาลาบริเวณฝาย กั้นน้ำ ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปล่อยปลานิลลงในสระเก็บน้ำหลังฝาย เสร็จแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านอาโยะใหม่ ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนศิษย์เก่านิวซีแลนด์อุปถัมภ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนครูและนักเรียน แล้วทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่า อีก้อ ซึ่งเผ่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น มีพระราชปฏิสันถารถึงสภาพความเป็นอยู่ และปัญหาในการทำมาหากินของราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริว่า เจ้าหน้าที่โครงการควรจัดหาพันธุ์ข้าวไร่ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นมาส่งเสริม ให้ราษฎรปลูก เพื่อจะได้มีข้าวสำหรับบริโภคพอเพียง ส่วนราษฎรนั้นก็ต้องมีความขยันขันแข็ง ในการทำงาน ตลอดจนต้องร่วมมือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในงานพัฒนาท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้เพื่อ ผลประโยชน์ร่วมกัน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับมาประทับ เสด็จออกเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไป

เวลา ๑๗.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป ตำบล ป่าซาง อำเภอแม่จัน ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดป่าห้า เสด็จเข้า อุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายยาแก่เจ้าอาวาส ตลอดจนทรงถวายผ้าห่มแก่ พระภิกษุ ในการนี้ มีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาส สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนิน จากอุโบสถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรที่เผ่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณวัด แล้วทรง พระดำเนินไปยังโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป ทอดพระเนตรโครงการส่งเสริมการเพาะเห็ด ศาสตร์อาจารย์ระพี สาคริก น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายอาหารเสริมโปรตีน ซึ่งผลิตขึ้น โดยใช้ผลิตภัณฑ์จากโรงงานเป็นวัตถุดิบจำนวน ๑๐,๐๐๐ ถุง และนายกสโมสรโรตารีเชียงราย น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายผ้าห่มจำนวน ๓๐๐ ผืน เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตาม พระราชอัธยาศัย เสร็จแล้ว เสด็จเข้าโรงงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจิมและ ทรงเปิดเครื่องผลิตแป้งถั่วเหลือง ซึ่งรัฐบาลออสเตรเลียได้มอบให้ประเทศสมาชิกในกลุ่ม อาเซียน จากนั้น บริษัท คูเมกซ์ จำกัด น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายนมผงจำนวน ๕๐๐ หีบ

แต่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย แล้วทอดพระเนตรกิจการของโรงงาน เป็นเวลาพอสมควร จึงทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรกับลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย และอำเภอเมืองเชียงราย ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามบริเวณหน้าโรงงาน เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงราย ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณท่าอากาศยาน ก่อนประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับจังหวัดเชียงใหม่ แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๒๕ น.

วันพุธที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๒.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๙ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดขอนแก่น

เวลา ๑๔.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดขอนแก่น แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสโมสรอาจารย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เสด็จเข้าสโมสรอาจารย์ ทรงฉลองพระองค์ครุย ทรงลงพระปรมาภิไธย และพระนามาภิไธยในสมุดเยี่ยมเสร็จแล้ว เสด็จเข้าห้องพิธี ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร ปลัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ กราบบังคมทูลรายงานกิจการของมหาวิทยาลัยในนามของนายกสภามหาวิทยาลัย และกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส พระราชทานปริญญาบัตร และพระบรมราโชวาท ต่อจากนั้น ศาสตราจารย์ ดร. กำจร มนูญปิฎุ รักษาการอธิการบดีกราบบังคมทูลสดุดีเกียรติคุณ หม่อมราชวงศ์จักรทอง ทองใหญ่ ซึ่งสภามหาวิทยาลัยมีมติให้ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางเกษตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางเกษตรแก่ หม่อมราชวงศ์จักรทอง ทองใหญ่ คณะบดีคณะเกษตรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะพยาบาลศาสตร์ กราบบังคมทูลเบิกผู้สำเร็จการศึกษาเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรตามลำดับ เสร็จแล้ว บัณฑิตกล่าวคำปฏิญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ตามที่มหาวิทยาลัยนี้วางนโยบายการศึกษาและการค้นคว้าวิจัยให้เหมาะกับพื้นฐานภาวะแวดล้อม ทรัพยากร และปัญหาของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปสามารถปฏิบัติงานทุก ๆ สาขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการพัฒนาบ้านเมืองและรับใช้ประชาชนนั้น นับว่ามีวัตถุประสงค์และนโยบายที่มีประโยชน์
เหมาะสมยิ่ง ประชาชนทุกคน ผู้มีส่วนอุ้มชูสนับสนุนมหาวิทยาลัยนี้ ควรจะพอใจ และควรจะ
ฝากความหวัง ฝากอนาคตอันแจ่มใสของท้องถิ่นไว้กับมหาวิทยาลัย ตลอดจนถึงกับบัณฑิตของ
มหาวิทยาลัยนี้ได้ เมื่อเป็นดังนี้ การทำให้ความหวัง และอนาคตอันแจ่มใสนั้นสำเร็จผลขึ้นจริง ๆ
ได้ จึงตกเป็นหน้าที่สำคัญอันดับแรกของผู้สำเร็จจากมหาวิทยาลัย ที่จะต้องนำความรู้ ความคิด
ความสามารถ อันได้ศึกษาฝึกหัดและวิจัยในมหาวิทยาลัยมาเป็นเวลานานปี ไปปฏิบัติการโดย
ถูกต้องครบถ้วนตามหลักวิชาและเหตุผล ด้วยอุทิศสติและความบริสุทธิ์ใจ พร้อมด้วยความ
เพียรพยายาม ความรู้จักอดทนเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติบ้านเมือง จบแล้ว เสด็จ
เข้าสู่สมรอาจารย์ ประทับพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัย ต่อจากนั้น เสด็จออก
หลังสมรอาจารย์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นักศึกษาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
เป็นการส่วนพระองค์ ในการนี้ ตัวแทนนักศึกษาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายเงินรายได้จากการจัดกิจกรรมพิเศษ แต่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา
เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จากนั้น ผู้แทน
นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส พระราชทาน
พระบรมราโชวาท พระราชดำรัสและพระดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทาน
พระบรมราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำรัส และ
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระราชดำรัสแก่นักศึกษาตามลำดับ สมควรแก่เวลา
จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินออกจากสมรอาจารย์ ในการนี้ ทรงหยุด
รถยนต์พระที่นั่งระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนิน แล้วทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรที่
รายทางเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามทั้งสองข้างทาง จนถึงประตูทางเข้ามหาวิทยาลัย
จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังท่าอากาศยานจังหวัดขอนแก่น ณ ที่นั้น
ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเรือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ก่อนประทับ
เครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพมหานคร แล้วเสด็จพระราชดำเนิน
โดยรถยนต์พระที่นั่ง ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

ในตอนค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์
จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง ณ
กองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เสด็จพระราชดำเนินกลับไปประทับแรม ณ พระตำหนัก
ภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่

วันเสาร์ที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ จากลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังสถานีเกษตรหลวงอ่างขางและบ้านชอบดิ่ง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๑.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง ณ ที่นั้น คณะทูตานุทูตประเทศต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้โดยเสด็จพระราชดำเนิน มาชมกิจการโครงการ ฝัาทุลละของธูสิพระบาทรับเสด็จ แล้วทรงพระดำเนินพร้อมด้วยคณะทูต ทอดพระเนตรสุกรพันธุ์และแกะพันธุ์ในคอกกลางแจ้ง ซึ่งได้พระราชทานมาสำหรับทดลองเลี้ยง และขยายพันธุ์ให้ราษฎร จากนั้น ทอดพระเนตรแปลงผลิตไหลสตรอเบอร์รี่เพื่อจำหน่ายให้ราษฎร ในพื้นที่ราบในราคาถูก สำหรับนำไปขยายพันธุ์ปลูกเป็นอาชีพต่อไป แล้วทอดพระเนตรการสาธิต ระบบชลประทานแบบหยดน้ำในแปลงสตรอเบอร์รี่ อันเป็นระบบการใช้น้ำในแปลงเพาะปลูกแบบ ประหยัดที่สุด ต่อจากนั้นทอดพระเนตรบ่อปุ๋ยหมัก ตลอดจนแปลงปลูกท้อและแอปเปิ้ล ซึ่งใช้วิธี นำกิ่งท้อและแอปเปิ้ลพันธุ์ดีจากต่างประเทศหลายพันธุ์มาต่อกิ่งกับลำต้นเดิมซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมือง อันจะทำให้ลำต้นมีความแข็งแรงและให้ผลผลิตดี เสร็จแล้ว ทอดพระเนตรแปลงปลูกไพริธรัมพันธุ์ ต่างๆ จากภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งเป็นพืชที่ให้ดอก สำหรับนำมาตากแห้งและบดเพื่อสกัดสาร ใช้ทำยากันยุงและยาฆ่าแมลง จากนั้น ทอดพระเนตรแปลงผลิตหัวไม้ดอกชนิดต่างๆ ซึ่งเป็นที่ ต้องการในตลาดต่างประเทศ และมีโครงการจะส่งไปจำหน่ายต่อไป แล้วทอดพระเนตรแปลง ปลูกเครื่องเทศชนิดต่างๆ และงานทดลองพืชน้ำมัน ซึ่งประกอบด้วยชนิดที่ใช้บริโภคได้ และชนิดที่ ใช้เป็นน้ำมันหล่อลื่น ต่อจากนั้น ทอดพระเนตรระบบการส่งน้ำด้วยลำรางไม้ไผ่ ในพื้นที่เพาะปลูก ลักษณะเชิงคอคย โดยปล่อยน้ำให้ไหลไปตามระดับความลาดชันของไหล่เขาและไม่ต้องใช้เครื่องมือ ทุ่นแรงช่วยแต่อย่างใด เสร็จแล้ว ทอดพระเนตรงานค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์นกต่างๆ ในพื้นที่สูง แล้วประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน พร้อมด้วยคณะทูต ครั้นทรงพักผ่อน พระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงทดลองพันธุ์ ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ข้าวโอต ถั่วปากอ้า ผักคะน้า และยาสูบ จากนั้น ทรงพระดำเนินเป็นระยะทาง ประมาณ ๒ กิโลเมตร ไปยังบ้านชอบดิ่ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง ทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทย ภูเขาเผ่ามูเซอ และทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงศึกษาพันธุ์กาแฟ รวม ๙ พันธุ์ เป็น จำนวน ๔,๐๐๐ ต้นเศษ เพื่อหาพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศในบริเวณนั้นได้ ทั้งนี้จะได้ ส่งเสริมให้ราษฎรปลูกเป็นอาชีพต่อไป ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัส กับเจ้าหน้าที่สถานี และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ว่า สิ่งที่สำคัญและจะต้องดำเนินการโดยรีบด่วนก็คือการ ปลูกป่าสำหรับใช้เป็นพื้นที่ในบริเวณใกล้หมู่บ้าน โดยจะต้องคำนวณเนื้อที่ที่จะปลูกป่าให้สมดุลกับ

จำนวนประชากรในหมู่บ้านด้วย ซึ่งจะเป็นการป้องกันไม่ให้ราษฎรตัดไม้ทำลายป่าต่อไป และยังเป็นการสะดวกสำหรับราษฎรในการหาไม้ทำฟืนอีกด้วย สมควรแก่เวลา จึงประทับเฮลิคอปเตอร์ พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงภูฝิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๒๐ น.

วันจันทร์ที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูฝิงคราชนิเวศน์ ไปยังน้ำตกทรายเหลือง โรงเรียนบ้านแม่นาจร และวัดแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

เวลา ๑๒.๕๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงทางเข้าน้ำตกทรายเหลือง ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ตำบลช้างเคือง อำเภอแม่แจ่ม ทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้นอย่างใกล้ชิด แล้วทรงพระดำเนินไปยังบริเวณน้ำตกทรายเหลือง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับ นายจอม ขวัญดี นายอำเภอแม่แจ่ม ว่า เนื่องจากป่าต้นน้ำลำธารถูกทำลายลงไปมากขึ้นทุกที จึงควรมีนโยบายในการป้องกันรักษาป่า เช่น การปลูกป่าทดแทน ซึ่งจะต้องมีต้นไม้สำหรับใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ คละกันไป โดยเฉพาะต้นไม้ชนิดโตเร็ว สำหรับอนุญาตให้ราษฎรตัดไปทำฟืน ในการนี้ ควรเผยแพร่โยบายให้ทราบทั่วกัน และเจ้าหน้าที่หน่วยราชการทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันดูแลรักษาป่าไม้ด้วย เสร็จแล้ว ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเมื่อเวลา ๑๕.๑๐ น. ซึ่งในระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนิน ได้ทรงหยุดรถยนต์พระที่นั่งเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่ตำบลช้างเคือง และมีพระราชปฏิสันถารถึงปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก ในการนี้ ได้มีพระราชดำรัสให้เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน ดำเนินการสำรวจบริเวณลุ่มน้ำในเขตนั้น และพิจารณาซ่อมแซมหรือจัดสร้างฝายเก็บกักน้ำ ตลอดจนอ่างเก็บน้ำ เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่ขาดแคลนน้ำในการชลประทานต่อไป

เวลา ๑๗.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนบ้านแม่นาจร ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของ เครื่องเขียน แบบเรียน และเครื่องกีฬา แก่ผู้แทนครูและนักเรียนจากโรงเรียนบ้านแม่นาจร โรงเรียนบ้านนาฮ่อง และโรงเรียนบ้านสบจาก เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น จากนั้น ทอดพระเนตรแผนที่ที่ดินป่าสงวนหนองเรือที่หมดสภาพแล้ว และมีโครงการที่จะจัดสรรปฏิรูปที่ดินแก่ราษฎร ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า ควรทำการปรับปรุงเหมืองฝายตาม

ลำห้วยต่างๆ ที่มีน้ำตลอดปีให้เป็นฝายถาวร จะได้มีปริมาณน้ำสำหรับส่งมาเลี้ยงพื้นที่เพาะปลูกได้มากขึ้น และสามารถขยายพื้นที่ทำนาได้อีก นอกจากนั้น ควรสร้างฝายเล็กๆ บริเวณเหนือฝายเดิมขึ้นไปเป็นระยะๆ ทั้งนี้ เพื่อทำให้เกิดสระน้ำขนาดเล็ก สำหรับช่วยทำความชุ่มชื้นให้กับป่าไม้ซึ่งค่อนข้างแห้งแล้งให้ค่อยๆ คืนสภาพเดิม และในขณะเดียวกัน ก็เป็นการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินไปยังวัดแม่นาจร เสด็จเข้าวิหาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายยาและผ้าห่มแก่พระภิกษุ และมีพระราชดำรัสกับพระบุญรัตน์ อภิสฺสโร รองเจ้าอาวาส เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินออกจากวิหาร ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๒.๐๕ น.

ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงเดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ณ โรงเรียนบ้านแม่นาจร ตลอดจนได้พระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่ราษฎรที่ยากจนตามสถานที่ต่างๆ ที่เสด็จพระราชดำเนินไป ทรงเยี่ยมด้วย

มีนาคม

วันพุธที่ ๒ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง จากลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงคราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตรบริเวณที่จะสร้างฝายในเขตพื้นที่อำเภออมก๋อย และทรงเยี่ยมราษฎรอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

ในระหว่างเสด็จพระราชดำเนินเข้าเขตพื้นที่อำเภออมก๋อย ได้ทอดพระเนตรท่าเลที่กรมชลประทาน มีโครงการจัดสร้างฝายในลำน้ำแม่ต๋อมตอนล่าง ห้วยสักหลัก และห้วยยอมแฮด เพื่อจัดหาน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูก เป็นเนื้อที่ประมาณ ๒,๖๐๐ ไร่ ซึ่งเป็นเนื้อที่นาประมาณ ๑,๘๐๐ ไร่ และเนื้อที่บุกเบิกประมาณ ๓๐๐ ไร่

เวลา ๑๕.๐๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนบ้านยางเปียง ตำบลยางเปียง อำเภออมก๋อย ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณโรงเรียน และทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์หลวงซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ณ อาคารโรงเรียน จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปทอดพระเนตรพื้นที่นาและลำห้วยที่ใช้ในการชลประทานบริเวณบ้านยางเปียง ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในหมู่บ้าน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทานว่า ควรพิจารณาสำรวจหาที่

สร้างฝายตามทำเลที่เหมาะสม ในลำน้ำแม่ตืนและลำน้ำอื่นๆ เพื่อเป็นการพัฒนาลุ่มน้ำและเก็บกักน้ำไว้ในอ่างเก็บน้ำเป็นระยะๆ สำหรับจ่ายน้ำให้แก่พื้นที่นาซึ่งกระจายเป็นแห่งๆ ได้อย่างทั่วถึง นอกจากนั้น จะต้องสามารถป้องกันอุทกภัยได้ด้วย เนื่องจากบริเวณตัวอำเภอมีลำน้ำหลายสายมาบรรจบกันซึ่งในฤดูฝนกระแสน้ำจะแรงมาก ฉะนั้น ฝายที่จะสร้างจะต้องมีความแข็งแรงเพียงพอเสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๗.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านหลวง ตำบลยางเปียง อำเภออมก๋อย ทรงพระดำเนินไปยังโรงเรียนบ้านหลวง ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับนายสุรพล ผิวรรตน์ นายอำเภออมก๋อย และข้าราชการฝ่ายต่างๆ ของอำเภออมก๋อย ว่า ทางอำเภอควรดำเนินการสำรวจบริเวณพื้นที่ที่สามารถจะทำการพัฒนาและปฏิรูปที่ดินได้ เพื่อพิจารณาจัดสรรให้ราษฎรเข้าทำกินต่อไป โดยให้เจ้าหน้าที่ชลประทาน ป่าไม้ และเกษตรร่วมมือประสานงานกันให้ความช่วยเหลือ ซึ่งขณะนี้กำลังมีโครงการพัฒนาลำน้ำแม่ตืนอยู่แล้ว ฉะนั้น ปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำและปัญหาน้ำท่วมก็จะหมดไป นอกจากนั้น ยังอาจได้รับไฟฟ้าและระบบประปาจากโครงการนี้อีกด้วย สิ่งที่สำคัญที่จะต้องช่วยกันทำก็คือการดูแลรักษาป่าต้นน้ำไม่ให้ถูกทำลาย และจำต้องพยายามอธิบายให้ราษฎรเข้าใจว่าการทำลายป่านั้น ในที่สุดก็คือการทำลายตนเองและส่วนรวม เพราะแหล่งน้ำจะหมดไป ส่วนในฤดูฝนจะเกิดอุทกภัยอย่างรุนแรง สำหรับด้านการพัฒนาอาชีพนั้น ควรเริ่มทดลองการผลิตพันธุ์ผัก และเมล็ดไม้ดอก เพราะเหมาะสมกับสภาพอากาศซึ่งมีความเย็น และยังเป็นผลผลิตที่เก็บไว้ได้นาน มีน้ำหนักเบา และราคาสูง จึงเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ซึ่งทางคมนาคมไม่สะดวก ในการนี้ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดบ้านหลวง ทรงถวายยาและผ้าห่มแก่พระภิกษุ ตลอดจนทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด แล้วทอดพระเนตรกิจกรรมของกลุ่มทอผ้าซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนจัดตั้งกลุ่ม เพื่อเป็นการรักษาศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองมิให้สูญไป นอกจากนั้น ยังเป็นการฝึกให้ราษฎรรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และยังได้รายได้พิเศษอีกด้วย เสร็จแล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๓๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๓ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ไปยังสถานีทดลองไม้ผลเมืองหนาวดอยปู่ย (สวนสองแสน) สถานีทดลองเกษตรที่สูง ขุนช่างเคี่ยน

และสถานีทดลองเกษตรที่สูง ห้วยแม่ใน ของโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ครั้งเสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีทดลองไม้ผลเมืองหนาวคอยปุย (สวนสองแสน) นาย ซี. วาย. เขา และคณะ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องไม้ผลเมืองหนาว ฝัาทุลละอองธูลีพระบาท น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายไม้ผลชนิดต่างๆ ได้แก่ แอปเปิ้ล พีช แพร์ บ๊วย พลับ และโลควอท ซึ่งได้ปลูกไว้แล้ว ณ สวนผลไม้รวมพันธุ์ตัวอย่างของสถานี และที่สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชปฏิสันถารกับคณะผู้เชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่เกษตรประจำสถานี เป็นเวลาพอสมควร จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังสถานีทดลองเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยน โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรการสาธิตระบบชลประทานในพื้นที่เพาะปลูกลักษณะเชิงคอย โดยใช้ลำไม้ไผ่ส่งน้ำลงไปตามความลาดชันของพื้นที่ และมีถังพักน้ำเป็นระยะๆ เพื่อลดความดันของกระแส น้ำที่ไหลลงมาจากที่สูงและเป็นการป้องกันไม่ให้ท่อส่งน้ำซึ่งทำด้วยลำไม้ไผ่เสียหายได้ สำหรับวัสดุอื่นๆ ที่ใช้ในระบบส่งน้ำนี้ ก็เป็นวัสดุราคาถูกหรือวัสดุเหลือใช้แล้วทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ตลอดจนเกษตรกรจะได้สามารถสร้างขึ้นสำหรับใช้เองได้ จากนั้น ทอดพระเนตรการฝักล่อไถพื้นที่เพื่อเตรียมดิน สำหรับใช้เป็นแปลงเพาะปลูก เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป

ครั้งเสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีทดลองเกษตรที่สูง ห้วยแม่ใน โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงทดลองผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสาลีและข้าวทริทิแคเล แปลงเมล็ดพันธุ์คัดของธัญพืช แปลงปลูกข้าวทริทิแคเล ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์ผสมระหว่างข้าวสาลีกับข้าวไรย์ และเป็นพันธุ์ข้าวที่ทนความแห้งแล้งได้ดี จากนั้น ทอดพระเนตรแปลงขยายพันธุ์ข้าวบาร์เลย์ งานทดลองผลิตเมล็ดพันธุ์ไม้ดอกซึ่งมีทั้งหมด ๒๕ ชนิด แปลงปลูกชิมบีเดียม ซึ่งเดิมเป็นพันธุ์กล้วยไม้ป่าที่เกาะอยู่ตามต้นไม้ใหญ่ และได้ทดลองนำมาปลูกบนพื้นดิน ปรากฏว่าได้ผลดี ชิมบีเดียมมีทั้งพันธุ์พื้นเมืองที่เรียกว่า “กะเรกะร้อน” และพันธุ์ต่างประเทศอีก ๔๘ ชนิด ทั้งนี้สถานีมีโครงการที่จะขยายพันธุ์ไปตามโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำหน่วยต่างๆ เนื่องจากเป็นดอกไม้ประดับที่เป็นที่นิยมเพราะมีความสวยงามและไม่เทียง่าย เสร็จแล้ว ทอดพระเนตรแปลงปลูกข้าวโอด และบ่อเก็บน้ำซึ่งใช้เก็บน้ำที่เหลือจากส่งไปเลี้ยงแปลงเพาะปลูกในตอนบน เพื่อให้ไม่ให้เกิดน้ำไปโดยเปล่าประโยชน์ นอกจากนี้ยังสามารถควบคุมน้ำสำหรับส่งไปใช้ในพื้นที่เพาะปลูกในระดับต่ำลงไปได้อีกด้วย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่โครงการว่า ควรทดลองปลูกข้าวไร่โดยวิธีเพิ่มน้ำให้พอสมควร และเปรียบเทียบกับข้าวไร่ที่พึ่งน้ำฝนอย่างเดียว ในด้านผลผลิตต่อไร่หากได้ผลดี จะได้ส่งเสริมให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ตามบริเวณที่แหล่งน้ำไม่บริบูรณ์ ทำการปลูกข้าวไร่ตามวิธีดังกล่าวแทนการทำนาดำ ซึ่งต้องใช้ปริมาณน้ำมาก และผลผลิตต่อไร่ก็อาจน้อยกว่าด้วย เสร็จแล้ว ประทับเสวยพระสุธารสา สมควร

วันศุกร์ที่ ๔ มีนาคม ๒๕๒๐
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์

แก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์
เมื่อเวลา ๑๙.๕๕ น.

วันศุกร์ที่ ๔ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า
สิรินธรเทพรัตนสุตา จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อ
ประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนสิริกิติ์ และ
โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดอุตรดิตถ์

เวลา ๑๑.๔๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดอุตรดิตถ์ ประทับ
รถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังเขื่อนสิริกิติ์

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงเขื่อนสิริกิติ์ ตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา เสด็จเข้า
พลับพลาพิธี ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย ทรงศีล จบแล้ว พลเอก
บุญชัย บำรุงพงษ์ รองนายกรัฐมนตรี กราบบังคมทูลรายงานการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ และ
โรงไฟฟ้าพลังน้ำว่า โครงการสิริกิติ์ เป็นโครงการอเนกประสงค์ที่อำนวยประโยชน์ทั้งทางด้าน
การชลประทาน การผลิตกระแสไฟฟ้า การป้องกันอุทกภัย การประมง ตลอดจนเป็นสถานที่
ท่องเที่ยว ได้จัดสร้างขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล ในการพัฒนาแหล่งน้ำทั่วประเทศ การก่อสร้าง
แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ การก่อสร้างตัวเขื่อนและองค์ประกอบ กรมชลประทานเป็นผู้รับผิดชอบ
ส่วนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าและองค์ประกอบ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบ
เขื่อนสิริกิติ์เป็นเขื่อนดินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ซึ่งสร้างขึ้นปิดกั้นลำน้ำน่าน มีความยาว ๘๑๐
เมตร อ่างเก็บน้ำหลังเขื่อนมีพื้นที่ผิวน้ำ ๒๖๐ ตารางกิโลเมตร สำหรับโรงไฟฟ้าพลังน้ำซึ่ง
ตั้งอยู่ด้านท้ายน้ำของตัวเขื่อน จะมีเครื่องกำเนิดไฟฟ้าติดตั้ง ๔ ชุด มีกำลังผลิตชุดละ ๑๒๕,๐๐๐
กิโลวัตต์ โครงการนี้ได้เงินลงทุนจากงบประมาณแผ่นดิน เงินกู้จากต่างประเทศ เงินกู้จาก
งบประมาณแผ่นดินและเงินรายได้ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ต่อจากนั้น ขอ
พระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อนสิริกิติ์ และโรงไฟฟ้าพลังน้ำ
ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำรัส ความว่า โครงการเขื่อนสิริกิติ์
มีแผนดำเนินงานด้วยความละเอียดรอบคอบทุกขั้นตอน และเมื่อสำเร็จเรียบร้อยครบถ้วนแล้ว
จะเป็นประโยชน์แก่การสร้างสรรคความเจริญของประเทศในด้านต่างๆ อย่างกว้างขวาง จัดว่า
เป็นโครงการที่อำนวยความสุขสมบูรณ์ให้บังเกิดขึ้นแก่ประชาชนอย่างสำคัญยิ่ง ความสำเร็จของ
โครงการนี้แสดงว่า คนไทยมีความรู้ความสามารถไม่ด้อยกว่าผู้ใด อาจทำงานใหญ่ๆ ได้ทุกระดับ
นอกจากนั้นยังเป็นที่ยืนยันได้ว่า ความร่วมมือกันโดยสอดคล้อง ย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ
น่าชมเชยผู้มีส่วนช่วยโครงการนี้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกคนของกรมชลประทาน และการไฟฟ้า
ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการก่อสร้างให้สำเร็จลุล่วงได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกดปุ่มไฟฟ้าเปิดป้ายเขื่อนสิริกิติ์
แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังโรงไฟฟ้าพลังน้ำ เสด็จเข้าโรงไฟฟ้าพลังน้ำ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่าย และทรงเจิมเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังน้ำ จากนั้น
ทอดพระเนตรภายในบริเวณโรงไฟฟ้าพลังน้ำ และมีพระราชปฏิสันถารกับผู้แทนธนาคารโลก และ
ผู้แทนกองทุนเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และวิชาการของประเทศญี่ปุ่น ตลอดจนนายช่าง
ที่ปรึกษาชาวต่างประเทศและเจ้าหน้าที่โครงการ แล้วทอดพระเนตรแผนที่บริเวณอ่างเก็บน้ำ
แบบแปลนทั่วไปของโครงการสิริกิติ์ แบบแปลนแสดงอุโมงค์ระบายน้ำล้น อุโมงค์ส่งน้ำเพื่อการ
ชลประทาน อุโมงค์ส่งน้ำโรงไฟฟ้า และอาคารโรงไฟฟ้าพลังน้ำ ในการนี้ทรงลงพระปรมาภิไธย
และพระนามาภิไธยในสมุดเยี่ยม เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรจากทุกอำเภอ
ของจังหวัดอุตรดิตถ์ ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลาม ได้มีพระราชปฏิสันถารอย่าง

ใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ ผู้มีจิตศรัทธาเป็นจำนวนมากเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินและสิ่งของ เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสมทบทุนกิจการลูกเสือชาวบ้าน ตลอดจนโดยเสด็จพระราชกุศลตาม พระราชอัธยาศัย ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังเรือนรับรองเพื่อประทับเสวยพระกระยาหาร กลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังท่าอากาศยานจังหวัดอุดรธานี ทรงหยุดรถยนต์พระที่นั่งบริเวณทางแยก เข้าท่าอากาศยาน และทรงพระดำเนินเป็นระยะทางประมาณ ๒๐๐ เมตร ทรงเยี่ยมราษฎรและ ลูกเสือชาวบ้านที่รายทางเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากจนถึงท่าอากาศยาน สมควรแก่เวลา จึงประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับยังจังหวัดเชียงใหม่ แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับ ถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น.

วันเสาร์ที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๒๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี นำนายดาโต๊ะ ฮุสเซน ออนันท์ นายกรัฐมนตรีแห่งมาเลเซีย และภริยา พร้อมด้วยคณะ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในโอกาสที่เดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างไม่เป็นทางการ

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่คณะผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย

วันพุธที่ ๙ มีนาคม ๒๕๒๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินจากการแปรพระราชฐาน เพื่อทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในภาคเหนือ กลับสู่กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ ร้อยโท เขมรัฐ กาญจนวัฒน์ กับ นางสาวอรุณพร พิริยพันธุ์ นายสรรพชัย พิทักษากร กับ นางสาวประกฤดา จิตพิทักษ์ เรือตรี กำธร พุ่มหิรัญ กับ นางสาวดวงพร กลิ่นดอกไม้ นายชูเกียรติ ชูโต กับ นางสาวมณีรัตนา สุวรรณศรี และร้อยโท วัฒนา เพชรสมุทร กับ นางสาวสร้อยดี เพื่อกสภณธ์ ตามลำดับ

วันจันทร์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๐

เวลา ๑๕.๓๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเป็นประธานในพิธีเปิดโรงเรียนปัญญาภูมิกรของมูลนิธิช่วยเหลือคนปัญญาอ่อน ในพระบรมราชานุภัมภ์ ประชานิเวศน์ ๑ คลองประปา บางซื่อ กรุงเทพมหานคร

วันอังคารที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๐

เวลา ๑๗.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ หม่อมเจ้านิกรเทวัญ เทวกุล ป.จ., ม.ป.ช., ม.ว.ม. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๐

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ พลตำรวจจัตวา ปราโมทย์ จงเจริญ ม.ป.ช., ท.จ. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันศุกร์ที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๐

เวลา ๑๐.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ

สยามมกุฎราชกุมาร และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเยี่ยมศูนย์การทหารราบ ค่ายธนรัชต์ อำเภอปราณบุรี และกองกำกับการสนับสนุนทางอากาศตำรวจตระเวนชายแดน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเสด็จพระราชดำเนินกลับสู่กรุงเทพมหานคร ในตอนดึกของคืนวันเดียวกัน

วันเสาร์ที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ พลโท หม่อมราชวงศ์ลาภ หัสদিনทร ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันอาทิตย์ที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๒๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ไปพระราชทานประกาศนียบัตรและรางวัล ตลอดจนจันทอพระเนตรกิจกรรมของนักเรียนโรงเรียนจิตรลดา

วันจันทร์ที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๗.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพพระนิติการณัประสม (สงวน ชัยเจนิยน) ม.ว.ม., ป.ช. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพุธที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ

สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพหม่อมประยูร โสณกุล ณ อยุธยา ท.จ.ว. ณ เมรุ หน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๗.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศล พระราชทานพระศพ หม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต ท.จ.ว. เป็นการส่วนพระองค์ ณ พระที่นั่งทรงธรรม วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

วันอาทิตย์ที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในการพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พลตรี อรุณ ทวาทคิน ป.ม. ณ บ้านยุงข้าว ซอยอนามัย สุขสวัสดิ์ กรุงเทพมหานคร

วันจันทร์ที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๗.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นายเจมส์ เอ. ลินเนทท์ ๓ แห่งบริษัท ไทมี อินคอร์เปอเรเตด และดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชียพร้อมด้วยภริยา ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสที่เดินทางมาเยือนประเทศไทย

วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีผูกพัทธสีมาอุโบสถ วัดศรัทธาประชากร (เขารวก) ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเมืองสระบุรี และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดสระบุรี

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดศรัทธาประชากร และเสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปนารายณ์ สมเด็จพระญาณสังวรถวายเป็นสังฆนายก สุนทรเวช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกราบบังคมทูลรายงานการก่อสร้างอุโบสถ และกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีผูกพัทธสีมาอุโบสถ

ครั้นเสด็จเข้าอุโบสถแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม และทรงปิดทองลูกนิมิต สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงปิดทองลูกนิมิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตัดลูกนิมิต ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูปมาประธาน และทรงบรรจุพระธาตุที่พระจุฬามณีของพระพุทธรูปมาประธาน จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินกลับมายังพลับพลาพิธี ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม แล้วพระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรกเสร็จแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายเลิศ หงษ์ภักดี ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี กราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาที่บริจาคทุนทรัพย์สมทบทุนสร้างอุโบสถ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานของที่ระลึกของวัด ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปทรงปลูกต้นไม้ แล้วทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ทรงพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเงินซึ่งราษฎรได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อใช้ในกิจการของวัดศรัทธาประชากร สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๕๐ น. ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๒๐.๒๐ น.

เมษายน

วันศุกร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน พระราชทานศพ พลตรี อรุณ ทวาทคิน ป.ม. ณ บ้านยั้งข้าว กรุงเทพมหานคร

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงวางพวงมาลาที่หน้าโกศศพ แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาลักษณ์อ่านประกาศสดุดีเกียรติคุณ พลตรี อรุณ ทวาทคิน อดีตผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ฯ ว่า พลเอก อรุณ ทวาทคิน สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก ได้รับยศเป็น ว่าที่ร้อยตรี เหล่าทหารราบ และได้เข้ารับราชการเป็นผู้บังคับหมวดในกองพันทหารราบที่ ๑๕ เป็นวาระแรก เมื่อต้นปีพุทธศักราช ๒๔๘๙ พลเอก อรุณ ทวาทคิน ได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความวิริยะอุตสาหะ เต็มตรง และเข้มแข็ง เสียสละอย่างยิ่ง ทั้งในยามปรกติและในยามปฏิบัติราชการสงคราม จึงมีผลงานดีเด่นมาตลอด เป็นเหตุให้ได้เลื่อนยศและตำแหน่งสูงขึ้นมาเป็นลำดับ อาทิเช่น เป็นผู้บังคับกองพันที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ฯ ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ฯ ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒

กองพลทหารอาสาสมัคร ในสงครามเวียดนาม รองผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ฯ ผู้บัญชาการกองพลที่ ๙ และครั้งหลังสุด ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ฯ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๘ เป็นต้นมา จนถึงแก่อนิจกรรม

เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ ได้มีกลุ่มบุคคลคณะหนึ่งนำกำลังทหาร ประมาณ ๓๐๐ คน จากจังหวัดกาญจนบุรี เข้ามาก่อความไม่สงบขึ้นในกรุงเทพมหานคร และได้เข้ายึดสถานที่ราชการที่สำคัญบางแห่ง พร้อมกับได้จับกุมควบคุมบุคคลสำคัญในกองทัพกบฏบางส่วนไว้ได้ โดยมีแผนจะยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล ในการก่อเหตุร้ายครั้งนี้ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้ขู่เชี้ยบงคับ พลเอก อรุณ ทวาทศิน ผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ฯ ให้ร่วมมือด้วยโดยใช้กำลังในหน่วยต่างๆ ของกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ฯ เข้าร่วมในการปฏิบัติการ แต่ด้วยความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พลเอก อรุณ ทวาทศิน จึงปฏิเสธและชัดเจนที่จะปฏิบัติตามความประสงค์ของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ เป็นเหตุให้ถูกผู้ก่อความไม่สงบยิงด้วยอาวุธปืนจนสิ้นชีวิต

พฤติกรรมทั้งหลาย ทั้งที่ปรากฏตามประวัติการรับราชการและที่ปรากฏแจ้งชัดในวาระสุดท้ายแห่งชีวิต แสดงให้เห็นว่า พลเอก อรุณ ทวาทศิน เป็นชายชาติทหารแท้ ด้วยกายวาจาและจิตใจ ปฏิบัติงานด้วยความเที่ยงตรง กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว และเสียสละ มีความสามารถ ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ และความจงรักภักดีต่อประเทศชาติอย่างแนบแน่น และแน่วแน่ ไม่ผันแปรเป็นอย่างอื่น สามารถสละได้แม้ชีวิต เพื่อรักษาความมั่นคงสวัสดิ์ ของประเทศชาติและประชาชนชาวไทย และการอุทิศตนเป็นชาติพลีของ พลเอก อรุณ ทวาทศิน ครั้งนี้ เป็นผลให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบต้องประสบความล้มเหลว และช่วยแก้ไขมิให้สถานการณ์เลวร้ายลุกลามต่อไปในแผ่นดิน นับว่าเป็นความดีความชอบพิเศษ ทั้งเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งแก่ประเทศชาติและราชการทหาร สมควรที่จะได้รับการสรรเสริญ ยกย่องเป็นแบบฉบับของทหารผู้กล้าหาญ และเป็นตัวอย่างแก่ผู้มีหน้าที่ในการป้องกันประเทศทั้งปวง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศเกียรติคุณของ พลเอก อรุณ ทวาทศิน และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ชั้นที่ ๒ มหาโยธิน แก่ พลเอก อรุณ ทวาทศิน เพื่อเชิดชูเกียรติศักดิ์ให้ปรากฏสืบไปในแผ่นดิน จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานสัญญาบัตรยศพลเอก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก กับเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ชั้นที่ ๒ มหาโยธิน ที่หน้าโกศศพ เสร็จแล้ว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูป พระสงฆ์ ๗ รูป สวดพระพุทธรูปมนต์จบ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ พระสงฆ์ ๔ รูปสวดพระธรรมคาถา จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมและทรงทอดผ้า พระเทศน์

และพระสวดธรรมคาถาบังสกุลถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
จุดธูปเทียนเครื่องบูชาตะบะมุขที่หน้าพระสวดพระอภิธรรม เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับ

เวลา ๒๐.๐๕ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดย
รถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทอดพระเนตรการแสดง
บัลเลต์ โดยคณะศิษย์มาตามเดมอน เพื่อหารายได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย โดยเสด็จ
พระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ตามคำอัญเชิญของมาตามเจนเวียฟ เดมอน ณ โรงละคร
แห่งชาติ

วันเสาร์ที่ ๒ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ
สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
พระราชวังดุสิตไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเป็นการส่วนพระองค์เพื่อทรงพระราชอุทิศถวายพระสยาม
เทวาธิราช และสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันประสูติ สมเด็จพระ
เจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง

วันอาทิตย์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า
จุฬาภรณวลัยลักษณ์ จากสนามเฮลิคอปเตอร์ สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ไปทรงเททองหล่อ
พระประธาน วัดราษฎร์บูรณะคุณาราม (วัดเขาสุทิม) พระราชทานธงลูกเสือชาวบ้าน และทรงเยี่ยม
ราษฎร ณ วัดราษฎร์บูรณะคุณาราม ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

เวลา ๑๒.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามวัดราษฎร์บูรณะคุณาราม นาวาเอก
จำลอง ประเสริฐยิ่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรีกราบบังคมทูลรายงาน และกราบบังคมทูล
เบิกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดย
รถยนต์พระที่นั่ง ไปประทับรถสาร์ เสด็จขึ้นเขาไปยังมณฑลพิธิ ครั้นเสด็จเข้าพลับพลาพิธิ
ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย และทรงศีลแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี กราบบังคมทูล
รายงานประวัติของวัดราษฎร์บูรณะคุณาราม เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธิ
เททองหล่อพระประธาน พระอัครสาวก และพระอานนท์ เมื่อเสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนิน
กลับมายังพลับพลาพิธิ ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม และพระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก

วันอาทิตย์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๒๐
เสด็จพระราชดำเนินไปทรง
เททองหล่อพระประธาน
วัดราษฎร์บูรณะคุณาราม
จังหวัดจันทบุรี

จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานให้ใช้ในกิจการของวัดราษฎร์บูรณะคุณาราม เมื่อเสร็จแล้ว ได้ทรงปลูกต้นไม้และเสด็จพระราชดำเนินไปยังศาลาบำเพ็ญบุญ ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย และมีพระราชดำรัสกับสมเด็จพระญาณสังวร พระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย และพระภิกษุคำพันธ์ คมภีรภาโน เจ้าอาวาสวัดราษฎร์บูรณะคุณาราม สมควรแก่เวลา จึงประทับรถสาร์รี่ เสด็จลงจากเขาไปยังพลับพลาพิธี เพื่อพระราชทานธูปเสื่อชาวบ้านแก่ลูกเสื่อชาวบ้านจากอำเภอต่างๆ ในจังหวัดจันทบุรี รวม ๒๒ รุ่น

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำรัส ความว่า ผลที่ได้รับจากการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านนั้น นอกจากจะได้รับผลประโยชน์ในส่วนบุคคลที่จะมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นแล้วยังเป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม ทั้งนี้เพราะความสามัคคีกลมเกลียวกัน และความตั้งใจของลูกเสือชาวบ้านซึ่งเป็นราษฎรไทยที่จะทำประโยชน์ให้ผู้อื่นในทุกโอกาส จะนำมาซึ่งความสุขสมบูรณ์ ความสงบและความปลอดภัย ตลอดจนความเจริญมั่นคงของเพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนร่วมบ้าน เพื่อนร่วมอำเภอ เพื่อนร่วมจังหวัด และเพื่อนร่วมประเทศชาติ จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสำหรับกิจการลูกเสือชาวบ้าน จากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านกับราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างล้นหลาม ได้ทรงพระราชปฏิสันถารกับบุคคลเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด สมควรแก่เวลา จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๗.๒๕ น. ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๑๘.๓๐ น.

วันจันทร์ที่ ๔ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุประทานพระราชทานพระศพ หม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต ท.จ.ว. พระราชทานสถาปนาพระอิสริยยศศักดิ์แห่งพระราชวงศ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามที่รัฐบาลกราบบังคมทูลขอพระราชทาน ณ พระที่นั่งทรงธรรม วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงวางพวงมาลาที่หน้าพระโกศพระศพ แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาลักษณ์อ่านประกาศกระแสพระบรมราชโองการสถาปนาพระอิสริยยศศักดิ์ เป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต ว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ จักรีนฤพดินทรสยามินทรราช บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า โดยที่ทรงพระราชอนุสรณ์คำนึงถึงหม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต ว่าเป็นพระราชวงศ์ฝ่ายในที่ได้ทรงบำเพ็ญกรณียกิจอันได้บังเกิดประโยชน์แก่บ้านเมืองและประชาชน เป็นอเนกปริยาย ทรงปรีชาสามารถในทางศึกษา รอบรู้ศิลปวิทยาต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในทางอักษรศาสตร์ ทรงแตกฉานด้านภาษาทั้งในและต่างประเทศ ทั้งทรงสันทัดในการประพันธ์เป็นพิเศษ ปรากฏว่าโปรดการประพันธ์หนังสือมาตั้งแต่ยังเยาว์ เคยเขียนเรื่องสำหรับเด็ก ขณะทรงศึกษาอยู่ในโรงเรียน

เมื่อชันษาเพียง ๑๔ ปี และต่อมาก็ได้ทรงกระทำอยู่เป็นประจำ ได้ทรงประพันธ์หนังสือขึ้นไว้หลายเรื่อง ทั้งที่เป็นนวนิยาย เรื่องสั้น บทละครและสารคดี ปรากฏเป็นที่ติดใจและเป็นที่ยอมรับอย่างสูงของผู้อ่าน นอกจากนี้ ยังได้ทรงแปลหนังสือของนักประพันธ์ผู้มีชื่อเสียงชาวต่างประเทศเป็นภาษาไทยอีกหลายเรื่องด้วย จากผลงานด้านวรรณกรรมนี้ทำให้ทรงเป็นนักประพันธ์ผู้มีชื่อเสียงเกียรติคุณแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน อนึ่ง โดยที่ความปรากฏเป็นที่ประจักษ์อยู่โดยทั่วไปว่า หม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต เป็นผู้ประกอบด้วยคุณวุฒิปรีชาสามารถผู้หนึ่ง จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รับราชการสนองพระเดชพระคุณอย่างใกล้ชิดอยู่ตลอดเวลาทั้งในประเทศและเมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปยังนานาประเทศ ซึ่งก็ได้ทรงปฏิบัติราชกิจน้อยใหญ่สนองพระเดชพระคุณด้วยความเรียบร้อยเป็นอย่างดีตลอดมา จากการที่ได้เสด็จไปต่างประเทศทั้งที่เป็นการส่วนพระองค์ และในโอกาสตามเสด็จพระราชดำเนิน ทำให้ทรงเป็นที่รู้จักของบุคคลสำคัญ ในโลกโดยทั่วไปเป็นอย่างดี อันเป็นทางทำให้นานาประเทศเข้าใจประเทศไทยดีขึ้น ทั้งนี้ นับว่าทรงเป็นผู้มีส่วนช่วยในการเผยแพร่เกียรติภูมิของชาติส่วนหนึ่งด้วย

กรณียกิจของหม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต ที่ได้ทรงปฏิบัติอันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติประชาชน นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีอีกประการหนึ่งที่น่าจะเป็นการสำคัญยิ่ง คือ มีพระทัยเปี่ยมด้วยเมตตากรุณา ทรงห่วงใยในความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไป ได้เสด็จออกไปเยี่ยมเยียนและสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชาชนด้วยการส่งเสริมในทางความเป็นอยู่ การทำอาชีพ การศึกษา การรักษาพยาบาล ในชนบททุกแห่งที่มีโอกาสเสด็จไปถึง ได้ทรงปฏิบัติเช่นนี้เป็นประจำเป็นระยะเวลายาวนานนับสิบปี อันเป็นเหตุให้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงอาศัยเป็นกำลังในด้านนี้มาโดยตลอด โดยเฉพาะทางจังหวัดภาคใต้นั้น หม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต เสด็จไปปฏิบัติการณ์เป็นประจำ ได้ทรงปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายด้วยความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว โดยมีได้หวาดเกรงต่อความยากลำบากและภัยอันตรายใดๆ ทรงตั้งพระทัยอย่างแน่วแน่ที่จะปฏิบัติภารกิจเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชาติบ้านเมืองและประชาชนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ แม้บางครั้งต้องเสี่ยงอันตรายต่อชีวิต เข้าไปตรวจเยี่ยมบำรุงขวัญและประทานสิ่งของพระราชทานแก่เจ้าหน้าที่พลเรือน ตำรวจ ทหาร สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน และประชาชน ในเขตที่มีผู้ก่อการร้ายปฏิบัติการอย่างรุนแรง ก็ทรงอุทิศสาธะอย่างแรงกล้าในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยมิได้ท้อถอย จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ระหว่างทางที่เสด็จโดยเฮลิคอปเตอร์นำสิ่งของพระราชทานไปตรวจเยี่ยมบำรุงขวัญตำรวจทหารที่ปฏิบัติการที่อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามปกติ ขณะประทับอยู่บนเฮลิคอปเตอร์นั้น ทรงทราบจากวิทยุว่ามีตำรวจตระเวนชายแดนได้รับบาดเจ็บสาหัสจากกับระเบิด ๒ คน ด้วยความที่ทรงห่วงใยผู้ได้รับบาดเจ็บเกรงว่าจะได้รับอันตรายถึงชีวิตหากมิได้รับการรักษาพยาบาลให้ทันท่วงที จึงทรงให้นักบินนำเฮลิคอปเตอร์ร่อนลงเพื่อรับคนเจ็บนำส่งโรงพยาบาล ขณะนักบินนำเครื่องร่อนลงต่ำที่ใกล้บ้านเหนือนคลอง ได้ถูกผู้ก่อการร้ายซึ่งชุ่มอยู่ภาคพื้นดิน ระดมยิงอย่างหนาแน่น กระสุนของผู้ก่อ

การร้ายถูกเฮลิคอปเตอร์และทะลุเข้ามาถูกหม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต เป็นบาดแผลฉกรรจ์ และในที่สุดก็ได้ถึงชีพิตักษัยบนเฮลิคอปเตอร์ที่นำเสด็จกลับมายังจังหวัดสุราษฎร์ธานีในวันนั้น

เมื่อพิจารณาถึงการที่ หม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต ได้ปฏิบัติภารกิจเพื่อประเทศชาติประชาชนด้วยความอุตสาหะวิริยะ อุตทน ไม่ย่อท้อต่อความเหนื่อยยาก มีความเสียสละเสี่ยงชีวิตเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว สามารถปฏิบัติหน้าที่เพื่อชาติบ้านเมืองและประชาชน ย่อมนับได้ว่าได้ทรงทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ประชาชนอย่างใหญ่หลวง เป็นการสมควรที่จะได้รับการยกย่องสถาปนาอิสริยยศฐานันดรศักดิ์ให้สูงขึ้น ให้สมกับความชอบความดีตามแบบอย่างอันมีมาแล้วแต่กาลก่อน

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้สถาปนา หม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต เป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต ขอให้พระเกียรติคุณวิบูลยยศ ปรากฏอยู่ในสากลประเทศตลอดจิรัฏฐิติกาลเทอญ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาจักรีบรมวงศ์ และพระถมาภรณ์ช้างเผือกที่หน้าพระโกศพระศัพ แล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูป พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนาถกัมภ์ ๑ พระ ๔ รูปสวดธรรมคาถา พระเทศน์ และพระสวดธรรมคาถาสดับปกรณ์ ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนที่หน้าเตียงพระสวดพระอภิธรรมเสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันพุธที่ ๖ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระปฐมบรมราชานุสรณ์ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะกราบถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง เสด็จเข้าสู่พระอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนถวายนมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังปราสาทพระเทพบิดร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะกราบถวายบังคมสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช เนื่องในวันพระลิกมहाจักรี

ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปทอดพระเนตรการออกธำเนน ในงานกาชาดประจำปี ๒๕๒๐ เนื่องในโอกาสครบรอบ ๒๐ ปีแห่งการจัดงานกาชาด ณ สวนอัมพร

วันพฤหัสบดีที่ ๗ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงพระศพและศพผู้เสียชีวิตเนื่องจากปฏิบัติหน้าที่ราชการ ณ เมรุวัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร บางเขน กรุงเทพมหานคร

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึง และเสด็จขึ้นศาลาทักษิณาประดิษฐ์ แล้ว พลเอก เสริม ณ นคร ผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ทั่วไป อ่านประกาศสดุดีและไว้อาลัยดวงพระวิญญาณและวิญญาณ ของผู้เสียชีวิต จบแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ นายธานีทร กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี เชิญผ้าไตรพระราชทานไปทอดถวาย พระสงฆ์ บัณฑิต และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดเทียนชนวนพระราชทานให้เจ้าหน้าที่ตำรวจวัง และพระราชทานเครื่องขมา ให้เจ้าพนักงานพระราชพิธีเชิญวางบนฐานตั้งโกศดวงพระวิญญาณและวิญญาณ

เมื่อทหารกองเกียรติยศเป่าแตรนอน จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดฝักแครงพระราชทานเพลิง ทหารกองเกียรติยศศพกระทำวันทยาวิธ แตรเดี่ยวเป่าเพลงเคารพ กองเกียรติยศพริบอาวูธ แตรวงบรรเลงเพลงพญาโศก ขณะเดียวกันกองทหารทำการยิงสลุด ๓ นัด เสร็จแล้ว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ขึ้นยังเมรุเคารพศพ และประชุมเพลิง โดยเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ นายกรัฐมนตรี องคมนตรี คณะรัฐมนตรี ประธานและสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ประธานศาลฎีกา คณะทูตานุทูต ข้าราชการ ญาติของผู้เสียชีวิตและผู้ที่มาในงาน สมควรแก่เวลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันเสาร์ที่ ๙ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อส่งเสด็จสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ

เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ชั้นประทับ เครื่องบินของบริษัทการบินไทย จำกัด เที่ยวบินที่ ทีจี ๙๒๒๑ เสด็จไปทรงเยือนประเทศอิสราเอล โดยทรงเป็นอาคันตุกะของรัฐบาลอิสราเอล และประเทศอิหร่าน โดยทรงเป็นราชอาคันตุกะของ เจ้าหญิง ฟาราท-นาซ ปาลาวิ พระธิดาของพระเจ้าซาห์แห่งประเทศอิหร่าน เพื่อทอดพระเนตรการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการเกษตรและชลประทาน การฝึกอาชีพแก่ราษฎร ในหมู่บ้านและแก่ครอบครัวของทหารผ่านศึก ตลอดจนทอดพระเนตรกิจการด้านการศึกษาและวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศเป็นเวลา ๑๗ วัน

ในการนี้ ได้มีพระบรมวงศานุวงศ์ นายกรัฐมนตรี คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี ประธานศาลฎีกา คณะทูตานุทูต ข้าราชการ และประชาชน ไปส่งเสด็จด้วย และภายหลังที่เครื่องบินได้ออกเดินทางไปเมื่อเวลา ๑๒.๑๔ น. แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จึงได้ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

เวลา ๒๐.๐๕ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการแสดงบัลเลต์ โดยคณะศิษย์มาตามเดมอน เพื่อหารายได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ตามคำอัญเชิญของมาตามเจเนเวียฟ เดมอน ณ โรงละครแห่งชาติ

วันอังคารที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๐๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเปิดอาคารใหม่ของ โรงแรมโอเรียนเต็ล ในโอกาสที่โรงแรมโอเรียนเต็ลฉลองครบรอบร้อยปีของการก่อตั้งโรงแรม ในการนี้ ได้มีบุคคลต่างๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัยด้วย

วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง จากสนามเฮลิคอปเตอร์ สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ไปทรงเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรพื้นที่ซึ่งขาดแคลนน้ำในพื้นที่อำเภอย้ายบาดาล จังหวัดลพบุรี

ครั้งเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณวัดศิริบรรพต ตำบลลำนารายณ์ อำเภอชัยบาดาล เมื่อเวลา ๑๔.๒๐ น. แล้ว เสด็จเข้าอุโบสถทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสกับพระครูประสาธน์บรรณกิจ เจ้าอาวาสวัดศิริบรรพต ถึงทุกข์สุขของราษฎร อีกทั้งทรงถวายปัจจัยและยารักษาโรคเพื่อพระภิกษุใช้ร่วมกับราษฎร และทรงพระราชปฏิสันถารกับนายสมบัติ ชูชีพชัย ครูใหญ่โรงเรียนมัธยมชัยบาดาลวิทยา และนายสุวรรณ อภัยทา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ ตำบลลำนารายณ์ อำเภอชัยบาดาล ซึ่งเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเทียนชนวนอยู่ในอุโบสถ เกี่ยวกับการที่เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเยี่ยมราษฎรว่า ต้องพระราชประสงค์จะทอดพระเนตรพื้นที่ซึ่งแห้งแล้งในเขตอำเภอชัยบาดาล เพื่อหาทางดำเนินการสร้างโครงการชลประทานบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำอย่างถาวร เพราะเหตุบรรเทาภาวะฝนแล้งโดยการทำฝนหลวงนั้นเหมาะสำหรับการช่วยเหลือเป็นครั้งคราว อีกทั้งมีค่าใช้จ่ายสูง และดำเนินการได้เฉพาะเมื่อสภาพอากาศอำนวย หากมีการสร้างฝายทดน้ำและอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กทางบริเวณต้นน้ำสาขาต่างๆ ของแม่น้ำป่าสัก ในเขตอำเภอชัยบาดาล แล้ว จะสามารถส่งน้ำให้ราษฎรทำการเพาะปลูกพืชไร่ได้ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้งในบริเวณพื้นที่ราบและชายเนิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงกำชับว่า การที่จะมีต้นน้ำลำธารไปชั่วนานานั้น สำคัญอยู่ที่การรักษาป่า และปลูกป่าบริเวณต้นน้ำ ซึ่งบนยอดเขาและเนินสูงนั้น ต้องมีการปลูกป่าโดยปลูกไม้ยืนต้น และปลูกไม้พุ่ม ซึ่งไม้พุ่มนั้นราษฎรสามารถตัดไปใช้ได้แต่ต้องมีการปลูกทดแทนเป็นระยะ ส่วนไม้ยืนต้นนั้นจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้น เป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการให้ฝนตกแบบธรรมชาติ ทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย ซึ่งถ้ารักษาสภาพป่าไม้ไว้ให้ดีแล้ว ท้องถิ่นก็จะมีน้ำไว้ใช้ชั่วนาน จากนั้นทรงพระดำเนินและมีพระราชปฏิสันถารถึงการเข้ามาหาเลี้ยงชีพกับราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ในการนี้ ได้มีราษฎรทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน โดยเสด็จพระราชกุศลเพื่อสมทบทุนการทำฝนเทียม ทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และทุนก่อสร้างโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช ในท้องถิ่นทุรกันดาร ซึ่งเงินสมทบทุนการทำฝนเทียมนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานให้นายอินทรี จันทรสถิตย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นำไปใช้ในโครงการทำฝนเทียม และการปลูกและรักษาป่าตามต้นน้ำลำธารและบนยอดเขาและบริเวณภูเขา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเข้าปะรำที่สนามหน้าวัดศิริบรรพต เพื่อทอดพระเนตรแผนที่อำเภอชัยบาดาล และได้มีพระราชดำรัสกับพลตรี วิทย์ นิมนวล ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี ข้าราชการฝ่ายอำเภอชัยบาดาล และข้าราชการกรมชลประทาน เกี่ยวกับความสำคัญในการที่จะทำแผนที่ให้ถูกต้องในส่วนที่ตั้งหมู่บ้าน ถนนต้นน้ำลำคลอง ตลอดจนที่ราบเนินสูงและเทือกเขา เพื่อช่วยในการพิจารณาการจัดสร้างฝายและเขื่อนเก็บกักน้ำสำหรับส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้น ๒๘๙,๐๐๐ ไร่ จากนั้นได้ประทับ

เฮลิกอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรพื้นที่ในเขตอำเภอชัยบาดาล ซึ่งพระราชทานพระราชดำริให้จัดโครงการชลประทานขึ้น ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปเสวยพระสุธารสชา ณ เรือนรับรองอย่างเก็บน้ำลำตะคอง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เวลา ๑๘.๔๐ น. จึงได้เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิกอปเตอร์พระที่นั่ง กลับสู่กรุงเทพมหานคร ถึงสนามเฮลิกอปเตอร์พระที่นั่ง สวนจิตรลดา เมื่อเวลา ๑๙.๔๐ น.

วันศุกร์ที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในการพระราชพิธีสงกรานต์ ณ พระมหามณเฑียร ในพระบรมมหาราชวัง

ครั้นเสด็จขึ้นทอพระสุลาลัยพิมานแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สรงน้ำพระพุทธรูปสำคัญ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทรงจุดธูปเทียนบูชาพระสยามเทวาธิราช ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังทอพระธำมณเฑียร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะกราบถวายบังคมพระบรมอัฐิ และสรงน้ำพระบรมอัฐิ และพระอัฐิ เสร็จแล้ว เสด็จออก ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย มหาสุรยพิมาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ๗๑ รูปเจริญพระพุทธมนต์การพระราชพิธีสงกรานต์ จบแล้ว ทรงประเคนภัตตาหาร เมื่อพระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จ เจ้าพนักงานเชิญพระบรมอัฐิและพระอัฐิออกประดิษฐานบนพระราชบัลลังก์ ภายใต้ันพญาลมทาเศวตฉัตร และบนพระที่นั่งกงภายใต้ฉัตร ขาวลายทอง ๕ ชั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะกราบถวายบังคมพระบรมอัฐิแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทอดผ้าคู่ พระสงฆ์สดับปกรณ์พระบรมอัฐิ และพระอัฐิ แล้วถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสร็จแล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันศุกร์ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ ร้อยตำรวจเอก ธนู ชัยนุกุลศิลา กับ นางสาว

สุมาลี ทิตตยานนท์ ร้อยโท อธิติเดช จันโททัย กับ นางสาวศุภกัญญา โลหะชาละ ร้อยโท ประวิทย์ เฉลิมสุข กับ นางสาวพันธุ์สุภา พุ่งลัดดา นายประกิต โปษะชนะนันท์ กับ นางสาวอัจฉราวดี หอมเศรษฐี นายกิติ พัฒนพงศ์พิบูล กับ นางสาววิภาวดี ลืออำรุง นายวิสุทธร พรโพธิ์กนิษฐ กับ นางสาวพิมพ์พรรณ รัตนกุล และนายแซม สนิทวงศ์ ณ ออยุธยา กับ นางสาวพอใจ ตัณสถิตย์ ตามลำดับ

วันเสาร์ที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๐

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ พลเอก แสง เสนาณรงค์ ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

เวลา ๑๘.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ประธานสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำนายชาอิด มาโรอิ ประธานสภาผู้แทนราษฎร สาธารณรัฐอาหรับแห่งอียิปต์ และภริยา พร้อมด้วยคณะเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสที่ได้เดินทางมาเยือนประเทศไทย

วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๐

เวลา ๑๒.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิตอุโบสถวัดจันทาราม พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดอุทัยธานี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดจันทาราม อำเภอเมืองอุทัยธานี เมื่อเวลา ๑๔.๓๕ น. และเสด็จเข้าศาลาเรียง ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยและทรงศีลแล้ว พลเรือเอก จิตต์ สังข์ดุ้ย ประธานกรรมการจัดงานกราบบังคมทูลรายงานการก่อสร้างอุโบสถ เสร็จแล้ว พระครูสังฆรักษ์อรุโณ เจ้าอาวาสและพระมหาวีระ ถาวร นำเสด็จเข้าสู่อุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่ายและทรงปิดทองลูกนิมิต สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงปิดทองลูกนิมิต แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตัดลูกนิมิต เมื่อทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน และทรงถวายปัจจัยสำหรับบำรุงปฏิสังขรณ์วัดจันทารามแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับยังศาลาเรียง ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก เสร็จแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินก่อสร้างวิหารธรรม เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานสิ่งของที่ระลึก ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปยังที่สวนธรรมจักร และมีพระราชดำรัสกับพระคณาจารย์ผู้ทรงวิทยาคณจากอารามต่างๆ จากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณวัดอย่างล้นหลาม ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้น และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเงินที่ราษฎรทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายนั้นสำหรับใช้ในกิจการของวัดจันทาราม

เวลา ๑๗.๑๐ น. ได้ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามกีฬาจังหวัดอุทัยธานี เสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอต่างๆ ในจังหวัดอุทัยธานี รวม ๕๓ รุ่น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสความว่า ลูกเสือชาวบ้านได้ปฏิญาณตนไว้ว่าจะทำประโยชน์แก่ผู้อื่นทุกเมื่อ ซึ่งการทำประโยชน์ให้ส่วนรวมนั้นย่อมเป็นประโยชน์ของส่วนตัวด้วย และด้วยเหตุที่การประชุมเพื่อปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคล การเยี่ยมเยียนกันระหว่างรุ่นในจังหวัดต่างๆ กัน ก็ย่อมทำได้โดยใช้ผู้แทนรุ่นพบปะหาผู้รู้กัน เป็นการทำไม่ว่าและไม่เป็นการส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้การฝึกลูกเสือชาวบ้านนั้น ได้อาศัยค่าใช้จ่ายจากประชาชนด้วยกัน ฉะนั้น ความตั้งใจที่จะเอื้อเฟื้อผู้อื่น และมีความสามัคคีร่วมกันนั้นจะเป็นกำลังที่ทำให้ชีวิตของทุกคนรุ่งเรืองราบรื่นต่อไป จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายปราโมทย์ หงสกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี กราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลพระราชทานใช้ในกิจการลูกเสือชาวบ้าน พระราชทานใช้สมทบทุนสหภาพชาดไทย ในพระบรมราชานุเคราะห์ และพระราชทานใช้ในการจัดสร้างพระบรมรูปของสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก พระชนกาทิบัติในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินและมีพระราชปฏิสันถารกับลูกเสือชาวบ้านและราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณสนามกีฬาจังหวัดอุทัยธานี สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับกรุงเทพมหานคร ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๒๑.๔๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่างๆ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลถวายชัยมงคลในโอกาสคล้ายวันราชาภิเษกสมรส ครบ ๒๗ ปี แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังศาลาศาลิตาลัย เพื่อทอดพระเนตรงานของมูลนิธิ ส่งเสริมศิลปอาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการจัดทำหน่วยผ้าที่ทอด้วยเส้นไหมและเส้นฝ้าย สิ่งของจักสานและตุ๊กตา ดินเผา ซึ่งราษฎรทั่วทุกภูมิภาคได้จัดทำขึ้นตามคำแนะนำของผู้จำหน่ายเป็นการเพิ่มพูนรายได้ของครอบครัว

วันเสาร์ที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๒.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังท่าอากาศยานขอนแก่น แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิต ทรงเททองหล่อรูปเหมือน หลวงพ่อผาง จิตตคคฺโต ณ วัดป่าธรรมวิเวก อำเภอชนบท และพระราชทานธงลูกเสือชาวบ้าน ณ ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดป่าธรรมวิเวก และเสด็จเข้าพลับพลาพิธี ทรงจุดธูปเทียน เครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย และทรงศีล แล้ว นายสุกิจ จุลลันท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น กราบบังคมทูลรายงานการก่อสร้างอุโบสถ แล้วเสด็จเข้าอุโบสถ ทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิต ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปปฏิมาประธาน ทรงลงพระปรมาภิไธย พระนามาภิไธย และพระนามในแผ่นศิลา และได้มีพระราชดำรัสกับพระครูโสภาสสมณกิจ โสภาโส เจ้าอาวาส และพระชินวงษาจารย์จรรย์โย อิกทั้งทรงถวายปัจจัยเพื่อบูรณปฏิสังขรณ์วัด และทรงถวายยาให้พระภิกษุสงฆ์ได้ร่วมใช้กับราษฎร จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเททองหล่อรูปเหมือน หลวงพ่อผาง แล้วเสด็จเข้าพลับพลาพิธี ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก จบแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้มีจิตศรัทธา เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า

โปรดกระหม่อมพระราชทานให้ใช้ในกิจการของวัด เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูล
ละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไป

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงสนามรัชดานุสรณ์ จังหวัดขอนแก่น แล้วประทับรถยนต์
พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาหน้าศาลากลางจังหวัดขอนแก่น พระราชทานธง
ประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอต่างๆ ในจังหวัดขอนแก่น รวม ๓๒ รุ่น แล้วพระราชทาน
พระราชดำริสความว่า การที่ลูกเสือชาวบ้านมาชุมนุมทบทวนคำปฏิญาณว่าจะทำตนให้เป็น
ประโยชน์ต่อผู้อื่น ในวันรับพระราชทานธงประจำรุ่น เป็นผลดีเพราะเป็นการรวมกำลังใจที่แน่วแน่
ที่จะรักหมู่รักคณะ และรักชาติโดยการแสดงความเข้มแข็งและความรักสามัคคีในหมู่พี่น้องร่วมชาติ
ในอันที่จะรักษาแผ่นดินไทยไว้ให้เจริญรุ่งเรือง จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้บุคคล
ต่างๆ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล เพื่อ
พระราชทานใช้ในกิจการของลูกเสือชาวบ้าน ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือ
ชาวบ้านกับราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลาม ได้มีพระราชปฏิสันถารกับ
บุคคลเหล่านั้นโดยทั่วถึง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จ
พระราชดำเนินทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บดังเช่นที่ปฏิบัติ ณ วัดป่าธรรมวิเวก จากนั้น ทรงวาง
มาลาสักการะพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วเสด็จขึ้นศาลากลาง
จังหวัดขอนแก่น เพื่อทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถสมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง
เสด็จพระราชดำเนินไปยังเขื่อนจุฬาภรณ์ ตำบลท่าพระ อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ และ
เสด็จพระราชดำเนินถึงที่ประทับแรมเมื่อเวลา ๒๐.๔๕ น.

พฤษภาคม

วันอาทิตย์ที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เวลา ๑๓.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากที่ประทับแรม ณ เขื่อนจุฬาภรณ์ ตำบลท่าพระ อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ไปประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ณ สนามเฮลิคอปเตอร์ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโครงการชลประทานน้ำเข็ญ ซึ่งจะดำเนินการเพื่อสนองพระราชดำริ แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพมหานคร

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนบ้านแฮ่ หมู่ที่ ๓ ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสิ่งของที่ได้ประดิษฐ์ขึ้นเอง แล้วได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังบ้านคอนหัน หมู่ที่ ๑๒ ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ เพื่อทอดพระเนตรฝายทดน้ำในลำน้ำเข็ญของโครงการสหกรณ์ลำเข็ญ ซึ่งมีผู้กราบบังคมทูลว่า ชำรุดเสียหายในฤดูฝนเป็นประจำทุกปี โดยมีข้าราชการจากหน่วยงานต่างๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลรายงานผลการพิจารณาการดำเนินงานสนองพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาฝายชำรุดเป็นการเร่งด่วน ในการนี้กรมชลประทานจะรีบดำเนินการสร้างเขื่อนทดน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กบริเวณที่เหมาะสมเหนือฝายเดิม โดยมีบานเหล็กโค้งสำหรับปิด-เปิดระบายน้ำ พร้อมทั้งสร้างบ่อระบายน้ำและชุดคลองส่งน้ำทั้งสองฝั่งของลำน้ำเข็ญ ไปเชื่อมกับระบบส่งน้ำของโครงการสหกรณ์ลำเข็ญที่มีอยู่เดิมเพื่อส่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกประมาณ ๒๐,๐๐๐ ไร่ ในฤดูฝน และพื้นที่เพาะปลูก ๑๕,๐๐๐ ไร่

ในฤดูแล้ง จากนั้น ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่จะสร้างเขื่อน และทรงพระดำเนินไปบนคันนาตามแนวที่จะสร้างท่อระบายน้ำไปยังฝั่งลำน้ำเชิญ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรและเจ้าหน้าที่ซึ่งมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างกัน ในอันที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บโดยทั่วถึง สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง กลับไปยังโรงเรียนบ้านแฮ่ แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ไปประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินจากท่าอากาศยานจังหวัดขอนแก่น กลับสู่กรุงเทพมหานคร ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๑๙.๓๐ น.

วันอังคารที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน เนื่องในการพระราชพิธีฉัตรมงคล พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬรายพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

ครั้นเสด็จเข้าพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬรายพิมาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะกราบถวายบังคมพระบรมอัฐิ พระสงฆ์ ๒๒ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบแล้ว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม พระราชาคณะถวายพระธรรมเทศนาถันท์ ๑ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม ถันท์เทศน์ แล้วทรงทอดผ้า พระสงฆ์ทั้งนั้นสดับปกรณ์พระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชบุรพการี ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันพุธที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง เนื่องในการพระราชพิธีฉัตรมงคล

ครั้นเสด็จออกพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุด
ธูปเทียนเครื่องนมัสการ สมเด็จพระราชาคณะถวายศีล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
จุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยบูชาราชกกุฎภัณฑ์ พระราชครูวามเทพมุนี หัวหน้าพรหมมณ
อ่านประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคล แล้ว พระสงฆ์ ๒๐ รูปเจริญพระพุทธมนต์ จบแล้ว
ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันพฤหัสบดีที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดาร
โหลฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง เนื่องในการ
พระราชพิธีฉัตรมงคล

ครั้นเสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
จุดธูปเทียนเครื่องนมัสการที่หน้าพระแท่นมุกซึ่งประดิษฐานพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ สมเด็จพระ
พระสังฆราชถวายศีล พระสงฆ์ ๒๐ รูปถวายพรพระ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงประเคนภัตตาหาร พระสงฆ์รับพระราชทานฉัน เสร็จแล้ว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม
พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
จุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยที่หน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตรซึ่งประดิษฐานเครื่องสิริราช
กกุฎภัณฑ์แล้ว พรหมมณเบิกแว่นเวียนเทียนสมโภชนพปฎลมหาเศวตฉัตรสิริราชกกุฎภัณฑ์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่ายเครื่องราชกกุฎภัณฑ์ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์
พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหลฐาน
พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท
และเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และปราสาทพระเทพบิดร ในพระบรม
มหาราชวัง ในการพระราชพิธีฉัตรมงคล

ครั้นเสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับ
พระราชบัลลังก์หน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าแก่พระราชวงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาท
เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เสด็จเข้าพระอุโบสถ

ทรงจุดธูปเทียนถวายนมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และพระพุทธรูปฉลองพระองค์ ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังปราสาทเทพบิดร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ กราบถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์ พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันศุกร์ที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ นายเชษฐา วาทิน กับ นางสาววรรณภา ภูทยานนท์ ร้อยโท ชุตินันท์ โพธิ์รัตนังกูร กับ นางสาวสัณห์พิศ สมบัติศิริ เรืออากาศโท จุลจรรยา แสงงำพาล กับ นางสาวจงกลณี โดบุญมี นายวิชัย อัสสรรัตน์ กับ นางสาวเกตนา โชติกเสถียร นายจตุพร เรืองวิเศษ กับ นางสาวสายสวรรค์ วัฒนพานิช และนายธานี โดบุญมี กับ นางสาวพัชรี สกฤษชัยวานิชย์ ตามลำดับ

วันเสาร์ที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๘.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต แปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดใกล้เคียง

วันพุธที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระราชวังไกลกังวล หัวหิน กลับสู่ กรุงเทพมหานคร เพื่อทรงประกอบพระราชกรณียกิจ

วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๑๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเป็นประธานในงานครบ

วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๐

ทอดพระเนตรตุ๊กตาประดิษฐ์โดยสตรีชนบท ในงานฉลองครบรอบ ๒๐ ปี
ของสภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ณ บ้านมนังคศิลา กรุงเทพมหานคร

รอบ ๒๐ ปี แห่งการก่อตั้งสภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ณ บ้านมนังคศิลา
ถนนหลานหลวง กรุงเทพมหานคร

เวลา ๑๙.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง
พระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต แปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ
พระราชวังไกลกังวล หัวหิน เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดใกล้เคียง

วันศุกร์ที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล หัวหิน ทรงพระกรุณา

โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ ร้อยโท กวีวงศ์ เบญจกาญจน์ กับ นางสาววันทนี ไซยประสิทธิ์ เรืออากาศตรี จรัสพงษ์ บุรุษรัตนพันธุ์ กับ หม่อมหลวงวัลย์วิภา จรูญโรจน์ นายแพทย์ไพรี สิวราภรณ์สกุล กับ นางสาวนงเยาว์ ตะละภักดิ์ ร้อยตรี เอกชัย จันทรศรี กับ นางสาวปาริชาติ สุบรรณ ณ อยุธยา นายกาญจน์ ชีรานนท์ กับ นางสาวชลชินีพันธุ์ ปทุมมานนท์ และนายระมวงษ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา กับ นางสาววันทนี ศรีตรัย ตามลำดับ

วันอังคารที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล ไปยังโครงการพัฒนาที่ดิน ตามพระราชประสงค์หุบกะพง และสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง จำกัด ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณโครงการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสถานที่ที่มีโครงการจะสำรวจเพื่อสร้างเขื่อนดินปิดกั้นเป็นอ่างเก็บน้ำ จำนวน ๔ เขื่อน ตามแนวเชิงเขา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บกักน้ำสำหรับส่งไปใช้ในพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการ และนอกเขตโครงการบางแห่งที่ขาดแคลนน้ำเพื่อการชลประทาน ซึ่งจะช่วยทุ่นค่าใช้จ่ายในการจัดสรรน้ำ เนื่องจากปัญหาปัจจุบันยังต้องสูบน้ำขึ้นมาใช้จากคลองชลประทาน เพราะแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูกยังไม่เพียงพอ นอกจากนั้น การสร้างเขื่อนดินปิดกั้นเป็นอ่างเก็บน้ำยังจะช่วยป้องกันอุทกภัยได้อีกด้วย และจะเพิ่มความชุ่มชื้นตลอดแนวภูเขาซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำ ตลอดจนจะทำให้น้ำบางส่วนซึมไปได้ดิน อันเป็นการเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดินตอนล่างซึ่งเป็นบริเวณเพาะปลูก และเกษตรกรยังสามารถขุดบ่อบาดาลนำน้ำขึ้นมาใช้สอยได้ด้วย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์ ว่า ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันดำเนินการปลูกต้นไม้ตามบริเวณอ่างเก็บน้ำให้เป็นแนวจนจดเขตป่าสงวน โดยปลูกต้นไม้ชนิดโตเร็วและไม้ผล เพื่อช่วยยึดดิน และรักษาความชุ่มชื้นตลอดจนจำหน่ายผลไม่ได้ ซึ่งจะต้องถือเป็นของส่วนรวม ทั้งนี้ จะต้องประสานงานกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เพราะเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน สำหรับอ่างเก็บน้ำควรเริ่มทำขนาดเล็กก่อน แต่จะต้องสามารถขยายได้เมื่อจำเป็น และจะต้องควบคุมการจัดสรรให้ดี จะได้เป็นโครงการตัวอย่างในการจัดระบบการชลประทาน และการปลูกป่ารักษาต้นน้ำ เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมบ้านของสมาชิกสหกรณ์ ซึ่ง ณ ที่นั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา ได้เสด็จพระราชดำเนินล่วงหน้ามาก่อน หลังจากเสด็จพระราชดำเนิน

ไปทรงเยี่ยมสมาชิกสหกรณ์และอาสาสมัครหมู่บ้าน ณ หน้าที่ทำการสหกรณ์ ตลอดจนทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจักสานสตรี ในครั้งนี้ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับสมาชิกสหกรณ์ถึงโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะดำเนินการต่อไป เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล เมื่อเวลา ๑๙.๔๕ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล ไปยังโครงการพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์ดอนขุนห้วย เพื่อทรงเยี่ยมสมาชิกกลุ่มพัฒนาชาวไร่ ดอนขุนห้วย ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณโครงการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรอ่างเก็บน้ำโป่งทะเล ซึ่งมีลักษณะเป็นเขื่อนดินปิดกั้นลำห้วยโป่งทะเล เพื่อเก็บกักน้ำสำหรับส่งไปยังบ่อพักน้ำและตามลำคลองไปใช้ในเขตพื้นที่จัดสรรเพื่อการเกษตร ในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัส กับ นายศุภโยค พานิชวิทย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน และสมาชิกกลุ่มพัฒนาชาวไร่ดอนขุนห้วย ว่าทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันดำเนินการปลูกต้นไม้ผล ไม้พิน และไม้ไผ่ ตามบริเวณอ่างเก็บน้ำ โดยเฉพาะตามสันเขาซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำ เพื่อช่วยยึดดินและรักษาความชุ่มชื้น และเพื่อราษฎรส่วนมากจะได้มีไม้ประเภทต่างๆ ไว้เก็บผลจำหน่ายและใช้สอย เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่จะก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยวังยาว เพื่อเก็บกักน้ำสำหรับส่งไปใช้เพื่อการเกษตรในพื้นที่เพาะปลูกในเขตที่ดินซึ่งจัดสรรขึ้นเพิ่มเติม ในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสให้เจ้าหน้าที่กรมชลประทานพิจารณาความเหมาะสมในการสร้างเขื่อนขนาดเล็กบริเวณต้นน้ำ เพื่อกักตะกอนทรายไว้ไม่ให้ไหลลงอ่างเก็บน้ำ ทั้งนี้ เมื่อระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำลดลงในฤดูแล้ง ก็สามารถตักตะกอนทรายขึ้นจากหลังเขื่อนขนาดเล็กได้ เป็นการป้องกันไม่ให้ตัวอ่างเก็บน้ำตื้นเขิน เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านที่สาธิตการเลี้ยงไหมและทอผ้าไหม ซึ่ง ณ ที่นั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา ล่วงหน้ามาก่อน หลังจากทรงเยี่ยมกลุ่มสตรีดอนขุนห้วยและทรงเยี่ยมสมาชิกกลุ่มพัฒนาชาวไร่ดอนขุนห้วย ณ ศูนย์พัฒนาตำบล ตลอดจนทอดพระเนตรการปลูกหม่อนตามไร่ต่างๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชปฏิสันถารกับผู้ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท อยู่ ณ บริเวณบ้านสาธิตการเลี้ยงไหม และทอผ้าไหม เป็นเวลาอันสมควร จึงได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งพร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ เมื่อเวลา ๑๙.๑๕ น. กลับถึงพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวลเมื่อเวลา ๒๐.๐๐ น.

วันอังคารที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เวลา ๑๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระราชวังไกลกังวล หัวหิน เพื่อทรงประกอบพระราชกรณียกิจ ดังนี้

เวลา ๑๔.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีหล่อพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นไม้ที่หน้าพระวิหารรังษีพุทธาวาส ในบริเวณวัดบวรนิเวศวิหารด้วย

เวลา ๑๙.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต แปรพระราชฐานกลับไปประทับแรม ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน

อนึ่ง เมื่อเวลา ๑๖.๐๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระราชวโรกาส ให้ บารอน ดูโอ เดอ เบรองซ์ กงสุลกิตติมศักดิ์โมนาโกประจำประเทศไทย เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เวลา ๑๖.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายสมักร สุนทรเวช รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงมหาดไทย นำคณะรัฐมนตรีแรงงานของประเทศกลุ่มอาเซียน ซึ่งเดินทางมาประชุมที่ กรุงเทพฯ พร้อมด้วยนายสุวิทย์ ยี่งวรพันธ์ อธิบดีกรมแรงงาน เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงน้ำชาด้วย

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลงพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้บำเพ็ญพระราชกุศล เนื่องในโอกาสคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

วันจันทร์ที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล ไปทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าอุโบสถวัดเขาโบสถ์ และพระราชทานธงลูกเสือชาวบ้าน อำเภอบางสะพานใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดเขาโบสถ์ เสด็จเข้าพลับพลาพิธี ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัยและทรงศีลแล้ว นายปฐม สุทธิวาหนฤพุมิ ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กราบบังคมทูลรายงานการก่อสร้างอุโบสถ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปยังแท่นที่ประดิษฐานช่อฟ้าแล้ว ทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าอุโบสถวัดเขาโบสถ์ จากนั้น เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน มีพระราษดำรัสกับเจ้าอาวาสวัดเขาโบสถ์ และเจ้าอาวาสวัดยางบางกรู และทรงถวายปัจจัยเพื่อบำรุงปฏิสังขรณ์วัดเขาโบสถ์ ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าพลับพลาพิธี ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม แล้วพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานให้ใช้ในกิจการของวัดเขาโบสถ์ จากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน และพระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอต่างๆ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์รวม ๑๐ รุ่น

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัส ความว่า การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านนั้น มีประโยชน์ทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม ด้วยเหตุที่การมารวมชุมนุมกันนั้น เป็นโอกาสที่จะได้พิจารณาความสามารถ และความดีหรือความไม่ดีของตัวบุคคล และของหมู่คณะ เป็นโอกาสที่จะได้มีการปรับปรุงให้ตัวบุคคลและหมู่คณะมีความสามารถและความดีมากยิ่งขึ้น โดยที่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีโอกาสสอดส่องแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีที่พร้อมเพรียง และเต็มเปี่ยมไปด้วยความดี ที่มุ่งจะสร้างสรรค์ให้ประเทศอยู่ด้วยความมั่นคง และความสุखความเจริญตลอดไป จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลเพื่อพระราชทานใช้ในกิจการลูกเสือชาวบ้าน แล้วประทับทอดพระเนตรการแสดง “รำร่อนทอง” ของลูกเสือชาวบ้านอำเภอบางสะพานใหญ่ ก่อนทรงพระดำเนินไปทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านและราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวลเมื่อเวลา ๑๙.๔๕ น.

มิถุนายน

วันพุธที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๗.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล ไปทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิตอุโบสถ และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันวิสาขบูชา เป็นการส่วนพระองค์ ณ วัดไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดไกลกังวล เสด็จเข้าพลับพลาพิธี ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย และทรงศีลแล้ว นายปฐม สุทธิวาหนฤพุมิ ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กราบบังคมทูลรายงานการสร้างอุโบสถ เสร็จแล้ว เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิต แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังมุขหน้าพลับพลาพิธี ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ ทรงสวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย แล้วทรงพระดำเนินประทับชมนุโบสถ ถ้วน ๓ รอบ จากนั้น เสด็จเข้าพลับพลาพิธี ทรงพระเคนจตุปัจจัยไทยธรรม แล้วพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงิน โดยเสด็จพระราชกุศล ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเงินทั้งสิ้นเพื่อกิจการของวัดไกลกังวล สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับถึงพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวลเมื่อเวลา ๑๘.๔๕ น.

วันศุกร์ที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายภิญโญ สาธร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา นำ นายอามาตсу มาตตะ มะโบว์ ผู้อำนวยการองค์การศึกษานานาชาติ และภริยา พร้อมด้วยนายราช รอย ซิงค์ ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาส่วนภูมิภาคเอเชียขององค์การศึกษานานาชาติ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสที่เดินทางมาเยือนประเทศไทย

ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงน้ำชาด้วย

วันอาทิตย์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล ไปในพิธีเปิดการฝึกอบรมอาสาสมัครหมู่บ้านหุบกะพง ตำบลหุบกะพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง และเสด็จเข้าประทับในพลับพลาพิธีแล้ว ร้อยเอก ธรรมศักดิ์ นันทโพธิเดช ผู้บังคับกองร้อย กองพันที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการฝึก กราบบังคมทูลรายงานผลการฝึกอบรมอาสาสมัคร ตลอดจนกราบบังคมทูลพระกรุณาถึงความร่วมมืออันดีระหว่างหน่วยราชการต่างๆ และผู้ฝึกจากกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ โดยเฉพาะตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี กองกำกับการสนับสนุนทางอากาศ ตำรวจตระเวนชายแดน ค่ายนเรศวร ศูนย์สาธารณสุข จังหวัดเพชรบุรี และศูนย์ส่งเสริมพัฒนาชนบทหุบกะพง ในการสนองพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรหมู่บ้านหุบกะพง ได้รู้จักวิธีป้องกันตนเอง โดยการจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครเพื่อการป้องกันคุ้มครองหมู่บ้าน เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานถ้วยรางวัลและโล่แก่ผู้ชนะการแข่งขันยิงปืนและการทดสอบสมรรถภาพ อีกทั้งพระราชทานปืนแก่ผู้แทนอาสาสมัครสำหรับใช้ในการป้องกันคุ้มครองหมู่บ้าน เสร็จแล้ว อาสาสมัครหมู่บ้านหุบกะพงกล่าวคำปฏิญาณตน แล้วมีการแสดงการต่อสู้ป้องกันตัวของอาสาสมัครหญิง การแสดงยุทธวิธีแบบกองโจร และการแสดงการซ้อมโจมตีของอาสาสมัครชาย และการรักษาพยาบาล โดยอาสาสมัครหญิง จบแล้ว ทอดพระเนตรพิธีสวนสนาม แล้วเสด็จลง

จากพลับพลาเพื่อทรงเยี่ยมอาสาสมัคร ผู้ฝึก ตลอดจนบุคคลอื่นๆ ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในกรณีนี้ ได้ทรงพระราชปฏิสันถารกับบุคคลเหล่านั้นอย่างทั่วถึง และได้มีสมาชิกสหกรณ์ การเกษตรหุบกะพง จำกัด ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายผลิตผลจากไร่สวนในหุบกะพงเป็น จำนวนมาก สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนัก เปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวลเมื่อเวลา ๑๗.๐๕ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๒๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราช ดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ กลับสู่กรุงเทพมหานคร เพื่อทรงประกอบพระราชกรณียกิจต่างๆ

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสณสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระ บรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในโอกาสคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา อานันทมหิดล ณ วัดสุทัศนเทพวราราม เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าป่ามูลนิธิ อัญมณราชานุสรณ์ ณ พระวิหารวัดสุทัศนเทพวราราม ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทรง บำเพ็ญพระราชกุศลพระบรมอัฐิ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬรายพิมาน

เวลา ๒๒.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า สิรินธรเทพรัตนสุภา และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ จากพระตำหนัก จิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต กลับไปประทับแรม ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวัง ไกลกังวล

วันศุกร์ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ พระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ

วันศุกร์ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๒๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ไปทรงเยี่ยมนิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล ไปทรงเยี่ยมนิคมสร้างตนเอง
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณนิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แล้ว ได้
ทอดพระเนตรแปลงสาธิตการปลูกป่านศรนารายณ์ และทอดพระเนตรสิ่งจักสานจากใยป่าน
ศรนารายณ์ ตลอดจนเครื่องมือการแยกใยจากใยป่านศรนารายณ์ โดยมีนายประชุต อุ่นอบ
ผู้จัดการบริษัทอุตสาหกรรมบีพี จำกัด ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลรายงานถึง
ความก้าวหน้าของการส่งเสริมให้สมาชิกนิคมปลูกต้นป่านศรนารายณ์ ซึ่งเป็นการสนอง
พระราชประสงค์ที่จะให้สมาชิกนิคมได้ใช้ที่ดินที่เสื่อมโทรมให้เป็นประโยชน์ ด้วยเหตุที่ต้น
ป่านศรนารายณ์นั้นสามารถที่จะขึ้นในพื้นที่ที่แห้งแล้งโดยไม่จำเป็นต้องมีปุ๋ยบำรุงเช่นพืชอื่น ๆ
 อีกทั้งยังเป็นพืชที่จะเก็บความชุ่มชื้นไว้ในดินโดยไม่ปล่อยน้ำให้ระเหยออกตามใบอีกด้วย จากนั้น
ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาที่ประทับนิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ณ ที่นั้น
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทอดพระเนตรแผนที่บริเวณพื้นที่นิคมสร้างตนเอง และ
พระราชทานพระราชดำริว่า สมควรที่จะเร่งรีบสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กเพื่อแบ่งกันลำห้วย
เป็นตอนๆ ทั้งนี้เพื่อป้องกันความไหลเซียวของน้ำป่าในฤดูฝน และเพื่อเก็บกักน้ำให้ไหลซึม
ตามร่องน้ำใต้ดินจากที่สูงมายังที่ต่ำ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการยกระดับน้ำในดินในที่ต่ำให้สูงขึ้น

ทั้งนี้ โดยพระราชทานพระราชดำริให้หมั้นปลูกต้นป่านศรนารายณ์สองข้างร่องน้ำ เป็นการให้ รากต้นป่านศรนารายณ์ดึงดินน้ำมาใกล้ผิวดินไว้ช่วยเลี้ยงต้นไม้ใกล้เคียง อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อ ต้นป่านศรนารายณ์เองในการที่มีน้ำเพียงพอต่อการแตกหน่อสำหรับนำไปขยายพันธุ์เป็นประจำ แทนรอการออกดอกต้นป่านศรนารายณ์ถึงแปดปี เสร็จแล้ว นายไพเชษฐ ทับทิมทอง ผู้ปกครอง นิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสลับประกวดกวนซึ่งเป็นผลิต ผลของสมาชิกนิคม เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลพระราชทานแก่ข้าราชการฝ่ายทหาร ตำรวจ และ พลเรือนที่รับราชการอยู่ตามชายแดน แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพันธุ์ต้นไม้ แก่ผู้ปกครอง ซึ่งพันธุ์ต้นไม้นั้น ป่าไม้จังหวัดได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายตามนโยบาย ของรัฐบาล ที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้ปลูกเสริมป่าที่ได้ถูกทำลายไป ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสว่า ด้วยเหตุที่ป่าไม้ได้ถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการทำลายแหล่งต้นน้ำของราษฎรนั้น จึงทรงพอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการ เสริมสร้างป่าไม้ และได้พระราชทานพระราชดำริว่า เมื่อได้ปลูกพันธุ์ไม้ผลและพันธุ์ไม้ยืนต้นของ รัฐบาลหมดแล้วก็ควรหาพันธุ์ไม้ผล ไม้พิน และไม้ไผ่มาปลูกเสริมป่าอีก โดยเฉพาะควรปลูกใน บริเวณทำรอยเมตรรอบขอบป่าสงวน ทั้งนี้เพื่อราษฎรในบริเวณนั้นจักได้อาศัยเก็บผลไม้ไว้บริโภค หรือจำหน่าย อีกทั้งยังได้ใช้ตัดฟืน และตัดไม้ไผ่เพื่อการปลูกสร้างอาคารตามความจำเป็นโดย ไม่เป็นการทำลายป่าสงวนอีกด้วย จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนิน ไปยังที่ประทับของ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ ภายหลังจากที่ได้ทรงเยี่ยมสมาชิกนิคมสร้างตนเอง และทอดพระเนตรโคพระราชทาน และกิจกรรมการประดิษฐ์ดอกไม้ของกลุ่มสตรี ซึ่งในการนี้ ได้มีสมาชิกนิคมทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายผลิตผลจากไร่สวนเป็นจำนวนมาก สมควรแก่เวลา จึงได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตร ไร่ของนายสุพจน์ อิ่มแสงจันทร์ และพระราชทานพระราชดำรัสทรงชมเชยในความขยันหมั่นเพียร ของนายสุพจน์ และครอบครัว จนสามารถปลูกไม้ประเภทยืนต้น เช่น ลิ้นจี่ มะม่วง กระท้อน กาแฟ ฯลฯ ในที่ดินซึ่งขาดแคลนน้ำแต่ประสบอุทกภัยในฤดูฝน จากนั้น ได้เสด็จพระราชดำเนิน ไปยังบ้านนายทองมาก ศิริวรรณ เพื่อทอดพระเนตรการเลี้ยงไหม และทรงพระราชปฏิสันถารกับ กลุ่มสมาชิกเลี้ยงไหมของนิคม สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนิน กลับ ถึงพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวลเมื่อเวลา ๒๐.๕๐ น.

วันอาทิตย์ที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ จากพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล ไปทรงประกอบพิธีเจิมยอดเสาหลักเมือง

พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน และทรงเยี่ยมราษฎร ณ พระราชวังรามราชนิเวศน์
อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงเขตพระราชฐาน พระราชวังรามราชนิเวศน์ และพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ เสด็จเข้าพลับพลาพิธี ทรงจุดธูปเทียน
เครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย และทรงศีลแล้ว นายศุภโยค พานิชวิทย์ ผู้ว่าราชการจังหวัด
เพชรบุรี กราบบังคมทูลรายงานประวัติการก่อสร้างหลักเมืองแล้ว กราบบังคมทูลอัญเชิญ
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเจิมยอดเสาหลักเมือง ณ แทนประดิษฐานหลักเมือง
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ทรงปิดทองและทรงผูกผ้าสีชมพูคล้อง
ยอดเสาหลักเมือง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง
พระองค์ ทรงปิดทองยอดเสาหลักเมือง เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าพลับพลาพิธี
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระเคนจตุปัจจัยไทยธรรม แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปประทับ
ณ มุขพลับพลาพิธีและพระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจากอำเภอต่างๆ ในจังหวัด
เพชรบุรี รวม ๖๒ รุ่น

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัส ความว่า เสาหลักเมือง
ที่ตั้งขึ้นมานั้น จะเป็นหลักรวมของจิตใจผู้อยู่อาศัย ที่จะรักษาความเข้มแข็ง ความตั้งใจเด็ดเดี่ยว
และความแน่นแฟ้น ซึ่งมีมาแต่ช้านาน เพื่อจะรักษาความดี และความมั่นคงของเมือง และของ
ประเทศชาติตลอดไป ซึ่งมีความสามัคคีและความเข้มแข็งของชาวเพชรบุรี ได้แสดงออกในการ
ฝึกรบรณลูกเสือชาวบ้าน โดยที่การชุมนุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้น ทำเพื่อที่จะปรับปรุง
ข้อบกพร่องในตัวบุคคล และในหมู่คณะ ซึ่งความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และ
ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันนั้น จะนำมาซึ่งความสงบสันติสุข ตลอดจนความมั่นคงความ
เจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ จบแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านที่ได้รับ
พระราชทานธงประจำรุ่น ตลอดจนราษฎรที่ได้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก
ทรงพระราชปฏิสันถารกับบุคคลเหล่านั้นโดยทั่วถึง สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง
เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล เมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น.

ครั้นเวลา ๒๐.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จลง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ณ ศาลาเรียง พระราชวัง
ไกลกังวล พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายสุชาติ พัววิไล ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี
นำตัวแทนกลุ่มเกษตรกรจังหวัดนนทบุรี เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อม
ถวายผลไม้ที่ชนะการประกวดผลไม้จากสวนต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี และรับพระราชทาน
พระบรมราโชวาท และในโอกาสเดียวกันนี้ ผู้แทนเหล่ากาชาดจังหวัดนนทบุรี และผู้แทนสโมสร
ไลออนส์นนทบุรี เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อสมทบทุนมูลนิธิ
สายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ด้วย

วันอังคารที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระราชวังไกลกังวล หัวหิน กลับมาทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ กรุงเทพมหานคร

เวลา ๑๓.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานพระบรมราชวโรกาส ให้ ฯพณฯ เซอร์ จอห์น เคอร์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แห่งออสเตรเลีย และภริยา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสที่เดินทางมาเยือนประเทศไทย ในครั้งนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารกลางวันเป็นการส่วนพระองค์ ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เอกอัครราชทูตออสเตรเลียประจำประเทศไทย และภริยา ร่วมเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทและรับพระราชทานเลี้ยงอาหารกลางวันด้วย

วันพุธที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๘.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากการแปรพระราชฐาน ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน กลับสู่กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ว่า ข้าพเจ้าและพระราชินีมีความยินดี ที่ได้มาร่วมในพิธีมอบปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ โอกาสนี้ ขอแสดงความชื่นชมกับผู้ทรงคุณวุฒิและบัณฑิตทุกคน ที่ได้รับเกียรติและความสำเร็จในการศึกษา

เป็นที่น่าพอใจยิ่ง ที่ทางการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีความมุ่งหมายพร้อมทั้งความพยายามอันแน่วแน่ ที่จะดำเนินกิจการทุก ๆ ด้าน เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีรากฐานที่มั่นคงหนักแน่น ให้เป็นแหล่งวิชาการที่นักศึกษาจะสามารถศึกษาหาความรู้ในวิทยาการสาขาต่าง ๆ ได้อย่างพร้อมมูล ด้วยเหตุที่ตระหนักอยู่ว่า นักศึกษาผู้อุตสาหกรรมเข้ามาเรียนนั้น ย่อมต้องการจะเรียนรู้ และต้องการฝึกหัดใช้สมอง ใช้ความคิดความสามารถของตนในทางวิชาการอย่างเต็มที่

ว่าในส่วนนักศึกษา เมื่อได้ผ่านการศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่ดีแล้ว ก็ควรจะถือได้ว่าเป็นผู้มีการศึกษาอย่างดี มีความรู้ทางวิชาการอย่างถูกต้องแน่นหนา มีสมองที่ดวงใจชัดเจนที่จะคิดและมีวิธีการคิดที่จะให้ถูกต้องเที่ยงตรง ทั้งให้เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ สำหรับที่จะนำไปใช้ในการงานของส่วนรวมต่อไป เพราะฉะนั้น ผู้ที่ได้สำเร็จการศึกษา มีวุฒิ มีศักดิ์ มีสิทธิ์บริบูรณ์แล้ว จึงถือได้ว่ามีหน้าที่ที่จะต้องนำคุณสมบัติของตัวที่มีอยู่ไปใช้ให้เต็มภาคภูมิ ในอันที่จะประสานความรู้ความสามารถเข้าด้วยกัน พ้นฝ่าปัญหาอุปสรรค ความยากลำบากที่มีอยู่ หรือที่จะมีมาข้างหน้าให้ลุล่วงไป และนำพาชาติประเทศให้ก้าวไปถึงความเจริญรุ่งโรจน์พร้อมทั้งความมั่นคงสวัสดิ

ขออวยพรให้บัณฑิตใหม่ทุกคนประสบความสำเร็จในชีวิต มีความก้าวหน้ารุ่งเรืองในหน้าที่การงาน และขอให้ท่านที่มาประชุมชุมนุมในพิธีนี้ มีความสุขความเจริญโดยทั่วกัน

วันศุกร์ที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘ ต่อจากเมื่อวานนี้ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ผู้ที่ได้ผ่านการศึกษาในมหาวิทยาลัยที่ดี ซึ่งเป็นแหล่งวิชาการที่นักศึกษาสามารถศึกษาหาความรู้ทางวิชาการได้อย่างพร้อมมูลนั้น ย่อมมีโอกาสได้เรียนและได้ฝึกหัดใช้สมอง ใช้ความคิดความสามารถของตนเองอย่างถูกต้องเต็มภาคภูมิ เพราะฉะนั้น บัณฑิตผู้มีการศึกษาอันสมบูรณ์แล้ว จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะได้นำความรู้ ความคิด ความสามารถและคุณสมบัติทั้งปวงที่มีอยู่ ไปใช้ทำการงานสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงแก่ประเทศชาติโดยเต็มกำลัง ในปัจจุบัน มีความคิดและความเชื่อเกิดขึ้นในคนบางกลุ่มว่า การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้านั้น จำเป็นที่ต้องยุบเลิก หรือทำลายหรือถอนสิ่งที่มีอยู่แล้วลงเสียก่อน จึงจะสามารถสร้างสรรค์สร้างเจริญหรือความก้าวหน้าที่ต้องการขึ้นได้ ความคิดอย่างนี้นำคิดพิจารณาดูให้ถ่องแท้ ว่าถูกต้องและสมควรคิดสมควรทำหรือไม่ สิ่งใดก็ตามที่มีอยู่แล้ว ย่อมเป็นพื้นฐานและเป็นแบบแผนให้ศึกษาจุดเด่นและจุดอ่อน

สำหรับแก้ไขส่วนบกพร่อง แล้วหาทางที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เจริญกว่า หรือก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปกว่าต่อไป สิ่งที่มีอยู่แต่เดิมจึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับช่วยให้ก้าวหน้าโดยถูกต้องได้เป็นอย่างดี การทำลายสิ่งที่เป็นรากฐานของความก้าวหน้าเสียหมดนั้น จะก้าวไปได้จากสิ่งใด เหมือนกับคนที่มีสมองคิด เมื่อเกิดปวดศีรษะ ก็ควรเยียวยาให้หายเสียก่อน เพื่อว่าเมื่อหายแล้ว จักได้คิดอ่านให้กว้างไกลยิ่งขึ้นไป หากปวดศีรษะ แล้วทุบศีรษะเสียจนสมองยุบแหลกไป จะได้สิ่งใดมาใช้คิดเล่า บัณฑิตผู้มีความรู้ ความคิด สติปัญญาอันสมบูรณ์ ควรจะศึกษาความเจริญที่มีอยู่ แล้วให้ถูกต้องแล้วจึงค่อยคิดพิจารณาแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในสิ่งต่างๆ ก่อน เพื่อที่จะก้าวหน้าต่อไป

วันพุธที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘-๒๕๑๙ ณ หอประชุม วิทยาเขตประสานมิตร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ตลอดเวลายาวนานในการศึกษา ทุกคนคงจะต้องชินกับคำว่า “ทฤษฎี” กับคำว่า “ปฏิบัติ” และคงจะได้นำเอาคำทั้งสองนี้มาคิดพิจารณาถึงความหมายที่ลึกซึ้งแล้วบ้าง ไม่มากก็น้อย วันนี้ก็ควรยกขึ้นมาพิจารณาอีกสักครั้งพร้อมๆ กัน ทฤษฎี กล่าวสั้นๆ ก็คือหลักวิชาการอันได้ปรากฏแล้ว ปฏิบัติ คือการนำเอาหลักวิชาหรือหลักความรู้นั้น มากระทำให้บังเกิดผลขึ้นได้จริง ผู้ไม่มีทฤษฎีเป็นผู้ไม่มีหลักความรู้ ผู้มีทฤษฎีไม่ได้ เพราะไม่มีความรู้เป็นทุนรอนสำหรับทำการงาน แต่ผู้มีทฤษฎีที่ไม่หัดปฏิบัติ หรือไม่ยอมปฏิบัติ นั้น ก็ล้วนทฤษฎีที่ปฏิบัติได้ด้วยไม่ได้ เพราะนักทฤษฎีที่ไม่ยอมปฏิบัติ ทำให้ตัวเองพร้อมทั้งวิชาความรู้ทั้งหมดเป็นหมันไป ไม่ได้ประโยชน์ ไม่เป็นที่ต้องการของใคร ผู้มีความรู้ด้วย ใช้ความรู้ทำการงานได้จริงๆ ด้วย จึงจะเป็นประโยชน์ และเป็นที่ต้องการ วางานทั้งหลาย หรือพูดให้กว้างออกไปก็คือประเทศชาตินั้นต้องการนักปฏิบัติ ยิ่งกว่าคนที่มิวิชาเปล่าๆ ถ้าทุกคนพิจารณาเห็นว่ายังบกพร่องในการฝึกหัดเป็นนักปฏิบัติอยู่ก็เร่งฝึกปฏิบัติให้หนักแน่นเสียแต่บัดนี้ เพราะความสำเร็จความเจริญมั่นคงของตนเอง ของการงาน และของชาติ อยู่ที่ความสามารถในการปฏิบัติเป็นสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่น

วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวัง

คุณิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘-๒๕๑๙ ณ หอประชุม วิทยาเขตประสานมิตร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า บัณฑิตทางการศึกษา ส่วนใหญ่ก็จะไปรับหน้าที่เป็นครู เป็นอาจารย์ หรือไปทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา ทุกคนควรจะถือเป็นหลักการว่า ในการสั่งสอนศิษย์นั้น มีความจำเป็นอย่างหนึ่งซึ่งสำคัญมากด้วย ที่จะต้องพยายามหาทางใช้หลักวิชาการและวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถคิด เข้าใจ และเห็นจริงด้วยตนเองในเนื้อหาสาระ ตลอดจนกฎและหลักเกณฑ์ในวิชาต่างๆ ที่เรียน ทั้งสามารถนำกฎหรือหลักเกณฑ์ที่ได้เรียนรู้แล้ว ไปใช้ได้เอง โดยมองเห็นและทราบถึงประโยชน์ของการใช้ หรือการทำตามบทเรียนนั้นๆ อย่างแน่ใจด้วย การให้การศึกษาแก่ศิษย์โดยหลักการนี้ จะทำให้ได้ประโยชน์ถึงสองชั้น อย่างหนึ่ง คือทำให้ครูได้ฝึกฝนตนเองให้ชำนาญในการใช้ทั้งหลักวิชาสามัญ อีกอย่างหนึ่งจะทำให้ผู้เป็นศิษย์เล่าเรียนวิชาการได้อย่างถูกต้อง ได้ประโยชน์ ตรงกับความมุ่งหมายของการให้การศึกษา ต่อไปภายหน้าก็จะเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญา และมีความสามารถ ที่จะใช้ความรู้และปัญญาให้ได้ผลได้ประโยชน์เต็มเปี่ยม

วันศุกร์ที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน และผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘-๑๕๑๙ ณ หอประชุม วิทยาเขตประสานมิตร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า เวลานี้กำลังมีเรื่องพูดกันอยู่ว่า มหาวิทยาลัยนั้น จะเข้าก็แสนยาก จะเรียนก็ลำบาก แต่ครั้งเมื่อจบออกมาแล้ว กลับหางานทำไม่ได้ จึงเป็นปัญหานานานักใจและน่าวิตกยิ่งนัก ปัญหานี้เกิดจากเหตุหลายอย่าง ซึ่งต้องแก้ไขให้ได้ เหตุอย่างหนึ่งเห็นว่าสำคัญนั้น คือนักศึกษาส่วนหนึ่งติดอยู่กับความคิดที่ว่า เรียนมาทางใดแล้วต้องทำงานทางนั้น ต้องได้บรรจุเข้าทำงานในตำแหน่งหน้าที่และในอัตรานั้นๆ ตามวุฒิ ผู้ที่คิดดังนี้ มองดูเหมือนเป็นคนเลือกงาน และเหตุที่ทำให้เลือกงาน ก็ดูจะมาจากความไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง ซึ่งถ้าจะกล่าวอย่างตรงไปตรงมาจริง ๆ ก็เนื่องมาจากขาดความสามารถในทางปฏิบัตินี้เอง เพราะผู้ที่สามารถในทาง

ปฏิบัตินั้น ย่อมไม่ยอมจำกัดตัวเองให้อยู่แต่ในวงแคบๆ เมื่อมีความรู้เป็นทุนรอนอยู่ ย่อมทำงานได้ และหาทางก้าวหน้าได้เสมอ ตามความจริงที่ปรากฏ บัณฑิตทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยนี้ก็สามารถที่จะทำงานอื่นๆ ให้ประสบความสำเร็จอย่างดีเยี่ยมมาแล้วไม่ใช่น้อย ทั้งในทางราชการและมิใช่ราชการ แสดงว่า ถ้าบุคคลมีความรู้อยู่ และมีความสามารถทางปฏิบัติอยู่ ด้วยพร้อมกันจะไม่มีอับจน ทุกคนจึงควรได้นำความจริงข้อนี้ไปคิดพิจารณาให้ดี ให้เป็นประโยชน์แก่ตัวต่อไป

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับพระตำหนักจิตรลดารโหฐานแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะนิสิตจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากการแสดงละครเรื่องผู้วิเศษ เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย

วันจันทร์ที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธียกข่อฟ้าอุโบสถ ณ วัดปทุมวนาราม เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ในโอกาสนี้ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินเพื่อใช้ในการปฏิสังขรณ์วัดปทุมวนาราม เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานของที่ระลึกและพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ คุณหญิงอารี สุตันตานนท์ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพันธบัตรเงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิอานันทมหิดล (สาขาแพทยศาสตร์) และโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

วันอังคารที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘-๒๕๑๙ ณ หอประชุม วิทยาเขตประสานมิตร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ผู้ได้ผ่านการศึกษาระดับอุดมศึกษา จัดว่ามีความรู้ดี สามารถปฏิบัติงานด้วยหลักวิชาการในฐานะ นักวิชาการ ทั้งมีความรับผิดชอบและความเป็นผู้นำสูงพอสมควร ผู้ที่จะรับผิดชอบและเป็น ผู้นำในการทำงานได้ ปรกติจะเป็นผู้ที่รักการปฏิบัติ เมื่อทำการสิ่งใดก็ตามจะต้องนำมาปฏิบัติด้วยความตั้งใจให้บรรลุผล บุคคลที่ได้ศึกษามาด้วยหลักการเช่นนี้ ย่อมมีภูมิรู้เป็นหลักฐานมั่นคง มีความมั่นใจในตัวเอง และสามารถทำงานสำเร็จโดยไม่ต้องยกตัว ไม่ต้องพองลมอวดผู้ใด ผลงานตลอดทั้งความสามารถและคุณสมบัติที่มีอยู่ ย่อมเปล่งแสงออกมาได้เอง ให้เป็นที่นิยมยินดีของคนทั่วไป ตรงกันข้าม บุคคลที่มีได้ฝึกฝนมาในการปฏิบัติ ทั้งทางสมองและทางการกระทำจะหาความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตนได้โดยยาก และมักจะต้องเบ่งลมให้ตัวพองเพื่อประกาศตัวอวดคนอื่น โดยหาผลงานเป็นชิ้นเป็นอันอย่างใดมิได้ ก่อนที่จะออกไปเริ่มชีวิตการทำงานกันต่อไป ทุกคนควรพิจารณาตัวเองให้ดีว่าจะอยู่ในพวกเปล่งแสงออกได้เอง หรือในพวกที่จะต้องเบ่งลมให้ตัวพอง ถ้าเห็นว่ายังมีความบกพร่องอันใดอยู่ ก็รีบปฏิบัติแก้ไขเสีย เพื่อความสำเร็จความเจริญออกงามของตนเอง ของส่วนรวม และของประเทศในภายหน้า

วันพุธที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘-๒๕๑๙ ณ หอประชุม วิทยาเขตประสานมิตร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การให้การศึกษาถือว่าเป็นการให้สิ่งสำคัญที่สุด เพราะเป็นการหล่อหลอมวางรูปแบบให้แก่อนุชน ทั้งทางความรู้ความสามารถ ทั้งทางจิตวิญญาณ ผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาทุกตำแหน่งหน้าที่ จึงมีความรับผิดชอบอย่างยิ่งต่อชาติบ้านเมือง ในการสร้างพลเมืองที่ดี ทุกคนจึงควรพิจารณาให้ทราบชัดถึงความรับผิดชอบและความสำคัญของหน้าที่ที่มีอยู่ โดยตระหนักทุกคนจำเป็นต้องเข้าใจว่า เมื่อได้ตัดสินใจเลือกทางเดินทางนี้และได้เตรียมตัวมาเพื่อหน้าที่อันสำคัญนี้แล้ว จะต้องเดินหน้าต่อไปจนบรรลุความสำเร็จ การที่ทำหน้าที่ให้สำเร็จนั้น พื้นฐานอยู่ที่ความบริสุทธิ์ใจในเจตนาที่แต่ละคนได้ตั้งไว้ เมื่อมีความบริสุทธิ์ใจแล้ว ความมั่นใจและความมูมานะในการปฏิบัติ ก็จะเกิดตามมา ทำให้สามารถทนต่ออุปสรรคและความยากลำบากต่างๆ ได้ ทั้งเกิดความเสียสละ คือสละความตามใจตัว ความสะดักสะบาย อันเป็นประโยชน์ส่วนตัวเสียได้ เพื่อที่จะถนอมรักษาความดี ความสำคัญ ความศักดิ์สิทธิ์ของหน้าที่ไว้สำหรับอนาคตของอนุชน และความวัฒนาถาวรของประเทศชาติในกาลข้างหน้า

วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐

เวลา ๑๖.๒๕ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่างๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสิ่งของ และเงินโดยเสด็จพระราชกุศล ต่อจากนั้น จึงเสด็จลง ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชทานพระราชวโรกาสให้ คณะกรรมการของร้านต่างๆ ที่ร่วมออกร้านในงานกาชาดประจำปี ๒๕๖๐ จำนวน ๔๐๐ คน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้บำรุงสภากาชาดไทย จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ คน เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลบำรุงสภากาชาดไทยด้วย

กรกฎาคม

วันศุกร์ที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เวลา ๑๐.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลฉลองพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร

ครั้นเสด็จเข้าพระอุโบสถแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการทองทิศบูชาพระพุทธรูปชินสีห์ และทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะพระบรมราชสรีรางคาร รัชกาลที่ ๖ แล้วทรงศีลจบแล้ว พระสงฆ์ ๑๐ รูป เจริญพระปริตรพุทธมนต์ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเบิกพระเนตรพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร ต่อจากนั้น ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมแผ่นป้ายพระนามพระพุทธรูป และทรงถวายผ้าทรงสะพัก ไทรทองลั่นฆ้องชัย พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา และถวายพรพระ ต่อจากนั้น ทรงประเคนภัตตาหารเมื่อพระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จแล้ว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันจันทร์ที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เวลา ๒๐.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ

สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาใน สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงรับ ฯพณฯ พลเอก ชูชาติ ประธานอธิบดี แห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซียกับคณะ ซึ่งเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างไม่เป็นทางการ

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำด้วย

วันพุธที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘ ภาค ๒ และภาคฤดูร้อน และปีการศึกษา ๒๕๑๙ ภาค ๑

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวอย่างหนึ่ง คือเป็นมหาวิทยาลัยผู้ที่ปรารถนาที่จะเพิ่มพูนเสริมสร้างความรู้ความสามารถของตนเพื่อความเจริญก้าวหน้าในชีวิต เข้ามาเลือกสรรศึกษาวิทยาการได้ตามทางที่ถนัด ซึ่งต่างก็มีความรู้ความคิดและประสบการณ์แตกต่างกันด้วย นักศึกษาจึงอาจสมาคมกันและเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากกันและกันได้อย่างสะดวกกว้างขวาง ดังนั้น บัณฑิตและวิธีการที่นักศึกษาจะใช้ในการเรียนที่มหาวิทยาลัยนี้ ย่อมแตกต่างกับที่อื่นๆ กล่าวคือ แต่ละคนจำเป็นต้องบังคับตัวเองด้วยตนเองอย่างมากและเคร่งครัด เพื่อให้เอาใจใส่จดจ่อ และพากเพียรอยู่กับการเรียน มิฉะนั้นก็จะเรียนสำเร็จได้ไม่ถนัดนัก การที่ทุกคนสามารถศึกษาจนสำเร็จหลักสูตร และได้รับปริญญาสาขาต่างๆ ในครั้งนี้ แสดงว่าได้สำเร็จการศึกษาสำคัญอีกแขนงหนึ่งด้วยในตัว คือวิชาหรือศิลปะการบังคับตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับบุคคลทุกคน ผู้ปรารถนาความเจริญก้าวหน้า ความสำเร็จ และความสวัสดิ บันชิตทุกคนในที่นี้ จึงน่าที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานและในชีวิตเป็นอย่างดีได้ไม่ยากโดยไม่มีปัญหา ถ้าจะยังคงรักษาความบังคับใจตัวเองนี้ไว้ตลอดไป

อนึ่ง ในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัยรามคำแหงครั้งนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายเศวต วิทยารุ่งเรืองศรี นายกสมาคมนักศึกษาเก่า มหาวิทยาลัยรามคำแหง พร้อมด้วยคณะกรรมการ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากการจัดงานฉลองปริญญาบัตรของบัณฑิตรามคำแหงรุ่นแรก โดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเงินจำนวนนี้สำหรับเป็นทุนการศึกษาแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยจัดตั้งเป็นทุน “ภูมิพล”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้บุคคลต่าง ๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทดังต่อไปนี้

เวลา ๑๘.๑๕ น. อาร์ชดยุก ออโตโต ฟอน ฮับส์เบิร์ก และพระชายา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในโอกาสที่เดินทางมาเยือนประเทศไทย

เวลา ๑๙.๕๐ น. ฯพณฯ นายเอ.จี.โกบีร์ เอกอัครราชทูตไนจีเรีย ประจำประเทศไทย เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลา ในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่งหน้าที่

วันพฤหัสบดีที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘ ภาค ๒ และภาคฤดูร้อน และปีการศึกษา ๒๕๑๙ ภาค ๑ ต่อจากเมื่อวานนี้ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีลักษณะสำคัญเฉพาะอย่างหนึ่ง ที่เป็นมหาวิทยาลัยสำหรับผู้ปรารถนาจะเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ จะสมัครเข้ามาศึกษาเพื่อความก้าวหน้าของตนได้ ระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยนี้ให้อิสระภาพมาก นักศึกษาจำเป็นที่จะต้องหัดบังคับตนเองอย่างเต็มที่ ให้เอาใจใส่จดจ่อและขยันหมั่นเพียรในการเล่าเรียน มิฉะนั้นจะสำเร็จได้โดยยาก ผู้ศึกษาจนสำเร็จได้แต่ละคน จึงชื่อว่ามีความสามารถบังคับตนเองได้เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้น ต่อไปคงจะประสบความสำเร็จและความรุ่งเรืองในชีวิตได้ไม่ยากนัก

ความบังคับตนเองนั้นเกิดขึ้นได้จาก “สติ” กล่าวคือ ก่อนที่บุคคลจะทำ จะพูด หรือ แม้แต่จะคิดเรื่องต่างๆ สติหรือความรู้สึกระลึกได้นั้นจะทำให้หยุดคิด ว่าสิ่งที่จะทำนั้นผิดชอบชั่วดีอย่างไร จะมีผลเสียหายหรือจะเป็นประโยชน์อย่างไรต่อไปในระยะยาว เมื่อบุคคลคิดได้ ก็จะสามารถตัดสินใจการกระทำของตนได้ถูกต้อง แล้วก็กระทำแต่เฉพาะสิ่งที่สุจริตที่มีประโยชน์ อันยั่งยืน ไม่กระทำสิ่งที่จะเป็นความผิดพลาดทั้งแก่ตนและส่วนรวม ความมีสตินั้น จะช่วยให้สามารถศึกษาทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างละเอียดประณีต คือเมื่อจะศึกษาสิ่งใด ก็พิจารณาถ้อยแถลงสิ่งที่มีใช้ความถูกต้องแท้จริงออกเสียก่อน เพื่อให้ได้มาแต่เนื้อแท้ที่ปราศจากโทษ บันทิตทุกคนผู้หวังความมั่นคงปลอดภัยทั้งของตนเองของชาติบ้านเมือง เมื่อจะทำการงานใดๆ ที่สำคัญ ควรอย่างยิ่งที่จะหยุดคิดสักหน่อยก่อนทุกครั้ง แล้วทุกคนจะไม่ต้องประสบกับความผิดหวังและผิดพลาดในชีวิต

วันศุกร์ที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘ ภาค ๒ และภาคฤดูร้อน และปีการศึกษา ๒๕๑๙ ภาค ๑ ต่อจากเมื่อวานนี้ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ทุกคนที่ได้เรียนสำเร็จเป็นบัณฑิตแล้ว ย่อมมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการ ที่จะนำไปใช้ทำการงานในด้านที่ศึกษามาได้ การที่จะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือ ที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้นั้นเป็นเหมือนเครื่องยนต์ ที่ทำให้หวิดยานเคลื่อนไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้ว เป็นเหมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำพาให้หวิดยานดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ คือปลอดภัย จนบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์ ดังนั้น ในการที่จะประกอบกิจการงานเพื่อคนเพื่อส่วนรวมต่อไป ทุกคนจึงควรสำนึกไว้เป็นนิตย์โดยตระหนักว่า การงาน สังคม และบ้านเมืองนั้น ถ้าขาดผู้มีความรู้เป็นผู้บริหารดำเนินการ ย่อมเจริญก้าวหน้าไปได้โดยยาก แต่ถ้างานใด สังคมใด และบ้านเมืองใด ก็ตามขาดบุคคลผู้มีความสุจริตแล้ว จะดำรงอยู่มิได้

วันจันทร์ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะทูตานุทูตและภริยาที่ร่วมออกงานในงานกาชาดประจำปี ๒๕๒๐ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานเหรียญกาชาดสมนาคุณ และทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากการออกงานในงานกาชาด โดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนบำรุงสภากาชาดไทย

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงน้ำชาด้วย

วันอังคารที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ประกาศนียบัตรชั้นสูง และอนุปริญญาบัตร แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๘ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยศิลปากร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ความเจริญนั้นมักจำแนกกันเป็นสองอย่าง คือความเจริญทางวัตถุอย่างหนึ่ง และความเจริญทางจิตใจอีกอย่างหนึ่ง ยิ่งกว่านั้น ยังเห็นกันว่า ความเจริญอย่างแรกอาศัยวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์ เป็นปัจจัยสร้างสรรค์ ส่วนความเจริญอย่างหลังอาศัยศิลปะศิลปวัฒนธรรมจรรยาเป็นปัจจัย แท้จริงแล้ว ความเจริญทางวัตถุกับความเจริญทางจิตใจก็ดี หรือความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์กับทางด้านศิลปะศิลปวัฒนธรรมจรรยาก็ดี มิใช่สิ่งที่จะแยกออกจากกันให้เด็ดขาดได้ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่เราพยายามจะแยกออกจากกันนั้น มีมูลฐานที่เกิดอันเดียวกันคือ “ความจริงแท้” ซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์ถึงจะพยายามแยกจากกันอย่างไร ๆ ที่สุดก็จะรวมลงสู่กำเนิดจุดเดียวกัน แม้แต่จุดประสงค์ก็จะลงสู่จุดเดียวกัน คือความสุข ความพอใจของทุกคน ดังนั้น ผู้ที่กำลังจะนำวิชาการออกไปสร้างความเจริญแก่ตนแก่ชาติ ควรจะได้ทราบตระหนักในข้อนี้ และควรจะถือว่าความเจริญทั้งสองฝ่ายนี้มีความสำคัญอยู่ด้วยกัน เป็นสิ่งที่เกี่ยวเกาะ เกื้อหนุน และอาศัยกัน จำเป็นที่จะต้องพิจารณาพร้อมกันไป ปฏิบัติพร้อมกันไป ความเจริญมั่นคงแท้จริงจึงจะเกิดขึ้นได้ตามความมุ่งประสงค์

วันพุธที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปพระราชทานเพลิงศพ หลวงพิณพากย์พิทยาภท (พิน เมืองแมน) ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตที่สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๙ ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ถ้าบัณฑิตทุกคนในที่ประชุมนี้ยกย่อนหลังไปหลายๆ ปี ก็คงจะเห็นว่า เมื่อก่อนเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัย เมื่อกำลังเรียนอยู่และเมื่อเรียนสำเร็จแล้วในบัดนี้ มีความคิดเห็นหรือทัศนคติในสิ่งต่างๆ ไม่เหมือนกัน อย่างเช่นเมื่อเรียนอยู่ในชั้นมัธยม อาจมองเห็นว่าตัวเองเป็นเด็กที่ต้องพึ่งผู้ใหญ่ เมื่อมาอยู่ในมหาวิทยาลัย กลับเห็นว่ามียศรภาพ จะทำอะไรก็ไม่ต้องพึ่งใคร ยิ่งพอเรียนสำเร็จมีความคิดอ่าน มีวิชาการอย่างสูงเป็นที่พึ่งได้แล้ว ก็ยังมั่นใจในตัวเองมาก ว่าจะสามารถทำทุกสิ่งด้วยตนเองได้หมด แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ควรคิดว่าความเห็นหรือทัศนคติจะหยุดอยู่เพียงนี้ จะต้องวิวัฒนาการต่อไปอีกอย่างแน่นอน เพราะสภาพการในภายหน้าจะปรุงแต่งให้เป็นอย่างอื่นไปได้ต่อไปเมื่อปลงมือกระทำการงาน งานที่ทำนั้นปรกติจะมีช่องทางที่จะทำคนเดียว หากเป็นงานส่วนรวม ซึ่งจะต้องจัดสรรกันทำตามความถนัดและความรู้ความสามารถ คนละส่วนละตอน เมื่อนำเอาส่วนงานที่แต่ละคนทำมารวมกันเข้าแล้ว จึงจะสำเร็จเป็นงานที่สมบูรณ์ได้ เหตุการณ์ดังนี้ จะช่วยให้เกิดทัศนคติใหม่ว่า ทุกคนจะทำงานโดยลำพังตนเองไม่สำเร็จ ทุกคนที่ร่วมงานกันจำเป็นต้องพึ่งกันอาศัยกันและกัน ทั้งผู้มีความรู้ความสามารถสูง ทั้งผู้มีความรู้ความสามารถด้อยกว่า ถ้าบัณฑิตมีความคิดเห็นต่อการทำงานของตนดังนี้ ก็จะสามารถดำเนินชีวิตและกิจการทุกอย่างให้ราบรื่นและมั่นคง จนบรรลุความสำเร็จพร้อมทั้งความเจริญก้าวหน้าได้ทุกอย่าง

อนึ่ง ในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คราวนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นายกสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยสิงคโปร์ มหาวิทยาลัยแห่งอินโดนีเซีย มหาวิทยาลัยแห่งมลายา และมหาวิทยาลัยแห่งฟิลิปปินส์ รวม ๔ คน ซึ่งได้เดินทางเข้ามารับพระราชทานปริญญาครุศาสตร์ คุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ห้องรับรองในหอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีพระราชทานปริญญาบัตร และอนุปริญญาบัตร แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๙ ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อจากเมื่อวานนี้ ซึ่งในวันนี้ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ

วันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ฉายพระบรมฉายาลักษณ์และพระฉายาลักษณ์หมู่
ภายหลังจากที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา
ทรงเข้ารับพระราชทานปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ ๑
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา ได้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรอักษรศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยม
อันดับหนึ่ง

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า บางครั้ง
คนเราอาจเกิดความรู้สึกว่า เรื่องที่เคยทำได้สบายๆ ในครั้งก่อนๆ นั้น มาบัดนี้ทำได้ไม่คล่องตัว
หรืออาจติดขัด จนทำไม่ได้เสียแล้ว ปัญหาอย่างนี้จำเป็นต้องคิดทบทวนให้เห็นว่า เหตุใดแต่
ก่อนจึงทำได้ เหตุใดเดี๋ยวนี้จึงทำไม่ได้ เมื่อพิจารณาทบทวนดูแล้ว ก็จะทำให้เห็นว่า แต่ก่อนที่ทำได้
ได้นั้น เป็นเพราะมีแรงดันจากความตื่นตัว มีความกระตือรือร้นและความแคล่วคล่องว่องไว กล้า
พูดกล้าทำ ไม่คิดลังเลสงสัยอะไรมาก แต่ก็มักมีข้อเสียว่า สิ่งที่ทำไปได้ด้วยแรงผลักดันนั้น
อาจขาดความละเอียดรอบคอบ ทำให้ได้ผลไม่สมบูรณ์นัก หรือบกพร่องเสียหายไปเลย ในบัดนี้
มีความละเอียดรอบคอบระมัดระวังมากขึ้น อาจถึงมากเกินไปจนทำลายความคล่องแคล่วคล่องตัว
ให้หมดไป เกิดความไม่มั่นใจและกลัวจะผิดพลาด จึงลงมือทำไม่ได้สักที กรณีทั้งสองที่เกิดขึ้นแก่

ตนเองแล้วนี้ ควรอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาเทียบเคียงกัน และพิจารณาวินิจฉัยด้วยเหตุผลที่ถูกแท้ โดยไม่มีอคติและความยึดถือที่ผิดๆ แล้วกลั่นกรองเอาส่วนที่เสียออก เหลือแต่ส่วนที่เป็นแก่นสาร และเป็นประโยชน์ไว้ ตั้งเป็นหลักปฏิบัติขึ้นใหม่ว่า ในการจะทำอะไรก็ตาม ประการแรกจำเป็นต้องรักษาแรงผลักดันในการทำงาน ที่เคยมีอยู่นั้น ไว้ให้มั่นคงเสมอ เพื่อเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนแล้วจึงนำเอาความละเอียดรอบคอบ ความระมัดระวัง กับทั้งเหตุผลอันถูกแท้ที่เกิดขึ้นภายหลัง มาประกอบเข้าด้วยเพื่อช่วยให้สามารถตัดสินใจการกระทำทั้งปวงได้อย่างถูกต้อง เทียงตรง และว่องไว ก็จะทำให้การกระทำทุกอย่างได้ผลสมบูรณ์เต็มเปี่ยม ถ้าทุกคนพยายามดำเนินตามหลักปฏิบัตินี้ อย่างเคร่งครัดแล้ว ก็เป็นอันหวังได้ว่าจะได้ประสบความสำเร็จและความเจริญมั่นคงในชีวิตต่อไป อย่างแน่นอน

เวลา ๑๗.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ คุณหญิงทรง กันตารัตติ และคณะ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายที่ดินเพื่อพระราชทานให้กับ กรุงเทพมหานคร สำหรับสร้างโรงพยาบาล

วันเสาร์ที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไปทรงประกอบพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๙ ต่อจากเมื่อวานนี้ ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งในวันนี้ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา ได้เข้ารับพระราชทานเหรียญทองเป็นเหรียญรางวัลคะแนนเยี่ยมตลอดหลักสูตรสาขาวิชาประวัติศาสตร์

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ความเคร่งครัดหมายถึงความระมัดระวังมั่นคง ที่จะปฏิบัติภารกิจให้เที่ยงตรงครบถ้วน ตามแบบแผนและหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้ แบบแผนและหลักเกณฑ์นั้นย่อมต้องมีเหตุผลเป็นพื้นฐาน และเหตุผลที่จะทำให้พื้นฐานมั่นคงไม่สั่นสะเทือนได้ ก็ต้องเป็นเหตุผลตามความจริงแท้ ผู้ที่ได้พิสูจน์เห็นจริงแล้วด้วยความละเอียดรอบคอบปราศจากความลำเอียงและความหลงผิดตามอารมณ์ ผู้ที่เคร่งครัดตามแบบแผนที่อาศัยเหตุผลแท้และมั่นคง ย่อมสามารถติดตามกระบวนการของเหตุผลซึ่งเชื่อมโยงกัน

วันเสาร์ที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๒๐

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเหรียญทองรางวัลคะแนนเยี่ยมตลอดหลักสูตร

สาขาวิชาประวัติศาสตร์แก่ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา

ในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตลอดทุกแง่มุมขั้นตอนได้อย่างสะดวกสบายมาก จึงปฏิบัติการทั้งปวงได้โดยกระจำใจ เบาใจ มั่นใจ และมีประสิทธิภาพ เปรียบเหมือนคนที่ยืนบนพื้นที่ราบเรียบและแน่นหนา ย่อมทรงตัวให้ตรงอยู่ หรือชยับเขยื้อนตัวไปทางไหนๆ ได้ตามความประสงค์ไม่มีพลาดพลั้ง แต่ถ้าเหตุผลที่จะนำมาเป็นพื้นฐานมิใช่เหตุผลที่ถูกที่แท้ หากเป็นแต่เหตุผลตามอารมณ์ ตามความลำเอียงและหลงผิดแล้ว ก็ทำเป็นพื้นฐานที่หนักแน่นมั่นคงมิได้เลย ผู้ที่ปฏิบัติการบนพื้นฐานอันคลอนแคลนเช่นนี้ ย่อมไม่มีความมั่นใจสบายใจ เพราะไม่สามารถดำเนินตามกระบวนการของเหตุผล จำเป็นต้องตั้งเหตุตั้งผลใหม่ด้วยการบิดเบือนความจริง ต่อสู้ขัดขวางความจริงอยู่ร่ำไป เพื่อให้คล้อยตามอคติและอารมณ์ชั่วแล่นของตน แทนที่จะทำสิ่งใดได้อย่างคล่องใจและแนใจ ก็จะมีแต่ความขัดข้องกีดกัน คับแค้น และซึ่งไกรธ เพราะทำให้สำเร็จตั้งใจตัวไม่ได้ กล่าวสั้นๆ ก็คือมีความเครียดหรือเคร่งเครียดอยู่ตลอดเวลา เปรียบเหมือนคนที่ยืนอยู่บนพื้นดินเลน หรือในเรือที่โคลงโย้มทรงตัวหรือชยับตัวอย่างเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าแสนลำบาก เพราะต้องคอยเลี้ยงตัวมิให้ล้มคว่ำอยู่ตลอดเวลา ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอให้นักศึกษิตถียกเอาเรื่องความเคร่งครัดกับความเคร่งเครียดดังกล่าว ขึ้นพิจารณาให้เข้าใจก่อนออกไปสร้างความเจริญก้าวหน้า เพื่ออนาคตของตนเองและชาติบ้านเมืองต่อไป

ภายหลังจากเสร็จพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแล้ว เสด็จออก ณ ห้องรับรองหอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต คณะกรรมการโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย อาจารย์ผู้สอนและ ฝึกซ้อม ตลอดจนนิสิตที่ร่วมแสดงและร่วมจัดงาน “๒๐ กันยายน สมทบทุนอานันท์มหิตล” และจัดพิมพ์รูปหล่อออกจำหน่ายหารายได้สมทบทุนมูลนิธิอานันท์มหิตลในพระบรมราชูปถัมภ์ ฝ้าหูลละอองธุลีพระบาทหูลเกล้าหูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิ อานันท์มหิตล

เวลา ๑๘.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายโมห์เซน เอส เอสฟันเดย์รี เอกอัครราชทูตอิหร่านประจำประเทศไทย และภริยา ฝ้าหูลละอองธุลีพระบาท กราบถวายบังคม ลาในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่งหน้าที่

เวลา ๑๘.๒๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้พระยาบรมนครพิงค์ เทรย์ญิกสภากาชาดไทย นำนายสุทธิชัย จิราธิวัฒน์ และภริยา เข้าฝ้าหูลละอองธุลีพระบาท เพื่อ หูลเกล้าหูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากงานเลี้ยงรับรองฉลองสมรสพระราชทานจำนวน ๒๖๐,๐๐๐ บาท เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนสร้างอาคารศัลยกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

วันอาทิตย์ที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๒๐

เวลา ๐๘.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยัง อาคารศัลยกรรม โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ในการที่คณะแพทย์ถวายการผ่าตัดสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อนำเอาก้อนเนื้อที่ตรวจพบออกจากบริเวณพระอุระด้านซ้าย คณะแพทย์ได้ ถวายการผ่าตัด เมื่อเวลา ๑๐.๑๐ น. ปรากฏผลการพิสูจน์ทางพยาธิวิทยาว่า ก้อนเนื้อนั้นเป็น ก้อนน้ำ (ซิสต์) ซึ่งมีอาการอักเสบเล็กน้อย หลังการผ่าตัด สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระอาการเป็นที่พอใจของคณะกรรมการแพทย์ และได้เสด็จพระราชดำเนินกลับพระตำหนัก จิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๑๘.๔๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เป็นการส่วนพระองค์ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงพระบรมมหาราชวัง เสด็จขึ้นทูลพระสุลาลัยพิมาน ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูปสำคัญต่างๆ แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระวิมานพระสยามเทวาธิราช ทรงจุดธูปเทียนถวายสักการะพระสยามเทวาธิราช เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เสด็จออกท้องพระโรงกลาง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูปสำคัญ ซึ่งประดิษฐานภายใต้ต้นพญาลมहाเศวตฉัตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงจุดเทียนเท่าพระองค์ในตู้ด้านทิศตะวันออก และด้านทิศตะวันตก และทรงจุดเทียนพระมหามงคลที่หลังเครื่องนมัสการ แล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูปสำคัญ พระสงฆ์ ๒๖ รูป เจริญพระพุทธมนต์ เมื่อพระสงฆ์ถวายพรพระจบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงประเคนภัตตาหาร เมื่อพระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนหนังสือเทศน์ พระราชทานให้เจ้าพนักงานเชิญไปปักที่จงกลธรรมาสน์เทศน์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม สมเด็จพระญาณสังวร ถวายศีลและถวายพระธรรมเทศนา จบแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม แล้วทรงหลังทักษิณทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา

เวลา ๑๗.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดาร่วมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในการทอดพระเนตรการแสดงของ นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และการแสดงละครเรื่อง “ศึกบางระจัน” โดยคณะละครอาสาสมัคร ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งประกอบด้วยบัณฑิต และนิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพ ครบ ๒๕ พรรษา ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร

สิงหาคม

วันจันทร์ที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๒๐.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทอดพระเนตรการแสดงบัลเลต์การกุศลเรื่อง “ปางปฐม” เพื่อหาเงินรายได้โดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย เนื่องในโอกาสคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ โรงละครแห่งชาติ

วันพุธที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๙.๓๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทอดพระเนตรการแสดงละคร เรื่อง “สามก๊ก” ของนิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อหารายได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายโดยเสด็จพระราชกุศล สมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร

วันศุกร์ที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ

สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเป็นการส่วนพระองค์ เนื่องในโอกาสคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง

ในตอนค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เพื่อทอดพระเนตรงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการจำหน่ายผ้าที่ทอด้วยเส้นไหมและเส้นฝ้าย สิ่งของจักสานและตุ๊กตาดินเผา ซึ่งราษฎรทั่วทุกภูมิภาค ได้จัดทำขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในศิลปาชีพ เพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวของชาวนา ชาวไร่ ได้ใช้เวลาที่ว่างสำหรับผลิตสิ่งของจำหน่ายเป็นการเพิ่มพูนรายได้ของครอบครัว

อนึ่ง เมื่อเวลา ๑๔.๐๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานพระราชวโรกาสให้ คณะรัฐมนตรี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ฝ่ายทหาร ตำรวจ นักเรียนนายร้อยทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และนักเรียนเตรียมทหาร เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายชัยมงคลและถวายเงินเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย

วันจันทร์ที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐

เวลา ๑๕.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ประกอบพิธีสมรสพระราชทานแก่ ร้อยเอก นายแพทย์สุวัฒน์ เลขยานนท์ กับ นางสาวมาลินี ศิริสัมพันธ์ นายแพทย์สุทัศน์ ศรีพจนารถ กับ แพทย์หญิงจิตติมา แรงกล้า นายคนต์ รัตนทัศนีย์ กับ นางสาวนัญญาภรณ์ นาครทรรพ นายขวัญชัย เฮงพูลธนา กับ นางสาวสุตาศิริ มัทวพันธุ์ นายณิศวร ชำนาญเวช กับ นางสาวภาณี ภิรมะโยธิน นายดรงค์ รัตนทัศนีย์ กับ นางสาวปราณี ศีลศร และนายแพทย์ทองสรรค สุธาธรรม กับ นางสาวกิ่งแก้ว อินทรรัตน์

เวลา ๑๗.๕๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชวโรกาสให้นายไพโรจน์ เปรมปรี กรรมการบริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุ จำกัด นำ นายฮิว บรุน แห่งบริษัทโคลัมเบียพิกเจอร์ส ฝ่าทุลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายฟิล์มภาพยนตร์เรื่อง A SONG TO REMEMBER

วันพุธที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเยี่ยมพระอาการประชวรของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ พระราชวังไกลกังวล

วันศุกร์ที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปฝ่าทุลละอองพระบาท สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ พระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วันจันทร์ที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐาน ไปประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดใกล้เคียง

วันอังคารที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง

พระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปในการพระราชพิธีน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวาย
ข้างสำคัญ พังจิตรา ณ มณฑลพิธีบริเวณจวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

ครั้นเสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย แล้ว
ทรงศีล เสร็จแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กราบบังคมทูลรายงานประวัติข้างสำคัญ
และกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายข้างสำคัญ ในนาม
ของราษฎรจังหวัดนครราชสีมา ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงช้างสำคัญ พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นเกยทรงหลังน้ำพระพุทธรูปพระราชนัดพระราชนัดข้างสำคัญ พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเครื่องคชาภรณ์สำหรับให้จมีนสิริวังรัตน เขียวไปแด่พระราชทานแก่
ข้างสำคัญ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงคล้องพวงมาลัยพระราชทานแก่ข้างสำคัญ
เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม
พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา กราบบังคมทูล
เบิกผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือราชการจังหวัด ในการพระราชพิธีน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายข้างสำคัญ
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานเหรียญที่ระลึก จากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยม
ราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง
เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันพุธที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์
จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปในการพระราชพิธีขึ้นระวางสมโภชข้างสำคัญ พังจิตรา เป็น
นางพระยาข้างคัน ณ มณฑลพิธีขึ้นระวางสมโภช บริเวณสนามกีฬาจังหวัดนครราชสีมา

ครั้นเสด็จเข้าพลับพลาพิธีแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กระบวนแห่
ข้างสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนหน้า กระบวนอิสริยยศ และกระบวนซึ่งทางจังหวัดจัดสมทบ
ยาดราผ่านหน้าที่ประทับ และนำข้างสำคัญเข้านั้นในโรงพระราชพิธี เจ้าพนักงานอภิรมย์เชิญ
พระกรรภีรมย์ผูกกับเสาประธามโรงข้างทิศเหนือ ขณะข้างสำคัญเข้าสู่โรงพระราชพิธี พระสงฆ์
๒๐ รูปเจริญชัยมงคลคาถา เมื่อข้างสำคัญเข้านั้นในโรงแล้ว และกระบวนแห่ยาดราผ่านที่ประทับแล้ว
จึงเสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงพระราชพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนนมัสการ
บูชาพระพุทธรูปปฏิมาชัยหลังข้าง และทรงจุดธูปเทียนบูชาพระเทวกรรม พระราชครูวามเทพมุนี
ทำพิธีบูชาพระเทวกรรม และบวงสรวงสังเวย เสร็จแล้ว

ครั้นได้เวลาพระฤกษ์ โหระหลวงฉิ่งฆ้องชัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้น
เกยข้างเบญจพาด ทรงหลังน้ำพระพุทธรูปด้วยพระเต้าเทวบริฐ และทรงหลังน้ำพระมหาสังข์

พระราชทานแก่ช้างสำคัญ พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา จากนั้น เสด็จลงจากเกย ทรงเจิมที่
กระพองช้างสำคัญ แล้วพระราชทานอ้อยแดง ซึ่งจารึกนามที่พระราชทานขึ้นระวางเป็น
นางพระยาช้างต้น ว่า

พระศรีนรารัฐราชกิริณี
พรหมพงศ์อัฐทิศพิศาล
คุณารักษกิตติกำจร

จิตรวดีโรจนสูงศักดิ์
พิเสฐธารธรณพิทักษ์
อมรสารเลิศฟ้า

ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระราชครูวามเทพมุนี หลั่งน้ำเทพมนต์
และเจิมนางพระยาช้างต้น แล้วพระราชทานเครื่องต้นคชาภรณ์ ใ้จมน้ำสิริวงรัตน เชิญไปพระราชทาน
แด่ นางพระยาช้างต้น พร้อมด้วยเสมาทองคำมีสายไปคล้องคอ จากนั้น ทรงเจิมแผ่นป้าย
สุพรรณบัฏนามนางพระยาช้างต้น เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระเคนจตุปัจจัย
ไทยธรรมและพระราชทานของที่ระลึกแก่โต๊ะอิหม่าม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก

ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พราหมณ์คู่อ่านคำฉันทดุष्ฎี
สังเวย จบแล้ว ศิลปินกรมศิลปากรขับไม้ประกอบซอสามสาย กล่อมนางพระยาช้างต้น ซึ่ง
คำฉันทดุष्ฎีสังเวย และกายขับไม้ดังกล่าว สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุธา
ทรงพระนิพนธ์ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ต่อจากนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมพระราชทานเหรียญบำเหน็จในพระองค์และเหรียญที่ระลึกแก่ผู้มีส่วนช่วยเหลือราชการ
ในการพระราชพิธีนี้มอบแก่น้อมกระหม่อมถวายช้างสำคัญและขึ้นระวางสมโภชช้างสำคัญ
เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับ

เวลา ๑๓.๐๐ น. ช้างสำคัญยาดราลดโหลนทวาร ไปเข้ากระบวนแห่ ณ โหลนทวาร
พราหมณ์และราชบัณฑิต ประพรมน้ำพระพุทธรณ์และเทพมนต์

เวลา ๑๓.๓๐ น. ตั้งกระบวนแห่ช้างสำคัญซึ่งประกอบด้วยกระบวนหน้า กระบวน
อิสริยยศและกระบวนซึ่งทางจังหวัดจัดสมทบตาม ยาดรากระบวนเข้าสู่มณฑลพระราชพิธีขึ้นระวาง
สมโภช

วันศุกร์ที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ
พระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์
ไปยังบ้านโคกกระตูกหมู ตำบลไพรวัน บ้านศาลาประดู่ และกองร้อยปืนเล็กที่ ๓ หน่วยเฉพาะ
กิจนาวิกโยธิน ที่ ๑๙๒ ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านโคกกระตุกหมู ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรบ่อทดลองเลี้ยงปลานิลในบ่อปิดที่ไม่มีทางระบายน้ำ และมีน้ำซึ่งมีปริมาณกรดเท่ากับน้ำในพรุทั่วๆ ไป ซึ่งเป็นโครงการทดลองตามพระราชดำริ และได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๑๕ ผลการทดลองปรากฏว่า มีปลานิลส่วนหนึ่งตายเป็นระยะๆ สันนิษฐานว่าไม่สามารถทนสภาพความเป็นกรดในน้ำ และอาหารสมทบอาจไม่เพียงพอ แต่ปลาส่วนใหญ่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ต่อมาได้ทำการแก้ไขโดยปล่อยปลานิลขนาดใหญ่กว่าเดิมลงในบ่อ และได้ใส่ปูนขาวลงในบ่อเพื่อลดความเป็นกรด ตลอดจนใส่ปุ๋ยคอกและอาหารสมทบเพื่อเป็นการเพิ่มอาหารตามธรรมชาติ เมื่อผลการทดลองเป็นที่น่าพอใจแล้ว ทางสำนักงานประมงจังหวัดก็จะได้ผลิตและส่งเสริมการเลี้ยงปลาแก่ราษฎรที่จะเข้าทำกินในนิคมสหกรณ์บาเจาะ ตลอดจนราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อให้สามารถมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์น้ำระหว่างเตรียมการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมในพื้นที่พรุที่กำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาที่ดิน ต่อจากนั้น ทอดพระเนตรคอกแกะและคอกวัว ซึ่งได้พระราชทานพันธุ์มาให้ทดลองเลี้ยง ตลอดจนทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกหญ้าและพืชตระกูลถั่ว ซึ่งได้ทำการทดลองปลูกพืชที่เป็นอาหารของปศุสัตว์ชนิดต่างๆ ในพื้นที่พรุที่แห้งแล้ว ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินในพรุ ไม่ว่าจะเป็โครงการชลประทาน โครงการเลี้ยงปลาและปศุสัตว์ ตลอดจนโครงการปลูกพืชต่างๆ ควรทำให้สอดคล้องกัน และต้องเริ่มดำเนินการทันที แต่ค่อยๆ ทำเป็นขั้นตอน สำหรับในแปลงทดลองปลูกหญ้า ควรปลูกต้นกระถินเป็นแนวสลับกันไป เพราะนอกจากจะช่วยทำให้ดินชุ่มแล้วยังเป็นอาหารสัตว์ได้อีกด้วย ต่อจากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นั้น แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังบ้านศาลาประดู่ ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ ทอดพระเนตรแปลงสาธิตปุ๋ยหมักแบบที่ ๕ ซึ่งเป็นกรรมวิธีการทำปุ๋ยหมักแบบ ๑ ใน ๕ แบบ ที่สำนักงานเกษตร อำเภอตากใบ ได้ผลิตและส่งเสริมให้เกษตรกรทำไว้ใช้เอง อันเป็นการสนองพระราชดำริในการใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยวิทยาศาสตร์ จากนั้น ทอดพระเนตรแปลงปลูกขิงและพริก ซึ่งอยู่ในโครงการเสริมการปลูกพืชผักสวนครัว สำหรับเกษตรกรปลูกไว้จำหน่ายและบริโภคเอง ในการนี้ ได้ทอดพระเนตรแผนที่แสดงการปลูกพืชเศรษฐกิจและโครงการต่างๆ ตามพระราชดำริ โครงการปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น โครงการทำนาปีละ ๒ ครั้ง โครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัว และโครงการส่งเสริมการปลูกมะม่วงหิมพานต์ จากนั้น ทอดพระเนตรยุ้งข้าว บ่อน้ำบาดาล และคอกสุกร ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังกองร้อยปืนเล็กที่ ๓ หน่วยเฉพาะกิจนาวิกโยธิน ที่ ๑๙๒ ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงกองร้อยปืนเล็กที่ ๓ เสด็จเข้าที่ทำการกองร้อย เรือเอกวิม สุตะพาหะ ผู้บังคับกองร้อย กราบบังคมทูลบรรยายสรุปสถานการณ์ทั่วไปในเขตพื้นที่

รับผิดชอบ จากนั้น ได้ทอดพระเนตรแผนที่สถานการณ์ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของและยารักษาโรคแก่ผู้แทนกองร้อย ตลอดจนพระราชทานเหรียญสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแก่ทหาร ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรที่พักโรงครัวและ เรือนพยาบาล แล้วทรงเยี่ยมราษฎรที่รายทางเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่สองข้างทางเสด็จพระราชดำเนิน เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น.

วันเสาร์ที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปยังบ่อเลี้ยงปลาสาธิต บ้านต้นไทร อำเภอบาเจาะ โครงการระบายน้ำไม้แก่น กิ่งอำเภอไม้แก่น อำเภอสายบุรี จังหวัด ปัตตานี โครงการระบายน้ำบาเจาะ อำเภอบาเจาะ และโครงการไฟฟ้าหมู่บ้านสามจังหวัดภาคใต้ อำเภอเยื่อ จังหวัดนราธิวาส

ระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนิน ได้ทอดพระเนตรบริเวณโครงการระบายน้ำเยื่อ ซึ่งเป็นโครงการตามพระราชดำริ และกรมชลประทานมีโครงการที่จะขุดคลองระบายน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหา น้ำในคลองยะกังไหลล้นตลิ่งเข้าไปท่วมนาข้าวเสียหายในฤดูฝนเป็นประจำทุกปี โดยจะทำการผันน้ำ เข้าคลองระบายน้ำบาเจาะแล้วระบายออกสู่ทะเล พร้อมทั้งสร้างอาคารบังคับน้ำในคลองระบายน้ำ เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้เพื่อเพาะปลูกในช่วงฤดูแล้งสำหรับพื้นที่นาประมาณ ๑๐,๐๐๐ ไร่ ในเขต พื้นที่บ้านโต๊ะแม และบ้านลูโบะดาโต๊ะ

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านต้นไทร ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัด นราธิวาส ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรบ่อเลี้ยงปลาสาธิตของสำนักงานประมงจังหวัด และ องค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งส่งเสริมให้ราษฎรเลี้ยงปลาช่อนและปลาคูสำหรับบริโภคเองและ จำหน่าย ปัจจุบันมีราษฎรสนใจขุดบ่อเลี้ยงปลาเพิ่มขึ้น เนื่องจากเลี้ยงง่ายและสามารถจำหน่าย ได้ราคาดี ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า ควรทดลองปล่อย ปลานิลขนาดใหญ่ลงในบ่อเลี้ยงปลาช่อน เพราะปลานิลเป็นปลาที่สามารถขยายพันธุ์ได้อย่าง รวดเร็ว ลูกปลานิลที่เกิดจะได้เป็นอาหารตามธรรมชาติของปลาช่อนแทนการเลี้ยงด้วยข้าวสุก และรำเพียงอย่างเดียว เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นั้น ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังโครงการระบายน้ำไม้แก่นใน เขตพื้นที่ตำบลไม้แก่น กิ่งอำเภอไม้แก่น อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ทรงพระดำเนิน

ทอดพระเนตรบริเวณที่กำลังก่อสร้างประตुरะบายน้ำ ขนาด ๑๒.๕๐ เมตร ในคลองระบายน้ำ ซึ่งกรมชลประทานกำลังดำเนินการขุด เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมมา ชาวเสียหายในฤดูฝน และเก็บกักน้ำไว้ใช้เพื่อการเพาะปลูกในระยะฤดูแล้งสำหรับพื้นที่นาประมาณ ๓๐,๐๐๐ ไร่ ในเขตพื้นที่บ้านปลักแดน ในกรณี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริว่า การจัดส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกที่ขาดแคลนน้ำ ควรใช้วิธีประหยัดคือการปิดประตูบังคับน้ำ เพื่อหนนน้ำให้เอ่อล้นเข้าพื้นที่ โดยไม่ต้องใช้เครื่องสูบน้ำและท่อส่งน้ำ หากน้ำมีระดับสูงเกินไป ก็ต้องรับระบายออกให้ทัน ทั้งนี้ต้องพยายามรักษาระดับน้ำให้แน่นอนในช่วงแต่ละฤดู โดยศึกษาจากข้อมูลที่ได้ทำการสำรวจตลอดปี ส่วนเจ้าหน้าที่ของจังหวัดนครราชสีมาและปัตตานีก็ต้องติดต่อประสานงานกันอย่างใกล้ชิดในทุกๆ ด้าน เนื่องจากพื้นที่โครงการอยู่ในเขตพื้นที่ของทั้งสองจังหวัด ในโอกาสนี้ ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังคลองระบายน้ำบาเจาะ ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่บ้านชูโว ตำบลบาเจาะใต้ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนครราชสีมา

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณสะพานข้ามคลองระบายน้ำสายใหญ่ ได้ทอดพระเนตรการดำเนินงานขุดคลองระบายน้ำ ซึ่งเริ่มต้นขึ้น เนื่องจากน้ำที่ระบายออกจากพรุบาเจาะได้ตกตะกอนในบริเวณนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณโครงการระบายน้ำบาเจาะ และมีพระราชดำริว่า เจ้าหน้าที่กรมชลประทานและทางอำเภอควรทำการสำรวจทางน้ำธรรมชาติตามบริเวณเชิงเขา เพื่อพิจารณาทำแท่งกันเขื่อนเก็บกักน้ำเป็นระยะๆ ตามแนวเชิงเขา ทั้งนี้เพื่อที่จะดักกระแสน้ำที่ไหลลงจากภูเขาในฤดูฝน ไม่ให้ไหลบ่าไปเต็มในพรซึ่งกำลังดำเนินการระบายน้ำออกอยู่ นอกจากนั้นยังสามารถใช้เป็นอ่างเก็บน้ำ ซึ่งสามารถส่งน้ำเพื่อการชลประทานไปยังพื้นที่เพาะปลูกที่ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งได้อีกด้วย ในกรณีทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ณ บริเวณสะพานข้ามคลองระบายน้ำ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ต่อจากนั้นเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังบ้านกำบังปีแซ ตำบลลูโบะบือซา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนครราชสีมา

ณ ที่นั้น นายจุลพงษ์ จุลละเกศ ผู้อำนวยการสำนักงานโครงการเร่งรัดพัฒนาไฟฟ้าชนบทแห่งการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค กราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับโครงการไฟฟ้าหมู่บ้านสามจังหวัดภาคใต้ คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนครราชสีมา ซึ่งเป็นโครงการพิเศษของแผนงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และได้บรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ โครงการนี้ใช้เงินลงทุน ๑๕๐ ล้านบาท มีระยะดำเนินงานก่อสร้าง ๒ ปี เพื่อให้หมู่บ้านในโครงการ จำนวน ๓๐๔ หมู่บ้านได้มีไฟฟ้าใช้ ในกรณี ได้ทอดพระเนตรแผนที่ระบบจำหน่ายไฟฟ้าสามจังหวัดภาคใต้ และทรงพระราชปฐิสนธิ์นการกับผู้เชี่ยวชาญประจำโครงการ แล้วทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูล

ละอองธูปพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๓๐ น.

วันอาทิตย์ที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปยังวัดโคกเคียน โครงการระบายน้ำโคกเคียน หน่วยเฉพาะกิจนาวิกโยธิน ที่ ๑๙๒ และประตูบังคับน้ำ “นราธิวาส ๑” ของโครงการระบายน้ำบาเจาะ ในเขตพื้นที่ ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดโคกเคียน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส เสด็จเข้าอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายยาชุดแก่เจ้าอาวาส และทรงถวายปัจจัยสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด ตลอดจนมีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาส เสร็จแล้ว เสด็จออกจากอุโบสถ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรกิจกรรมของศูนย์ทอผ้าบ้านโคกเคียน ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้น เพื่อฝึกอบรมให้ราษฎรที่สนใจรู้จักการทอผ้าโดยถูกวิธี สำหรับไว้ใช้เอง ตลอดจนจำหน่ายเป็นรายได้พิเศษอีกทั้งเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อีกด้วย ต่อจากนั้นประทับทอดพระเนตรการสาธิตศิลปะการป้องกันตัวด้วยมือเปล่าโดยราษฎรและวิทยากร ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มาทำการฝึกสอนสุขภาพสตรีที่สนใจ แล้วทรงเยี่ยมราษฎรที่ฝ่่าทูลละอองธูปพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น ทรงพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงเดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บด้วย

ในขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธร เทพรตันสุตา ทรงพระดำเนินเป็นระยะทาง ๕๐๐ เมตร ไปทอดพระเนตรท่อระบายน้ำบริเวณปากคลองระบายน้ำโคกเคียน ขนาดกว้าง ๒ เมตร สูง ๒ เมตร ซึ่งสร้างขึ้นตามพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมนาข้าวบริเวณขอบพรุเสียหาย เป็นเนื้อที่ประมาณ ๕,๐๐๐ ไร่ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทอดพระเนตรแผนที่โครงการระบายน้ำออกจากพรุของกรมชลประทาน และมีพระราชดำรัสว่า สำหรับพรุอีกหลายลูกบริเวณรอบนอกของโครงการก็ควรทำการสำรวจเพื่อพิจารณาหาทางควบคุมปริมาณน้ำ โดยการระบายน้ำออกสู่ทะเล ซึ่งอาจจะเจาะทางน้ำระหว่างพรุต่างๆ ให้ทะลุถึงกัน แล้วผันน้ำไปลงคลองระบายน้ำหรือคลองธรรมชาติ หรือแยกโครงการเป็นส่วนๆ ทั้งนี้ ต้องศึกษาถึงวิธีที่สะดวกและประหยัดที่สุดเป็นสำคัญ เสร็จแล้ว

ทรงพระดำเนินไปยังวัดโคกเคียน เพื่อประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังหน่วยเฉพาะกิจนาวิกโยธิน ที่ ๑๙๒ ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส เสด็จเข้าที่ทำการหน่วยเฉพาะกิจ นาวาโท วสินธ์์ สาริกภูติ ผู้บังคับหน่วย กราบบังคมทูลบรรยายสรุปสถานการณ์ทั่วไปในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของและยาแก่ผู้แทนหน่วย ตลอดจนพระราชทานเหรียญสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแก่ทหารทั้งหมดที่ประจำการในหน่วย ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรหมวดสี่สาร ที่พิภพทหาร โรงครัว แหล่งรวมรถ รถสะเทินน้ำสะเทินบก และหมวดพยาบาล เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ต่อไปยังบริเวณประตูบังคับน้ำ “นราธิวาส ๑” ปลายคลองบาเจาะ ในเขตพื้นที่บ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส ซึ่งอยู่ในโครงการระบายน้ำบาเจาะ ประตูบังคับน้ำดังกล่าวมี ๒ ช่อง กว้างช่องละ ๖ เมตร สร้างขึ้นบริเวณปลายคลองระบายน้ำสายใหญ่ ซึ่งระบายน้ำออกจากพญาเจาะ เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมนราธิวาสในฤดูฝน สามารถระบายน้ำได้ประมาณ ๕๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ในกรณีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรลาดตลิ่งของคลองระบายน้ำ ซึ่งถูกกระแสน้ำทะเลพัดจนพังทลายเมื่อเกิดมรสุมครั้งใหญ่ และกรมชลประทานได้ดำเนินการซ่อมแซมปรับปรุงจนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ต่อจากนั้นทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้น พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ในกรณีนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๐๕ น.

อนึ่ง ในวันที่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงไปตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ผู้ป่วยเจ็บ ณ บ้านปลักแตน กิ่งอำเภอไม้แก่น อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

วันจันทร์ที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปทรงประกอบพิธียกฉัตรทองเจดีย์ ณ วัดช้างให้ราษฎร์บูรณาราม ตำบลป่าไร่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดปัตตานี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดช้างให้ราษฎร์บูรณารามแล้ว เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังวิหาร

วันจันทร์ที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๒๐

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา
ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกฉัตรทองเจดีย์
ณ วัดช้างให้ราษฎรบูรณาราม จังหวัดปัตตานี

หลวงพ่อทวด ทรงจุดธูปเทียนนมัสการรูปเหมือนหลวงพ่อทวด เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวิหารพระพุทธไสยาสน์พวงชมพูซึ่งเป็นมณฑลพิธีสงฆ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย และประทับทรงศีล จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี กราบบังคมทูลรายงานการสร้างเจดีย์ ซึ่งได้รับเงินบริจาคจากพุทธบริษัทที่มีจิตศรัทธาในบวรพุทธศาสนา และกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกฉัตรทอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา ไปยังที่ประดิษฐานฉัตรทอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ทรงปิดทอง และทรงผูกผ้าสีชมพูที่ฉัตรทอง สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา ทรงปิดทองฉัตรทอง พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา แล้วทรงถือสายสูตรยกฉัตรทองขึ้นประดิษฐานยังยอดเจดีย์ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าวิหาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ต่อจากนั้น เสด็จออกจากวิหาร ทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามภายในบริเวณวัด ทรงพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า

โปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงเดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยา แก่ราษฎร และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชनिเวศน์เมื่อเวลา ๑๕.๑๐ น.

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาสสำหรับใช้บำรุง บูรณะวัดด้วย

วันพุธที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตรโครงการระบายน้ำท่าพรุ โครงการระบายน้ำต่อหลัง และโครงการระบายน้ำน้ำแบ่ง ซึ่งเป็นโครงการชลประทานตามพระราชดำริ ในเขตพื้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนินบนทางหลวงสายอำเภอเมืองนราธิวาส-อำเภอตากใบ ได้ทอดพระเนตรคลองระบายน้ำน้ำแบ่ง บริเวณใกล้ปากคลอง ซึ่งกรมชลประทานกำลังดำเนินการขุด เพื่อระบายน้ำออกจากพรุโต๊ะแดง ซึ่งมีเนื้อที่ถึง ๒๐๐,๐๐๐ ไร่ ให้ระดับน้ำลดลงบ้าง ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกสำหรับจัดสรรให้แก่ราษฎรเข้ามาทำกินบริเวณขอบพรุ ตลอดจนเป็นการถ่ายน้ำเมือออกจากพรุ และปรับปรุงเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดต่อไป

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการระบายน้ำท่าพรุ ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรท่อระบายน้ำบริเวณปลายคลองระบายน้ำท่าพรุ ซึ่งขุดมาเชื่อมกับคลองตากใบ โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่นาของราษฎรตามริมฝั่งขวาของแม่น้ำตากใบในฤดูฝน และเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูกในระยะฤดูแล้งในเนื้อที่ประมาณ ๕,๐๐๐ ไร่ แต่ขณะนี้มีปัญหาเรื่องน้ำในคลองตากใบ ซึ่งเคยเป็นน้ำกร่อย ขณะนี้มีอัตราความเค็มของน้ำลดลงมาก เนื่องจากกระแสน้ำทะเลพัดตะกอนทรายขึ้นมาปิดปากแม่น้ำตากใบ ทำให้น้ำทะเลไม่สามารถไหลย้อนเข้ามาในคลองได้ ทำให้ปลาทะเลบางชนิดที่ชอบน้ำกร่อย ไม่สามารถเข้ามาแพร่ขยายพันธุ์ในคลองได้ ตลอดจนสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในคลอง เช่น ปลา กุ้ง และหอย ก็ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ในน้ำที่ไม่มีความกร่อยได้ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของราษฎรที่มีอาชีพทางประมงในคลองตากใบ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสให้กรมชลประทาน

พิจารณาดำเนินการแก้ไข โดยการหาทางควบคุมการปล่อยน้ำทะเลจากประตูระบายน้ำปากคลอง ระบายน้ำน้ำแบ่ง เข้ามาในคลองตากใบเป็นระยะๆ เท่าที่จำเป็น จากนั้นทรงพระดำเนินไป ทอดพระเนตรบริเวณพรุ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า เมื่อทำการ ระบายน้ำออกจากพรุจนแห้งแล้ว จะต้องสงวนที่ดินในบริเวณนั้นไว้เสียก่อน เพื่อจัดตั้งเป็นสถานี ทดลองทางประมงและเกษตรกรรม สำหรับหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ราษฎรที่จะจัดสรรให้เข้า ทำกินในอนาคต เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงสมทบกับสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ขณะที่ทรงเยี่ยมราษฎรที่มา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น ในการนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนใช้ใน พระบรมราชานุเคราะห์ด้วย ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังท่าเรือ คลองระบายน้ำน้ำแบ่ง บ้านกูจำ ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ

ระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนินได้ทอดพระเนตรบริเวณโครงการระบายน้ำต่อหลัง ซึ่งเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่นาราษฎรในเขตบ้านต่อหลัง และบ้านทรายขาวในระยะฤดูฝน ตลอดจนสำรองน้ำไว้ใช้เพื่อการชลประทานในฤดูแล้ง เป็นเนื้อที่ ประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงท่าเรือปลายคลองระบายน้ำน้ำแบ่ง ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปตามคลองระบายน้ำ แล้วเสด็จขึ้นฝั่ง ณ บริเวณหัวงาน หน่วยเรือชุดของ โครงการระบายน้ำน้ำแบ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของและยาแก่เจ้าหน้าที่ หน่วยเรือชุด เสร็จแล้ว ทอดพระเนตรเรือชุดปฏิบัติงานชุดคลองระบายน้ำ ซึ่งจะมีความยาวทั้งสิ้น ๘ กิโลเมตร เพื่อระบายน้ำจากพรุโต๊ะแดงลงสู่ทะเล จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลี พระบาทอยู่ในบริเวณนั้น สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับมายัง ท่าเรือ ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ท่าเรือ ท่ามกลางพายุฝน เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๑๐ น.

กันยายน

วันพฤหัสบดีที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๐

เวลา ๑๕.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังวัดตันตศรัทธาราม (วัดตอหลัง) อำเภอกระแจะ วัตถุประสงค์ เพื่อทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อพระพุทธศาสนา และทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดตันตศรัทธาราม ตำบลตันหยงลือ อําเภอกระแจะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับรองเจ้าอาวาสถึงการทํามหาทานของราษฎร และทรงถวายแก่รองเจ้าอาวาส แล้วเสด็จเข้าโรงทอผ้าสาธิตเลี้ยงไหม ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัด และมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และฝึกอบรมให้ราษฎรที่สนใจรู้จักการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าเป็นอาชีพ ในการนี้ทางจังหวัดได้ดำเนินการส่งเสริม โดยจะจัดสรรที่ดินส่วนหนึ่ง เพื่อใช้เป็นแปลงสาธิตการปลูกหม่อน เนื่องจากทางโรงทอผ้าไม่มีที่ดินเพียงพอสำหรับปลูกหม่อน ที่ดินดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์สำหรับสมาชิกส่วนรวม แต่จะไม่มีผู้ใดถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณวัด แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังวัดบางปอ ตำบลบางปอ อําเภอเมืองนราธิวาส เสด็จเข้าอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายแก่เจ้าอาวาส สำหรับพระภิกษุใช้ในยามอาพาธและใช้รักษา ราษฎรยามเจ็บไข้ ตลอดจนทรงถวายปัจจัยสำหรับบูรณะวัด แล้วเสด็จออกจากอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรโครงการฝึกอบรมกลุ่มอาชีพช่างไม้ ซึ่งทางอําเภอได้จัดส่งพัฒนากรมาทํากิจกรรมฝึกอบรมวิชาช่างไม้แก่ราษฎรที่สนใจ เมื่อว่างจากการประกอบอาชีพตามปกติ

ในโอกาสนั้น ทรงพระดำเนินไปยังบ้านผู้ใหญ่บ้าน บ้านโคกคิตเต เพื่อทอดพระเนตรแปลงสาธิตปุ๋ยหมัก ตามโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ดำเนินการโดยสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองนราธิวาส ซึ่งทำการสาธิตการทำปุ๋ยหมักตามหมู่บ้านต่างๆ ให้ราษฎรรู้จักวิธีทำไว้สำหรับใช้เอง ตลอดจนส่งเสริมให้ราษฎรทุกหลังคาเรือนมีแปลงปุ๋ยหมักของตนเอง ในโอกาสนี้ได้ทอดพระเนตรการเลี้ยงไก่พันธุ์ผสม ซึ่งได้พระราชทานไก่พ่อพันธุ์มาผสมกับไก่พันธุ์พื้นเมืองเพื่อให้ได้ไก่พันธุ์ผสมที่ตัวโตกว่าเดิม แข็งแรง เลี้ยงง่าย และให้โชค เสริมแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นสนับสนุนโดยกลุ่มส่งเสริมการเกษตรซึ่งส่งเสริมให้ราษฎรตามหมู่บ้านต่างๆ ที่มีอาชีพทำยางพารารวมกันเป็นกลุ่มเพื่อผลิตยางแผ่นร่วมกัน ในการนี้ กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาแนะนำในด้านกรรมวิธีการผลิต เพื่อให้ยางแผ่นมีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถจำหน่ายได้ราคาดี ตลอดจนจัดส่งอุปกรณ์การผลิตมาให้กลุ่มยืม ในระยะเวลา ๓ ปี เมื่อกลุ่มมีกำไรพอตั้งตัวได้แล้ว ก็จะนำอุปกรณ์ดังกล่าวหวนเวียนไปให้กลุ่มอื่นๆ ที่จัดตั้งขึ้นใหม่ยืมต่อไป นอกจากนี้ ยังมีการประกวดชิงรางวัลคุณภาพยางแผ่นระหว่างกลุ่มต่างๆ อีกด้วย เพื่อให้แต่ละกลุ่มพยายามรักษาและปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นของตนไว้ให้ได้มาตรฐาน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า การจัดตั้งกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นตามหมู่บ้านกลุ่มเล็กๆ นับว่าเป็นสิ่งที่ดีแล้ว เพราะนอกจากจะลงทุนน้อยแล้ว ยังช่วยยกมาตรฐานการผลิตของราษฎร ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับผู้ผลิต ต่อไปควรจัดตั้งกลุ่มในลักษณะนี้ในทุกหมู่บ้าน และพิจารณารวมกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นศูนย์ใหญ่ จะได้มีอำนาจต่อรองกับผู้ซื้อให้ได้ราคายุติธรรม เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินกลับไปยังวัดบางปอ ซึ่ง ณ ที่นั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ กำลังทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ต่อไปยังบ้านยารอ ตำบลบางปอ อำเภอเมืองนราธิวาส ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงสาธิตปุ๋ยหมัก และแปลงส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัว ตลอดจนเยี่ยมราษฎรบ้านยารอ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๑๕ น.

อนึ่ง ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในครั้งนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎรที่ป่วยเจ็บ ตลอดจนรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์

วันศุกร์ที่ ๒ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า

สิรินธรเทพรัตนสุตา จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปทรงประกอบพิธียกข้อฟ้าอุโบสถ วัดหงส์าราม พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดปัตตานี และทรงเยี่ยมราษฎร จังหวัดปัตตานี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดหงส์าราม ตำบลท่าข้าม อำเภอปานาเระ เสด็จเข้า ปรำพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย แล้วทรง คีล จบแล้ว ทรงผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานการสร้างอุโบสถ และกราบบังคมทูล อัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปยังที่ประดิษฐานข้อฟ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ทรงปิดทอง ทรงผูกผ้าสีชมพู และทรงคล้องพวงมาลัยข้อฟ้า สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปิดทอง และทรงคล้องพวงมาลัยข้อฟ้า สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า สิรินธรเทพรัตนสุตา ทรงปิดทองข้อฟ้า เสร็จแล้ว ทรงถือสายสูตรยกข้อฟ้าขึ้นประดิษฐาน จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าปรำพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเคนจตุปัจจัย ไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก จบแล้ว เสด็จออก ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูล ละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณนั้น ทรงพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎร เหล่านั้น สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป

เวลา ๑๖.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอสายบุรี ตำบล ตะบัน อำเภอสายบุรี เสด็จเข้าพลับพลาพิธี ปลัดจังหวัดปัตตานีกราบบังคมทูลรายงาน กิจการลูกเสือชาวบ้านจังหวัดปัตตานี และกราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นและรองประธานรุ่น ลูกเสือชาวบ้าน จำนวน ๑๐ รุ่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงประจำรุ่นจากพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงฉลองพระองค์ ชุดลูกเสือ พร้อมด้วยธงชาติจากสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากนั้น พระราชทาน พระบรมราโชวาท ความว่า พิธีมอบธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน เป็นโอกาสดีที่ทุกคนได้มาพบปะกัน ทั้งนี้รวมถึงลูกเสือชาวบ้านรุ่นก่อนๆ ด้วย ซึ่งเป็นการดีสำหรับกิจการลูกเสือชาวบ้าน และ เป็นการเสริมสร้างความสามัคคีระหว่างบุคคลในชาติ การสร้างความสามัคคีนั้น จำเป็นต้องมา พบปะทำความรู้จักเสียก่อน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นอกจากนั้น การได้มาฝึกอบรมร่วมกัน ก็จะทำให้มีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนจะทำให้เห็นว่า ทุกคนจะอยู่ได้ก็ด้วยการช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน มิใช่ต่างคนต่างอยู่ ราษฎรในจังหวัดปัตตานี ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันในทางภาษาและ ขนบธรรมเนียมประเพณี แต่ทุกคนก็เป็นไทยด้วยกัน และสามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสามัคคี กิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นทางที่ช่วยให้ประเทศชาติอยู่ได้อย่างมั่นคง และเจริญก้าวหน้า ทำให้ คนไทยไม่ว่าในภาคใดอยู่ได้ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข เพราะฉะนั้น ที่ทุกคนในที่นี้ได้กล่าว คำปฏิญาณว่าจะช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ ก็หมายความว่าได้ตั้งใจแล้วว่า จะทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ตลอดจนช่วยขจัดปัดเป่าความทุกข์ของผู้อื่น ลูกเสือชาวบ้านควรรักษาคำปฏิญาณข้อนี้ไว้ให้ดี ด้วย การปฏิบัติชอบและรักษาความดีของตนไว้ เพื่อประโยชน์ของตนเอง ของรุ่น ของจังหวัด

ตลอดจนเพื่อความอยู่รอด ความมั่นคง และความก้าวหน้าของประเทศชาติ ต่อจากนั้นประทับทอดพระเนตรการแสดงของลูกเสือชาวบ้าน จบแล้ว เสด็จออกจากพลับพลาพิธี ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านกับราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลาม ทรงพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชनिเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๕๐ น.

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดปัตตานีได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ตลอดจนทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์

วันเสาร์ที่ ๓ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตรโครงการระบายน้ำมูโนะ ซึ่งเป็นโครงการชลประทานตามพระราชดำริ ในเขตพื้นที่อำเภอตากใบ และอำเภอสู่ไทยโก-ลก จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงหน่วยงานก่อสร้างประตูระบายน้ำโต๊ะแดง ซึ่งอยู่ในโครงการระบายน้ำมูโนะ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ ได้ทอดพระเนตรประตูระบายน้ำปากคลองโต๊ะแดง ซึ่งก่อสร้างเกือบจะแล้วเสร็จสมบูรณ์ และจะทำหน้าที่ควบคุมการระบายน้ำจากแม่น้ำสู่ไทยโก-ลก ที่ไหลล้นตลิ่งเข้าไปท่วมไร่นาราษฎรในฤดูฝน โดยระบายออกจากคลองโต๊ะแดง ซึ่งเป็นคลองธรรมชาติ และกรมชลประทานได้ดำเนินการขุดลอกเสร็จเรียบร้อยแล้วเป็นระยะทาง ๑๐ กิโลเมตร ออกสู่ทะเลต่อไป นอกจากนั้นในฤดูแล้งยังสามารถปิดประตูระบายน้ำเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้เพื่อการชลประทานได้อีกด้วย จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ หน่วยงานก่อสร้าง แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังประตูระบายน้ำปากคลองมูโนะ อำเภอสู่ไทยโก-ลก ได้ทอดพระเนตรประตูระบายน้ำและคลองระบายน้ำมูโนะ ที่กรมชลประทานได้ดำเนินการขุดเสร็จเรียบร้อยแล้วเป็นระยะทางประมาณ ๑๕ กิโลเมตร โดยขุดไปบรรจบกับแม่น้ำสู่ไทยโก-ลก ซึ่งเป็นเส้นเขตแดนธรรมชาติระหว่างประเทศไทยและมาเลเซีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผันน้ำส่วนหนึ่งของแม่น้ำสู่ไทยโก-ลก ลงสู่ทะเลอีกทางหนึ่งในระยะฤดูฝน ทั้งนี้เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรจากอุทกภัย เนื่องจากน้ำจากแม่น้ำสู่ไทยโก-ลก จะไหลล้นตลิ่งเข้าไปทำความเสียหายแก่ที่นาเป็นประจำทุกปี ประกอบกับได้มีการก่อสร้างพนังกั้นน้ำท่วมทางฝั่งแม่น้ำด้านประเทศมาเลเซีย ทำให้ปริมาณน้ำส่วนเกินทั้งหมดไหลบ่าเข้ามาทางฝั่งไทย เพราะฉะนั้น การระบายน้ำออกจึงเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาคือเป็นประโยชน์

แก่ราษฎรของทั้งสองประเทศ ส่วนช่วงฝนแล้งก็สามารถรับน้ำจากแม่น้ำสุโขทัย-ลพบุรี เพื่อเก็บกักไว้ใช้ประโยชน์สำหรับพื้นที่เพาะปลูกเป็นเนื้อที่ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ ในเขตอำเภอสว่างโฮง-ลพบุรี ในการนี้ ทรงเยี่ยมราษฎรที่ฝั่มาทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น แล้วประทับเรือยนต์พระที่นั่ง ณ ท่าเทียบเรือ เสด็จพระราชดำเนินไปตามคลองระบายน้ำมูลโนะ เพื่อทอดพระเนตรบริเวณสองฝั่งคลอง ซึ่งเดิมเคยมีน้ำขังใช้ประโยชน์ไม่ได้ แต่บัดนี้สามารถทำการเพาะปลูกได้แล้ว โดยมีคลองระบายน้ำเป็นคลองสำหรับจ่ายน้ำเพื่อการชลประทานให้อีกด้วย ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงท่าเทียบเรือ บ้านปลักปลา ตำบลบุโยะ อำเภอสว่างโฮง-ลพบุรี ได้เสด็จขึ้นเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรบ้านปลักปลา และทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์หลวงซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองว่า ราษฎรก็ได้เข้าใจถึงประโยชน์ของการขุดคลองระบายน้ำเพื่อระบายน้ำออกจากบริเวณที่มีน้ำท่วม เพราะนอกจากจะแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่นาเดิมแล้ว ยังมีที่ทำกินเพิ่มขึ้นอีกด้วย ในการนี้ จะต้องพิจารณาจัดสรรที่ดินให้เป็นสัดส่วนอย่างยุติธรรม โดยแบ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกของแต่ละครอบครัว และพื้นที่สำหรับเลี้ยงปศุสัตว์ ซึ่งควรเป็นที่สาธารณะของแต่ละหมู่บ้าน ส่วนปัญหาเรื่องสะพานข้ามคลองสำหรับใช้สัญจรไม่เพียงพอ ก็ต้องพิจารณาจัดสร้างเพิ่มเติมให้เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ต่อไปตามคลองระบายน้ำ เป็นเวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง จนถึงอำเภอดงรัก เรือยนต์พระที่นั่งเทียบ ณ ท่าเทียบเรือตำรวจน้ำ เสด็จขึ้นทรงเยี่ยมราษฎรที่ฝั่มาทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณท่าเทียบเรือ เสร็จแล้ว จึงประทับเรือยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๓๐ น.

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในเขตอำเภอดงรัก และอำเภอสว่างโฮง-ลพบุรี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ด้วย

วันอาทิตย์ที่ ๔ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปทรงเยี่ยมฐานปฏิบัติการกองร้อยทหารราบที่ ๕๒๒ และทรงเยี่ยมราษฎรกิ่งอำเภอดงรัก จังหวัดยะลา

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณฐานปฏิบัติการกองร้อยทหารราบที่ ๕๒๒ ตำบลดงรัก กิ่งอำเภอดงรัก อำเภอบันนังสตา เสด็จเข้าที่ทำการกองร้อย ร้อยโท กิจจา โพธิ์ปลั่ง

ผู้บังคับการกองร้อย ๕๒๒ กราบบังคมทูลบรรยายสรุปสถานการณ์ทั่วไปในเขตพื้นที่รับผิดชอบแล้ว เสด็จออกหน้าที่ทำการกองร้อย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานถุงของขวัญ และยาชุดแก่ผู้แทนกองร้อย สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานเครื่องเล่น เทป-วิทยุ พร้อมด้วยเทปเพลงแก่ผู้แทนกองร้อย เสร็จแล้วทรงพระดำเนินไปตามแนวคูติดต่อ เพื่อทอดพระเนตรบริเวณรอบๆ ฐานปฏิบัติการ ต่อจากนั้นทรงพระดำเนินไปยังสำนักสงฆ์ นิคมธารโต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายยาแก่เจ้าสำนัก สำหรับพระภิกษุใช้นิยามอาหาร ตลอดจนสำหรับแจกจ่ายแก่ราษฎรที่เจ็บไข้ ในการนี้ ทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าสำนัก สำหรับใช้ในกิจการของสำนักสงฆ์ แล้วทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรกับลูกเสือชาวบ้านที่ ฝั่มาทูลละอองธุลีพระบาทบริเวณหน้าสำนักสงฆ์ ทรงพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถาร อย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ถึงสภาพความเป็นอยู่ และปัญหาในการทำมาหากิน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่พลเรือนฝ่ายปกครอง ตลอดจน เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหาร ว่าข้าราชการทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นพลเรือน ตำรวจ หรือทหาร จะต้องร่วมมือประสานงานกันโดยใกล้ชิดในอันที่จะช่วยเหลือราษฎรที่เดือดร้อน ทั้งในด้านการ จัดสรรที่ทำกินให้ ตลอดจนแก้ไข้ปัญหาในการทำมาหาเลี้ยงชีพ และปัญหาด้านอื่นๆ สำหรับ บริเวณพื้นที่ที่พอจะปลูกข้าวได้ ก็ควรพิจารณาส่งเสริมการปลูกข้าวไร่ ซึ่งมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน โดยเริ่มทำการสำรวจทำเลสำหรับสร้างฝายกั้นน้ำเล็กๆ ตามร่องน้ำในภูเขา เพื่อใช้ในการส่งน้ำ มาใช้ในบริเวณพื้นที่ปลูกข้าว ส่วนที่ดินที่เตรียมจะจัดสรรให้ราษฎรที่ขาดแคลนที่ทำกิน เข้าอยู่ อาศัยนั้น ควรรีบปลูกต้นไม้ประเภทโตเร็ว โดยเฉพาะไม้ผลให้ทั่วบริเวณเพราะว่าเมื่อถึงเวลา อพยพราษฎรเข้ามาในั้จัดสรรดังกล่าว ราษฎรจะได้พอใช้ประโยชน์ได้บ้าง สมควรแก่เวลา จึง ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๗.๑๕ น.

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ กิ่งอำเภอธารโต ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยา แก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ตลอดจนทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์

วันพุธที่ ๗ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๐๙.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังสนามบินบ้านทอน อำเภอเมืองนราธิวาส เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมหน่วยทหารนาวิกโยธิน และ ทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

วันพุธที่ ๗ กันยายน ๒๕๒๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์
ไปทรงเยี่ยมหน่วยรบเฉพาะกิจนาวิกโยธิน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ประทับเฮลิคอปเตอร์ พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังหน่วยรบเฉพาะกิจนาวิกโยธิน (๒๐๑) บ้านในดุ้ง ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา เสด็จเข้าที่ทำการ นาวาโท ศุภนิത്യ จุฑะพุทธิ ผู้บังคับหน่วยรบเฉพาะกิจ กราบบังคมทูลบรรยายสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไป และผลการปฏิบัติงานในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ฝ่ายปกครอง และฝ่ายชลประทานเกี่ยวกับการจัดน้ำ และระบบส่งน้ำในลุ่มน้ำคลองกุงซิงและคลองกลาย เพื่อจัดหาน้ำให้กับที่นาและสวนผลไม้ เป็นเนื้อที่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ไร่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนาในระยะที่ฝนทิ้งช่วง การปลูกพืชฤดูแล้งรวมทั้งการทำนาครั้งที่สอง ตลอดจนการใช้อุปโภคบริโภคได้ตลอดปี นอกจากนั้นยังช่วยบรรเทาอุทกภัยในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวด้วยเสร็จแล้ว พระราชทานถุงของขวัญ ยารักษาโรค และเครื่องเล่นเทป-วิทยุ พร้อมเทปแก่ผู้แทนหน่วยรบเฉพาะกิจ ตลอดจนพระราชทานเหรียญสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแก่เจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจทุกนายที่ประจำการอยู่ในหน่วย จากนั้นทอดพระเนตรสิ่งของที่เจ้าหน้าที่ยึดได้จากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และทรงพระดำเนินทอดพระเนตรรอบบริเวณหน่วย ตลอดจน

ทรงเยี่ยมผู้ป่วย ณ หน่วยพยาบาล แล้วทรงพระดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณโรงเรียนบ้านในถุ้ง สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังฐานปฏิบัติการกองร้อยนาวิกโยธิน ที่ ๓ บ้านปากลง ตำบลนบพิศำ อำเภอกำศลา ได้พระราชทานธงของขวัญ ยารักษาโรค และเครื่องเล่นเทป-วิทยุ พร้อมเทป แก่เรือเอก เบญจะ จันทรประชา ผู้บังคับการกองร้อย และผู้แทนกองร้อย ตลอดจนพระราชทานเหรียญสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแก่ทหารทุกคนที่ประจำการในกองร้อยเสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรบริเวณรอบฐานปฏิบัติการ และทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น ในการนี้ ได้มีพระราชดำรัสกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองให้พิจารณาดำเนินการจัดสรรที่เพาะปลูกให้แก่ราษฎรที่ขาดแคลนที่ทำกิน จากนั้นพระราชทานสิ่งของแก่ครูโรงเรียนบ้านปากลง สเสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งกลับมายังท่าอากาศยานจังหวัดนครศรีธรรมราช แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสโมสรนายทหาร ค่ายชิวราวุธ อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ทรงวางพวงมาลาที่หน้าพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อจากนั้นประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดนครศรีธรรมราช ณ ที่นั้นพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นายกสโมสรไลออนส์นครศรีธรรมราชพร้อมด้วยคณะ และคณะพ่อค้าประชาชน ตลอดจนลูกเสือชาวบ้านอำเภอทุ่งสง เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ แล้วทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณท่าอากาศยาน สเสร็จแล้ว ประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินมายังสนามบินบ้านทอน และเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๒๑.๐๐ น.

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ บ้านในถุ้ง และบ้านปากลง ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะแพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษา และแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ตลอดจนทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์

วันพฤหัสบดีที่ ๘ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังสนามบินบ้านทอน อำเภอเมืองนราธิวาส

เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพพระอาจารย์นำ
ชินวโร ฦ วัดคอนศาลา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

เวลา ๑๔.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แล้ว
ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดคอนศาลา ตำบลมะกอกเหนือ
อำเภอควนขนุน

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดคอนศาลา ได้เสด็จเข้าประทับในพลับพลา จากนั้นเสด็จขึ้น
เมรุ ทรงทอดผ้าไตร พระสงฆ์ขึ้นบังสุกุล แล้วทรงวางกระทงข้าวตอกดอกไม้บนฐานหน้าทับศพ
จากนั้นทรงหยิบธูปเทียน ดอกไม้จันทน์ จากเจ้าพนักงานพระราชพิธี และทรงจุดไฟที่ชนวน
พระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์นำ ชินวโร เสร็จแล้ว เสด็จลงจากเมรุกลับเข้าพลับพลา ใน
โอกาสนี้ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ทรงนำคณะกรรมการจัดงาน
เผ่าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายของที่ระลึกของวัด ทรงพระราชปฏิสันถาร
กับคณะกรรมการ เป็นเวลาอันสมควรจึงเสด็จเข้าอุโบสถ มีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาส และทรง
ถวายปัจจัยสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด ตลอดจนทรงถวายการรักษาโรคแก่เจ้าอาวาสด้วย ในโอกาสนี้
ได้ทอดพระเนตรจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดทำช่างมาเขียนภาพ
เกี่ยวกับคัมภีร์ชาดกบนฝาผนังอุโบสถ ทั้งนี้เพื่อเป็นการฟื้นฟูและรักษาศิลปะประจำชาติไว้มิให้
สูญหายไป เสร็จแล้ว เสด็จออกจากอุโบสถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและ
ลูกเสือชาวบ้านจากจังหวัดพัทลุง และจังหวัดใกล้เคียงเป็นจำนวนมากที่เดินทางมาร่วมในงาน
พระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์นำ ชินวโร ซึ่งเป็นพระภิกษุที่เป็นที่เคารพนับถือของราษฎร
ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดภาคใต้ สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์
พระที่นั่งกลับมายังท่าอากาศยานหาดใหญ่ ทรงเยี่ยมข้าราชการฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร
ตลอดจนพ่อค้า ประชาชน และลูกเสือชาวบ้านที่มาเผ่าทูลละอองธุลีพระบาทส่งเสด็จพระราชดำเนิน
เสร็จแล้ว จึงประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินมายังสนามบินบ้านทอน แล้ว
เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง กลับถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวคน์เมื่อเวลา ๑๙.๑๕ น.

วันเสาร์ที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๐๙.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า
สิรินธรเทพรัตนสุดา จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวคน์ ไปยังสนามบินบ้านทอน อำเภอ
เมืองนราธิวาส เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธี

ยกข้อฟ้าพระอุโบสถ วัดคูหาสวรรค์ ทรงเปิดศาลาจตุรมุขพระพุทธรูปรัตนไตรยชัยวัฒน์จตุรทิศ พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดพัทลุง และทรงเยี่ยมหน่วยเฉพาะกิจ จังหวัดพัทลุง ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดพัทลุง

เวลา ๑๑.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามหน้าศาลจังหวัดพัทลุง จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังวัดคูหาสวรรค์ ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดคูหาสวรรค์ เสด็จเข้าพลับพลาพิธี แล้วทรงศีล จบแล้วผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุงกราบบังคมทูลรายงานการสร้างพระอุโบสถ และกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกข้อฟ้าพระอุโบสถ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกข้อฟ้าพระอุโบสถ จากนั้น เสด็จเข้าพระอุโบสถ มีพระราชดำรัสกับเจ้าอาวาสในการนี้ ทรงถวายยารักษาโรคแก่เจ้าอาวาส และทรงถวายปัจจัยสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัดด้วย เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับพลับพลาพิธี พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งได้พระราชทานเงินดังกล่าวสำหรับใช้ในกิจการของวัด ต่อจากนั้น เสด็จออกทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณวัด แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังศาลาจตุรมุข ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปรัตนไตรยชัยวัฒน์จตุรทิศ เสด็จขึ้นศาลาจตุรมุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมแผ่นศิลาฤกษ์ และทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูปรัตนไตรยชัยวัฒน์จตุรทิศ เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังพลับพลาลูกเสือชาวบ้าน บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด เสด็จเข้าประทับในพลับพลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานธงประจำรุ่นแก่ประธานลูกเสือชาวบ้านจังหวัดพัทลุง จำนวน ๒๖ รุ่น จากนั้น ลูกเสือชาวบ้านกล่าวคำปฏิญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ลูกเสือชาวบ้านทุกคนไม่ว่ารุ่นใดก็ตามต่างก็รู้ดีว่ามีหน้าที่อะไร เนื่องจากได้ฝึกตนมาโดยดีแล้ว และได้ตั้งใจทำตัวเป็นคนที่มีประโยชน์ดังที่ได้ทวนคำปฏิญาณว่าจะทำประโยชน์ต่อส่วนรวมทุกเมื่อ ซึ่งคำปฏิญาณข้อนี้เป็นข้อที่สำคัญที่สุด เพราะนอกจากจะเตือนให้มีจิตใจเข้มแข็งแล้วยังเกิดความเบิกบานใจ ด้วยแน่ใจว่าได้ทำอะไรลงไป ทุกคนไม่ว่าจะเป็นลูกเสือชาวบ้านหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีหน้าที่รักษาความมั่นคงทั้งของตนเองและของส่วนรวม สำหรับหลักของการอยู่ดีกินดีนั้น อยู่ที่การรู้จักเอื้อเฟื้อเกื้อหนุนซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนในชาติ ฉะนั้น หากทุกคนมีความตั้งใจแน่วแน่เช่นนี้ก็จะเป็นหลักประกันว่าจะเกิดความมั่นคงขึ้นได้อย่างแน่นอน ที่ลูกเสือชาวบ้านได้รับผ้าผูกคอ ก็เป็นการเตือนใจให้ปฏิบัติตนให้ดี ส่วนที่ได้รับมอบธงประจำรุ่น ก็เพื่อเตือนให้มีความสามัคคีภายในรุ่น การมาร่วมประชุมกันในวันนี้ หมายความว่าจะต้องช่วยกันยึดมั่นรักษาความดีนี้ต่อไป

ลูกเสือชาวบ้านทั่วประเทศมีจำนวนกว่าหนึ่งล้านคนและต่างก็มีความรู้สึกเช่นเดียวกันว่าเป็นพี่น้องกัน ถ้าใครมีความดีอยู่ในตัว และมีความสามารถอย่างใดแล้ว ก็ควรแสดงออกมาเพื่อแลกเปลี่ยนกัน อันเป็นการช่วยเหลือกันและเพื่อเป็นกำลังใจแก่กัน ตลอดจนเพื่อรักษาความก้าวหน้า ความสงบสุข และความมั่นคงของประเทศชาติไว้ จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ราษฎร และลูกเสือชาวบ้านเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล ช่วยเหลือกิจการลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งได้พระราชทานเงินดังกล่าวแก่ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้าน เพื่อรับไปดำเนินการต่อไป เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านและราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัด ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษา และแจกจ่ายยาแก่ผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังหน่วยเฉพาะกิจ จังหวัดพัทลุง บ้านต้นไทร ตำบลบ้านนา อำเภอเมืองพัทลุง

เวลา ๑๕.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงฐานปฏิบัติการหน่วยเฉพาะกิจ จังหวัดพัทลุง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของ ยารักษาโรค และเหรียญสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแก่ผู้แทนหน่วย แล้วเสด็จเข้าที่ทำการ พันโท อมรรัตน์ เรืองสวัสดิ์ ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๒ กรมผสมที่ ๕ กราบบังคมทูลบรรยายสรุปสถานการณ์ทั่วไป และภารกิจในพื้นที่รับผิดชอบ จบแล้ว ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงทรงพระดำเนินทอดพระเนตรบริเวณที่ตั้งหน่วย และทรงเยี่ยมราษฎรบ้านต้นไทรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นั้น เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งมายังท่าอากาศยานหาดใหญ่ เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรว์พระที่นั่งกลับจังหวัดนครราชสีมา จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๐๕ น.

วันจันทร์ที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังสนามบินบ้านทอน อำเภอเมืองนราธิวาส เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ณ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๙ จังหวัดสงขลา และพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๙-๒๕๒๐ ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดสงขลา

เวลา ๑๔.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๙ แล้วเสด็จพระราชดำเนินเข้าพลับพลาพิธี ทรงศีล จบแล้ว ผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กราบบังคมทูลรายงานการก่อสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงกดปุ่มเปิดแพรคลุมป้ายพระบรมราชานุสาวรีย์ แล้วเสด็จพระราช ดำเนินไปยังลานพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ทรงวางพวงมาลา และทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าพลับพลาพิธี ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก จบแล้ว เสด็จออกทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท อยู่บริเวณนั้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังมหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ สงขลา เสด็จขึ้นหอสมุด ทรงฉลองพระองค์ครุย ตลอดจนทรงลงพระปรมาภิไธยและ พระนามาภิไธยในสมุดเยี่ยม ในโอกาสนี้ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้หม่อมเจ้าปิยะ รังสิต รังสิต เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินของมูลนิธิวิภาวดีรังสิต เพื่อ เป็นค่าใช้จ่ายในการสร้างบ้านโบราณแบบภาคใต้ สำหรับใช้ในโครงการศูนย์ส่งเสริมภาษาและ วัฒนธรรมภาคใต้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการทำนุบำรุงภาษาและศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเงินทุนดังกล่าวแก่มหาวิทยาลัย เพื่อรับไปดำเนินการ ต่อไป ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังหอประชุม เสด็จเข้าห้องพิธี อธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับกิจการและความก้าวหน้า ของมหาวิทยาลัย กราบบังคมทูลเบิกนิสิตและผู้สำเร็จการศึกษา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับ พระราชทานทุนภูมิพลและปริญญาบัตรการศึกษาบัณฑิต ตามลำดับ เสร็จแล้ว บัณฑิตกล่าวคำ ปฏิญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ผู้ที่ได้ผ่านการ ศึกษาชั้นสูงเช่นบัณฑิตในที่นี้ ตามปรกติ ย่อมมีความกระตือรือร้น และมีความปรารถนาอัน แรงกล้าที่จะนำเอาความรู้ ความคิด และทฤษฎีตามหลักวิชาที่ได้ศึกษามา ออกใช้ให้เป็นผลดีต่อ ชาติบ้านเมือง แต่ก็เป็นธรรมดาที่บางคนอาจประสบปัญหาเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติงานบ้าง เกี่ยวกับ ผู้ร่วมงานบ้าง ซึ่งทำให้รู้สึกติดขัด ถ้าประสบปัญหาแล้ว ไปถือเอาเป็นกำแพงกันเข้า ก็จะทำให้ งานชะงัก เสียเวลา เสียผลด้วยกันทั้งฝ่ายตนเอง ทั้งฝ่ายผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ก่อน ทางที่ดีที่สุดนั้น เมื่อเข้าทำงาน สมควรที่จะพยายามศึกษางาน กระบวนการปฏิบัติงาน ผู้ร่วมงานอันเป็นที่เกิดของ ปัญหาต่างๆ เป็นเบื้องต้นก่อน พิจารณาวินิจฉัยสิ่งเหล่านั้นด้วยความสุขุมรอบคอบ ประกอบด้วย เหตุผลที่แท้จริง ยอมสละเวลาศึกษาพิจารณาสักเล็กน้อยก็จะเห็นเหตุแห่งปัญหาว่าคืออะไร จุดใด ควรจะแก้ไขผ่อนปรน จุดใดควรจะทำโดยหนักแน่น กล่าวสั้นก็คือ จะสามารถแลเห็นลู่ทางปฏิบัติ อย่างถูกต้องโดยกระจ่างชัด และจะสามารถปฏิบัติงานโดยมีประสิทธิภาพเต็มเปี่ยมได้ในที่สุด จบแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับมายังหอสมุด ทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถเป็นเวลาพอสมควร จึงเสด็จออกหน้าหอสมุด พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นิสิตปัจจุบันเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

เป็นการส่วนพระองค์ และรับพระราชทานพระบรมราโชวาท พระราโชวาท และพระโอวาท ตามลำดับ เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรและนิสิตที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังท่าอากาศยานหาดใหญ่ เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินมายังสนามบินบ้านทอน จากนั้น ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๔๕ น.

วันพุธที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปทอดพระเนตรโครงการปรับปรุงคลองตากใบ และทรงเยี่ยมวัดพระพุทธ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงศาลาสามัคคีพัฒนา บริเวณหน้าสำนักงานสุขาภิบาลตากใบ ตำบลเจ๊ะเท อำเภอตากใบ ผู้อำนวยการกองประมงน้ำจืด กรมประมง เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลรายงานสรุปผลความก้าวหน้าของโครงการปรับปรุงคลองตากใบ อันเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์น้ำชนิดต่างๆ อาทิ ปลา กุ้ง และหอยพันธุ์ต่างๆ ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๕,๐๐๐ ไร่ นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งหลบคลื่นลม และจอดเรือของชาวประมงในหน้ามรสุม ต่อจากนั้น เสด็จลงท่อน้ำ ทรงปล่อยกุ้งกุลาดำ จำนวน ๕๐,๐๐๐ ตัว และกุ้งแชบ๊วย จำนวน ๒๐,๐๐๐ ตัว ลงในคลองตากใบ จากนั้นทอดพระเนตรการทดลองเลี้ยงปลากระพงขาว ซึ่งดำเนินการโดยสถานีประมงจังหวัดสงขลา ประมงจังหวัดนราธิวาส และอำเภอตากใบ เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอตากใบ เป็นเวลาอันสมควร เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังวัดพระพุทธ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ เสด็จเข้าศาลาการเปรียญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับ พระครูไพโรจน์ศาสนกิจ เจ้าอาวาส ตลอดจนทรงถวายยารักษาโรคแก่เจ้าอาวาส และทรงถวายปัจจัยสำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด ในกรณีนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะแพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในศาลาการเปรียญ ซึ่งได้ทรงรับราษฎรเหล่านั้นไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ เสร็จแล้ว เสด็จออกทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณวัดท่ามกลางสายฝน จากนั้น ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรกิจกรรมของกลุ่มทอผ้าวัดพระพุทธ ซึ่งเป็นโครงการตามพระราชดำริที่ดำเนินการโดยกรมพัฒนาชุมชน และสนับสนุนโดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เพื่อให้ราษฎรที่สนใจรู้จักใช้เวลาว่างจากการทำงานอาชีพให้เป็นประโยชน์ โดยฝึกหัดการทอผ้าและสานเสื่อกระจูดตามลวดลายดั้งเดิม เพื่อเป็นการรักษาและฟื้นฟูศิลปปะพื้นบ้านไว้มิให้สูญหายไป และยังจำหน่ายเป็นรายได้พิเศษอีกด้วย จากนั้น ทอด

พระเนตรแปลงสาธิตการปลูกถั่วลิสง และแปลงสาธิตปุยหมัก ซึ่งดำเนินการโดยสมาชิก
อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ดำเนินการโดยกรมส่งเสริมการเกษตรและสำนักงานเกษตร
อำเภอตากใบ เสร็จแล้ว ทอดพระเนตรกลุ่มส่งเสริมการตีเหล็ก ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกร
ใช้เวลาว่างจากการทำนาทำสวน มาฝึกฝนการตีเหล็กเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร เช่น มีด
ขวาน พร้า และพลั่ว ซึ่งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวมีราคาสูงมากขึ้น
ทุกที นอกจากนั้น ยังสามารถจำหน่ายเป็นรายได้สำหรับสมาชิกอีกด้วย โครงการนี้ กรมส่งเสริม
อุตสาหกรรมได้จัดหาครูฝึกสอน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต และเงินทุนดำเนินการให้ โดย
ได้รับความร่วมมือจากกรมพัฒนาชุมชน ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน
พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับไปดำเนินการสนับสนุนกิจการของกลุ่ม
ส่งเสริมตีเหล็ก สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึง
พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๑๙.๓๐ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง
พระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังสนามบินบ้านทอน อำเภอเมืองนราธิวาส
เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จ
การศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๙

เวลา ๑๔.๒๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แล้ว
ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต
หาดใหญ่

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เสด็จเข้า
อาคารสตางค์มงคลสุข ทรงฉลองพระองค์ครุย ทรงลงพระปรมาภิไธยและพระนามาภิไธยใน
สมุดเยี่ยม แล้วเสด็จพระราชดำเนินเข้าห้องพิธี อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
กราบบังคมทูลรายงานกิจการของมหาวิทยาลัย และขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส
พระราชทานปริญญาบัตรกิตติมศักดิ์ ปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ และ
ผู้สำเร็จการศึกษา ตามลำดับ ต่อจากนั้น นายกสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์สดุดีพระเกียรติ
คุณสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งได้พระราชทานปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
กิตติมศักดิ์แก่อธิการบดี เพื่อนำทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรม
ราชชนนีในโอกาสต่อไป เสร็จแล้ว นายกสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์สดุดีเกียรติคุณ
ตนกูอับดุลราห์มาน ซึ่งได้รับพระราชทานปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานปริญญาบัตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงคหกรรมศาสตร์ แก่ คุณอุบลรัตน์ มาลี จากนั้น คณะบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะแพทยศาสตร์ กราบบังคมทูลเบิกผู้สำเร็จการศึกษาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานปริญญาบัตร อนุปริญญาบัตร และเหรียญรางวัลเรียนดีตลอดหลักสูตรตามลำดับ เสร็จแล้ว ผู้ได้รับพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรกล่าวคำปฏิญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า นักศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นผู้มีโอกาสดี ที่ได้รับการศึกษา และฝึกฝนอย่างเต็มที่ และยังได้ลงมือปฏิบัติงานในพื้นที่ภูมิประเทศอันสมบูรณ์ จึงเชื่อถือว่าแต่ละคนคงจะมีความรู้แน่นหนา และมีความสามารถที่จะออกไปเป็นกำลังสร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง อนึ่งตามที่ปฏิญาณว่า จะรักษาศักดิ์และสิทธิ์แห่งปริญญาและอนุปริญญาโดยเคร่งครัดนั้น ก็มีความหมายสำคัญอย่างยิ่ง ในแง่หนึ่ง สำหรับทุกคนโดยตรง คำว่า “ศักดิ์” น่าจะตีความหมายว่ากำลังอำนาจทางวิชาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะปล่อยปลงละวางมิได้เป็นอันขาด หากแต่จะต้องรักษาฝึกฝนเพิ่มพูนให้เต็มเปี่ยมอยู่เสมอ การรักษาสีตฤณี จึงหมายถึงการรักษาความสำเร็จโดยชอบของตน ด้วยการนำเอากำลังวิชาการที่มีอยู่ไปสร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวมต่างๆ ให้บังเกิดขึ้น และให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น ชั้น บัณฑิตที่แท้มีคุณลักษณะและมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นดังกล่าวแล้ว ทุกคนในที่นี้ควรได้นำไปคิดพิจารณาและปฏิบัติตนปฏิบัติงาน ให้ตรงกับที่มีศักดิ์และสิทธิ์อยู่อย่างเต็มภาคภูมิ จบแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังห้องรับรอง ทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว เสด็จออกหน้าห้องรับรอง พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นิสิตปัจจุบันเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เป็นการส่วนพระองค์ ตลอดจนพระราชทานพระบรมราโชวาท พระราโชวาท และพระโอวาท จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะกรรมการบริหารมูลนิธิมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลรายงานกิจการของมูลนิธิ สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังท่าอากาศยานหาดใหญ่ ทรงเยี่ยมข้าราชการ พลเรือน ตำรวจ ทหาร พ่อค้า ประชาชน ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณท่าอากาศยาน จากนั้น ประทับเครื่องบินแอร์โรว์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินมายังสนามบินบ้านทอน อำเภอเมืองนราธิวาส แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง กลับถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๔๐ น.

วันศุกร์ที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๙.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ในงานเลี้ยงซึ่งกองทัพภาคที่ ๔ พร้อมด้วยข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหารของจังหวัดนราธิวาส ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่มาถวายอารักขาจัดถวาย ณ บริเวณ ทักษิณราชินีเวศน์

วันเสาร์ที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปยังสนามบินบ้านทอน อำเภอเมืองนราธิวาส เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดตรัง ทรงเยี่ยมหน่วยเฉพาะกิจตรัง ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดตรัง

เวลา ๑๓.๒๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินบ้านทอนแล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามกีฬาจังหวัดตรัง เสด็จเข้าพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน ผู้ว่าราชการจังหวัดตรังกราบบังคมทูลรายงานกิจการลูกเสือชาวบ้านจังหวัดตรัง และขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านรวม ๑๔ รุ่น เสร็จแล้ว ลูกเสือชาวบ้านกล่าวคำปฏิญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า กิจการลูกเสือชาวบ้านมีความสำคัญ สรุปได้คือ ทำให้ทุกคนมีโอกาสรู้จักกัน ซึ่งมีความหมายกว้างขวาง และลึกซึ้ง คนเราถ้าอยู่คนเดียว จะรู้สึกว่าเหงาและหากเกิดทุกข์ขึ้นก็จะมีผู้ใดช่วยปัดเป่าให้ แต่ถ้ามมีเพื่อนฝูงก็ยังมีความรู้สึกเป็นห่วงกันและสามารถปรึกษาหารือหาทางช่วยเหลือกันได้ ดังนั้น การฝึกลูกเสือชาวบ้านก็เพื่อให้ทำความรู้จักกัน อันเป็นส่วนสำคัญของการฝึกเพราะทำให้ทุกคนเกิดความรักกัน มีความอบอุ่นใจที่รู้ว่าไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว ตลอดจนสามารถช่วยเหลือกันในการยามทุกข์ นอกจากนั้น การจัดการฝึกเป็นรุ่น ทำให้เกิดวงการขึ้น แต่ละคนได้พบเพื่อนใหม่ซึ่งอาจจะต่างเพศ ต่างวัยและต่างศาสนา กัน แต่ก็ทำให้เกิดความเข้าใจกันไว้วางใจกัน ได้ความรู้ใหม่ที่กว้างขวาง ทั้งที่เป็นความรู้จากวิทยากร และความรู้ ความคิด ความเห็นที่แต่ละคนแลกเปลี่ยนกัน อันจะช่วยส่งเสริมอาชีพของแต่ละคนให้ก้าวหน้า ตลอดจนเป็นประโยชน์ในด้านการรักษาความปลอดภัยของส่วนรวม เมื่อฝึกเป็นรุ่น เป็นหมู่คณะ ก็ทำให้เกิดเป็นปึกแผ่น เกิดมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้ที่ประสบความเดือดร้อน และก่อให้เกิดความสามัคคีซึ่งเริ่มต้นมาจากการทำความรู้จักกันนั่นเอง จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธา ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนกิจการลูกเสือชาวบ้าน มูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสมทบจัดซื้อเครื่องบินทำฝนหลวงประจำภาคใต้ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านและราษฎรที่มาฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณนั้น ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะแพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ตลอดจนทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังหน่วยเฉพาะกิจตรัง ตำบลย่านตาขาว อำเภอย่านตาขาว

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงฐานปฏิบัติการณ์หน่วยเฉพาะกิจตรง เสด็จเข้าที่ทำการ ร้อยโท วันชัย สุกสี รองผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจตรง กองพันทหารราบที่ ๑ กรมผสมที่ ๕ กราบบังคมทูล บรรยายสรุปสถานการณ์ทั่วไปและภารกิจในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เสร็จแล้ว เสด็จออกหน้าที่ ทำการ พระราชทานสิ่งของ ยารักษาโรค และเหรียญสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แก่ผู้แทน หน่วยเฉพาะกิจ จากนั้น ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรบริเวณฐานปฏิบัติการณ์ และทรงเยี่ยม ราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นั้น เป็นเวลาอันสมควร จึงเสด็จพระราชดำเนิน โดยรถยนต์พระที่นั่งกลับมายังท่าอากาศยานจังหวัดตรง ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลี พระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณท่าอากาศยาน เสร็จแล้ว จึงประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับยังสนามบินบ้านทอน ต่อจากนั้นเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง กลับถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๓๐ น.

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๒๐.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ บริเวณทักษิณราชินีเวศน์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่กองทัพ ภาคที่ ๔ ข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร ของจังหวัดนครราชสีมา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารที่ถวายการรักษา ในโอกาสนี้ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทาน พระราชวโรกาสให้คุณหญิงชื่นจิตต์ สุขุม นำคณะกรรมการสมาคมนิสิตเก่ามหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ สมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพสงขลา และคณะกรรมการจัดงาน “ราตรีบุปผชาติ หาดใหญ่” เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศล สมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมทบทุนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (ภาคใต้) สมทบทุนช่วยเหลือทหาร ตำรวจตระเวนชายแดน (ภาคใต้) และโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย

วันอังคารที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ พระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปทอดพระเนตรโครงการต่าง ๆ ตลอดจน ทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่อำเภอระแงะ จังหวัดนครราชสีมา

ครั้งเสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านปลักยามู ตำบลตันหยงมัส ได้ทอดพระเนตรโค
พ้อพันธุ์ต่างประเทศ ซึ่งได้พระราชทานมาสำหรับให้บริการผสมพันธุ์กับแม่โคพื้นเมืองของ
ราษฎร อันเป็นการช่วยส่งเสริมการเลี้ยงโคพันธุ์ผสม จากนั้น ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตร
โครงการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งได้ดำเนินการขุดคูระบายน้ำออกจากพื้นที่เพาะปลูกในเวลา
น้ำท่วม ตลอดจนสำหรับใช้จ่ายน้ำเพื่อการชลประทานด้วย นอกจากนี้ทางโครงการยังได้จัด
เตรียมพื้นที่ดอนสำหรับปลูกแปลงหญ้า เพื่อใช้เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์อีกด้วย เสร็จแล้ว ทอดพระเนตร
แปลงสาธิตการปลูกกระถินสำหรับใช้เลี้ยงปศุสัตว์ และแปลงสาธิตปุ๋ยหมัก ตลอดจนทรงเยี่ยม
ราษฎรบ้านปลักยามู ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนิน
โดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังวัชรอุทยาน ตำบลตันหยงมัส ซึ่งเป็นสวนสาธารณะของ
อำเภอระแงะ ทรงพระดำเนินไปยังบ่อเลี้ยงกึ่งก้ามกรามสาธิต ทรงปล่อยลูกกึ่งก้ามกราม
จำนวน ๑๐,๐๐๐ ตัวลงในบ่อ แล้วทรงปล่อยลูกปลานิล จำนวน ๘,๐๐๐ ตัวลงในบ่อเลี้ยง
ปลานิลสาธิต ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสให้เจ้าหน้าที่ประมงจังหวัด
พิจารณาปลูกพืชที่เหมาะสมตามขอบบ่อ เช่น ผักบุ้ง เพื่อเป็นการช่วยยึดดินตามตลิ่งไม่ให้ทลาย
และช่วยให้น้ำไม่เน่าเสีย ตลอดจนสามารถเก็บมาบริโภคได้ด้วย จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎร
ตลอดจนครูและนักเรียนอำเภอระแงะที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายใน
สวนสาธารณะ เป็นเวลาอันสมควร จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังโรงเรียน
บ้านกาหนัวะ ตำบลกาลิซา ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่บริเวณหน้าอาคารเรียน
และได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรการประปาบ้านกาหนัวะ ซึ่งดำเนินการและดูแลโดยกรรมการ
หมู่บ้าน จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโครงการทำนาปีสองครั้ง ในเนื้อที่ ๑,๕๐๐
ไร่ ดำเนินการโดยกรรมการกลุ่มทำนาของหมู่บ้านกาหนัวะ ซึ่งมีแผนงานที่จะทำต่อไปคือ ขยาย
คูส่งน้ำเข้าพื้นที่นา ฝักอบรมสมาชิกใหม่ และขยายเนื้อที่ทำนาปีละสองครั้ง ตลอดจนส่งเสริม
การใช้ปุ๋ยหมักในนาข้าว ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสให้เจ้าหน้าที่
กรมชลประทานพิจารณาทำโครงการอ่างเก็บน้ำเล็กๆ แบบประหยัดบริเวณร่องน้ำในภูเขา เพื่อให้
สามารถจ่ายน้ำมายังพื้นที่นาในหมู่บ้านต่างๆ ในเขตตำบลกาลิซา ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด ๔,๐๐๐ ไร่เศษ
ได้ตลอดปี เพื่อให้สามารถทำนาได้ปีละสองครั้ง สำหรับทางกรรมการหมู่บ้านก็ควรพิจารณา
จัดตั้งกองทุนสำรองฉุกเฉินสำหรับส่วนรวมขึ้น เพื่อจะได้สามารถใช้ในโครงการเร่งด่วนหรือใน
ภาวะฉุกเฉินของหมู่บ้านได้ทันทั่วถึง ต่อเมื่อได้งบประมาณสนับสนุนมาภายหลัง ก็นำไปทดแทน
หมุนเวียนเช่นนี้ต่อไป จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนินไปยังมัสยิด
ดารุลมะมูรี ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แก่อิหม่าม เพื่อสำหรับใช้ในการบูรณะ
มัสยิด และโรงเรียนสอนศาสนา สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง
ต่อไปยังบ้านซีโป ตำบลเฉลิม เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ น้ำตกซีโป ครั้นทรง

พักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนิน ไปยังศูนย์กลุ่มพัฒนาศึกษาโรงเรียนบาโงสะโต ตำบลบาโงสะโต ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่หน้าอาคารเรียน สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะแพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ตลอดจนทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป เพื่อทอดพระเนตรโครงการจัดตั้งหมู่บ้านสหกรณ์ปืเหล็ง บ้านปืเหล็ง ตำบลมะรุโบออก ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ ๓๓,๐๐๐ ไร่ และทางราชการได้ทำการสำรวจพื้นที่ไปแล้วเป็นบางส่วน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทอดพระเนตรบริเวณพื้นที่โครงการ และทอดพระเนตรแผนผังแสดงการจัดหมู่บ้านสหกรณ์ ในการนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริว่า การจัดหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านควรจัดตามลุ่มน้ำ และระดับพื้นที่ตามความเหมาะสม โดยจัดแหล่งน้ำชลประทาน การสาธิตเกษตรกรรมและประมง โรงเรียน อนามัยของตนเองให้ครบทั้งระบบ สำหรับกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของแต่ละหมู่บ้าน โดยมีกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้บริหารกิจการ โดยเฉพาะในเรื่องการพิจารณารับสมัครใหม่ ส่วนทางราชการก็ควรมีโครงการจัดส่งผู้เชี่ยวชาญทั้งทางเกษตรกรรม สหกรณ์ และชลประทานเข้าไปช่วยเหลือด้วย ตลอดจนให้สวัสดิการพอสมควร เรื่องสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการเตรียมแหล่งน้ำเพื่อการชลประทาน ซึ่งน่าจะขุดคลองเก็บน้ำยาวไปตามแนวเชิงเขา เพื่อคักน้ำสำหรับจ่ายไปตามคลองซอยไปยังพื้นที่เพาะปลูก เสร็จแล้วทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ เมื่อเวลา ๒๐.๐๐ น.

วันพุธที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปทอดพระเนตรโครงการชลประทาน ลิปะสะโง และโครงการจัดที่ดินช่วยเหลือชาวนา ชาวไร่ หุ่งลิปะสะโง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณคุน้ำส่งน้ำสายใหญ่ สายที่ ๑ บ้านยาบี ตำบลยาบี ทรงพระดำเนินไปตามคันคูส่งน้ำ ซึ่งกรมชลประทานได้ดำเนินการขุด โดยในระยะนี้ต้องใช้เครื่องสูบน้ำทำการสูบน้ำจากคลองยาบี เพื่อส่งน้ำไปเข้าคลองส่งน้ำแล้วจ่ายน้ำเข้าพื้นที่เพาะปลูกของราษฎร ซึ่งทำให้ทำนาได้ปีละครั้งในพื้นที่บางแห่ง เป็นเนื้อที่ประมาณ ๒๑,๐๕๐ ไร่ อันเป็น

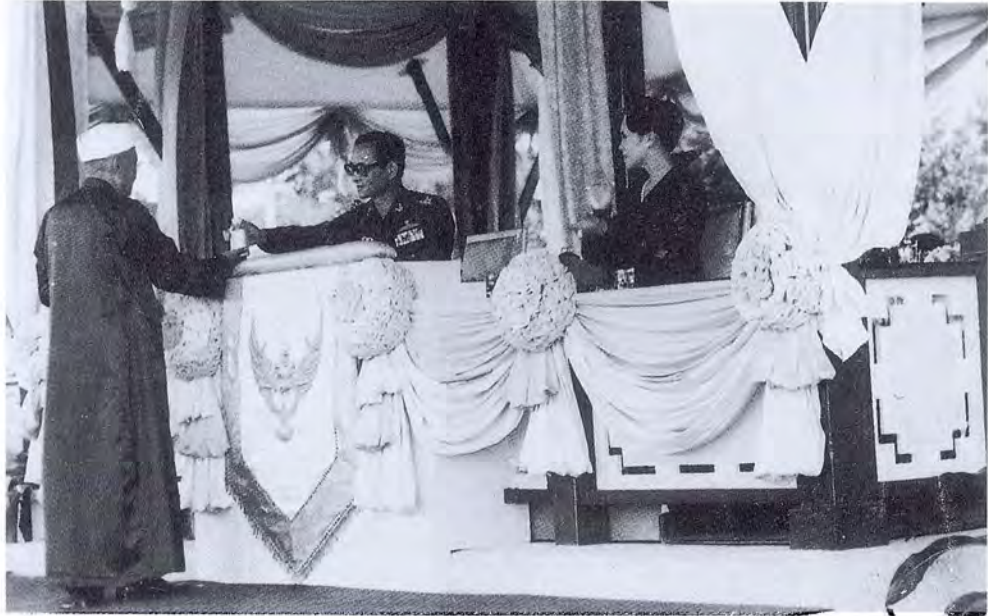
การช่วยเหลือเฉพาะกาล ต่อเมื่อดำเนินการขุดคลองระบายน้ำสายใหญ่ของโครงการชลประทานปัตตานีเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงจะสามารถระบายน้ำออกจากพื้นที่ที่มีน้ำขังเนื้อที่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ไร่ ในเขตตำบลลิปะสะโงในระยะฤดูฝน ซึ่งแม้ว่าธรรมชาติระบายออกไม่ทัน เพื่อจัดสรรเป็นที่เพาะปลูกสำหรับราษฎรเข้าทำกิน นอกจากนั้นยังจะทำให้มีน้ำสำรองเพื่อการชลประทานได้ตลอดปีอีกด้วย เนื่องจากคลองระบายน้ำสายใหญ่มีประตูบังคับน้ำทั้งทางปากคลองและปลายคลอง เพราะฉะนั้นในช่วงฤดูแล้งจึงสามารถปิดประตูบังคับน้ำด้านปลายคลอง เพื่อหนูนน้ำให้ไหลเอ่อเข้าไปตามคูส่งน้ำสายใหญ่และสายซอยไปตามระดับความสูงของพื้นที่ โดยไม่ต้องใช้เครื่องสูบน้ำอีกต่อไป ในกรณีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสว่า สำหรับบริเวณที่ลุ่มระหว่างคลองระบายน้ำและคลองส่งน้ำที่มีน้ำขังตลอดปี หากพิจารณาจัดเป็นบ่อเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ ก็จะเป็นประโยชน์กับราษฎรที่ต่อไปจะเข้าทำกินในโครงการนี้ และก่อนที่จะจัดราษฎรเข้าทำกินในพื้นที่ดังกล่าว ทางเจ้าหน้าที่ทั้งฝ่ายอำเภอ จังหวัด และฝ่ายเกษตรทุกหน่วย จะต้องร่วมประชุมชี้แจงให้ราษฎรเข้าใจถึงการไ้ที่ดินและน้ำให้ถูกต้องตามหลักวิชา ตลอดจนส่งเสริมการปลูกพืชชนิดที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ในกรณีนี้ ทรงเยี่ยมราษฎรบ้านยาบี และราษฎรจากหมู่บ้านใกล้เคียงที่ร่ายทางเฝ้าหูลละอองธุลีพระบาทอยู่ตามคันคูส่งน้ำ ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ต่อไปยังบ้านลิปะสะโง ตำบลลิปะสะโง เสด็จเข้าศาลาประชาคม รองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี กราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับโครงการจัดที่ดินช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ทุ่งลิปะสะโง ตามพระราชดำริ เนื้อที่ ๑๕,๘๔๕ ไร่ เพื่อจัดเป็นหมู่บ้านสหกรณ์ จำนวน ๓ หมู่บ้าน โดยแต่ละหมู่บ้านจะมีกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้วางนโยบายการดำเนินงานกิจการของหมู่บ้าน ส่วนกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของหมู่บ้าน แต่สมาชิกหมู่บ้านจะมีสิทธิ์ทำกินในที่ดินจัดสรรไปตลอดชั่วลูกชั่วหลาน สำหรับส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ควบคุมให้มีการดำเนินการไปตามนโยบายที่วางไว้ ตลอดจนให้ความสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทั้งด้านวิชาการเกษตรและสวัสดิการสมาชิก ในการจัดพื้นที่เกษตรกรรมสำหรับการปลูกข้าว พืชไร่ และทุ่งเลี้ยงสัตว์ ก็ทำตามความเหมาะสมของพื้นที่ ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทอดพระเนตรแผนผังแสดงการจัดแบ่งที่ดินทุ่งลิปะสะโง ส่วนที่ ๑ จำนวน ๔,๓๗๕ ไร่ ซึ่งแสดงบริเวณการวางผังที่อยู่อาศัย และพื้นที่เกษตรกรรมของแต่ละหมู่บ้าน การนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า การจัดสรรแปลงที่ดินเพาะปลูกสำหรับราษฎรแต่ละครอบครัวนั้นไม่ควรจัดตายตัว เป็นเนื้อที่เท่ากันหมดทุกแปลง เพราะภูมิประเทศในโครงการแต่ละแห่งมีลักษณะไม่เหมือนกัน ตลอดจนคุณภาพดินและการได้รับน้ำเพื่อการชลประทานก็อาจไม่เท่ากัน จึงสมควรจัดให้มีลักษณะยืดหยุ่นบ้าง โดยทำการสำรวจพื้นที่ทั้งหมดให้ละเอียด เพื่อความเป็นธรรมสำหรับสมาชิกทุกครอบครัว เสร็จแล้วทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรเครื่องนวดข้าว และเครื่องสีข้าวโดยใช้กำลังคน ดำเนินการออกแบบและจัดสร้างโดยสำนักงานชลประทานที่ ๒ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ เพราะสามารถสร้างได้เอง โดยใช้วัสดุราคาถูก นอกจากนั้นยังเป็นการประหยัดน้ำมันเชื้อเพลิงอีกด้วย จากนั้นทรงเยี่ยมราษฎรอำเภอหนองจิก

ที่ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้คณะแพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ตลอดจนทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๓๕ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปพระราชทานโล่รางวัลแก่โรงเรียนที่จัดการศึกษาดิเด่น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาคัดเลือกแล้ว และพระราชทานรางวัลแก่คณะครูโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ พระราชทานเข็มพระปรมาภิไธยย่อ ภปร. แก่กรรมการอิสลามประจำจังหวัด ๑๓ จังหวัดภาคใต้ และพระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดยะลา ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดยะลา

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงสวนสาธารณะสนามโรงพิธีช้างเผือก ตำบลสะเต็ง อำเภอเมืองยะลา เสด็จเข้าพลับพลาพิธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการกราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับกิจการโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ต่อจากนั้น เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กราบบังคมทูลเบิกผู้แทนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่จัดการศึกษาดิเด่น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาคัดเลือกแล้ว ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานโล่รางวัล และครูโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามฝ่าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานรางวัลประจำปีการศึกษา ๒๕๑๙ เสร็จแล้ว รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย กราบบังคมทูลรายงาน และกราบบังคมทูลเบิกกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ๑๓ จังหวัดภาคใต้ ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานเข็มพระปรมาภิไธยย่อ ภปร. เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การเป็นกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนั้น นับได้ว่าเป็นการเสียสละและเป็นเกียรติอย่างสูง เพราะผู้แทนทำหน้าที่นี้เป็นผู้ที่ได้รับความยกย่องไว้วางใจจากอิสลามิกบริษัทในจังหวัดให้เป็นผู้นำทางศาสนา จึงต้องสละเวลาและประโยชน์ส่วนตัวเป็นอันมากทำหน้าที่สั่งสอนศาสนารวม และรักษาสันติสุขให้บังเกิดแก่ประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้จะมีหน้าที่ปฏิบัติงานในฐานะผู้นำทางศาสนาแล้ว ยังมีหน้าที่ช่วยเหลือทางราชการให้สามารถดำเนินงานบำรุงส่งเสริมความสงบเรียบร้อย ความอยู่ดีกินดี ความสามัคคี และความเข้าใจอันดีในกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอีกด้วย ภารกิจทั้งสองด้านถึงจะมีความแตกต่างกันบ้างในวิธีการปฏิบัติ แต่ก็มีหลักการสำคัญทางปฏิบัติเช่นเดียวกัน คือต้องกระทำด้วยความตั้งใจจริง ซื่อตรงสุจริต และมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเป็นที่ตั้ง ทุกคนได้รับ

วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๒๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปพระราชทานโล่รางวัลแก่โรงเรียนที่จัดการศึกษาดีเด่น และคณะครูโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม และพระราชทานธงรุ่นลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดยะลา

วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๒๐

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมผู้ที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสจากกระเบิดซึ่งมีผู้ลอบนำมาวางไว้บริเวณสวนสาธารณะ และเข้ารับการรักษาตัว ณ โรงพยาบาลยะลา

ตำแหน่งอันมีเกียรติแล้ว ควรอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงตามหลักการนี้ด้วยความเข้มแข็ง เสียสละ เพื่อความผาสุกและมั่นคงปลอดภัยของเราทุกคน สำหรับผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาใน โรงเรียนทั้งหลายนั้น ควรระลึกไว้เสมอว่าการศึกษาทั้งด้านวิชาการ ทั้งด้านศาสนาเป็นสิ่งสำคัญ มาก เพราะเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้บุคคลช่วยตัวเองได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีความรู้ ทางวิชาการ มีธรรมะในศาสนาเป็นหลักทางความประพฤติและจิตใจให้เป็นคนที่สุดจริตยุติธรรม และขยันขันแข็งด้วยแล้ว ย่อมสามารถประกอบกิจการงานหาเลี้ยงชีพ และดำรงชีวิตอยู่ได้โดยมั่นคง และสวัสดิ และผู้ที่ตั้งตัวได้มั่นคงเช่นนี้ ย่อมจะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตัวและ ครอบครัวได้ยิ่งขึ้น ยิ่งกว่านั้นยังสามารถเผื่อแผ่ความดี ความเจริญของตัวให้เป็นประโยชน์ถึง ส่วนรวมได้อีกด้วย ทุกคนจึงควรจะร่วมมือกันให้พร้อมทุกฝ่ายเพื่อดำเนินงานด้านการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญยิ่งนี้ต่อไปโดยเต็มความสามารถ เพื่อให้การพัฒนาบุคคลและบ้านเมืองอันเป็นการ รักษาความปลอดภัยมั่นคงส่วนหนึ่งของประเทศของเราได้บรรลุจุดหมายโดยสมบูรณ์ บริบูรณ์ จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลากราบบังคมทูลรายงานกิจการลูกเสือชาวบ้านจังหวัดยะลา จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านจังหวัดยะลา จำนวน ๕ รุ่น จากนั้น ลูกเสือชาวบ้านกล่าวคำปฏิญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทาน พระบรมราโชวาท ความว่า วันนี้นับเป็นโอกาสที่พิเศษ เพราะมีทั้งพิธีมอบรางวัลแก่โรงเรียน ปอเนาะและเข้มที่ระลึกแก่กรรมการอิสลาม ตลอดจนพิธีมอบธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน การที่มีการให้การศึกษาที่ดีและมีกรรมการอิสลามที่เข้มแข็งนั้น ย่อมทำให้เกิดความมั่นคงขึ้น ส่วนการ ฝึกลูกเสือชาวบ้านให้มีความรู้ความเข้มแข็ง รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนรู้จักรักษา ความเรียบร้อยในสถานการณ์ที่ต้องการความใจเย็นเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อเกิด เหตุการณ์ร้ายแรงขึ้น หากปรองดองกัน ให้กำลังใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักสงบจิตสงบใจ ก็จะสามารถจัดกัยันตรายและรักษาสถานการณ์ไว้ได้โดยดี ในการนี้ ทุกคนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ ของตนตามที่ได้ปฏิญาณไว้ และรักษาคุณสมบัติที่ดีไว้ต่อไป เพราะจะเป็นผลดีต่อทั้งตนเอง ส่วนรวม และชาติบ้านเมือง ตลอดจนเป็นศรีสง่าของคนไทยทั้งปวง แม้ว่าจะมีภาษาและ ขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างกันก็ตาม จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มี จิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลช่วยเหลือ กิจการลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งได้พระราชทานเงินดังกล่าวให้แก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้าน ไปดำเนินการต่อไป

เวลา ๑๖.๑๐ น. เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านและราษฎรที่เฝ้าทูล ละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณนั้น ทรงพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับ ราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะแพทย์ที่โดยเสด็จ พระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ตลอดจนทรงรับไว้เป็น คนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์

เวลา ๑๗.๓๕ น. เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังโรงพยาบาลยะลา เพื่อทรงเยี่ยมผู้ที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสจากการระเบิดซึ่งมีผู้ลอบนำไปวางไว้ ณ บริเวณสวนสาธารณะ สนามโรงพิธีช้างเผือก ในขณะที่ราษฎรเป็นจำนวนมากกำลังรอเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จพระราชดำเนินอยู่ ทรงพระราชปฏิสันถารกับผู้ได้รับบาดเจ็บ ตลอดจนญาติมิตรของผู้บาดเจ็บเหล่านั้นอย่างทั่วถึง ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ในขบวนเสด็จพระราชดำเนินให้คำแนะนำช่วยเหลือในการรักษาพยาบาล และทรงรับผู้บาดเจ็บเหล่านั้นเป็นคนที่ใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ จากนั้น เสด็จลงทรงเยี่ยมผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ดังกล่าวที่อาการไม่สาหัส ซึ่งเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่บริเวณหน้าอาคารผู้ป่วยฉุกเฉิน เสร็จแล้ว จึงประทับรถยนต์พระที่นั่งเมื่อเวลา ๑๙.๐๕ น. เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๐๕ น.

วันศุกร์ที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ไปยังสนามบินบ้านทอน อำเภอเมืองนราธิวาส เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกข่อฟ้าอุโบสถวัดโคกสมานคุณ และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดสงขลา

เวลา ๑๔.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดโคกสมานคุณ อำเภอหาดใหญ่ เสด็จเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย แล้วทรงศีล จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานการก่อสร้างอุโบสถ และกราบบังคมทูลขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกข่อฟ้าอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ไปยังแท่นที่ประดิษฐานข่อฟ้า ทรงประกอบพิธียกข่อฟ้าอุโบสถ พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ต่อจากนั้น เสด็จเข้าอุโบสถ มีพระราชดำรัสกับพระราชรัตนติกเจ้าอาวาส ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาส สำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด เสร็จแล้ว เสด็จออกจากอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นธรรมบูชาที่บริเวณหน้าอุโบสถ จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา กราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศลเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานของที่ระลึก เสร็จแล้ว ทรง

วันศุกร์ที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๒๐
ทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าพระอุโบสถ
และทรงพระราชปฏิสันถารกับ
ราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ณ บริเวณวัดโคกสमानคุณ อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา

พระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรกับลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลาม ภายในบริเวณวัด ทรงพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะแพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ผู้ป่วยเจ็บ ตลอดจนทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง กลับยังท่าอากาศยานหาดใหญ่ ทรงเยี่ยมข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พลเรือน ตลอดจนพ่อค้าประชาชนที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้น เสร็จแล้ว จึงประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพมหานคร แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเมื่อเวลา ๒๑.๑๕ น.

วันเสาร์ที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเป็นประธานในงานพิธี “วันมหิดล” และพระราชทานปริญญาบัตร ประกาศนียบัตร ชั้นสูง และอนุปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๙-๒๕๒๐ ณ โรงพยาบาลศิริราช

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูง ย่อมมีความปรารถนาอันแรงกล้า ที่จะนำความรู้ความสามารถทางวิชาการออกไปปฏิบัติตามหลักทฤษฎีที่ได้ศึกษามาให้สำเร็จผลโดยเร็ว จึงเข้าใจได้ว่า ท่านทั้งหลายก็มีความตั้งใจอย่างนั้นเหมือนกัน ในการปฏิบัติงานต่อไป ข้าพเจ้าใคร่ขอให้ท่านลองคิดพิจารณาดูว่า คนทุกคน ไม่ว่าจะชาวกรุง หรือชาวชนบท ไม่ว่าจะมีการศึกษามากหรือน้อยอย่างไร ย่อมมีจิตใจเป็นอิสระ มีความคิดเห็น มีความพอใจ มีรสนิยม เป็นของตนเอง ไม่ชอบการบังคับ นอกจากนั้น ยังจะมีขนบธรรมเนียม มีแบบแผนในความประพฤติปฏิบัติเฉพาะเหล่าเฉพาะถิ่น อีกด้วย การที่ท่านจะนำสิ่งต่างๆ ไปมอบให้ หรือไปแนะนำสั่งสอนโดยรับร้อนให้ได้ผลทันใจ บางทีจะรู้สึกขลุกขลักติดขัดไม่น้อย อย่างเช่นจะนำหลักวิชาโภชนาการไปแนะนำคนในชนบท อาจยังไม่ยอมรับ ไม่ยอมบริโภคตามคำแนะนำของท่านทันทีทันใด ไม่ใช่เพราะไม่เชื่อฟังหรือขัดขืน แต่อาจเป็นการขัดกับความเคยชินและความนิยมของเขาที่มีอยู่ก่อน ท่านไม่ควรยอมปล่อยให้ปัญหาอย่างนี้เป็นสาเหตุให้เกิดความไม่พอใจ ขัดใจ หรือท้อถอยขึ้น เพราะจะทำให้งานทุกอย่างหยุดชะงักและล้มเหลว ควรอย่างยิ่งที่จะต้องอดทนและพยายามทำหน้าที่ต่อไป ด้วยปัญญาด้วยความปรารถนาดีและความรอบคอบสุขุม เมื่อได้ปฏิบัติอย่างเต็มที่ด้วยความหวังดีและบริสุทธิ์ใจโดยถูกต้องแล้ว ถึงหากจะได้ผลน้อยไปล่าช้าไปบ้าง ก็ควรจะพอใจแล้ว คนทุกคน ตาม

ปรกติย่อมมีความจริงใจเชื่อใจในกันและกัน ถ้าท่านปฏิบัติงาน ปฏิบัติตนถูกต้องโดยความบริสุทธิ์ใจและจริงใจต่อผู้อื่นแล้ว จะทำงานให้บรรลุความสำเร็จได้แน่นอน

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับไปประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

วันจันทร์ที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ไปทรงเยี่ยมหน่วยทหารสมาชิกนิคมพัฒนาภาคใต้ และราษฎรในพื้นที่อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงที่ว่าการอำเภอแว้ง ได้เสด็จลงจากรถยนต์พระที่นั่ง ทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในสนามหน้าที่ว่าการอำเภอแว้ง เป็นเวลาครึ่งชั่วโมง จึงได้เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังที่บังคับการหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาส ณ บริเวณบ้านนิคมพัฒนา ตำบลมาโมง กิ่งอำเภอสุคริน อำเภอแว้ง ได้ทอดพระเนตรยุทโธปกรณ์ที่ยึดได้จากขบวนการโจรคอมมิวนิสต์ และพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจ และพลโท ปิ่นธรรมศรี แม่ทัพภาคที่ ๔ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับการกิจของหน่วยฯ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ พระราชทานถุงของขวัญ สิ่งของ และพระเครื่องแก่ผู้แทนหน่วยเฉพาะกิจ แล้วทรงพระดำเนินทอดพระเนตรบริเวณที่บังคับการ ด้วยความสนพระราชหฤทัย จากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังฐานปฏิบัติการ กองร้อยทหารราบที่ ๕๒๑ บ้านไอบาโจ ตำบลมาโมง กิ่งอำเภอสุคริน อำเภอแว้ง เพื่อพระราชทานถุงของขวัญและสิ่งของ ทอดพระเนตรบริเวณฐานปฏิบัติการและทรงเยี่ยมทหารที่ปฏิบัติการอยู่ ณ ที่นั้น เสร็จแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินไปยังที่ทำการโครงการอพยพชาวเขาไร่ บ้านไอบาโจ ตำบลมาโมง กิ่งอำเภอสุคริน อำเภอแว้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพันธุ์ข้าวให้กับสมาชิกนิคมพัฒนาภาคใต้ แล้วทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกข้าวภายใต้โครงการสาธิตการปลูกข้าว เพื่อสนองพระราชดำริที่ได้เคยพระราชทานไว้ให้เจ้าหน้าที่นิคมได้ปลูกพันธุ์ข้าวต่างๆ เพื่อสาธิตให้ชาวเขาไร่ที่อพยพ

มาจากจังหวัดต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาค ได้ทราบถึงหลักวิชาการที่ถูกต้อง สำหรับภูมิประเทศในพื้นที่นั้น การนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมแก่นายศักดิ์สิทธิ์ ชุ่มสาย ณ อยุธยา ผู้ปกครองนิคม ว่า ควรจะใช้ไหล่เขาเป็นที่ปลูกพันธุ์ข้าวที่ใช้น้ำน้อย โดยทดลองปลูกใน ลักษณะขั้นบันได และใช้ยอดเขาเป็นที่ปลูกต้นยาง ส่วนการส่งน้ำนั้น น่าจะให้กรมชลประทานทำ ฝ่ายเล็กๆ กันลำธารตามทางน้ำบนเขา แล้วต่อท่อคอนกรีต หรือไม้ไผ่มายังที่ซึ่งจะปลูกพันธุ์ข้าวที่สามารถเจริญเติบโตได้ ถึงแม้จะมีปริมาณน้ำหล่อเลี้ยงเล็กน้อยซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้มีข้าว อีกประเภทหนึ่ง นอกเหนือจากข้าวไร่ และข้าวนาดำ ไว้สำหรับสมาชิกนิคมได้บริโภค ทั้งนี้ต้อง ไม่ละทิ้งการสาธิตการปลูกสวนยาง และการทำยางแผ่นควบคู่กันไป เพื่อส่งเสริมการปลูกต้นยาง ซึ่งเป็นอาชีพหลักของราษฎรในเขตอำเภอวัง โดยจำเป็นต้องจัดหาเครื่องมือทำยางแผ่นที่มีคุณภาพดี แต่มีราคาขยับเยา ไม่เปลืองทุนทรัพย์ของสมาชิกนิคมมาก เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นสะตอ แล้วทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูล ละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ตลอดจนทอดพระเนตรการฝึกวิชาชีพตัดผมและการจักสาน สิ่งของด้วยย่านลิเภา และหวาย อีกทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ผู้ป่วยเจ็บโดยทั่วถึง จึงได้เสด็จ พระราชดำเนินจากที่ทำการโครงการอพยพชาวนาชาวไร่ ไปยังบริเวณหมวดปิ่นเล็กที่ ๓ ของ หน่วยเฉพาะกิจนราธิวาส บ้านโต๊ะโมะ ตำบลมาโมง กิ่งอำเภอสุคีริน อำเภอวัง ครั้นเสด็จพระราช ดำเนินถึงเมื่อเวลา ๑๖.๓๕ น. ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน เป็นเวลาอันสมควร จึงทรงเยี่ยมหมวดปิ่นเล็กที่ ๓ และพระราชทานยาเพื่อใช้ในยามจำเป็น แล้วประทับรถยนต์ พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๑๕ น. ถึงพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์เมื่อ เวลา ๒๐.๓๐ น.

วันพุธที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ พระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักทักษิณ ราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่อำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงที่ว่าการอำเภอเมืองหรือเสาะ เมื่อเวลา ๑๖.๓๐ น. นายวัชร สิงควิบูลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส กราบบังคมทูลรายงานและกราบบังคมทูลเบิกนาย มนูญ พร้อมมูล นายอำเภอหรือเสาะ และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของอำเภอ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลี พระบาท แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่มารอรับเสด็จอยู่เป็นจำนวนมาก ณ บริเวณสนามหน้าที่ว่าการอำเภอหรือเสาะเป็นเวลาชั่วโมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดย

เสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและแจกจ่ายยาแก่บุคคลเหล่านั้นโดยถ้วนทั่ว จึงเสด็จพระราชดำเนินไปยังมัสยิดมุฮัมมัดียะห์ ตำบลเรือเสาะ เมื่อเสด็จข้ามมัสยิดแล้ว คณะกรรมการ มัสยิดมุฮัมมัดียะห์ ทำพิธีน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายการรับเสด็จ และนายทะยืออาหะมะ อาแวปือ ในนามของอิหม่าม กราบบังคมทูลรายงานการก่อสร้างมัสยิดด้วยเงินที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อมพระราชทาน และด้วยเงินที่ประชาชนอำเภอเรือเสาะได้ร่วมสมทบโดยเสด็จ พระราชกุศล เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯโปรดกระหม่อม พระราชทานเงินเพื่อการบำรุงมัสยิดต่อไป และพระราชทานยาเพื่ออิหม่ามใช้ร่วมกับราษฎร แล้วทรงพระดำเนินรอบมัสยิด เพื่อทอดพระเนตรผลการก่อสร้าง และทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้า ทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังสำนักสงฆ์สวนธรรม ตำบลเรือเสาะ

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงและเสด็จเข้าศาลาการเปรียญแล้ว ทรงจุดธูปเทียนบูชา พระรัตนตรัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสและทรงถวายปัจจัย ตลอดจน ทรงถวายยาเพื่อพระภิกษุสงฆ์ได้ใช้ร่วมกับราษฎรในยามจำเป็นแก่พระครูสังฆรักษ์ เจ้าสำนัก แล้วทรงพระดำเนินไปทรงปลุกต้นราชพฤกษ์ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลุกต้นพิกุล จากนั้นได้ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยม ตลอดจนได้มีพระราชปฏิสันถารกับ ผู้ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นั้น เป็นเวลาอันสมควร จึงได้ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับเมื่อเวลา ๑๘.๔๐ น. ถึงพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๐๐ น.

วันศุกร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ เสด็จพระราชดำเนินกลับจากการแปรพระราชฐาน เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดภาคใต้ สู่ กรุงเทพมหานคร

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินบ้านทอน ได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ คณะลูกเสือชาวบ้าน เทศบาลเมืองนราธิวาส รุ่น ๒๑๙/๓ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าฯ ทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนจัดทำผ้าผูกคอลูกเสือชาวบ้าน และ เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เสร็จแล้ว ทรงพระราชปฏิสันถารกับคณะข้าราชการ พ่อค้าประชาชนโดยทั่วถึง แล้วจึงเสด็จขึ้นประทับเครื่องบิน แอปโพรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับสู่กรุงเทพมหานครเมื่อเวลา ๑๗.๔๐ น. ถึงพระตำหนัก จิตรลดาภิเษกเมื่อเวลา ๒๑.๑๐ น.

ตุลาคม

วันพุธที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นาย จี. เจ. มาลิก เอกอัครราชทูตอินเดียประจำประเทศไทย เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบถวายบังคมลาในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ ต่อจากนั้น

เวลา ๑๖.๕๐ น. นายลูค เลมาแกร์ส เอกอัครราชทูตเบลเยียมประจำประเทศไทย และภริยา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบถวายบังคมลาในโอกาสที่พ้นจากตำแหน่งหน้าที่

วันศุกร์ที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๒.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ พระราชินีไอศวรรย์ รัชยลักษมี เทวี ซาห์ แห่งเนปาล พร้อมด้วยพระราชวงศ์ที่ได้เสด็จมาเยือนประเทศไทยเป็นการส่วนพระองค์ เฝ้า

ในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงพระกระยาหาร
กลางวันด้วย

วันอาทิตย์ที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๐

เวลา ๑๖.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ
สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระ
บรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต
ไปทรงวางพวงมาลา ณ พระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลาน
พระราชวังดุสิต ต่อจากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน
เนื่องในวันปิยมหาราชเป็นการส่วนพระองค์ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง

เวลา ๑๘.๑๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนัก
จิตรลดารโหฐาน พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระราชวโรกาส
ให้คณะกรรมการจัดงานมหกรรมดนตรีแห่งประเทศไทย “สตรีงคอมโบ” สมาชิกสมาคม
สโมสรรโลออนส์สตรีดุสิต กรุงเทพฯ ผู้แทนสวนสนุกแสบปีแลนด์ คณะศิลปิน และสื่อมวลชน
ตลอดจนผู้มีจิตศรัทธา ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายเงินรายได้จากการจัดงานจำนวนรวมทั้งสิ้น
๑,๓๑๘,๔๑๙.๗๕ บาท เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนโครงการหมอนไหมสมเด็จพระเจ้า จำนวน
๔๔๙,๐๐๐ บาท และสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน ๖๕๐,๐๐๐ บาท
ตลอดจนช่วยการศึกษาเด็กยากจน และจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่างๆ สำหรับ
ทหาร ตำรวจ อาสาสมัคร ที่ปฏิบัติราชการตามชายแดน จำนวน ๒๑๙,๔๑๙.๗๕ บาท

วันพุธที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๐

เวลา ๑๖.๑๕ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ ศาลาดุสิตดาลัย
สวนจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่างๆ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ตั้งต่อไปนี้

- คณะกรรมการสภากาชาดไทย และคณะกรรมการเจ้าหน้าที่ นำ คุณหญิงสมรภัช
หุติชนะ หัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทาน
เหรียญพลอเรนซ์ในดิงเกล

วันพุธที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๐
พระราชทานพระราชวโรกาสให้ คุณหญิงสมรภัช หุตินทะ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
รับพระราชทานเหรียญพลอเรนซีในดิงเกล

- หม่อมกอบแก้ว อากาศ ฦ อยุธยา ประธานกรรมการอำนวยการจัดงานกาชาดปี ๒๕๒๐ นำคณะกรรมการของร้านต่างๆ ที่ได้ร่วมออกร้านในงานกาชาดปี ๒๕๒๐ ตลอดจนสถาบันต่างๆ เผ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้บำรุงสภากาชาดไทยเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

- ราชกรีฑาสโมสร จำนวน ๑,๓๘๖,๘๒๕ บาท ๔๗ สตางค์
- ราชตฤณมัยสมาคมแห่งประเทศไทย จำนวน ๑,๓๐๐,๐๐๐ บาท
- บริษัทบุญรอด บริวเวอรี่ จำกัด จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท
- ร้านมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน ๒๕๐,๐๐๐ บาท ๐๓ สตางค์
- ร้านธนาคารศรีนคร จำนวน ๑๑๐,๐๐๐ บาท
- ร้านสภาลังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ๑๐๐,๐๐๐ บาท

วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๙ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า วิทยาการทุกสาขาที่ได้ศึกษาจากมหาวิทยาลัย มีประโยชน์ใหญ่หลวงสำหรับการสร้างสรรค์จรรโลงและพัฒนาบ้านเมือง ทุกคนได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดีแล้ว ควรจะได้นำวิชาความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ให้ได้ประโยชน์ดังกล่าวให้เต็มที่ แต่ความจริงที่ปรากฏ การจะนำวิชาการไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้ได้จริงๆ นั้น ไม่ใช่ของง่าย จึงจำเป็นต้องทราบว่าจะแก้ไขได้อย่างไร วิธีการอย่างหนึ่งที่จะแก้ได้ก็คือ ก่อนจะทำงานอะไรควรจะได้หยุดคิดสักหน่อยก่อนว่า งานนั้นตรงกับใจจริงที่ตั้งไว้ว่าจะทำหรือไม่ใช่ การหยุดคิดเพียงชั่วครู่นี้จะทำให้ทราบกระจ่างว่า เราจะทำได้หรือไม่ และจะสามารถนำเอาวิชาความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้เพียงใด ถ้างานนั้นตรงกับความตั้งใจ ก็จะทำให้สำเร็จ ทั้งนี้เพราะความคิดความตั้งใจของเราเป็นตัวนำสำคัญ เป็นตัวต้นเหตุแท้ที่จะนำให้เราทำการต่างๆ วิชาความรู้นั้นเป็นเพียงส่วนประกอบหรืออุปกรณ์ที่เราจะนำมาใช้ปฏิบัติการทำงานทุกอย่างต้องอาศัยมีความตั้งใจก่อน จึงจะมองเห็นทางปฏิบัติ แล้วจะสามารถนำเอาวิชาการมาใช้โดยถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพได้ เพราะฉะนั้นในการที่ทุกคนจะออกไปประกอบกิจการงานต่อไป จึงต้องยึดการที่จะทำงานตามความตั้งใจนั้น ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ความสุจริต และความละเอียดรอบคอบ ประกอบด้วยเหตุผล ก็จะประสบความสำเร็จ และความสำเร็จในชีวิตและกิจการงานทุกอย่างได้ตามที่ปรารถนา

วันศุกร์ที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๙ ต่อจากเมื่อวานนี้ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า เมื่อเวลาศึกษาอยู่นั้น วิชาการเป็นทั้งตัวงาน ทั้งจุดมุ่งหมายของทุกคน จึงมีความสำคัญเป็นเอก แต่เมื่อเวลาออกไปประกอบอาชีพการงานแล้ว จุดหมายสำคัญจะอยู่ที่ตัวงานและผลสำเร็จของงาน วิชาการนั้นต้องถือเป็นปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับที่จะใช้ปฏิบัติ แต่ละคนจึงควรที่จะเข้าใจให้ได้ชัดว่าการที่ได้อุตสาหกรรมศึกษาวิชาการต่างๆ มาเป็นอันมากตลอดเวลาแรมปีนั้น แท้จริงคือการสะสมรวบรวมอุปกรณ์ และสร้างความชำนาญในการใช้อุปกรณ์นานาชนิดนั้นๆ ไว้สำหรับนำออกไปใช้ในเมื่อศึกษาสำเร็จออกไปประกอบการทำงานแล้วนั่นเอง และเมื่อจะนำวิชาการหรืออุปกรณ์ต่างๆ ออกใช้ ก็จำเป็นจะต้องเลือกสรรก่อนเสมอไปด้วย คือต้องพิจารณานำเอาแต่ส่วนที่ถูกต้องเหมาะสมแก่งานนั้นๆ มาใช้ ไม่ใช่นำมาใช้พร้อมกันทั้งหมดทั้งดุ้น จะกลายเป็นทาสของวิชาการ งานจะไม่สำเร็จ ทุกคนจึงควรหยาบยกเอาความคิดนี้ไปคิดวินิจฉัยต่อไป ให้ได้ประโยชน์แก่การงานของตนๆ

วันจันทร์ที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ประกาศนียบัตรชั้นสูง และอนุปริญญาบัตร แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๙ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยศิลปากร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า มหาวิทยาลัยศิลปากรนี้ โดยชื่อและโดยประวัติ เป็นมหาวิทยาลัยที่สอนวิชาการด้านศิลปะต่างๆ มาตั้งแต่แรกเริ่ม ต่อมาได้ปรับปรุงขยายวิชาการที่สอนให้กว้างขวางออกไปถึงศิลปศาสตร์แขนงอื่นๆ ด้วยมี อักษรศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เป็นต้น จนบัดนี้ขยายไปถึงวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งเปิดให้ศึกษาได้หลายแขนงแล้ว วิวัฒนาการอันได้เป็นมานี้ แสดงให้เห็นถึงเจตนาและความตระหนักแน่ ในความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาชั้นสูงในมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งแสดงความจริงให้ประจักษ์ว่าวิชาการทั้งปวงนั้นเกี่ยวเนื่องและเกี่ยวพันกันและกันอยู่ทั้งหมด

บัณฑิตที่สำเร็จวิชาสาขาต่างๆ ควรพึงพิจารณาประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยให้ ชาบซึ่ง ให้เกิดความคิด ความเข้าใจ ให้แลเห็นคติหรือแนวทางดำเนินชีวิตและการงานของทุกคน เมื่อต่างได้ออกไปมีหน้าที่การงานแล้ว จักได้รู้ตัวว่า ถึงแม้จะทำงานอยู่ต่างหากจากกัน ทุกคนก็ยัง ร่วมงานกันอยู่ในงานส่วนรวมของประเทศชาติ งานของชาตินี้จะต้องอาศัยวิชาการที่ทุกแขนง ต้องสัมพันธ์กัน และต้องดำเนินพร้อมกันไปโดยสอดคล้อง จึงเป็นความจำเป็นที่แต่ละฝ่าย แต่ละคน จะต้องศึกษาเรียนรู้ถึงโครงการและความประสานสัมพันธ์ของงานส่วนรวมให้ กระจ่างชัด เพื่อสามารถมองเห็นจุดรวมของงานทั้งหมด และสามารถประสานงานและส่งเสริม กันได้อย่างถูกต้องตรงจุด งานของชาติจักได้สัมฤทธิ์ผล ยิ่งความเจริญก้าวหน้า ความผาสุก ปลอดภัย และความเป็นอิสระมั่นคง ให้บรรลุแก่คนไทยทุกคนได้ตามที่มุ่งหมายไว้

เวลา ๑๖.๕๐ น. สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนัก จิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่างๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ดังนี้

- คณะกรรมการจัดงานแสดงบัลเลต์หน้าพระที่นั่ง ของคณะมาตามเดมอน และศิษย์ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากการจัดงานแสดงบัลเลต์ เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย

- คณะกรรมการของบริษัทสยามกลการ จำกัด เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้า ทูลกระหม่อมถวายเงินรายได้จากการจัดการแสดงบัลเลต์ “ปางปฐม” เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศล ตามพระราชอัธยาศัย เนื่องในโอกาสคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๐

พฤศจิกายน

วันอังคารที่ ๑ พฤษจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีหล่อพระพุทธรูป เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕๐ พรรษา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

วันเสาร์ที่ ๕ พฤษจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ในการทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดสกลนครและจังหวัดใกล้เคียง

วันอังคารที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๕.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา จากพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตรบริเวณที่จะสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำห้วยตาดไฮใหญ่ และห้วยเดียง ซึ่งเป็นโครงการชลประทานประเภทอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กตามพระราชดำริในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านนาคเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมืองสกลนคร ได้ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้น และทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด ในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่กรมชลประทานมีโครงการจะสร้างเขื่อนดินปิดกั้นห้วยตาดไฮใหญ่ เพื่อเก็บกักน้ำไว้ในอ่างเก็บน้ำหลังเขื่อน ซึ่งมีความจุ ๔ ล้านลูกบาศก์เมตร พร้อมทั้งก่อสร้างระบบส่งน้ำและอาคารประกอบต่างๆ สำหรับจ่ายน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูก และสำหรับการอุปโภคบริโภคในเขตพื้นที่บ้านนาคเค้า บ้านพะเนาะ บ้านน้อย บ้านห้วยยาง และบ้านบอน ตำบลห้วยยาง เป็นเนื้อที่ประมาณ ๓,๒๐๐ ไร่ ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้งอ่างเก็บน้ำดังกล่าวซึ่งมีพื้นที่ประมาณ ๕๐๐ ไร่ ยังสามารถช่วยป้องกันอุทกภัย และใช้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดได้อีกด้วย ในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณลุ่มน้ำเชิงเทือกเขาภูพาน และมีพระราชดำรัสว่า แนวเขื่อนที่กำหนดไว้เหมาะสมดีแล้ว แต่น่าจะพิจารณาสร้างเขื่อนดินขนาดย่อมกว่า อีกเขื่อนหนึ่ง เพื่อปิดกั้นห้วยม่วง ซึ่งเป็นลำห้วยสาขาของห้วยตาดไฮใหญ่ เพราะจะสามารถเก็บกักน้ำได้อีกส่วนหนึ่ง สำหรับส่งให้กับพื้นที่เพาะปลูกบริเวณด้านใต้ของพื้นที่รับน้ำของโครงการห้วยตาดไฮใหญ่ ตลอดจนสามารถดำเนินการก่อสร้างตัวเขื่อนต่อเนื่องกันได้ ทั้งนี้ก็ต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับเพิ่มขึ้นเปรียบเทียบกับค่าลงทุนที่จำเป็นจะต้องสูงขึ้นบ้างเป็นสำคัญ เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินกลับมายังบ้านนาคเค้า ซึ่ง ณ ที่นั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้เจ็บป่วย ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังบ้านนาค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมืองสกลนคร เพื่อทอดพระเนตรบริเวณที่กรมชลประทานกำหนดโครงการจะสร้างเขื่อนดินปิดกั้นห้วยเดียง พร้อมกับระบบน้ำและอาคารประกอบ ซึ่งเป็นโครงการลักษณะเดียวกับโครงการเขื่อนห้วยตาดไฮใหญ่ สำหรับอ่างเก็บน้ำห้วยเดียง ซึ่งคำนวณแล้วว่าจะมีความจุประมาณ ๒.๓ ล้านลูกบาศก์เมตรและมีพื้นที่ผิวน้ำประมาณ ๒๒๐ ไร่ จะสามารถจ่ายน้ำเพื่อการชลประทานให้แก่พื้นที่เพาะปลูกและน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในเขตพื้นที่บ้านนาค้า และบ้านนาคเค้า ตำบลห้วยยาง ได้เป็นเนื้อที่ประมาณ ๒,๑๐๐ ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับพื้นที่รับน้ำของโครงการห้วย

ตาดไฮใหญ่ ได้ตลอดทั้งปี นอกจากนั้น โครงการนี้ยังสามารถช่วยป้องกันอุทกภัยได้เช่นเดียวกัน
ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า แนวคลองส่งน้ำของโครงการห้วยเดียก
ที่กำหนดไว้สำหรับส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกบางจุดต้องลงทุนสูงเกินความจำเป็น เนื่องจากอยู่ห่าง
ไกลจากอ่างเก็บน้ำและภูมิประเทศไม่อำนวย ฉะนั้นน่าจะสำรวจและพิจารณาเปรียบเทียบดูว่าหาก
เปลี่ยนแปลงแผนงานบ้าง โดยไปสร้างเขื่อนดินขนาดเล็กปิดกั้นห้วยตาดไฮเล็ก แทนการสร้างระบบ
ส่งน้ำดังกล่าวข้างต้นก็อาจจะเหมาะสมกว่า เพราะเขื่อนนี้อยู่ใกล้กับพื้นที่รับน้ำและส่งน้ำได้สะดวก
กว่ามาก ทั้งนี้ ก็ต้องพิจารณาโดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง
เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๑๕ น.

วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา จากภูพานราชนิเวศน์ ไปพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน
จังหวัดร้อยเอ็ด และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด

เวลา ๑๔.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินเก่าจังหวัดร้อยเอ็ด ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน ณ ที่นั้น
นายศักดิ์ อ้อพงษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด กราบบังคมทูลรายงานกิจการของลูกเสือ
ชาวบ้านจังหวัดร้อยเอ็ด เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานธงประจำรุ่นแก่
ประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้าน จำนวน ๑๐๓ รุ่น จากนั้นลูกเสือชาวบ้านกล่าวคำปฏิญาณ พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า พิธีมอบธงประจำรุ่นลูกเสือ
ชาวบ้านในวันนี้ นับเป็นประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีลูกเสือชาวบ้านมารับธงถึง ๑๐๓ รุ่น ซึ่งม
ีความสำคัญมาก เพราะแสดงว่ากิจการลูกเสือชาวบ้านเป็นที่เข้าใจและเป็นที่ยอมรับในจังหวัดนี้
ทุกคนได้ผ่านการฝึกลูกเสือชาวบ้าน และเห็นประโยชน์สำคัญของการฝึกมาแล้ว ซึ่งก็ทำให้ม
ีโอกาสทำความรู้จักกัน ตลอดจนถ้าเกิดเหตุการณ์เดือดร้อน ก็สามารถช่วยกันบรรเทาให้
เรียบร้อยได้ การฝึกดังกล่าวไม่ต้องใช้เวลานาน เพราะแต่ละคนต่างมีความตื่นตัวอยู่แล้ว
และถ้าแสดงออกให้คนอื่นเห็นจะทำให้เกิดกำลังใจแก่กัน ยังมีคนเข้าใจความคินี้มากขึ้น
ก็ยิ่งเป็นประโยชน์ การที่ลูกเสือชาวบ้านทวนคำปฏิญาณ ซึ่งแม้จะสั้น แต่มีความหมายมาก
โดยเฉพาะข้อที่ว่า จะช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ และจะปฏิบัติตนตามกฎหมายของลูกเสือ เพราะแสดงออก
ถึงจิตใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีทุกข์ และจิตใจที่บริสุทธิ์ มีความรักหมู่คณะ รักแผ่นดินซึ่งเป็นที
อยู่อาศัยแต่โบราณ การรักษาความมั่นคงของประเทศชาติต้องทำด้วยความรัก ความเข้าใจ

ซึ่งกันและกัน มีความคิดความตั้งใจอย่างเดียวกัน ตลอดจนความสามัคคีในหมู่คณะ จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล สมทบทุนกิจการลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งได้พระราชทานเงินดังกล่าวแก่ผู้แทนศูนย์ปฏิบัติการลูกเสือชาวบ้านรับไปดำเนินการต่อไป ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านกับราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ด้านหน้าพลับพลาพิธี เป็นจำนวนประมาณหนึ่งแสนคน ในกรณี นี้ ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บตลอดจนทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ สมควรแก่เวลา จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๐๐ น.

วันเสาร์ที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตรบริเวณโครงการเขื่อนเก็บกักน้ำห้วยจาง ห้วยแห้ง และบ้านสร้างแก้ว ซึ่งเป็นโครงการชลประทานประเภทอ่างเก็บน้ำตามพระราชดำริ ในเขตพื้นที่อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ และอำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

ในระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนิน ได้ทอดพระเนตรถนนที่ตัดตามพระราชดำริระหว่างบ้านสร้างแก้ว อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ถึงบ้านบ่อแก้ว อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะทาง ๔ กิโลเมตร ซึ่งเชื่อมระหว่างถนนจากบ้านสร้างแก้ว ถึงบ้านสร้างแก้ว ตัดโดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กับถนนจากบ้านบ่อแก้วถึงบ้านนาค ตัดโดยหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่กาฬสินธุ์ ของกองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ สามารถย่นระยะทางเดินทางจากบ้านสร้างแก้วถึงบ้านนาค ซึ่งเดิมต้องอ้อมผ่านอำเภอสมเด็จได้ถึง ๗๐ กิโลเมตร ทำให้การคมนาคมทางถนนสะดวกขึ้นมาก

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้น และทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นถึงปัญหาในการทำมาหากิน เนื่องจากพื้นที่บริเวณนั้นประสบภาวะแห้งแล้ง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสว่า ขณะนี้กำลังมีโครงการสร้างเขื่อนปิดกั้นห้วยจาง เพื่อเก็บกักน้ำและส่งน้ำมาเลี้ยงพื้นที่ในเขตบ้านบ่อแก้ว ตลอดจนช่วยทำให้พื้นดินบริเวณนั้นมีความชุ่มชื้นขึ้น จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับมายัง

วันเสาร์ที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๐
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ณ บ้านบ่อแก้ว จังหวัดกาฬสินธุ์

บ้านสร้างแก้ว ตำบลสร้างค้อ อำเภอกุศบาก จังหวัดสกลนคร เพื่อทอดพระเนตรบริเวณที่
กรมชลประทานมีโครงการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำห้วยแซง และเขื่อนเก็บกักน้ำบ้านสร้างแก้ว
เพื่อเก็บกักน้ำไว้ในอ่างเก็บน้ำหลังเขื่อน ซึ่งจะมีความจุรวมกันประมาณ ๔.๔ ล้านลูกบาศก์เมตร
ตลอดจนสร้างระบบส่งน้ำและอาคารประกอบต่างๆ สำหรับจ่ายน้ำเพื่อการชลประทาน และเพื่อ
อุปโภคบริโภคในเขตพื้นที่บ้านสร้างแก้วและบ้านสร้างค้อเป็นเนื้อที่ประมาณ ๓,๘๐๐ ไร่ ได้
ตลอดทั้งปี นอกจากนั้นยังสามารถช่วยบรรเทาอุทกภัย ตลอดจนใช้อ่างเก็บน้ำซึ่งมีพื้นที่ผิวน้ำ
ประมาณ ๕๕๐ ไร่ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดได้อีกด้วย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
มีพระราชดำริว่า ควรดำเนินการจัดสร้างตัวเขื่อนเพื่อเริ่มเก็บกักน้ำเสียก่อน จากนั้นก็สูบน้ำ
ในอ่างเก็บน้ำไปเติมในห้วยธรรมชาติสายต่างๆ และกั้นฝายเล็กๆ ตามห้วยดังกล่าว เพื่อจ่ายน้ำ
แผ่ขยายออกไปยังพื้นที่เพาะปลูกทั้งสองข้างฝั่งห้วย สำหรับน้ำส่วนหนึ่งจะซึมลงใต้ดินเพื่อเพิ่ม
ความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดิน ส่วนระบบส่งน้ำโดยใช้คลองส่งน้ำ และท่อส่งน้ำอาจไม่จำเป็น เพราะต้อง
ใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ทั้งนี้ ขอให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบนำไปพิจารณาความเหมาะสม แล้ว
เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังฐานปฏิบัติการเฉพาะกิจภูซัด เพื่อทรงเยี่ยม
เจ้าหน้าที่ทหารที่ประจำการอยู่ในฐานปฏิบัติการฯ และราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่
ในบริเวณนั้น ได้พระราชทานยาชุดแก่ผู้แทนฐานปฏิบัติการ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎร
ผู้ป่วยเจ็บดังเช่นที่ปฏิบัติ ณ บ้านบ่อแก้ว สมควรแก่เวลา จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ
พระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๕๐ น.

วันจันทร์ที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ
พระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
ทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตรโครงการเขื่อนเก็บกักน้ำ
ห้วยบ้านฟุ่มตามพระราชดำริ ซึ่งเป็นโครงการชลประทานประเภทอ่างเก็บน้ำพร้อมระบบส่งน้ำ
และทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่อำเภอกุศบาก และกิ่งอำเภอนิคมน้ำอูน อำเภอวาริชภูมิ
จังหวัดสกลนคร

ระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนิน ได้ทรงหยุดรถยนต์พระที่นั่ง เพื่อทรงเยี่ยมราษฎร ณ
หน้าสำนักวิปัสสนากรรมฐานวัดโพธิสมพร บ้านโพนงาม บ้านนาขาม ตำบลนาม่อง บริเวณหน้า
โรงเรียนกุศบากราษฎร์บำรุง และหน้าวัดป่าญาณะสัมมานุสรณ์ ตำบลกุศบาก อำเภอกุศบาก

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการเขื่อนเก็บกักน้ำห้วยบ้านฟุ่ม ตำบลหนองปลิง
กิ่งอำเภอนิคมน้ำอูน อำเภอวาริชภูมิ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรแผนที่แสดง

บริเวณที่กรมชลประทานได้วางโครงการเชื่อมเก็บกักน้ำห้วยบ้านพุ่ม โดยจะดำเนินการสร้างเขื่อนดินปิดกั้นห้วยบ้านพุ่มเพื่อเก็บกักน้ำไว้ในอ่างเก็บน้ำหลังเขื่อน สำหรับจ่ายน้ำเพื่อการชลประทานให้แก่พื้นที่เพาะปลูกตลอดจนเพื่อการอุปโภคบริโภคในเขตพื้นที่นิคมน้ำอุ่นซึ่งประสบภาวะขาดแคลนน้ำเป็นเนื้อที่ประมาณ ๘,๐๐๐ ไร่ ได้ตลอดทั้งปี นอกจากนั้นยังช่วยบรรเทาอุทกภัยสำหรับพื้นที่เพาะปลูกตามริมฝั่งห้วยบ้านพุ่มบริเวณท้ายเขื่อน และสามารถใช้อ่างเก็บน้ำเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดได้อีกด้วย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่า สำหรับสถานที่ที่จะสร้างตัวเขื่อนนั้น ควรสำรวจหาทำเลที่เหมาะสมที่สุดโดยจะต้องคำนึงถึงบริเวณที่จะกลายเป็นอ่างเก็บน้ำ ซึ่งน้ำจะท่วมพื้นที่เพาะปลูกของราษฎร ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบต้องร่วมกันพิจารณาต่อไป เพื่อให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้ที่อาศัยทำกินอยู่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำ ทางราชการก็มีโครงการจัดสรรที่ทำกินชดเชยให้อยู่แล้วเสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมสมาชิกนิคมน้ำอุ่นที่ฝั่ทุลละอองธูลิพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น ต่อจากนั้นเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปบริเวณหน้าที่ว่าการกิ่งอำเภอน้ำอุ่น เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรที่ฝั่ทุลละอองธูลิพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น เป็นเวลาอันสมควร จึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๒๐ น.

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ พื้นที่ต่าง ๆ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงเดินทางล่วงหน้าไปตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎร ณ สถานีอนามัย กิ่งอำเภอนิคมน้ำอุ่น ด้วย

วันพุธที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๒.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากภูพานราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ วัดบ้านปากแซง พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดอุบลราชธานี และทรงเยี่ยมหมวดตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒๓

เวลา ๑๓.๓๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงหมวดตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒๓ บ้านปากแซง ตำบลพลาน อำเภอเขมราษฎร์ แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดบ้านปากแซง แล้วเสด็จเข้าวิหาร ทรงนมัสการและทรงปิดทองพระเจ้าใหญ่องค์ดี จากนั้นมีพระราชดำรัสกับพระภิกษุ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายปัจจัยและยาชุดแก่เจ้าอาวาส เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินออกจากวิหาร ทรงเยี่ยมราษฎรที่ฝั่ทุลละอองธูลิพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณวัด ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับราษฎร

เหล่านั้นอย่างใกล้ชิด สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังค่าย
ลูกเสืออำเภอเขมราฐ บ้านนาคง ตำบลพะลาน อำเภอเขมราฐ

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึง ทรงวางพวงมาลา ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อจากนั้น เสด็จเข้าพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน นายประมูล
จันทร์จ่าง ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี กราบบังคมทูลรายงานกิจการลูกเสือชาวบ้าน
จังหวัดอุบลราชธานี ต่อจากนั้น พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน จำนวน ๓๙ รุ่น เสร็จ
แล้ว ลูกเสือชาวบ้านกล่าวคำปฏิญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรม
ราโชวาท ความว่า การฝึกลูกเสือชาวบ้าน แม้จะใช้ระยะเวลาสั้นเพียงห้าวัน แต่เมื่อฝึกเสร็จแล้ว
ก็ทำให้มีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนมีกำลังใจเข้มแข็ง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและ
ส่วนรวม เหตุผลก็คือ การฝึกนั้นเป็นเพียงการเตือนสติแต่ละคนว่าต่างคนต่างมีความดีและ
ความสามารถในตัวอยู่แล้ว เมื่อนำออกมาใช้และแสดงให้คนอื่นเห็นก็จะทำให้เกิดกำลังใจซึ่งกัน
และกันในทุกขณะอันเป็นกำลังสำคัญ ที่จะสร้างความสุขความเจริญให้เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นการฝึก
ลูกเสือชาวบ้านจึงเป็นสิ่งง่าย ไม่มีอะไรเป็นพิเศษมากนัก เนื่องจากหากคนมีความเข้าใจดีอยู่แล้วว่า
ไม่ได้อยู่เพียงคนเดียว หากแต่มีเพื่อนร่วมรุ่น ร่วมจังหวัด ร่วมประเทศ ที่ต่างก็ปรารถนาที่จะรักษา
ความสุขของทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ตลอดจนตั้งใจแสดงกำลังความสามัคคี อันเป็นกำลังสำคัญที่
จะทำให้ทุกคนมีความสุขได้ทั่วประเทศ จบแล้ว ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้านกับ
ราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณนั้น เป็นเวลาอันสมควร จึงเสด็จพระราชดำเนิน
โดยรถยนต์พระที่นั่ง กลับมายังหมวดตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒๓ พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว พระราชทานถุงของขวัญ ยาชุด และเหรียญสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแก่เจ้าหน้าที่
ตำรวจตระเวนชายแดน จากนั้นทรงพระดำเนินทอดพระเนตรบริเวณที่ตั้งหมวด เสร็จแล้วประทับ
เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๔๕ น.

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่อำเภอเขมราฐ ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ
และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงเดินทางล่วงหน้าไปตั้งหน่วยทำ
การตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ราษฎร ณ วัดบ้านปากแซง

วันศุกร์ที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า
สิรินธรเทพรัตนสุตา จากพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ไปยังสนามบินกองทัพภาคที่ ๒ ส่วนหน้า
อำเภอเมืองสกลนคร เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร

และไทยบ้านอาสาป้องกันตนเองจังหวัดเลย ตลอดจนกองบังคับการหน่วยผสม พลเรือน ตำรวจ ทหาร ๑๗๑๘ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

เวลา ๑๓.๑๕ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานเลย แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังสนามหน้าศาลากลางจังหวัดเลย เสด็จเข้าพลับพลาพิธี นายชาญ พันธุ์รัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย กราบบังคมทูลเบิกผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ต่อจากนั้น พันเอก อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการกองพลที่ ๓ ปฏิบัติหน้าที่ผู้บังคับการหน่วยผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ๑๗๑๘ (พตท. ๑๗๑๘) กราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และกิจการของไทยบ้านอาสาป้องกันตนเอง (ทสป.) จังหวัดเลย ซึ่งล้วนเป็นราษฎรที่อาศัยอยู่ตามชนบทในเขตพื้นที่ปฏิบัติการของหน่วยผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ๑๗๑๘ และได้สมัครใจมารับการฝึกอบรมเพื่อนำวิชาความรู้ไปใช้ในการป้องกันหมู่บ้านของตนเองให้รอดพ้นจากการคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยใช้อาวุธเท่าที่มีอยู่และที่ได้รับจากการบริจาค ตลอดจนที่ทางราชการมอบให้ นอกจากนี้ยังได้อาสาสมัครปฏิบัติการร่วมกับเจ้าหน้าที่ทหารในการกวาดล้างผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ด้วยความกล้าหาญแม้จะยังขาดแคลนอาวุธ จนประสบความสำเร็จหลายครั้งด้วยกัน สำหรับไทยบ้านอาสาป้องกันตนเองที่เป็นหญิง ทางราชการได้พิจารณาคัดเลือกมาทำการฝึกอบรมการปฐมพยาบาลซึ่งเรียกว่าหม้ออาสาประจำหมู่บ้าน (มอบ.) เพื่อช่วยเหลือราษฎรในหมู่บ้านที่ห่างไกลแพทย์ ขณะนี้มีไทยบ้านอาสาสมัครป้องกันตนเองเป็นจำนวนถึง ๒๔,๑๐๘ คน ในเขตปฏิบัติการของหน่วยผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ๑๗๑๘ ซึ่งแสดงว่าราษฎรได้เข้าใจสถานการณ์บ้านเมือง และมีความรู้สึกที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการร่วมป้องกันประเทศชาติจากภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ ต่อจากนั้น ไทยบ้านอาสาป้องกันตนเอง กล่าวคำปฏิญาณและสวนสนามผ่านหน้าที่ประทับ และแสดงกิจกรรมต่างๆ เสร็จแล้ว เสด็จออกจากพลับพลา ทรงเยี่ยมและได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับไทยบ้านอาสาป้องกันตนเอง เป็นเวลาอันสมควร จึงทรงพระดำเนินไปยังโรงเรียนเมืองเลย เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณโรงเรียน เป็นเวลา ๑ ชั่วโมงเศษ แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ต่อไปยังกองบังคับการหน่วยผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ๑๗๑๘ ตำบลนาจัน อำเภอเมืองเลย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานถุงของขวัญ เสื้อกันหนาว ยาชุด และเหรียญสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแก่ผู้แทนหน่วย จากนั้นเสด็จเข้าห้องบรรยายสรุป ผู้บังคับหน่วยกราบบังคมทูลบรรยายสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับมายังท่าอากาศยานเลย เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับจังหวัดสกลนคร แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง กลับถึงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๐๐ น.

วันอาทิตย์ที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา จากภูพานราชินีเวศน์ ไปทอดพระเนตรโครงการเขื่อนเก็บกักน้ำ บ้านดงน้อยตามพระราชดำริ อำเภอนาแก และทรงเยี่ยมชุดควบคุมที่ ๐๖ อำเภอดอนตาล ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดนครพนม

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านดงน้อย ตำบลพิมาน อำเภอนาแก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรตัวเขื่อนเก่า ซึ่งราษฎรอำเภอนาแกได้ร่วมกันจัดสร้าง แต่ได้ถูกกระแสน้ำพัดจนชำรุดเสียหายจนใช้การไม่ได้ถึงสองครั้ง กรมชลประทานจึงได้วางโครงการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำบ้านดงน้อย ซึ่งจะเป็นเขื่อนดินปิดกั้นท้ายยาง ส่วนอ่างเก็บน้ำหลังตัวเขื่อนจะมีความจุประมาณ ๑๒ ล้านลูกบาศก์เมตร และจะมีพื้นที่ผิวน้ำประมาณ ๖๒๕ ไร่ สำหรับเรื่องระบบส่งน้ำทางกรมชลประทานจะสร้างอาคารบังคับน้ำที่ตัวเขื่อน กำหนดขนาดคลองและแนวคลองให้ราษฎรช่วยกันขุดเอง ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการนี้ สามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกในเขตพื้นที่บ้านดงน้อย บ้านจอมมณี บ้านสุขเกษม และบ้านพิมาน อำเภอนาแก เป็นเนื้อที่ประมาณ ๕,๐๐๐ ไร่ ตลอดจนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคได้ตลอดปี นอกจากนี้ยังช่วยบรรเทาอุทกภัยบริเวณพื้นที่เพาะปลูกทางด้านท้ายเขื่อน และใช้อ่างเก็บน้ำเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดได้อีกด้วย ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริว่า สำหรับราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่จะเป็นอ่างเก็บน้ำ ก็ควรจัดสรรที่ทำกินชดเชยให้บริเวณท้ายเขื่อน ซึ่งจะเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่มีระบบชลประทานที่สมบูรณ์สำหรับระบบส่งน้ำนั้น เพื่อเป็นการประหยัดค่าลงทุนและส่งน้ำได้เป็นบริเวณกว้างขวาง จึงควรส่งน้ำไปเข้าลำห้วยและคลองธรรมชาติสายต่างๆ แล้วกันฝายเล็กๆ ตามลำน้ำดังกล่าวเป็นช่วงๆ เพื่อจ่ายน้ำแผ่ขยายไปยังพื้นที่เพาะปลูกทั้งสองข้างลำน้ำเสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรอำเภอนาแกและอำเภอใกล้เคียงที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งขณะนั้นสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทอดพระเนตรการปฏิบัติการของแพทย์หลวงที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ผู้ป่วยเจ็บ สมควรแก่เวลา จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังบ้านนาม่วง ตำบลดอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดนครพนม

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณหน้าชุดควบคุม ๐๖ ได้ทรงเยี่ยมราษฎรจากอำเภอดอนตาลและอำเภอใกล้เคียง ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ได้มีพระราชปฏิสันถาร และพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้นถึงสภาพความเป็นอยู่ และปัญหาในการทำมาหากิน โดยเฉพาะปัญหาขาดแคลนน้ำ ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด

กระหม่อมให้แพทย์ในขบวนเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ด้วย ต่อจากนั้น ทรงพระดำเนินไปยังชุดควบคุมที่ ๐๖ ฐานปฏิบัติการวรวพัฒนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานถุงของขวัญ ยาชุด และเหรียญสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแก่ผู้แทนชุดควบคุมที่ ๐๖ จากนั้น ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวันเสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรบริเวณฐานปฏิบัติการ เป็นเวลาอันสมควร จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๒๐ น.

วันอังคารที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๓.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ จากภูพานราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตรโครงการชลประทานลุ่มน้ำบางบาด ตามพระราชดำริ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดหนองคาย

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการบรรเทาอุทกภัยห้วยบางบาด ในเขตพื้นที่บ้านบางบาด ตำบลโคกก่อง อำเภอบึงกาฬ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่กรมชลประทานมีโครงการจะสร้างอาคารบังคับน้ำปากห้วยบางบาด พร้อมคันกันน้ำเพื่อป้องกันอุทกภัย เนื่องจากในระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน ซึ่งเป็นฤดูน้ำหลาก กระแสน้ำในแม่น้ำโขงจะไหลเอ่อเข้าไปในห้วยบางบาด ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณริมฝั่งห้วยบางบาด แต่ในฤดูแล้งน้ำในห้วยจะไหลย้อนลงแม่น้ำโขงหมด ทำให้ขาดแคลนน้ำสำหรับการเพาะปลูกและการอุปโภคบริโภค สำหรับอ่างเก็บน้ำเหนืออาคารบังคับน้ำจะมีความจุประมาณ ๘ ล้านลูกบาศก์เมตร และมีพื้นที่ผิวน้ำประมาณ ๒,๙๐๐ ไร่ ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการนี้ ก็คือ สามารถปรับปรุงพื้นที่ตามริมฝั่งห้วยที่ถูกน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี ประมาณ ๖,๐๐๐ ไร่ ซึ่งเดิมใช้ทำประโยชน์ไม่ได้มาก่อนให้เป็นพื้นที่ทำกินต่อไป ตลอดจนช่วยบรรเทาอุทกภัยสำหรับพื้นที่ตามริมฝั่งห้วยได้ประมาณ ๑๖,๐๐๐ ไร่ นอกจากนี้ ยังสามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้เพื่อการเพาะปลูกและการอุปโภคบริโภคในช่วงฤดูแล้งอีกด้วย ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรจากบ้านบางบาดและหมู่บ้านใกล้เคียงที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเสื้อกันหนาวและผ้าห่มแก่ราษฎรและเด็กนักเรียนจากหมู่บ้านดังกล่าว ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎร และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บตลอดจนทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์ สมควรแก่เวลา จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไป

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านนาตอง ตำบลโคกก่อง อำเภอบึงกาฬ พระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว ทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณที่กรมชลประทานมีโครงการจะสร้างเขื่อนดินปิดกั้นห้วยนาต้อง เพื่อเก็บกักน้ำไว้ในอ่างเก็บน้ำหลังตัวเขื่อน ซึ่งจะมีความจุประมาณ ๒.๒ ล้านลูกบาศก์เมตร และจะมีพื้นที่อ่างเก็บน้ำประมาณ ๔๓๒ ไร่ สำหรับระบบส่งน้ำ กรมชลประทานจะกำหนดขนาดและแนวคลองส่งน้ำ โดยราษฎรจะต้องร่วมมือกันขุดเอง โครงการนี้จะสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกได้ประมาณ ๗๐๐ ไร่ ได้ตลอดปี ซึ่งรวมถึงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคสำหรับราษฎรบ้านนาต้องด้วย จากนั้นทรงพระดำเนินไปทรงสมทบกับสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ซึ่งทรงเยี่ยมราษฎรจากอำเภอบึงกาฬและอำเภอใกล้เคียง ได้มีพระราชปฏิสันถารและพระปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับพระอาจารย์จวน กุลเชฎโฆ แห่งวัดภูทอก ทรงถวายยาชุดและผ้าห่มแก่พระอาจารย์จวนด้วย เสร็จแล้ว จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๘.๒๐ น.

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ บ้านนาต้อง ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงเดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษา และแจกจ่ายยาแก่ราษฎรผู้ป่วยเจ็บ ตลอดจนพระราชทานเสื้อกันหนาวและผ้าห่มแก่ราษฎรและเด็กนักเรียนบ้านนาต้องด้วย

วันพุธที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ไปยังสนามบินกองทัพภาคที่ ๒ ส่วนหน้า จังหวัดสกลนคร เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับมายังกรุงเทพมหานคร เพื่อปฏิบัติพระราชกรณียกิจเป็นการชั่วคราว

ในตอนค่ำวันเดียวกันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรม ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร

ในการนี้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้โดยเสด็จพระราชดำเนิน จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปส่งเสด็จพระราชดำเนิน ณ กองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง

วันเสาร์ที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เวลา ๑๐.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ไปยังสนามบินกองทัพอากาศที่ ๒ ส่วนหน้า อำเภอเมืองสกลนคร เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและฐานปฏิบัติการกองพันทหารราบเฉพาะกิจที่ ๑๓๒ ในเขตพื้นที่อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานอุดรธานี ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้น แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามหน้าสถานีตำรวจภูธร อำเภอน้ำโสม ในเขตพื้นที่บ้านนาจ้ว ตำบลน้ำโสม มีพระราชดำรัสกับพระภิกษุที่รอเฝ้าอยู่ในประจำ จากนั้น ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรจากอำเภอน้ำโสม ได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงเดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ผู้เจ็บป่วย ณ บริเวณที่ว่าการอำเภอน้ำโสม สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ต่อไปยังฐานปฏิบัติการกองพันทหารราบเฉพาะกิจที่ ๑๓๒ บ้านน้ำทรงน้อย ตำบลน้ำโสม ทรงวางพวงมาลา ณ ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานถุงของขวัญและยาชุดแก่ผู้แทนกองพัน เสร็จแล้ว มีพระราชดำรัสกับหลวงปู่เครื่อง ฐมฺมจาโร เจ้าอาวาสวัดเทพสิงหาร ตำบลนายูง อำเภอน้ำโสม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายปัจจัยแก่หลวงปู่เครื่อง สำหรับสมทบทุนในการสร้างอุโบสถ และหลวงปู่เครื่อง ถวายพระเครื่องแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่อจากนั้น เสด็จเข้าห้องบรรยายสรุป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรแผนที่แสดงเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองพันทหารราบเฉพาะกิจที่ ๑๓๒ จบแล้ว ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน จากนั้น ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรรอบฐานปฏิบัติการ เป็นเวลาอันสมควร จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งกลับมายังท่าอากาศยานอุดรธานีเพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับจังหวัดสกลนคร แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ถึงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ เมื่อเวลา ๑๙.๑๐ น.

วันจันทร์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เวลา ๑๓.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากภูพานราชนิเวศน์ ไปทรงประกอบพิธียกข่อฟ้าอุโบสถวัดโพธิ์ชัย อำเภอเมืองหนองคาย และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดหนองคาย

เวลา ๑๓.๕๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานจังหวัดหนองคาย ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดโพธิ์ชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย เสด็จเข้าพลับพลาพิธี ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการสักการะพระพุทธรูปราชูปถัมภ์ แล้วทรงศีลเสร็จแล้ว นายชำนาญ พงษา ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย กราบบังคมทูลรายงานการสร้างอุโบสถ และกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกช่อฟ้าอุโบสถ ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพิธียกช่อฟ้า แล้วทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม ในการนี้ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเงินดังกล่าวแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อสมทบทุนในการสร้างอุโบสถหลังใหม่เสร็จแล้ว เสด็จขึ้นอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการสักการะ หลวงพ่อพระใส ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปฏิมาประธาน ในโอกาสนี้ พระราชปรีชาญาณมุนี เจ้าอาวาสถวายพระพุทธรูปหลวงพ่อพระใสจำลองแด่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจนถวายพระสารีริกธาตุ และพระพุทธรูปทองคำ เพื่อพระราชทานแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดเชิญไปบรรจุ ณ พระธาตุดีบังพวน และประดิษฐาน ณ วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายยาชุดและปัจจัยสำหรับสมทบทุนในการสร้างอุโบสถแก่เจ้าอาวาส เสร็จแล้ว เสด็จออกจากอุโบสถ ทรงพระดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรจากอำเภอต่างๆ ในจังหวัดหนองคาย และจังหวัดใกล้เคียง ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลามในบริเวณวัด ทรงพระราชปฏิสันถาร และพระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ตลอดจนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังท่าอากาศยานจังหวัดหนองคาย แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับถึงภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๑๗.๕๐ น.

วันอังคารที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากภูพานราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมราษฎรอำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม และกองบังคับการชุดควบคุมตำรวจตระเวนชายแดน ๔๑ ตลอดจนราษฎรอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงสนามหน้าโรงเรียนคำชะอีวิทยาคาร บ้านน้ำเที่ยง ตำบลบ้านซ่ง อำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรจากอำเภอคำชะอี

และอำเภอใกล้เคียงที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างล้นหลาม ทรงพระราชปฏิสันถาร และ พระปฏิสันถารอย่างใกล้ชิดกับราษฎรเหล่านั้น ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บและทรงรับไว้เป็นคนใช้ใน พระบรมราชานุเคราะห์ ตลอดจนพระราชทานหนังสือเรียนและยาชุดแก่ผู้แทนนักเรียนโรงเรียน คำชะอีวิทยาคาร เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ต่อไปยังสนาม หน้าสถานีตำรวจภูธร อำเภอคำม่วง บ้านคำม่วง ตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทรงพระดำเนินและทรงเยี่ยมราษฎรจากอำเภอคำม่วง และอำเภอใกล้เคียงที่เฝ้าทูลละอองธุลี พระบาทอยู่ ณ บริเวณสนามหน้าที่ว่าการอำเภอคำม่วง ในโอกาสนี้ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยัง หอประชุมอำเภอคำม่วง เพื่อทอดพระเนตรการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์หลวงและหน่วย แพทย์เคลื่อนที่ของจังหวัด ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เดินทางล่วงหน้ามา ตั้งหน่วยรักษาและแจกจ่ายยาแก่ผู้ป่วยเจ็บ ต่อจากนั้น ได้ทอดพระเนตรการทอดผ้าพื้นเมืองและ ผลิตภัณฑ์เขตพัฒนาอำเภอคำม่วง เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินไปยังกองบังคับการชุดควบคุม ตำรวจตระเวนชายแดน ๔๑ ซึ่งในระหว่างเสด็จพระราชดำเนินได้ทรงเยี่ยมไทยบ้านอาสาป้องกัน ตนเอง (ทสป.) ลูกเสือชาวบ้านและอาสาป้องกันฝ่ายพลเรือน (อป. พร.) ที่รายทางเฝ้าทูล ละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงหน้ากองบังคับการชุดควบคุม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานถุงของขวัญ ยาชุด และเหรียญสมเด็จพระนเรศวร มหาราชแก่ผู้แทนกองบังคับการชุดควบคุม จากนั้น เสด็จเข้าห้องบรรยายสรุป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชปฏิสันถารกันพันตำรวจเอก วิภาส วิบุลากร ผู้บังคับการตำรวจตระเวน ชายแดนภาค ๒ เกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไป และความเป็นอยู่ของราษฎรในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ของชุดควบคุมตำรวจตระเวนชายแดน ๔๑ จบแล้ว ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน เมื่อเวลา ๑๕.๕๐ น. แล้วทรงพระดำเนินทอดพระเนตรบริเวณกองบังคับการชุดควบคุม เป็นเวลา อันสมควร จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงภูพานราชนิเวศน์ เมื่อเวลา ๑๘.๐๐ น.

วันพุธที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ จากภูพานราชนิเวศน์ ไปทรงประกอบพิธีตักลูกนิมิตอุโบสถวัดศิริสุขาภิบาล อำเภอ เมืองอุดรธานี และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดอุดรธานี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงค่ายเสนีย์รมยุทธ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๔ จังหวัดอุดรธานี แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดศิริสุขาภิบาล

บ้านไถ่ ตำบลหนองบุ อำเภอเมืองอุดรธานี เสด็จเข้าอุโบสถ ทรงศีล เสร็จแล้ว นายพิศาล มุลศาสตร์สาทร ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีกราบบังคมทูลรายงานการสร้างอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่าย ทรงปิดทองและทรงตัดลูกนิมิต แล้วทรงพระเคนจตุปัจจัย ไทยธรรม ต่อจากนั้น พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งได้พระราชทานเงินดังกล่าวเพื่อสมทบทุนในการสร้างอุโบสถ เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท อยู่เป็นจำนวนมากภายในบริเวณวัด เป็นเวลาอันสมควร จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์ พระที่นั่ง กลับมาค่ายเสนาียภรณ์ยุทธ เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ ศาลารับรอง

เวลา ๑๕.๓๐ น. พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นาย จอห์น ดี. ฟินนีย์ จูเนียร์ กงสุลอเมริกันประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และลูกเสือชาวบ้านจังหวัดขอนแก่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย เสร็จแล้ว ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเรียนร่วมเกล้า บ้านห้วยเตือ ตำบลหนองบัวลำภู อำเภอหนองบัวลำภู พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเครื่องเขียน แบบเรียน เครื่องแบบนักเรียน และอุปกรณ์กีฬา ยาชุด แก่ผู้แทนโรงเรียน จากนั้น ทอดพระเนตร ภายในอาคารเรียน นายชาญยุทธ์ ประเสริฐศรี นายอำเภอหนองบัวลำภู กราบบังคมทูลรายงาน การก่อสร้างโรงเรียน โดยสรุปว่า ตามที่มิพระราชดำริให้มีการจัดสร้างโรงเรียนในชนบทที่ ห่างไกล เพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชน โดยพระราชทานทุนริเริ่มมานั้น กองทัพอากาศที่ ๒ และ ราษฎรได้ร่วมแรงกันก่อสร้างโรงเรียนร่วมเกล้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยได้รับความร่วมมือจาก หลายฝ่าย อาทิ กองทัพอากาศที่ ๒ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ตลอดจนข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ซึ่งได้ร่วมกันบริจาคที่ดินและเงินทุนในการก่อสร้าง เสร็จแล้ว ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูล ละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณโรงเรียน สมควรแก่เวลา จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์ พระที่นั่ง ไปยังวัดถ้ำกลองเพล ตำบลหนองบัวลำภู อำเภอหนองบัวลำภู ทรงถวายปัจจัยและ ยาชุดแก่หลวงปู่ขาว อนาลโย ตลอดจนมีพระราชดำรัสกับหลวงปู่ขาว เป็นเวลาอันสมควร จึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังท่าอากาศยานอุดรธานี เพื่อประทับเครื่องบิน ซี-๑๒๓ พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับจังหวัดสกลนคร แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดย รถยนต์พระที่นั่งกลับ ถึงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์เมื่อเวลา ๒๐.๓๐ น.

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในครั้งนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษาผู้ป่วยเจ็บเป็นจำนวนมาก และทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ตลอดจนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยแพทย์หลวงเดินทางล่วงหน้ามาตั้งหน่วยทำการตรวจรักษา และแจกจ่ายยาแก่ ราษฎร ณ โรงเรียนร่วมเกล้า อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ด้วย

ธันวาคม

วันศุกร์ที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๒๐

ในตอนบ่าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ไปยังสนามบินกองทัพภาคที่ ๒ ส่วนหน้า จังหวัดสกลนคร เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับจากการแปรพระราชฐานไปประทับแรมเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สู่กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ฯ เนื่องในโอกาสคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระลานพระราชวังดุสิต

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงต้นขบวนแถวทหาร ผู้บังคับกองผสมกราบบังคมทูลรายงาน ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ทรงตรวจพล เสร็จแล้ว เสด็จขึ้นพลับพลาซึ่งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ประทับรอรับเสด็จอยู่แล้ว

ครั้นประทับบนพลับพลาพิธีแล้ว หมู่เชิญธงไชยเฉลิมพลเข้าประจำหน้าพลับพลา พลเอก เสริม ภู นคร ผู้บัญชาการทหารบก กราบบังคมทูลถวายพระพร และทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย พานดอกไม้ธูปเทียน แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วกล่าวนำทูลถวายสดับปฏิญาณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า สถานการณ์บ้านเมืองใน ทุกวันนี้ เป็นที่ทราบแน่แก่ใจของเราแล้วว่ายังไม่ปลอดภัยและวางใจ ยังมีการบุกรุกคุกคามชาติ ทั้งด้วยกำลังรบและการใช้กลอุบายทำลายความมั่นคงทุกด้าน รวมทั้งการแทรกแซงให้เกิดการ แยกแยกกัน พูดได้ว่า ถ้าหากจิตใจของคนไทยขาดความสำนึกในชีวิตก็อาจแบ่งแยกแตกกันไปแล้ว ก็ได้ ทหารจึงต้องมีความสำนึกในชีวิตอย่างแนบแน่นลึกซึ้ง ต้องตั้งสติให้มั่น ต้องใช้ปัญญา พิจารณาปัญหาและเรื่องทั้งปวงที่เกิดขึ้น อย่างรอบคอบถี่ถ้วนเป็นพิเศษ ไม่ให้หลงกลของฝ่ายผู้ไม่ มุ่งดีต่อส่วนรวม นอกจากการป้องกันประเทศตามหน้าที่โดยตรงแล้ว ทหารยังต้องถือเป็นหน้าที่ สำคัญด้วย ที่จะต้องสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่น โดยนำหลักยุทธการมาใช้ให้สอดคล้องกันไปกับ การสร้างความมั่นคงทางด้านอื่น ๆ ที่เรากำลังต้องเร่งรีบดำเนินการอยู่ สำคัญที่สุดให้ทุกคนต้อง พยายามฝึกหัดใช้ความคิดพิจารณา ตัดสินใจให้ได้โดยถูกต้องรวดเร็ว กล้าหาญ และทำงานให้ สอดคล้องปรองดองกับทุกฝ่ายด้วยความมั่นใจและความสามารถ ยึดถือเอาประโยชน์ส่วนใหญ่ เอกราช อธิปไตย และความเป็นไทยของเราเป็นเป้าหมายอันสูงสุด หลังจากนั้นหน่วยทหารรักษา พระองค์ ฯ เดินสวนสนามตามลำดับหน่วย ผ่านหน้าพระที่นั่ง แล้วกลับเข้าที่เดิม เสร็จแล้ว ประทับ รถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันจันทร์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๑.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกมหาสมาคม ณ พระที่นั่ง อมรินทร์วินิจฉัยฉิมใหญ่สุรยพิमान ในพระบรมมหาราชวัง พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชนีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสอง พระองค์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้พระบรมวงศานุวงศ์ นายกรัฐมนตรี ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ข้าราชการ ทหาร และพลเรือน ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายชัยมงคลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕๐ พรรษาบริบูรณ์

ในการนี้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร กราบบังคมทูลถวาย ชัยมงคลแทนพระบรมวงศานุวงศ์ ต่อจากนั้น ฯพณฯ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี และพลอากาศเอก หะริน หงสกุล ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ กราบบังคมทูล ถวายชัยมงคล ตามลำดับ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสตอบความว่า

คนไทย แม้จะมีจิตใจรักความสะอาดสบาย และมักทำตามใจตัวกันเป็นปรกติ แต่ก็มีความ
สำนึกมันในชาติอยู่แทบทุกตัวตน ยามมีอันตรายเกิดขึ้นแก่บ้านเมือง เราก็รวมกันได้เหนียวแน่น
และถือวินัยได้เคร่งครัด ดังนั้น เราจึงมีชาติมีประเทศอันตั้งมั่นโดยอิสระและเสรีมาช้านาน
ทั้งยังสามารถสร้างสรรค์ความดีความเจริญต่างๆ ไว้เป็นสมบัติของเราเองมากมาย ปัจจุบันนี้
สภาวการณ์หลายอย่างบ่งบอกว่า เป็นคราวที่เราจะต้องละวางความตามใจตัวกันแล้ว และจะต้อง
นึกถึงชาติประเทศกันให้หนักแน่นทุกฝ่ายทุกคนควรจะได้เร่งรัดปฏิบัติสรรพกิจการงานทุกด้าน
โดยขะมักเขม้น ให้ประสานสอดคล้อง ประองตอง และเกื้อกูลกัน ตั้งมั่นอยู่ในความสุจริต สามัคคี
และความไม่ประมาท ใช้สติปัญญาความสามารถให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด ยึดเอาอิสรภาพ อธิปไตย
และประโยชน์สุขของประชาชนคนไทยเป็นจุดหมายที่สูงสุด เพื่อรักษาชาติประเทศและความ
เป็นไทยของเราไว้ ให้ดำรงอยู่ตลอดไปสิ้นกาลนาน จบแล้ว สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธร
เทพรัตนสุชา เสด็จไปประทับบนพระสุทนต์ หน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาลักษณ์กองประกาศิต อ่านประกาศ
กระแสพระบรมราชโองการสถาปนาพระราชอิสริยยศศักดิ์ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธร
เทพรัตนสุชา กิติยวัฒนาคุณโสภากย์ เฉลิมพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏ ว่า สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุชา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี จบแล้ว
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุชา เสด็จขึ้นเกยเพื่อเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ
หน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงหลั่งน้ำพระมหาสังข์
พระราชทานที่พระเศียร ขณะนี้ไทรทลวงล้มมืองชัย พราหมณ์เป่าสังข์ ภูษามาลาแกว่งบัณเฑาะว์
ชาวพนักงานประโคมสังข์ แตร ดุริยางค์ ต่อจากนั้น พระราชทานใบมะตูม สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุชา ทรงรับใบมะตูมทัดที่ชอกพระกรรณขวา แล้วทรงเจิมที่พระนลาฏ
เสร็จแล้ว พระราชทานพระสุพรรณบัฏพระนามาภิไธย ซึ่งบรรจุในหีบทองคำลงยาพระปรมาภิไธย
ย่อประดับเพชร และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันเป็นโบราณมงคลนพรัตนราชวราภรณ์ ตลอดจน
พระราชทานเครื่องพระราชอิสริยยศ หีบพระศรีทองคำลงยาประดับเพชรเครื่องพร้อม แก่สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุชา ฯ สยามบรมราชกุมารี ส่วนเครื่องพระราชอิสริยยศอื่นอันประกอบด้วย
พานพระศรีทองคำลงยา เครื่องพร้อม พานทองรองหีบพระศรี พระสุพรรณศรีทองคำลงยา
กาทองคำรูปกระบือมีถาดทองรอง ชันน้ำเสวยทองคำลงยา มีจอกทอง ชันสรองพระพักตร์ทองคำ
ลงยา เจ้าพนักงานได้ทอดถวายไว้บนโต๊ะ ครั้นเสร็จการพระราชพิธีแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับ

เวลา ๑๖.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ
สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุชา ฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระ
บรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไป

ในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระที่นั่งไพศาลทักษิณ และพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬรายพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

ในการนี้ ทรงถวายสุพรรณบัฏ ทิรัญบัฏ สัญญาบัตร พัดยศ ไตร แต่ สมเด็จพระราชาคณะ รองสมเด็จพระราชาคณะ และพระสงฆ์ที่ได้ทรงตั้งสมณศักดิ์ ตามลำดับ ตลอดจนพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ข้าราชการด้วย

วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๐.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ และพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬรายพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

วันจันทร์ที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาค ๒ และภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา ๒๕๑๙ กับภาค ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๐ ณ อาคารใหม่สวนอัมพร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีอิสระในการศึกษามาก เพราะมหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้เล่าเรียนด้วยตนเองได้ตามความสมัครใจ ไม่บังคับว่าจะต้องเข้าเรียนในชั้น การให้การศึกษาตามระบบนี้ ทำให้นักศึกษาต้องระมัดระวังควบคุมตัวเองเป็นพิเศษ ต้องเอาใจใส่ในการเรียนและต้องขยันหมั่นเพียรกันจริงๆ มิฉะนั้นจะเรียนให้สำเร็จได้โดยยาก ข้อนี้ทำให้เกิดผลดีอย่างหนึ่งแก่บัณฑิตทุกคนที่ผ่านการศึกษามาโดยตลอด คือ ทำให้มีความอดสาหะพยายามและมีความเข้มแข็งในจิตใจ รู้จักข่มใจ รู้จักบังคับควบคุมตัวเองได้เป็นอย่างดี ต่อไป ไม่ว่าจะประกอบกิจการงานสิ่งใด ก็จะสามารถทำให้สำเร็จลุล่วงได้ไม่ยาก ทำให้มั่นใจได้ว่าจะประสบความสำเร็จและความรุ่งเรืองในชีวิตอย่างแน่นอน บัณฑิตทุกคนจึงควรตั้งใจรักษาลักษณะนิสัยและจิตใจที่เข้มแข็งซึ่งมีอยู่แล้วนี้

ไว้ อย่าให้เสื่อมถอย เพื่อจักสามารถประกอบกรณียกิจที่สำคัญกว่าการเล่าเรียน อันได้แก่งาน ส่วนรวมของประเทศ ให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำพาชาติบ้านเมืองของเรา ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยความเจริญ ความมั่นคง และความผาสุก

วันอังคารที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาค ๒ และภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา ๒๕๑๙ กับภาค ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๐ ต่อจากเมื่อวานนี้ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การที่แต่ละคนมีอิสระมากในการเล่าเรียนนั้น ทำให้พลาดพลั้งเสียผลในการศึกษาและอื่น ๆ ได้ง่ายที่สุด ยิ่งมีอิสระมากขึ้นเท่าใดก็ต้องมีการข่มใจ บังคับใจมากขึ้นเท่านั้น หากไม่แล้วจะมาเป็นบัณฑิตอย่างนี้ไม่ได้ การข่มใจบังคับตนเอง ให้ขะมักเขม้นเรียนอยู่ด้วยความหมั่นขยันนั้น ที่จริงก็คือการตั้งระเบียบข้อบังคับ หรือการกำหนดวินัยที่ดีให้แก่ตนเอง จึงเห็นได้ว่ามีอิสระภาพกับวินัย ซึ่งดูเผิน ๆ เหมือนกับเป็นสิ่งตรงข้ามกันนั้น แท้จริงเป็นของคู่กัน ทั้งจำเป็นจะต้องให้ควบคู่กัน เพื่อให้ควบคุมกันอยู่เสมอ มิฉะนั้น จะหวังผลที่ดีอันพึงประสงค์ไม่ได้ เช่น ทุกคนซึ่งมีความรู้ ความคิด สติปัญญา สามารถที่จะสร้างประโยชน์ต่าง ๆ ได้พร้อมมูลอยู่นี้ ถ้าขาดวินัย ก็อาจปล่อยตัว ปล่อยใจให้เป็นไปตามความสะดวกสบาย ทำให้สูญเสียประโยชน์ที่พึงจะได้ไปเปล่า ๆ เท่ากับได้เบียดเบียนทำลายตนเองและทำลายผู้อื่นให้เสียหายด้วยอย่างน่าตำหนิที่สุด เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่ทุกคนจะต้องใช้วินัยบังคับ คือบังคับให้ทำความดีความเจริญให้แก่ตน และเพื่อแผ่ความดีความเจริญนั้นแก่ผู้อื่นพร้อมกันไปด้วย ยิ่งฉลาดสามารถเพียงใด ก็ต้องปฏิบัติให้เคร่งครัดยิ่งขึ้นเพียงนั้น

วันพุธที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาค ๒ และภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา ๒๕๑๙ กับภาค ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๐ ต่อจากเมื่อวานนี้ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การที่ทุกคนมีโอกาสได้เล่าเรียนจนสำเร็จ มีความรู้ความสามารถเหนือกว่าผู้อื่นอีกเป็นอันมากแล้วนั้น ย่อมทำให้เกิดภาระสำคัญขึ้น ที่จะต้องทำตัวทำงานให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน และการที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์ได้ดั่งนั้น สำคัญอยู่ที่จะต้องรู้สำนึกให้ลึกซึ้งถึงประโยชน์ส่วนรวม ต้องทำความคิดความเห็นให้กระจ่างถึงความสำคัญของส่วนรวม ว่าถ้าความมั่นคงและความเป็นปรกติเรียบร้อยของส่วนรวมมิได้มีอยู่แล้ว ตนเองจะไปมีความสุขความเจริญอยู่ ณ ที่ใด ทุกคนจึงจำเป็นที่จะต้องนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนประโยชน์ส่วนตัว และยกประโยชน์ส่วนรวมไว้เหนือประโยชน์อย่างอื่น เมื่อจะทำการงานเพื่อสร้างเสริมประโยชน์อันใด จะต้องไม่ให้ขัดกับประโยชน์ส่วนรวม หรือเบียดเบียนประโยชน์ส่วนรวมให้เสียหายเพราะจะทำให้ประโยชน์ส่วนตัวหรือส่วนเฉพาะนั้นเสียหายไปด้วย การทำงานทุกอย่าง จำเป็นที่จะต้องให้ได้ประโยชน์ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ประโยชน์นั้นจึงจะสมบูรณ์และมั่นคงถาวร เป็นผลดีแก่ชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริง

เวลา ๑๗.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ พระภิกษุสมชาย จิตวิริโย และพระภิกษุจากวัดราชสุวรรณบูรณะคุณาราม จังหวัดจันทบุรี นำ นายเพิ่มพูน ลักษณะโกวิท นายสัญญา ศิริเจริญธรรม และนายทวี ชวัญทอง พร้อมทั้งครอบครัว ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายจัทพ์ทิมสยาม และ นำ กำนันโต จงรังกลาง แห่งหมู่บ้านพลจลก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา และภริยา ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหาอุตม์ สร้างด้วยเหล็กไหล ๑ องค์

วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๔.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาค ๒ และภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา ๒๕๑๙ กับภาค ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๐ ต่อจากเมื่อวานนี้ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า การสร้างความสำเร็จในกิจการงานทุกอย่าง ทุกระดับ รวมทั้งความสำเร็จในชีวิตของแต่ละคนด้วยนั้นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญประกอบกันถึงสามส่วน ส่วนที่หนึ่ง คือความรู้และความชำนาญทางวิชาการ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐาน หรือเป็นเครื่องมือปฏิบัติงานแท้ๆ ส่วนที่สอง คือความละเอียดถี่ถ้วน ความตั้งใจและความอุตสาหะพยายาม ซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้ทำการได้ไม่ผิดพลาดบกพร่อง และสำเร็จ

ลุล่วงได้ตลอด ไม่ทิ้งขว้างละวางเสียกลางคัน ส่วนที่สามนั้น ได้แก่สติความระลึกตัว และปัญญา
ความรู้ชัดหรือความเฉลียวฉลาดที่จะหยุดคิดพิจารณาถึงจะทำคำที่จะพูดทุกอย่าง ให้เป็นไป
โดยถูกต้องเที่ยงตรง ตามกระบวนการของเหตุผล ซึ่งจะช่วยให้ดำเนินชีวิตและการงานไปในทางเจริญ
และบรรลุความสำเร็จที่สมบูรณ์ได้ ในการที่แต่ละคนจะออกไปประกอบกิจการงานสร้างความเจริญ
ความสำเร็จแก่ตน แก่ส่วนรวมต่อไป ทุกคนจึงควรตั้งใจพยายามใช้ปัจจัยทั้งสามส่วนให้ครบถ้วน
ทุกกรณีไป

วันจันทร์ที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม
ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ
สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระ
บรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต
ไปยังพระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ในการพระราชพิธีพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอุทิศพระราชทานแก่ทหาร
และตำรวจผู้เสียชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ในการป้องกันประเทศชาติ

ครั้นเสด็จออก ณ พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ
นางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงวางพวงมาลาที่หน้ารูปผู้เสียชีวิตที่ได้รับพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี และทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยแล้ว ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เจ้าหน้าที่อาลักษณ์ อ่านประกาศเกียรติคุณผู้เสียชีวิต และ
กราบบังคมทูลเบิกทายาทของ พันเอก เจริญ ทองน้อม ทายาทของ พันตำรวจโท บัญชา โปร่งสระ
ทายาทของ พันตรี เปี้ยญ พลอมุกดา และทายาทของ ร้อยเอก ชาติชาย นาดรีชน ฝ้าทูลละออง
ธุลีพระบาท รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีชั้นอัศวิน ต่อจากนั้น
ทายาทของ พันตรี ชัยโรจน์ บุญบันดาล ทายาทของ พันตรี ประสิทธิ์ อัมวิทยา ทายาทของ
ร้อยเอก สมศักดิ์ เหมรักษ์ ทายาทของ ร้อยเอก เฉลิมพล เงินศรี ทายาทของ ร้อยโท อรรถพล
ศรีรัตน์ และทายาทของ เรือโท อำพน บุญประเสริฐ ร.น. ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับ
พระราชทานเหรียญรามมาลาเข็มกล้ากลางสมร เสร็จแล้ว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม แล้ว
สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ถวายศีลและถวายพระธรรมเทศนา จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงหลั่งทักษิโณทก ทรงประเคนเครื่องไทยธรรมบูชาภัณฑเทศน์ ทรงทอดผ้า พระสงฆ์บังสุกุล
ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันอังคารที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๒๐

เวลา ๑๖.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในการพระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี แก่ทหารและตำรวจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างกล้าหาญในการป้องกันประเทศชาติ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬารสุยพิมาน และพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง

ครั้นเสด็จออก ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬารสุยพิมานแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เจ้าหน้าที่อาลักษณ์ อ่านประกาศเกียรติคุณของผู้ที่จะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีชั้นอัศวินแก่ พลตรี อาทิตย์ กำลังเอก พันเอก ทาญ ลีนานนท์ พันเอก พิจิตร กุลละวณิชย์ พันเอก จรวัย นิมิษฐ และพันเอก อธิธิ สิมารักษ์ ต่อจากนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานเหรียญรามมาลาเข็มกล้ากลางสมรแก่ พันตรี สาโรจน์ รบบำรุง พันตรี ถวัลย์ ศรีวงษ์ทอง พันตรี วีระ วรรณสุข พันตรี ทสรฐ เมืองอ่ำ พันตำรวจตรี ไพฑูรย์ ประเสริฐ ร้อยเอก นิวัติ บุรณะกุล ร้อยเอก ยุทธนา สิริสุขะ ร้อยตำรวจเอก เสรี เตมียเวส ร้อยโท อนันต์ อัมสมบุรณ์ ร้อยโท ท้อง จันทรศิริ ร้อยโท ทวีเกียรติ โกไศยกานนท์ ร้อยโท วรวัฒน์ อินทรทนต์ ร้อยตรี วุฒิ ทองม่วง จำลิบเอก พายัพ เดชยงค์ จำลิบเอก มงคล สมบุญ ลิบเอก ประพิศ ปิยะสันต์ ตามลำดับ

ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปมณฑปรัตนปฏิมากร พระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียน เครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย ทรงศีล จบแล้ว พระราชครูวามเทพมุนี อ่านโองการแช่งน้ำ แล้วเชิญพระแสงศร และพระแสงราชศัสตราทั้งในน้ำ พระพิพัฒน์สัตยา พระสงฆ์ ๙ รูป เจริญพระพุทธมนต์สังจาคาถา แล้ว พระราชครูวามเทพมุนี เชิญน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ต่อจากนั้น ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี คิมน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ตามลำดับ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก เสร็จแล้ว ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับ

หน้าว่าง

คำสั่งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ที่ ๑/๒๕๓๔

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ

อาศัยอำนาจตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๓๔ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี
ที่ ๒๐๓/๒๕๓๔ ลงวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๓๔ และมติที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการฯ
เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๓๔ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ
มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้.-

องค์ประกอบ

๑. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(หม่อมราชวงศ์ เกษมสโมสร เกษมศรี)	ประธานกรรมการ
๒. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	รองประธานกรรมการ
๓. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	รองประธานกรรมการ
๔. อธิบดีกรมการปกครอง หรือผู้แทน	กรรมการ
๕. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ หรือผู้แทน	กรรมการ
๖. อธิบดีกรมวิชาการ หรือผู้แทน	กรรมการ
๗. อธิบดีกรมศิลปากร หรือผู้แทน	กรรมการ

๘. เลขธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ หรือผู้แทน	กรรมการ
๙. เลขธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑๐. ราชเลขธิการ	กรรมการ
๑๑. ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ	กรรมการ
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนมหาดไทย	กรรมการ
๑๓. ผู้อำนวยการกองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร	กรรมการ
๑๔. ผู้อำนวยการกองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร	กรรมการ
๑๕. ผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายพิธี	กรรมการ
๑๖. ผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายโครงการและ กิจกรรม	กรรมการ
๑๗. ผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์	กรรมการ
๑๘. ผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผล	กรรมการ
๑๙. ผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายเลขานุการ และประสานงาน	กรรมการ
๒๐. ผู้อำนวยการกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร	กรรมการและเลขานุการ
๒๑. ผู้แทนกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒. ผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (นางสาวพรทิพย์ อุคมเวทยานันท์)	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

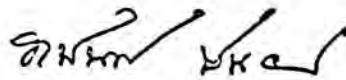
อำนาจหน้าที่

๑. จัดพิมพ์หนังสือเฉลิมพระเกียรติด้านต่างๆ เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา และจัดทำจดหมายเหตุการเฉลิมฉลอง
๒. เสนอวงเงินงบประมาณการดำเนินการต่อคณะกรรมการอำนวยการฯ
๓. รายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการอำนวยการฯ ทราบ เป็นระยะๆ

๔. ให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น
๕. ดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

(นายอนันต์ ปันยารชุน)

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

คำสั่งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ที่ ๖/๒๕๓๔
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผล

อาศัยอำนาจตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๓๔ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี
ที่ ๒๐๓/๒๕๓๔ ลงวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๓๔ และมติที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการฯ
เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๓๔ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผล มีองค์
ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้-

องค์ประกอบ

๑. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายไพจิตร เอื้อทวีกุล)	ประธานกรรมการ
๒. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	รองประธานกรรมการ
๓. ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือ
รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ได้รับมอบหมาย	รองประธานกรรมการ
๔. ราชเลขาธิการ	กรรมการ
๕. ราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ	กรรมการ
๖. อธิบดีกรมการปกครอง	กรรมการ
๗. อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน	กรรมการ
๘. หัวหน้าผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
๙. หัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ

๑๐. ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน กรุงเทพมหานคร	กรรมการ
๑๑. ผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายพิธี	กรรมการ
๑๒. ผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายโครงการและกิจกรรม	กรรมการ
๑๓. ผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์	กรรมการ
๑๔. ผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายรักษาความปลอดภัย และการจราจร	กรรมการ
๑๕. ผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและ จดหมายเหตุ	กรรมการ
๑๖. ผู้แทนคณะกรรมการฝ่ายเลขานุการและ ประสานงาน	กรรมการ
๑๗. ผู้อำนวยการศูนย์ข้อมูลคณะรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี	กรรมการ
๑๘. ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนมหาดไทย	กรรมการและเลขานุการ
๑๙. ผู้อำนวยการกองติดตามประเมินผลและสถิติ สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. ผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (นายทนต์ไชย พรอำไพ)	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

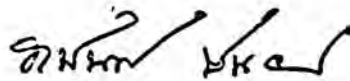
๑. วางหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และรูปแบบ ตลอดจนวิธีการติดตามประเมินผล
๒. ดำเนินการติดตามและประเมินผล โดยประสานงานกับส่วนราชการและภาคเอกชน
๓. มีอำนาจขอให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานมาชี้แจงเกี่ยวกับ
ข้อมูลและข้อเท็จจริง หรือให้ส่งเอกสาร หรือข้อมูลใดๆ ในการดำเนินโครงการและ
กิจกรรมตามที่ร้องขอ
๔. รายงานผลการปฏิบัติงานให้คณะกรรมการอำนวยการฯ ทราบ และเสนอแนะในกรณี
พบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมที่จะเป็นผลเสียหายต่องาน
เฉลิมพระเกียรติ
๕. เสนอวงเงินงบประมาณการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการฯ

๖. มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติงานได้ตาม
ความจำเป็น

๗. ดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

(นายอานันท์ ปันยารชุน)

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

